Ferîdüddîn Attâr

musîbetnâme

Farsçadan Çeviren: Mehmet Kanar

AYRINTI

ŞİİR

Ferîdüddîn Attâr

Ferîdüddîn Muhammed bin İbrâhim-i Nişâbûrî (Nişâbur 1119? – 1230) İranlı mutasavvıf, şair, eczacı, hekim.

Hayatı hakkında bilinenler bilgi kırıntıları ve bazı menkıbelerden ibarettir. Babasının mesleğini izleyerek attârlık (eczacılık) yaptığı bilinmektedir. İyi bir öğrenim gördüğü anlaşılan Attâr, tasavvufa ilgi duymuş, sûfîlere karşı büyük bir sevgi beslemiş, bu sevgi onun tasavvuf alanında velûd bir şair ve yazar olmasını sağlamıştır.

Eserleri incelendiğinde edebî hayatı üç döneme ayrılabilir.

Birinci döneminde usta bir hikâyeci kimliğiyle karşımıza çıkar. Eserlerin kurgusu, işlenişi, dili sağlamdır. *Mantıku't-Tayr* (Kuş dili), *Musîbetnâme, İlâhînâme, Esrârnâme, Muhtarnâme, Dîvân* gibi manzum eserlerinin yanı sıra, bugün hâlâ kaynak eser özelliğini yitirmeyen mensur yapıtı *Tezkiretü'l-Evliya* (Velîler Ansiklopedisi) birinci döneme aittir.

İkinci dönemde dış dünyaya, insanlara karşı ilgisiz, Tanrı'da yok olmayı hedefleyen bir sûfî olarak görünen Attâr, bıktırıcı tekrarlardan kendini kurtaramaz. *Uşturnâme, Cevherü'z-Zât, Mansurnâme* gibi eserleri bu döneme aittir.

Üçüncü dönem, Attâr'ın yaşlılık yıllarına rastlar. Eserlerinde kurgu, düzen, üslup gevşemeye başlar. Mazharü'l-Acâyib ile Lisânü'l Gayb mesnevîleri bu dönemin ürünüdür.

Mantıku't-Tayr: 1187 yılında yazılan bu eser 4724 beyitten oluşur. Gazzalî'nin *Risâletü't-Tayr* (Kuş Risâlesi) adlı eserinden yararlanılarak yazılmıştır. İran tasavvuf edebiyatının temel yapıtlarından sayılan bu eserde kuşlarla ilgili bir hikâye çerçevesinde tasavvufun esasları ve tasavvufî yaşam anlatılır. Simurg'un Tanrı'yı sembolize ettiği bu başyapıtta mutasavvıfların rolünü üstlenen kuşlar taleb, aşk, marifet, istiğna, tevhid, hayret, fakr ve fenâ makamlarından geçerler. *Mantıku't-Tayr* 1317 yılında Gülşehrî tarafından Eski Anadolu Türkçesi ile dilimize kazandırılmıştır.

Manzum çevirisini sunduğumuz *Musîbetnâme*'de Attâr kırk gün süren bir sınav sırasındaki deneyimlerini anlatır. Düşünce sâliki (sâlik-i fikr) belirli bir sıraya göre düşünce âleminde gezintiye çıkar; sorularını yöneltir. Bu görüşmelerin sonunda pîrine gelerek yaşadıklarını anlatır. Pîri de onu yönlendirir. Bu arada o madde ile ilgili uzun veya kısa hikâyeler anlatılır. Eser bu özelliği ile *Ardavirafnâme* ve Dante'nin *İlâhî Komedya*'sı arasında bazı ortak yanlar gösterir.

Aşknâme: Attâr'ın bu eseri aslında *Şem'ü Pervâne* mesnevîsidir.

Muhtarnâme: Konulara göre tertip edilmiş rubaî mecmuasıdır.

Cevherü'z-Zât: Tanrı'dan başka her şeyin fânî olduğu temasını işleyen manzum eserdir.

İlâhînâme: Attâr'ın ilk edebi döneminde yazdığı mesnevîlerden biridir. Prof. Dr. Helmut Ritter tarafından bilimsel neşri yapılan *İlahînâme* önce Prof. Abdülbaki Gölpınarlı tarafından dilimize kazandırılmış, daha sonra Mehmet Kanar tarafından manzum olarak çevrilerek Ayrıntı Yayınları'nca basılmıştır.

Esrârnâme (Sırlar Kitabı): Doğu Klasikleri arasında yer alan bu eser yazıldıktan sonra birçok Fars ve Türk şairini etkilemiştir. Mevlânâ'nın çocuk yaşta edindiği bu kitabın onda bıraktığı izler *Mesnevî*'ye aynen yansımıştır. Daha önce aynı tarzda yazılan ve İranlı şair Senâî-yi Gaznevî'ye ait *Hadîkatü'l-Hakîka* (Gerçeğin Bahçesi) da bu eserin kaleme alınmasında etkili olmuştur. İşlenen bazı konularda Hayyam etkisi açıkça görülmektedir. Bu tasavvufi mesnevî sembollerle, üstü kapalı ibarelerle doludur. Söz

konusu eser Mehmet Kanar tarafından Türkçe'ye manzum olarak çevrilmiş, Ayrıntı Yayınları'nca basılmıştır.

Tezkiretü'l-Evliyâ: Seksen civarında mutasavvıfın ve velînin biyografilerinin verildiği bu mensur eser tasavvuf tarihi için birinci derecede önemli kaynaktır. Attâr bu yapıtını kaleme alırken *Keşfü'l-Mahcûb*, *Şerhü'l-Kalb*, *Marifetü'n-Nefs*, *Tabakâtu's-Sûfiyye* gibi tasavvuf kaynaklarından yararlanmıştır.

Attâr'ın mesnevîleri Türkler tarafından ilgiyle karşılanmış, bazılarının defalarca çevirisi yapılmıştır. Öte yandan doğubilimcilerin ilgisini çeken Attâr üzerinde en kapsamlı inceleme ve metin neşri, İstanbul Üniversitesi'nde Şarkiyat Enstitüsü'nü kuran ve şarkiyat çalışmalarını bir sisteme sokan Prof. Dr. Helmut Ritter tarafından yapılmıştır. Ritter'in *Das Meer der Seele* (Ruhlar Denizi) adlı kıymetli eseri Attâr hakkındadır. Farsçaya *Deryâ-yi Ervâh* adıyla çevrilen bu eser Türkçeye çevrilmeyi beklemektedir. Yazarın *Doğu Mitolojisinin Edebiyata Etkisi, Karşılaştırmalı Edebiyat Metinleri* adlı eseri de Ayrıntı Yayınları arasında çıkmıştır.

Attâr hakkında daha geniş bilgi ve bibliyografya için bkz., *MEB İslâm Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)* Attâr maddeleri ile M. Kanar, *Doğubilimciler*, CD Kitap, AKMED (Akdeniz Medeniyetleri Enstitüsü), Antalya 2004.

Mehmet Kanar

Prof. Dr. Mehmet Kanar 1954 yılında Konya'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Doğu Dilleri ve Türkoloji eğitimi aldı. Aynı fakültenin Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nde akademik kariyer yaptı. 2007 yılından bu yana Yeditepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak ders vermeyi sürdürüyor. Mehmet Kanar'ın gramer, sözlük, tenkidli neşir, dil öğretim seti, araştırma, sadeleştirme, çeviri, öyküleştirme çalışmaları çeşitli yayınevleri tarafından yayımlanmıştır. Sâdi-i Şirâzî, Şeyhî, Golamrizâ E'vânî, Muhammed-i İsti'lâmî, Sâdık Hidâyet, Samed Behrengi, Franz Babinger, F.W. Hasluck ve Helmut Ritter, Mehmet Kanar'ın Türkçeye kazandırdığı klasik ve modern şair ve yazarlar arasındadır.

Mehmet Kanar'ın yayınevimizden yayımlanan kitapları:

Mevlânâ, *Mesnevî*; Hâfız-ı Şirâzî, *Dîvân*; Ferîdüddîn Attâr, *Esrârnâme* ve *İlâhînâme*; Fahreddin Es'ad-i Gorgânî, *Vîs ile Râmîn*; Fuzûlî, *Dîvân*; Sohrâb Sepehrî, *Sekiz Kitap (Bütün Şiirleri)*; Sâdık Hidâyet, *Kör Baykuş, Seçme Eserler*; Ali Muhammed-i Efgânî, *Ahu Hanım'ın Kocası*; Mehmet Rauf, *Eylül*; Ahmed Şamlu, *Yüreğimin Kışlarında (Bütün Şiirleri)*; Sâdî-i Şirâzî, *Gülistan*; Bâkî, *Dîvân*; Yunus Emre, *Dîvân*. Prof. Dr. Mehmet Kanar ayrıca Ayrıntı Türkçe Klasik dizimizde yer alan çok sayıda kitabın da editörüdür.

Ferîdüddîn Attâr

Musîbetnâme

Ayrıntı: 1507
Şiir Dizisi: 45

Musîbetnâme
Ferîdüddîn Attâr

Farsça Aslından Çeviren
Mehmet Kanar

Yayıma Hazırlayan
Levent Turhan Gümüş

Son Okuma
Efraim Nevzat

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Petek Yılmaz

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Uygulama
Kâni Kumanovalı, Hediye Gümen, Esin Tapan Yetiş

Baskı ve Cilt
Ali Laçin - Barış Matbaa-Mücellit
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No. 286
Topkapı/Zeytinburnu - İstanbul - Tel. 0212 567 11 00
Sertifika No: 46277

Birinci Basım: Haziran *2021*

ISBN 978-605-314-524-0
Sertifika No.: 10704

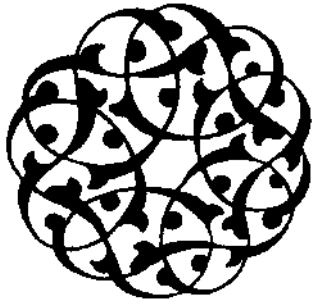
AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hocapaşa Mah. Dervişler Sok. Dirikoçlar İş Hanı
No: 1 Kat: 5 Sirkeci – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

Ferîdüddîn Attâr

Musîbetnâme

Farsça Aslından Çeviren:
Mehmet Kanar

Sunuş

Yedi bin beş yüzden fazla beyitten oluşan ve Attâr'ın ustalık döneminin ürünü olan *Musîbetnâme*'nin çevirisine esas metin olarak İranlı akademisyen ve aynı zamanda Attâr'ın hemşerisi Prof. Dr. Muhammed Rıza Şefî'î-yi Kedkenî'nin hazırladığı şu bilimsel neşir alınmıştır: *Musîbetnâme*, Attâr (Ferîdüddîn Muhammed bin İbrâhîm-i Nişâbûrî), Mukaddime, tashîh ve ta'lîkât-i Dr. Muhammed Rıza Şefî'î-yi Kedkenî, İntişârât-ı Sohen, vîrâyiş-i dovom, çâp-i çehârom, Tehran 1388 /2009.

Dr. Kedkenî bu kıymetli neşrinin başında Attâr'dan ve ruhanî seferlerden söz etmiş, Hz. Muhammed'in mirâcı, Ardavirafnâme, Bayezid-i Bestâmî'nin sefernâmesi, Muhyiddin İbni Arabî'nin sefernâmesi, Senâî-yi Gaznevî'nin sefernâmesi, Şemseddin Muhammed-i Berdesîrî'nin sefernâmesi, Necmeddin-i Kübra'nın

ruhanî yolculuğu, Ebu'l-Alâ'nın Cennet ve Cehennem'ini açıkladıktan sonra *Musîbetnâme*'nin değerlendirmesine geçmiştir. Burada Bedîuzzaman Furûzanfer, Helmut Ritter, Fritz Meier'in görüşlerini aktarmıştır. Bu uzun bölümün bağımsız bir kitap olarak çevrilip yayımlanması gerekir.

Metin 13. yüzyıl Farsçası ile yazılmıştır. Kimi yerlerde söz uzatılmış, bazı tekrarlara düşülmüş, kimi yerlerde kapalı ifadelere geçilmiştir. Bazı kelimeleri Dr. Kedkenî Nişâburlu olduğu için, hâlâ yaşayan kelimelerle kıyaslayarak anlamlandırabilmiş, birkaç yerde kendisi de bir karşılık bulamamıştır.

Eserin mensur çevirisini yapmak kuşkusuz daha kolaydır ancak daha önce bu alanda deneyim sahibi olduğum için, Klasik Türk Edebiyatı, Türk Halk Edebiyatı ile Tekke Edebiyatı'nın ifade rahatlıklarının ışığında, sanat için sanat yapmadan *Musîbetnâme*'ye Türkçe gömlek giydirmeye çalıştım. Beyitlerin uzunluklarının denk olması gibi bir kaygıya düşmedim. Kedkenî neşrindeki açıklamalardan da yararlanarak çevirinin sonuna bir sözlük koymayı, ayrıca da bir dizin eklemeyi uygun gördüm.

Böylece *Musîbetnâme* manzum tam metin olarak Türkçede okurla ilk kez buluşmuş olmaktadır.

Bazı akademisyen arkadaşlarım *Hâfız Dîvânı* ve *Mesnevî* çalışmamda olduğu gibi Farsça metinlerin de çevrimyazılı olarak basılmasını istemiştir. Böyle bir çalışma kitabın hacmini ve bütçesini fazlasıyla artıracağından, bu talebin ekonomik koşullar gereği daha sonraki dönemlerde karşılık bulabileceğini düşünüyorum.

Bu çalışmanın yararlı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Mehmet Kanar
Bakırköy, Ocak 2021

Musîbetnâme

BAŞLARKEN

Temiz hamdler temiz candan o temiz olana
Halifelik verdi O bir avuç toprağa

Akıl bağışlayandır; Âdem onun toprağı
Cüz ile kül O'nun temiz zâtının bürhanı

Ruh güneşini o parlatır
Âdem'in toprağına böyle gizler

Âdem'in toprağını açığa çıkarınca
Bunca ilginçlikleri de çıkarır ortaya

Bir nutfenin içine can koyduğu gibi
Hardal tanesine yerleştirir bir güneşi

Kalbi Rûhülkudüs'ün odası yapar
Ona Dihyetü'l-Kelbî şeklinde görünür

Parmak ucundan O pınar çıkarır
Gönül denizini iki parmak arasına sığdırır

Ağır dağı sayvan gibi hafifletir
Denizi beşik sallar hâle getirir

Halil'in parmağından O süt çıkarır
Cebrail vasıtasıyla İsâ'yı vücuda getirir

Beşikteyken çocuğu peygamber yapar
Bütün yaşlılardan daha belâgatlı yapar

Bir dağı 'Avc'ın boynuna geçirir
Yecüc, Mecüc'le kargaşa çıkarır

Süt çocuğunu konuşur hâle getirir
Dışkının, kanın içinden süt getirir

Toprağı Âdemoğulları'nın beşiği yapar
Rüzgârı Meryem'in dokuz aylığı yapar

Çalkantılı suya O köprü kurar
Yakıcı ateşi O gülistana döndürür

Gömlek meselesinde kurdu konuşturur
Gömlek kokusuyla gözleri görür kılar

Bir kuluna şâhlık makamını verir
Kuyudan alır, öyle bir yere getirir

Bir asâ ile taştan zemzem çıkarır
İsyan tohumu bir buğdayı Âdem yapar

Diriden ölüyü meydana getirir
Ölüden diriyi meydana getirir

Kar ile ateşi birbirine eş tutar
İkisinden bir kudsî başını kaldırır

Aslan aksırığından kediyi çıkarır
Kedi ile bir öküzü aşağı indirir

Balı kâfurî perdeye sokar
Sonra o perdeden arı çıkarır

Ayın yüzüne kara lekeyi o koyar
Balığın sırtına boğayı o koyar

Korkudan taşı suya döndürür
Korkudan suyu cıvaya döndürür

Bir karıncaya yüz binlerce sır verir
Kendi şevkinden onun gönlüne coşku verir

Bazen bir meleği tutar asar
Bazen kanadını kalp yapar

Cafer-i Tayyar'a iki kanat verir
İlim şehrinin kapısına Ali'yi koyar

Bazen kadınsız bir erkekten kadın yaratır
Bazen iffetli bir kadından erkek yaratır

Bazen bir kuşa şarkıcılık ettirir
Bazen bir arıya helvacılık ettirir

Taş ile içindeki kurtçuğu o yaratır
Kurtçuğun ağzına yaprağı o verir

Ateş yokken dumanı yıldıza çevirir
Taş ateş çıkarır, odun yakar

Onunla soğuk taşın içi ısınır
Onunla meyvenin içindeki tahta yumuşar

Bazen siyah attan kır at çıkarır
Bazen gündüzden geceyi çıkarır

Mumun balına iğneyi o koyar
Ay ile güneşi o yanyana getirir

Sivrisineği saf yaran savaşçı yapar
Savaşta onu fil bedenli yapar

Yahya'nın başını o yağmalar
Sonra diri kalsın diye emir verir

Bir çobanın eline mülk verir
Onu tüm dünyaya padişah eder

Bir şeytanı yüzük sahibi yapar
Divâne olanların içine periyi o koyar

Yüz binlerce yıl ibadet etmiştir
Lânet boyunduruğunu boynuna geçirir

Zünnûn'un vücudunu balığa yerleştirdi
Balığın karnında onun rızkını verdi

Suyu İsâ'nın ayağında kara toprak yaptı
Onun nefesiyle toprağa temiz can verdi

O gayb âleminden gizliyi aşikâr etti
Koynundan "Yed-i Beyzâ"yı çıkarttı

İki topraktan yaratılmışı göğe ağdırdı
Üç kudsîyi kuyunun dibine indirdi

Ruhanîlerin sevinci onun yüzünden
Kerrûbîlerin ağlayışı onun kahrından

Bir damla sudan gizli inci yaratır
Bir noktayı feleğin etrafında döndürür

Hem pıhtılaşmış kandan gönül yaratır
Hem bir avuç balçıktan halife yaratır

Serkeş aklı şeriat yoluna soktu
Bedeni canla, canı imanla diriltti

Felek sofrasını dergâhın önüne o koydu
Güneş tepsisini, ay kâsesini o koydu

Deniz suyunda çalkantı başlattı
Bu gidiş gelişte ikisini ortak yaptı

Yeşil ağaçta bir mum yaktı
Pervâne gibi Kelîm'in kanadını yaktı

Düşmanın eliyle bir ateş yaktı
Oldu Halil orada semender tabiatlı

Köpeği mağarada Rûm'a padişah etti
Çelik gibi sert demiri mum gibi eritti

Gökyüzündeki güneş küresini Hakk'a yöneltir
Onun yolunda tabak şeklini alır

Felek onun gamıyla yol alır
Baş aşağı toprak, kan içinde gider

Baş aşağıyken toz toprakta kaldı
Şafakla eteğini kana boyadı

Taş ile kuş birlikte inledi
Getirdi kuşu, taştan şebnem çıkardı

Sarhoş kuşu fil ile harbe girişti
Kâbe ortasında taş atar etti

Yolundaki karınca ince beliyle davrandı
Kuşkusuz Süleyman'la güreşe kalktı

Onun arısı onun vahyini anladı
Balmumu gibi tatlı bir iş yaptı

Onun örümceği ağını atıverdi
Öyle bir kuş o tuzakla şahin oldu

O biricik Tanrı ünlü iki harfle
Dört unsuru ortaya çıkardı üç boyut ile

Beş duyuyu altı yönde hâkim kıldı
Yedi kat göğü sekizinci gün döndürdü

Dokuz felek istedi öşrünü kapısından
Üstün oldu onun yeri iki âlemden

Sekizinci katta on iki burca yer verdi
Dört unsur dokuz feleğe, dokuz felek ona hükmetti

Gözbebeği tuzlu su içinde, bir köşede
Yağlı su azık olmuş dünyada ona

Hayat suyu vardı onun karanlığında
Çarçabuk yöneldi inceliğe, zarafete

Onu siyaha, beyaza şâh yaptı
Aydınlığını karanlıktaki ay gibi yaptı

Felekteki ay gibi gözü hilal takına oturttu
Halkı onunla ahde, anlaşmaya oturttu

Ona bazen kandil bazen göz dedi
Kandildeki yağı badem yağı etti

Halife olarak siyah giysi giydirdi
Dergâhını beyaz ipekle donattı

Eğik kaşlardan iki perdedar yerleştirdi
İkisinin birbirine yapışmasını istedi

Bir ferraşbaşı oturttu içeriye
Tozlanınca gönülden su serpsin diye

Dışarıya iki ilginç perdedar yerleştirdi
Maksat gulyabaninin içeri girmemesiydi

Kirpiklerden saf kurdurup kapıya dikti
Gelen külhanbeyini kapıdan kovacaktı

Gerçi Yusuf gibi kuyuda yer verdi ona
Ama yükseltti onu gökyüzünün yedinci katına

Her zaman göz temaşası için
Başka nakit verdi tabak tabak ona

Göz bebeğinin karasına süs verdi
Tabak dolusu ona altın verdi

Vehmi onun yoluna casus yaptı
Hissedilmeyenlerden yüz tanesini hissetti

Hayâli onun haznedarlığına getirdi
Her şeyle böylece hasbıhâl edecekti

Eli kıvrak ezberi kendine vezir yaptı
Bütün sırlara göz kulak olacaktı

Ortasına marifet hazinesi koydu
Ona candan Cem kadehi verdi göz gibi

Şâh her işin başında
Ülke işlerini koydu düzene

Her işin ardında bir düzen kurdu
Uykuyu ona güzel uykudaş yaptı

Uyku güzel şâha etki etti
Kirpik mızrağıyla kapıyı çiviledi

Üst üste iki dudak sedefi açıldı
Otuz iki hokkada incileri açtı

Yirmi dokuz harf pınarı inci saçtı
Otuz iki diş incisi kapıyı açtı

"Lâ" sedefini timsah gibi gösterdi
Açınca ağzını "illallah" olmuştu

"Lâ" timsahı çavuşluğa yükseldi
Kaf ile kılıç gibi ona kemer verdi

Mânâ Simurg'u açsın diye kanadını
Anka'yı yaratan Kaf Dağı'nı gösterdi

Göz için bir nûr yarattı
Sedefe böylece güzel pınar gösterdi

Tâ ile sin'i karıncanın sırtına bağladı
Kendi çocuklarına yâ ile sin verdi

Sedef için perdedarlık çok önemliydi
Perdedarlık perde için gerekliydi

Bunun üzerine on iki perdeyi belirledi
Kimsenin perde dışına çıkmasını istemedi

Uşşak makamına uygun perdeyi ayarladı
Her bir yana sesini ulaştırmak istedi

Muhalif perde görünce, bir köşe bırakmadı
Perde arkasından rasta başladı

Öbürünü nihavende atar
Bir başkasını zincirde tutar

Sonra kılıç dili, yol kesen sesi
Güzel sesle hüseynîye seslendi

Sonra firakın yangısı başladı
Isfahan'da, Irak'ta ortaya çıktı

Sedef içinde dil kılıcı işe girişti
Kim inkâr ettiyse, teslim oldu

Böyle kılıç yokken kim bilirdi
Tuzlu, keskin, acı, tatlı, ekşi

Ekşi zorlasa girse ağıza
Alamaz acının, tatlının, tuzlunun yerini

İnci saçsın diye astı onu
Sivri uçla gösterdi onun sivri ucunu

Sözü kaba, acıtıcı olsa da
Yağlı, yumuşak meyve verdi ucunda

Sedef açılınca kılıç döndü
İnci saçmaya başladı, esirgemedi

Sülün şeker yemezse yemesin
Kör, inciyi görmüyorsa görmesin

***

İki dünya senin için var oldu
Candan kayboldu; can seninle göründü

Can içindesin, çıkmadın dışarı
Can dışındasın, girmedin içeri

Dışta olsan da kapı arkasındasın sen
Ne dışarda, ne içerde; ikisisin sen

Kendi zâtınla sorgusuz geldin
Ne içeri girdin, ne dışarı çıktın

İki âlem senin sorgusuz kudretin
Varsa senden başkası, o da sensin

Dünyanın başı, sonu sen
Cüz'ün, küllün zâhiri, bâtını sen

Her şey sensin; başka her şey hiç
Sen var olduğuna göre; yoktur hiç

Bedenden, candan gizlidir yüzün
Kaybolmuştur akıl seni anlamak için

Aklın, canın, gönlün sınırı var
Sınırı olan kendi mabuduna nasıl ulaşır?

Görünürlüğün apaçık ortada
Başka biri nasıl görünür sen olunca?

Hem akıl sahiplerine akıl bağışlarsın
Hem efendilerin efendisisin

Önce herkesi toprağa atarsın
Sonra bir rüzgârla diriltirsin

Hükmünün kapısında bir aydan bir aya kadar
Hizmette görürüm dağdan samana kadar

Arş bir koku alamayınca hiçbir yerden
Kürsüsü kaydı gitti ayağının altından

Kürsü aramaktan bitti tükendi
Sabitle arşı; öncelikle asıl gerekli

Sen olmayınca levhin içine ateş düştü
Her gün, ilk günün yazısına geri döndü

Böylece kalem yarıldı nimetlerinle
Kalem gibi karardı sevdan ile

Gökyüzü dönüyor bunun şevkiyle
Sığmıyor hiç bütün yeryüzüne

Yeryüzü her zaman tozunun peşinde
Dua için elleri kalmış gökyüzünde

Güneş, sokağının köpeği için utancından
Kaybetmiş rengini; sıcak bir somun almış eline

Ay başlangıçta ateşten bir nal gibidir
Ateşteki nal senin için böyle olunca güzeldir

Sabah vakti seni anarak tebessüm etti
Sanki halkı İsâ nefesiyle diriltti

Gündüz senin sayende yeniden can buldu
Her gün senin başka işte olman buna sebepti

Her gece indiğin için gece zencisi
Yıldız sayesinde gülümsüyor, bembeyaz dişleri

Sen olmayınca bulutun gönlü kıskançlık şimşeği dolu
Onun yüzü, yüz binlerce gözyaşı damlası dolu

Seni anmak coşturmuş gökgürültüsünü
Şimşeği götürmüş, kabartmış suyu

Şimşek sen yoksun diye bir tortuydu
Bu yüzden doğar doğmaz ölmüştü

Senin yangınında ateş suyunu kaybetti
Böylece susamış ateş suyu düşünerek söndü

Rüzgâr ayağı bağlı, düşkün hâlde geldi
Senin uğrunda her şeyini kaybetti, eli boş kaldı

Senin şevkin bulutun ateşini yaktı
Döküldü yüz suyu, ateş gibi yandı

Senin uğruna soğuk rüzgâr yolun toprağını
Aldı başına; senin kahrınla başı havada kaldı

Seni ikrar ederek dağın gönlü kan doldu
Senden utandığı için üstünden sular boşandı

Suyu çekilince denizin dudağı kurudu
Senin şevkinle gemiyi hep karaya sürdü

Bütün temiz, renk renk çiçekler
Senin şevkinle yere yaprak döker

Çiçek doydu artık çiçeklenmeye
Çocukken ihtiyar oldu senin şevkinle

Nergisin eline altın kadeh verirsin
Gümüş çiçeğini meclisin emiri edersin

Gelinciği uğraştırırsın dağ yamacında
Atar külahını ciğer kanıyla sonunda

Yasemin başını yere koyunca
Dört dilimli, gök rengi külah vardır başında

Menekşe sokağında sûfî hırkası giydi
Başı önde, hayhuyların sarhoşu

Süsen on dille şükrünü etti
Yedi gökten özgür kulun oldu

Gonca temren gibiydi, lâl rengi
Bu yüzden verdin ona peykân lâli rengini

Gül defterine bak, gerçekten ediyor hamdini
Her yaprağıyla, ağzı altın dolu

Ne kadar söyleyim? Ne desem o değilsin
Ne kadar arayayım? Ne arasam o değilsin

Ne desem senin hakkında, bilmiyorum
Senin hakkında ne arayayım; bilmiyorum

Hepsi bir zâttır ama var sıfatı
Hepsi bir harf ama ibarede var farkı

Gerçi bir zâttır; bilen değilim
Gerçi bir yoldur; gören değilim

Bu yol her zaman sonsuzdur
Halk her saat ona daha hayrandır

Bu yolda sonsuza kadar gidilir
Hep gönül kanı içilerek gidilir

Bir kıssâdır; ne gönül ne can tanır
Nasıl bilinir? Nasıl tanınır?

Bu müşkül sırrı anlayan kişi
Yüz canı olsa kurtarır mı birini?

Nedir bunun çaresi? Kan içinde kalmak
Kendi varlığından dışarı çıkmak

Bu düğümün ucunu açık bulmuyorum
İğne gibi avâre, başı dönmüş kalıyorum

Koşuşturmak âcizlikten başka şey değildir
Çünkü böyle bulmak bulmamak demektir

Felek bu sırrı anlamak ister
Avârelikle bu yolda nasıl gider

Böyle bir sultanlığın yürütülmesi
Bu avârelikle mümkün olabilir mi?

Derbederlikten başka nedir bu zaman?
Bilmiyorsan öğren gökyüzünden

Felek, güneş, ay, yıldız olsa da
Her gece, gündüz avâredir daha da

Avâreliğe düşmüyorsa yolun
Canım benim! Uyanık değildir canın

Aşk yolunda bağlardan kurtulmuş ol
Toprak ol; ateş gibi keskin ol

Sen yapışkan çamur gibi çalışma vaktinde
Kuşkusuz bağlantıların var sayısızca

Çalışmayı öğrenmen gerek ateşten
Acayip bir yöntemi vardır yanarken

Yakmak isteyince önüne gelen her şeyi
Tutar orada; kendi alır onların yerini

Şeytan gümüşten, altından elini çekmiştir
Bütün gümüşü, altını sana bırakmıştır

Sen topraktan, şeytan ateştendir çünkü
Sen tutarsın; o yakar hepsini

Gerçi alçak dünya onun iktâıdır
Ateştir o; bu yüzden sevgisi yoktur

Mel'ûn İblis'i görmedin mi?
Ateşten ya; koymadı yere yüzünü

Dedi: Ben ateşten de çok parlatıcıyım
Secde etmem ben zira yakıcıyım

Madem Tanrı ateşi başı dik yarattı
Başını secdeye nasıl getirebilir ki?

Cehennem ateş yüzünden böyle korkunç olunca
Yakıcı ateşin kimden korkusu olacak acaba?

Hayat hoş veya nahoş olsa da
Bulunur yerde, havada, ateşte, suda

Dört ihtilaflı hasmın arasında
Nasıl sıfatlanabilirsin ki vahdetle

Sıcaklığın hışma, şehvete çeker seni
Kuruluğun kibre, kendini beğenmişliğe çeker seni

Sürekli donuk tutar seni soğukluğun
Sürekli güzellik verir sana ıslaklığın

Dördü de örtülüdür birbiriyle
Gece gündüz uğraşırlar birbiriyle

Kâh bu, kâh o baskın çıkar
Sen gidince, onun, bunun nesi var?

Birbirine düşmandır bunların dördü
Bunlar hiç senin dostun olabilir mi?

Düşmanlarınla girmişsin bir cildin içine
Düşmandan dostluk bekliyorsun yine de

Bunlardan güvencede kalmak istersen
Bunca düşmana sırtını çevirirsin

Bu ihtilaflı dört düşman yüzünden
Hem mutedil olur, hem hakkını alır bedenin

Canına bir aşk gerek sıcak sıcak
Zikir için tatlı dil gerek yumuşak yumuşak

Zühd, hikmet gerekli takvâ ile, dinle
Soğuk nefes gerek sana içindeki serinlikle

Sıcak, soğuk, kuru, yaş olduğu sürece
Canının itidali olacak daha iyice

Kimin canı mutedil olursa böyle
Bedeninin taşı gönül lâli olur böyle

Utanç olur bunun aksi olursa
Utanç olmaz lâl bir taş olursa

Çaba göster hey akılsızca yola bakan!
Mel'un İblis gibi olma sakın!

Meleklerden biriyken şeytan olursun
Ehrimen olursun, Hâmân olursun

Bel'am'ın makamındayken köpek yaparlar seni
Yahut Bersîsâ gibi değiştirir, dönüştürürler seni

Çaba göster ey şâhın lâli olan!
Bu yolda dönüşüp mel'un olma aman!

Bu yolda çok şeyi dönüştürürler
Altını bakır, gülü diken ederler

Sihirbazlar asâyı emin gördü
"İnandık âlemlerin Rab'bine" dedi

Hani Yahudiler peygamberlik yokken
Secde etmişti buzağıya eşekliklerinden

Sihirbaz asâ sayesinde iman buldu
Yahudiler ise kâfirlik buzağısını buldu

Bildiğin şekilde bu aşk pazarı
Bağdat ile Dımaşk pazarının benzeri

İnsan bir parça hava ile bir avuç topraktır
Bundan başka bir şey varsa, nefestir

Aşkın bugünü, yarını nasıl olur?
Küfür ile din burada, orada nasıl olur?

O nasıl temiz bakıştır Yarabbî?
Âdem'i topraktan aşikâr etti

Bunca acayip şeyi onda derledi
Arşîleri kapısında çömez etti

Topraktandı o; alçak zeminden
İnci gibi Arş'ın üstüne çıktı yerden

Arş'ın üstüne çıkmasının sebebi
Tanrı elinden, Cebrail kanadından bunu istemesi

Gökyüzü, Arş, unsur nedir? Bir kabuk
Toprak hepsinin özlü içi; bu gerçek

Toprağın uzaklığı onun yakınlığından iyi
Daha çabuk ulaşır uzakta olan kişi

Yayı arkadan ne kadar çekerlerse
Onun oku kuşkusuz gider daha ileriye

Yolda geri geri gitmedikçe hileci
Çay suyundan hiç atlayabilir mi?

İştiyakından zerre zerreydi toprak
Ateş onun içinden çıkarmıştı helâk

Cehennem beyninde, bedeninde zerre olmuş
Başkaları gibi kendini aldatmamış

Kuşkusuz emanette öncü oldu
Onun yakınlığı iki âlemden çok oldu

Mülkün sultanı, mâliki oldu o
Meleklerin secde ettiği kişi oldu o

Âdem'in cismi can sûreti olmuştur
Can cevheri cânanın cismi olmuştur

Kuşkusuz o canın canı oldu senin için
Cihan değil, can ile cihan oldu senin için

Sıyrılırsan cisim ile canından
Sen kalmazsın, Hak kalır vesselâm

Hazinesini götürdü sarhoş canın derinlerine
Kimse oraya elini uzatamasın diye

Ancak İblis can kokusunu almayınca
Uzattı elini; onun yetiştiğine uzanamadı ama

Bu nasıl dergâhtır? Kilitinde yok anahtarı
Bu nasıl denizdir? Görülmüyor ki dibi

Bir an için girersen bu denize
Bir âlemi görürsün can yakan hayrette

Bir anına yüz dünyalık hayret verirler
Bir zerre hayreti yüz hasrete verirler

Madem denizci değilsin; seyreyle
Karada dolan dur; gemini parçala

Marifet her namerde lâyık mıdır?
"Tümü onun zâtında ahmaktır"

Ne biliyorsan, kuşkusuz, o olursun
Bilmiyorsan, eşeklerden biri olursun

"Ha" batından, "vav" zâhirdendi
"Hu"nun mânâsı evvel ile âhirdi

"Hu"nun "ha"sına işaret ediyorsan
Onun "vav"ından cümle kuruyorsan

At "ha"yı; serbest bırak "vav"ı
Kul ol; "ha"sız, "vav"sız an onu

Mademki var olan her şeyin dışındadır
Onun hakkında hayâlden başka elde ne vardır?

Olduğu gibi görünmediğine göre sana
Görsen, bilsen, nasıl gelir acaba sana?

Gördüğün her şey hayâlden öte değil
Bildiğin her şey imkânsızdan öte değil

0/1 HİKÂYE

O mürit ünlü şeyhin huzurunda
Hakk'ın adını anıyordu sayısızca

Şeyh ona "Kes artık, yarım adam!" dedi:
"Aslında yoktur Hakk'ın hiçbir adı

Ona ne dersen de; o değildir
O sensin; ne bilirsen bil; o değildir"

***

Yüz denizin suyunu içsen de zorla
Dağ gibi ol; deniz gibi kabarma

Olma şunun gibi bir yudum içince
Ok gibi yampiri gidersin öteye

Yedi denizin suyunu içmiş olsan da
Öl bir damla suyun arzusuyla

Bu ölümün teşnesi ol zinde isen
Bu kapının toprağı ol bende isen

Hey şaşkın! Bu kadar çanak yalama
İçtin mi bir çanak, iste bir tane daha

Kim hamile kalmadıysa bunun derdiyle
Bir kadındır o; olmaz bu işin adamı

Gönlündeki bir zerrelik Allah derdi
Senin için iki cihanın hâsılından iyi

İnsanlar bir şekilde, bir yolda ölecektir
Herkes gibi sahip olduğunu götürecektir

Ben şu sırtta, bu dert içindeyim
Yarın nedimim olacak bu derdim

Her nefes bu dertle zindeyim dünyada
Bu dert hemdem olarak yeter bana mezarda

Kıyamette munisim bu dert olsun
Mesleğim, meclisim bu dert olsun

Cennetlik veya Cehennemlik olsam da
Kardeşim! Canım sarhoş olsun bu dertle

Kimde bu dert yoksa, adam değildir
Sende bu dert yoksa, derman derman değildir

***

Yaradanım! Senin civarında çaresizim
Sana doğru gönlü baş aşağı düşmüş biriyim

Bir dünya dolusu dert yoldaşım oldu senden
Daha başka dertleri borç istiyorum senden

Civarında zahmet çekmek, hoş zahmettir
Senin derdin can derinliğinde hoş hazinedir

Ne istersen yapabilirsin sen
Derdini bende her an artır sen

Derdin kalmazsa Attâr'da
O istemez kâfiri de dindarı da

Senin derdin gerekli; yakar canını
Ayağı ateşte; yakar bir cihanı

Senin derdin gerek gönlüme, senin derdin
Ama bana lâyık değil; yakışmalı sana

Ne kadar dert varsa gönder bana
Gönlüme yardımını da gönder ama

Yardımın olmazsa gönül nasıl dert çeker?
Böyle bir derdi her insan nasıl çeker?

Yaradanım! Şu köpek içimde oldukça
Güvenlik yok sana giden can yolumda

Ya şer'î hükümle çalıştır bir işte
Ya tuzlaya at onu tümüyle

Bu köpeğin bencilliği yetti artık bana
Ben olmazsam, sen varsın ya; yeter bana

Her nesilde benim gibi çok kulun var
Sonsuza kadar senden başka kimim var?

Madem kenardan çektin beni ortaya
Ortadayım; kendi isteğimleydim kenarda

Yol ortasında yapayalnız kaldım
Kimim kimsem yok; biçare kaldım

Kimsesizin kimsesi! Yeter kimsesizliğim
Kâfi bana; kimsesizlikte ol kimsem

Ben kimsesizim; kimsem olmasa da
Hemdemim senin zikrindir; ilelebet yeter bana

0/2 HİKÂYE

Hani o zaman Firavun suda batıyordu
Cebrail onun ağzını çamurla doldurdu

Yarım ağız şahadet getirmişti
Yarım ağız bu âlemden gitmişti

Tanrı kerem etmiş, demişti: "Rûhülemin!
Bu sözü doğru düzgün söylese o mel'un

Dört yüz yıllık kâfirlik günahını
Silerdim; budur kudretimin kemali."

***

Yaradanım! Âdete uyanlardan olsam da
Müşahede sahibi oldum sonunda

Bende de var nefis firavunu
Şahadetten başka yoktur bir şeyi

Ölmeden önce şahadet getirdi
Şahadet için kalktı sonra uyudu

Yok et onun firavunluk kibrini
Yüz renklilikten kurtar onun canını

Can senin avın madem, verme onun eline
Elinin altındadır madem, elinden çıkarma

Çünkü ezel Gîlân'ında, günahtan önce
Kara gönlünün kilimi geldi günaha

Onu kendi elimle nasıl ağartırım?
Senin kapında onu nasıl umutsuz bırakırım?

Onun yoktur şahadetten başka şeyi
Bende de var bir nefis firavunu

Sen verebilirsin saça katran karası rengi
Süt gibi aksa saç, yoktur bunun sebebi

Siyah olduysa kiliminin rengi
Ağart onu saçım gibi Kerim Tanrı

Korku ile umut yoluna düştüm
Hem siyaha hem beyaza düştüm

Kendi kapından umutsuz çevirme beni
Lütfeyle; aklaştır siyahlığı

Her nefeste bir cürümdür gelir bana
Senden sürekli bağışlar gelir bana

İyi bakarsın bana hem bu âlemde
İhmal etmezsin beni hem o âlemde

Bütün âlem zerre zerre etse beni
Dergâhından uzaklaşır mıyım hiç, mümkün mü?

Dilim sözümün sıcaklığından yandığından beri
Ateş gibi sözlerim dünyayı bana aydınlattı

Yarabbî! Dilimden kurtar beni
El koy, bu dünyadan kurtar beni

Baygınlık sarhoşluğu, uyanıklık ver bana
Kendimi bilmeden uyuyorum; uyanıklık ver bana

Madem getirdin dünyaya; kavuştur huzura
Madem bağışladın, mazhar et affına

Nefsim bulanmışsa dünya alâkasıyla
Alâkaları sil üstümden kudretinle

Susuzluktan ateş olmuş, yanıyorsam
Cömertlik et, yakma canımı; susuzum

Cahillikten aklım karardıysa
Fazlın var; ben cahille uğraşma

Yırttımsa yine perdemi kendi elimle
Örtücülüğünle perde çek üzerime

Cehalet rüzgârına kaptırdımsa ömrümü
Affınla kabul et, bağışla beni

Kırdımsa şişeyi bir esir çocuk gibi
Lütfet, cezalandırma ben çocuğu

Kırdım şişeyi, yağlar döküldü
Senden başka ancak sana kaçarım, yok başkası

Baştan ayağa inliyorum cildimle, damarımla
Çenge benziyorum; seviyorsun bu hâlimi zira

Biçare bıraksan beni kahır ayağının altında
Yüz türlü lütfunu saçarsın başıma

Yaralarsan beni adaletinin kılıcıyla
Faziletinin merhemini sürersin ruhuma

İntikam için göğsümü yarsan da
O kine karşı yüz sevgi kapısı açarsın bana

Cehalet yeline verdimse ömrümü
Fazlınla kabul et, affet beni

Dağ geçidi gibi göstersen de bana korkuyu
Umutlandırır, çözersin yüz düğümümü

Cimriliğimi, öfkemi göstersen de bana
Cömertliğini, rızanı gösterirsin bana

Azapla korkutsan da beni
Bana öğretirsin inleme dersini

Karanlık bir yol çıkarırsan önüme
Yüz lütuf çerağını çıkarırsın önüme

Kudurmuş denizlere salsan başımı
Güç verirsin bana, öğretirsin yüzmeyi

Yüz dünya dolusu cürmümü dökersin yoluma
Utancımdan yine sığınayım diye sana

Hareket benden, dinginlik sendendir
Bir adım bendense, yüz adım sendendir

Bağışlarınla huzur bulurum gerçi
Hiçbir bağış yoktur bağışların gibi

Sana vefa edilir, bana cefa etme
Bağış sana aittir; bakma hatama

Kimse benim adıma özür dilemezse de
Cürmümün özrünü dileyen senin affındır yine de

Senin affın talep eder âsiyi
İsyan meydanına girdim; budur sebebi

Gördüm ya settarlığının iş bitiriciliğini
Kendi elimle yırttım ben ar perdemi

Susamış, su ister gördüm rahmetini
Günahla döktüm bu yüzden yüz suyumu

Seni mutlak diriltici olarak gördüm
Kendimi öldürmeyi muhakkak gördüm

Yüz sevgi denizine göz attım
Kuşkusuz kendimi cünüp olarak attım

Sen izzet sahibisin; delilini getirdim
Kendimi huzuruna zelil olarak getirdim

Fazlının denizinden haberdar oldum
Elim boş, ciğerim yanık olarak geldim

Âlem dolusu hayat suyunu gördüm
Bir şebnemin arzusuyla ölüyorum

Cömertliğinin tufanını talep ediyorum
Kuraklıktan, dudağım kuru geliyorum

Hüküm, takdir yayından ok çıktı
Her atılan oka hedef yaptım canımı

Bir oka yüz canla çıkarım karşı
Kendi elinle çıkaracaksan temreni

Ne dersem sana, bilirsin hepsini
Canda değil misin? Niye arayayım seni?

Kaybettim kendimi söylediklerimden
Ne dersem diyeyim, fazlasın ondan

Yaradanım! Koşarım nefesim oldukça
Hemdem gerek bana senin lütfunla

320

Vakti zamanı gelince Kerim Rabbim
Kuvvet ver bana o vakit Azîm Rabbim

O vakit can alan cihandan
Fırlarım canımı saçaraktan

Senin tarafından bir meltem esecek olsa
Raks ederek veririm canımı civarında

Bir ânı nasip et; o an seninle olayım
Her şey sensin; o ânı ver bana vesselâm

RESÛL'E (SAV) NAAT

Âdem nesli için bir farzı ayn varsa
Naattır iki âlemin baş köşesinde oturan dolunaya

Dindarlar âleminin güneşi
Peygamberler ordusunun lideri

Nebîlerin, elçilerin önderi
İlk gelenlerin, son gelenlerin önderi

Yeryüzünün, gökyüzünün doğru sözlüsü
Bir dünya içinde yüz dünya, dünyadan arınmışı

Halkın başvurduğu, kâinatın imamı
Hem hüccet hem mucizedir fiili

Takvâ denizinin incisidir onun zâtı
Sonsuza dek Hakk'a çağırır davetleri

İki âlemin arabulucusu olarak geldi
Âdem neslinin elinden tutucu olarak geldi

Aklıkül onun can aksinin bir parçası
Küll oldu onun imanının bir parçası

"Ev ednâ" fermanının kösünü çaldı
"Benden sonra nebî yok" tuğrasını çizdi

Yolunun çocuğu yaşlı insan oldu
Süt için onun şeriatine doğru geldi

İki dünyanın ışığıdır gönlünün yansıması
Yedi gökyüzünün altı kapısıdır bir menzili

Yüzünün güneşi kendini göstermiş
Gökyüzü ona doğru yüz secde etmiş

İki âlemin noktası, çocuğu odur
Bütün insanlara ilginç gelen önder odur

Görünüşte, mânada başka âlemdir
Yaratılıştan her an ona aferin gelir

Sekiz Cennet bir yudumdur onun kadehinden
İki âlem gelir adındaki iki mimden

Âlem kelimesinde bir "mim" vardır
Muhammed isminde iki "mim" vardır

Kuşkusuz bir âlem onun bir "mim"indendir
İkinci âlem onun diğer "mim"indendir

Âdem evladının efendisi odur
İki âlem halkının mumu odur

Aslının kutbu açık veya gizliydi
Bu yüzden dünyanın ortasında doğdu

Korkusuzca "Kılıç peygamberi" olarak geldi
Çünkü "Kılıç ağzı gibi ince yol" dedi

İçerden de dışardan da nebî idi
"Biz ilk önce geldiği hâlde son geleniz" dedi

"Ben peygamberdim" delili içerdendir
Daveti olan resûllük mührü dışardandır

İki dünyanın yaratılış sebebi onun nûrudur
Cihandan, candan öncelikli olan onun nûrudur

Dinin iki üçte biriyle aziz olan kişi
Onun nûruyla geceleyin iğneyi buldu

Arş'ın, Ferş'in, Kürsü'nün kutbu odur
Hak'tan sonra kim gelir? Ne sorarsın? Odur

"Ve'ş-Şems" nedir? Onun yüzünün güneşi
"Ve'l-Leyl" nedir? Onun saçının delili

Bütün gönüllerin panzehiri ondan gelir
Bütün müşküllerin çözümü, düğümü ondan gelir

Nerede yarıldıysa müşküller zemini
Doğdu orada kâinatın güneşi

Yer yarılırsa, ilkin onunla
Örtülü müşkül hâllolur onunla

Sabâ yeli esmezse, gül nasıl çıkar abasından?
O gayb gülüdür, ilâhî yardım gelir sabâdan

Baştan sona kadar bu işin içindeydi
Baştan ayağa kadar sırlar içindeydi

"Ört beni" sözü ilkin Hatice'yeydi
Sonunda "Konuş benimle" sözü Hümeyra'yaydı

Artırınca nübüvvetin cemâlini
Mâzinin canı geleceği anlattı

Bedeninin durumu "İnceldi kemiğim"i ifade ederdi
Canı "Arttı şevkim"den dem vururdu

Açmak için onun göğsünü
Güneş leğen, Kevser su getirdi

Hayat suyuyla sonsuza kadar temiz canı
Bütün varlıklardan, kâinattan arındırdı

Leğen onun göğsünden uzaklaşınca
Feleğin leğeni onun aksiyle doldu nûrla

Onun Burak'ının nalı hilal olunca
Dolunay olmak için yeniler ay başında

Güneş onun sofrasında bir somun ekmekti
Gerçi haddinden fazla ısınmıştı

Keyvan onun Hintli davulcusu
Ay'dan dolayı davulcu olmuş gecenin zencisi

Zühre kapısında yer süpürür sürekli
Ordunun başkadısı olmuş Müşterî

Merih kinle onun düşmanını yakar
Utarid ise okula başlamış çocuk

Âlemin canı olan lütfunun kapısında
Kevser bir nemdir, hayat suyu damla

İyi huyunun üstünde ki huy öyle olur
Cennet huyluların giysisi vardır

Cömertliğinin kucağında kuru yaş ne varsa
Bir arpa kadar çeker; azdır daha da

İlminin kucağında Kibriya'nın eliyle
Hem melekler salkım toplar hem enbiya

Sakin bir dağ olan hilminin kucağında
Tekinsiz yüz sarsıntı vardır yerde

Gaybın gaybından parlayınca sırrın sırrı
Nûru kendisiyle bir renk etti bulduğu

Sıddık Yusuf'u gün yüzüne çıkardı
Güzellik çadırını her yana kurdu

Davud'un hançeresi mutluluktan coştu
Halkı sesinin güzelliğiyle kendinden geçirdi

Mûsâ'nın avucunda tecelli etti
Bütün âleme parlak elini gösterdi

Sonra İsâ'nın nefesine gölge saldı
Onun coşkusunu bütün dünyaya saldı

Muhammed öncekilerin aslı olmuştu
Onun olan asıl, canına düştü

Kuşkusuz iki âlemin de önündeydi
Şaşılacak şey! Kendi canından da yoksundu

Can Hakk'a gitti; onun değildi
Yoksunluktan başka işareti yoktu

Ahmed Ahad olan Tanrı'nın padişahıydı
Onun mülkü sonsuza dek "Fakirlik kıvancımdı"

Madem yaratılışın maksadı odur
Hakk'ın ebedî dostu odur

Hiçbir yerde peygamber yoktu
Onunla denk bir peygamber yoktu

Ancak bütün peygamberlerin sonuncusuydu
Müstağniydi, başkaları gibi değildi

Mustafa peygamber oldukça
Olur mu onun gölgesinde başka biri?

Doğu güneşinin parlaklığında
Başka bir çerağ rehberlik eder mi?

Peygamber demedi mi: "Kelîm Mûsâ şimdi
Hayatta olsa izimden giderdi"

Gökyüzüne yükselen Meryem'in İsâ'sı
Ahir zamanla takip eder onu

Ünlü Mesih onun hindûsu oldu
Bu yüzden Tanrı ona Mübeşşir, dedi

Ondan sonra peygamberlik imkânsızdı
Ondan önce kimsenin ondan çok imanı yoktu

Onun devrinde iman kemâle erdi
Zeval dışında kemâlden yok üstün

Kendi imkân sınırına geldiği için
Kuşkusuz öncelikli oldu nebîlerden

Kur'ân'ı dinle, kaybolma boş yere
İşte delil: "Bugün sizin için dininizi erdirdim kemâle"

Hiçbir ümmet bu şerefi aslâ bulmadı
Hiçbir peygamber bu izzete nail olmadı

Ümmetin ihtilafı ona rahmet oldu
Artık niye anlatayım ümmetinin ittifakını?

NEBÎ'NİN (SAV) MİRÂCI

Bir gece Emin Cebrail koştu geldi
"Rabbülâlemin'in sevgilisi!" dedi:

"Yüz dünya dolusu can oturmuş bekliyor
Açmışlar gönüllerini, sana bağlanmışlar

Yedi kat gök seni görmekle hayat bulur
Şu altı yönlü revaktan yükselirsen

Nebîlerin gözlerini aydınlatırsın
Kudsîlerin canlarını gülşen edersin

Bu dünyayı, o dünyayı birbirine katarsın
Âlemin zirvesine sancak dikersin

Terk edince bu dünyayı, bu canı
Bir anda bulursun can ile cihan yakınlığını"

Mustafa işitince bu sözleri
Deniz gibi canı coştu, kabardı

Ümmühani'nin odasından iştiyakla
Ümmülkitab bindirdi onu Burak'a

Gökyüzüne kadar sürekli dizginledi
Sonunda zamandan, mekândan geçti

İki âlem onu karşılamaya çıktı
Saçı tabaklarıyla birlikte geldi

Miraç sırasında hiçbir yere bakmadı
Çünkü işinin sırrı nedir, biliyordu

Kuşkusuz iğne gibi sivriydi
İğne gibi gözü ayaktaydı

İğne gibi gözünü ayaktan ayırmadı
İğne ucu kadar boş yer bırakmadı

Kuşkusuz iğne ucu kadar düşmanı kalmadı
İsâ gibi iğneye bağlı kalmadı

Bu yolda bir iğnesi bile olmamalı
Kim gidebilir böyle uzun bir yolu?

Hak Teâlâ ona öyle kerem etti ki
O keremi yüzyıllarca kimseye etmedi

Güneşin efendisi zâtı bilsin diye
Kâinatın bütün sırlarını gösterdi ona

Bütün sırları ay gibi bulut dışındaydı
Aydınlattı ona, yani ondan esirgemiyordu

Ancak Peygamber onlara bakmıyordu
"O benim maksadımı bilir" demek istiyordu

Göze görüşme, cana dağlanma yeter
"Gözü kaymadı" sözü onun için geçer

İlkin yaşlı doğan çocuk Âdem'i
Aldı topraktan, lütfu emzirdi

Âdem annesiz, babasızdı
O büyüttü onu; ne yetiştirici!

Üryanlığı dolayısıyla bir elbise giydi
Nedir üryan? İmanından üryan yani

Önce ona bütün isimleri öğretti
Sonunda müsemmaya saygıyla öğretti

Sonra ders için başköşeye geçti
İdris'e "Mâ evhâ" dersini verdi

Musîbette Nûh'u tasdik etti
Hak şevkinin nevhasını gönlüne attı

Oradan İbrahim'e yönünü çevirdi
Dostluk hakkında yüz ders verdi

Ardından Yakub'un düşmanını verdi
Din derdi için ona "Hüzünler Kulübesi" verdi

Felekle birlikte seyrederek Yusuf'a gitti
Onun güzelliğine başka alımlılık verdi

İsmail'e gitti; ona bir canlı verdi
Aşktan öldürülmüştü; ona kurban verdi

Mûsâ'nın işini iyice derinleştirdi
Yüz Tûr'dan üstün yüz Tûr gösterdi

Davud'a yüz sırrın haberini verdi
Zebûr'un gizli sırlarını açıkladı

Sonra Süleyman'a o saltanat sarayında
Fakr şâhlığının yüzüğünü verdi

Sonra Eyüp Nebîye yeni yer tayin etti
Kurtların mülkünü ona cennete bedel etti

Balıktan aya kadar her şeyde Yunus'un rehberi oldu
Onu her yerin padişahlığına getirdi

Zâtı temiz Hızır onun susamışıydı
Dudağına hayat suyu damlasını yerleştirdi

Görünce Yahya'nın kesik başını
Kendi Hüseyin'iyle onu aynı safa çekti

İsâ'ya geldi, onu müfettiş yaptı
Hidayet için onu ebediyen Mehdi yaptı

Gerçi yüzlerce işi düzene soktu
Zerre kadar kendinde değildi; hepsi bu

Sonunda feleklere sırtını çevirdi
"Levlâk" evinin hil'atini almaya gitti

Gitti, gitti; gidilecek yer bitti
Muhammed diyordu sana: "Söz bitti."

Her cezbede yüz çekime kapıldı
Yüz âlemi darboğaz geçercesine geçti

Orada yüz binlerce soluk aldı
Her solukta yüz binlerce yıllık yol aldı

Artık ne yol ne alınacak nefes kaldı
Birinden birinde mahrem kalmadı

Nûrdan bir kürsü koydular önüne
Sonsuz bir perde açtılar önüne

Sonsuz bir heybete, azamete uğradı
Ahmed'in canında bir titreme başladı

Ahmed'in mim'i silindi tamamen o zaman
Sonunda Ahad kaldı; Ahmed çıktı aradan

Madem lâl eder bu hâl dili
Lâl diliyle bu hâli söylemeli

Böyle bir yerde, yer yoktur
Bize düşen "vay vay"dan öte değildir

Bu güç makam hakkında nasıl konuşurum?
Karınca nasıl sırtında taşır Kaf Dağı'nı?

Kuşkusuz dağ gibi bel vardır karıncada
Bu başkadır, o başka; kuşku yok bunda

Bu belden bir nispet çıktı ortaya
Âşıkların rağbeti çıktı ortaya

Kendilerinde olanı kendiliğinden verdiler sonunda
Ne dersen de; fazlasını verdiler sonunda

Muhammed kendine geldiğinde, kendi değildi
Şaşılacak şeydir; onun kendi, kendisi değildi

İki kabile reisi Araplar arasında
Birbiriyle dost olmayı istediğinde

Birbirine geçmiş iki yay atarlardı
İki ayrı yay bir yay oldu demekti

Madem iki kişi bir zât olurdu
Bunun adı "hedef birliği akdi" olurdu

İlginçtir; bu akit yapıldıktan sonra
Kan, fiil, söz bağlanırdı birbirine

Birinin malı diğerinin malı olurdu
Birinin hâli diğerinin hâli olurdu

Birlik olunca ikilik ortadan kalkardı
Hem benlik hem senlik ortadan kalkardı

İşte o gece Elest'in sözcüsü
Nebî ile hedef birliği akdi yaptı

Şaşılacak şeydir; "Kaabe Kavseyn" yayını
Attılar birbirine sıdk ve talep ile

Böyle bir dostluk akdi yapılınca
Söz ile fiili oldu onun sözü fiili tümüyle

Bulut gibi iki yaya bak öncelikle
Kaabe Kavseyn hasıl olsun böylece

Bu âlemde yayın bir ucu olsa da
O yayın ucu değildi "mâ zâga"dan başka

Kaabe Kavseyn sayıdan çıktı ortaya
Kaşının kemeri Ahad'dan çıktı ortaya

Onun iki yay kaşı muhakkak oldu
Çift onda kaldı, tek Hakk'ın oldu

İki kaş yayı birleşince birbiriyle
Kemer oldu, ikilikten kurtuldu

Kaabe Kavseyn gönül bağlılığının delilidir
İki kaşın birbiriyle birleşmesidir

Peygamber yapınca bu akdi
Mutlak tevhid oldu canının nakdi

Hazreti İzzet'ten hitap geldi
Her bir zerre yüz güneş kesildi

Hak Teâlâ dedi: "Halkın gönül verdiği!
Benim adıma olsa da insanların yemini

Ben sana yemin ettim; budur kadir
Sonra 'Le'amruk' dedim; budur sadr

Aşağıya bak; aç nergis gözlerini
Bak ayağının altına, ne görüyorsun şimdi?"

Mustafa emre uydu, aşağıya baktı
Kendi altında bir avuç toprak gördü

Dedi: "Gözünün görebildikleri
Ayağının altındakilerin hepsi

Senin ayağının tozudur ey varlıkların başı
Hepsini senin için var ettim, vesselâm."

Dedi: "Yarabbî, bunların hepsi çekiyor beni
Çünkü bir avuç toprak görüyorum

'Ayağının toprağı' sözünün ne önemi var?
Bu yeri sana dostluk için veriyorum"

Mustafa anlattı: "Allah'ın huzurunda
Secdeye varmak istedim

Secde için başımı yere koyduğumda
Kendimi buldum yatağın ortasında"

İki âlemi görüp sır sahibi olduğunda
Yatağını sıcak buldu döndüğü zamanda

Yatağı nasıl soğuyabilirdi ki?
Çünkü zamanın, mekânın dışındaydı

İki âlemin dışındadır senin yerin
İki âlem de ne ki? Senin ayak tozun

Gökyüzü saçından bir halkadır
Senin hankâhında hırka giymektedir

Kırmızı gül yüzünden terledi gökyüzü
Yüzünün on yapraklı gülüyle dokuz yapraklı oldu

"Festekim"e uyup kalkışın mirâcındır
Ey "Le'amruk", "Kum fe'enzir" senin tacındır

"İkra'" geldi sana; gönülden okuyorsun
"Elem neşrah"ı canın gibi biliyorsun

Sen alfabe okuyan çocuk değilsin
"Mevlâ" yazısı okunur yazından

Kuşkusuz mutlak ümmî olarak geldin
Kendinden sessiz, Hak ile söyler geldin

Ne söylersen Hak'tan söylersin
Çünkü cânan nûruna müştaktır canın

Hangi yiyecek geçerse boğazından
Gelir hilkatin hâlikinin huyundan

Bulamazsan sonsuza kadar yemek kokusu
Tamdır "Beni yedirir, içirir" kuvveti

Yeryüzü ile gökyüzü kapının toprağıdır
Arş ile Kürsü cevherini toplayıcıdır

Canım oldukça, yaşadıkça ben
Her şeyine yüz canla bağlıyım

Övgün dışında dilimde bir şey olmasın
Sana vefa dışında canımın nakdi olmasın

Zâtını vasfedecek biri değilim ben
Olan da zaten senin bereketinden

Aklımın vasfı mücadeleci olmaktır
Aklım kısa; vasfı âciz olmaktır

Tanrı'nın vasıflarını işitirse biri
Başkasının vasfı Tanrı vasfına erişir mi?

"Senin Hassân'ınım" demiyorum ben
Ben ben oldukça köpeğinin bastığı toprağım

Bize bakmayacak olursan
Sonsuza kadar "Kaçış yeri nerede?" diyeceğim

Beni ümmetinden say; bu bir sözü
Söyle bana sonra yap istediğini

Şu hikâye senden nakledilir
Divanında sakin, güvenli kişilere aittir

0/3 HİKÂYE VE TEMSİL

Peygamber miraçtan dönünce geri
Ayşe ona "Sırlar denizi!" dedi

"Tanrı'dan sır işittin can kulağıyla
Benim gönlüme de söyle bir parça"

Dedi: "Hak Buyurdu: Ey Nebî, sana hürmetten
Bir Cehennemlik çıkarsa ümmetinden

O Cehennemliği daha çok severim
Başka bir ümmetin yüz Cennetliğinden"

***

"Ümmetim" için bana berat verirsen
Kereminle günahıma bir çizgi çekersen

Beni başkalarından üstün tut demem
Say beni kendi ümmetimden

Berat ile Kadir sana ait iki gecedir
İki bayram günü senin iki misafirindir

Ateşten kurtuluş beratı verirsen bana
Senin kadrinden güzel bayram gelir bana

Din mânâsında varsa eksikliğim
Dinin Kisrâsı! Giderirsin eksikliğimi

Hata edersem onun onarılması gerek
Bilirsin kesir oldu mu cerretmek gerek

Şefaat tufanı vardı huzurunda
İbadet kıtlığıyla geldim huzuruna

Az sermayeyle kapına geldim
Bir şefaat umut edip geldim

Şefaat denizinden bir anlığına
Bir şebnem damlat kurumuş dudağıma

Nasıl umutsuz kalır kişi şefaatle
"Biriktir daveti" ebediyen yeter ona

Kendime rahmetim olmasa da
Ey velinimet! Rahmetin yeter bana

Varlığın halka rahmet olagelmiştir
Bak canıma! Boğazıma gelmiştir

Günden güne artan iman hil'atı gönder
Sonra iman hilkatini boğazımdan çıkar, gönder

Canı can yapacak gücün var
Gönül derdine derman olacak gücün var

Can yoldaşı yaparsan temiz imanı
Can iftihar eder, beden dinlenir toprakta

Ey din mumu! Mezar kuyusunun dibinde
Yeter bana saçının bir teli sağlam ip diye

O saç teliyle inlemekten kurtulurum
Tereyağından çekilmiş kıl gibi olurum

Kendi günahlarımı nasıl söylerim?
Kara kaplı defterimi nasıl söylerim?

Onları söylemekten utanırım
O utançla feryada gelir gönlüm

Daha ne kadar kendimin sarhoşu olayım?
Kendi nefsim yüzünden imdat istiyorum

Senin gibi padişahın huzurunda
Canımın suskunluğu yardım diler; yeter bana

Utanç ateşim görüldüğü sürece
Yüz suyum ciğerden gelir gözlerime

Benim nakdim kalbimdir; yoksul herkesten
Tövbemi kabul et; ey üstün olan herkesten

Bir bakışla hâllolur benim işim
Çünkü bundan sonrası sadece senin işin

525

SIDDIK'IN (TANRI ONDAN RAZI OLSUN) FAZİLETİ

Peygamber mahremi edince Sıddık'ı
Sadık sabah kapladı âlem meydanını

İzzet Şarkı'ndan doğunca doğruluk sabahı
Dünyanın her yeri gördü izzeti

Bütün âlem onunla nûrlandı
Kötü göz ya kör oldu ya uzaklaştı

Nebî, ölümsüz, diri olanın sofrasından
Onun göğsüne boşalttı her türlü azıktan

Dışarıya bütün kapılarını kapatmıştı
Yedi gün boyunca yemeden içmeden kesilmişti

Kâh malını kâh canını veriyordu
Resûl ile, Allah ile ilgileniyordu

Mustafa dedi: "Yüce Rabbim
Vardı, yine olacak ebedî dostum

Ahad Allah'tan başka olacaksa dostum
Sonsuza kadar benim Ebubekir'dir dostum

Hakk'ın insanlara tecellisi sıradandır
Ebubekir'e tecellisi özeldir; bağıştandır"

Yürüyen bir ölü gören olursa
Temiz Sıddık'tır Peygamber'in sözüyle

Nefis sıfatları onda ölmüştü
Hayatta doğruluğa doğru yönelmişti

O bu âleme düşmeden kendiliğinden
Canını o âleme göndermişti önceden

Onun canı o dünyaya ait olmuştu
Mânâlar denizine dalmıştı

Yaşadıkça canı o dünyanın canıydı
Yaşadıkça hem can hem cihandı

Birinin canı öbür âlemde olursa
Ne söylerse doğru söyler, şüphe yok bunda

Kuşkusuz sürekli tahkik hâlindeydi
Hem Sıddık'tı, hem halifeydi

Onun canı öbür dünyadan sır söylerdi
Onun doğruluğu hilafet kapısını açtı

Peygamber'in ölümüyle fitne uyandı
O bir başına fitneyi söndürmeye kalktı

Kendi yöntemiyle fitneyi bastırdı
Açtı ellerini fitne gediğini kapadı

O önderin doğruluğu, sağlam düşüncesi olmasa
Kalmazdı Müslümanlıktan geriye bir addan başka

HİKÂYE

Miraç gecesi Zülcelâl'in huzurunda
Tanrı'ya şu soruyu sordu Mustafa

Dedi: "Benim Alim'le nasılsın Yarabbî?"
Dedi: "Benim Ebubekirim'le nasılsan, öyleyim"

FARUK'UN (TANRI ONDAN RAZI OLSUN) FAZİLETİ

Ayağının bastığı yer gökyüzünün üstüydü
İki dünyanın efendisi olan Faruk'tu bu

İyiliği emretmede ârif biriydi
Vakıftı ama vakfedilen değildi

Hak Teâlâ ona adalet vermişti
Kuşkusuz Hakk'ın verdiğini emretmişti

Adaleti halk için hayat pınarıydı
Adı bile müşkülleri hâlle yeterdi

Onun hitabı Hakk'ın hitabı demekti
Söz onun dilinde güneşten parlak olurdu

Madem Hakk'ın dili onun dilidir
Onun gördüğü de Hakk'ın gördüğüdür

Dil ile göz böyle olursa
"Yâ Sâriye!" hikâyesi anlaşılır kolayca

Vahiy gibi söz istersen, onun sözüdür
Onun "Lâ havle"siyle şeytanın dili tutulmuştur

Zâtının gölgesi öyle sivriydi ki
Şeytan ondan korkar, uzak dururdu

Gölgesi onun üzerinden aşardı
Bütün şeytanlarla boğuşurdu

Din gölgesi onun sağlam düşünce güneşidir
Onun üzerinde kıvrak bir gölge salıcı vardır

Tanrı sırrı hakkında on yedi farz getirdi
On yedi yamalı hırka giyerdi

Malı mülkü bir hırka ile kırbaçtı
Bu yüzden kimseden zerre kadar korkmazdı

O kerpiç keserken Kayser'in gönlü iki parçaydı
Ondan uzakta korkudan başını taşa vururdu

Bir şehriyar bile onun korkusundan uyumazdı
O ise geceleri bekçilik ederdi

Bir dünya dolusu pehlivan ona yenikti
Oysa o dullara sakalık ederdi

Ömür emir üzerine geçmeyecek olsa
Ömer'den önce adı ömre umre ettirirdi

Ebû Lu'lu onu kötü yaraladı
Tatlı su akan borudan kan aktı

Dünyanın aydınlığı perde arkasında kaldı
Yedi Cennet'in çerağı söndü

Ölmedi o; ebedî diri oldu
Bir çerağken yüz güneş oldu

Bir çerağdı o; parlak ışığı
Dürüstlüğünden; yağı heybetinden

HİKÂYE

Mustafa bu sözü Allah'tan nakletti
Dedi: "İnsanlarla genel olarak övünürüm

570

Ama Faruk ile övünürüm bambaşka
Bu ihlas bulunmaz ondan başkasında"

OSMAN'IN (TANRI ONDAN RAZI OLSUN) FAZİLETİ

Halifelik Osman ile canlılık buldu
Doğudan batıya dünyayı iman kapladı

Hak fazlının kemâliyle, onun çabasıyla
Dünya Hak dinine girdi onun devrinde

O hayâ denizi, hilim dağıydı
İlim deryasına dalmıştı temiz canı

Dünyada benzeri yoktu cömertlikte
Bir benzeri yoktu dine vefa etmekte

İki âlem efendisi tarafından beğenildi
İki damatlıkta "Zünnûreyn" oldu

İki dürüst nûrun eşi olmuştu
İki nûrdan dolayı yeninde iki âlem vardı

O iki nûr canının iki gözü gibi
Hatta irfan âleminin iki kutbu gibi

O iki nûr muteber iki âlem gibi
İkisinin önünde iki âlem zerre gibi

Peygamber ona imanın gözü dedi
Hemdemi etti; Kur'ân'ın "kaf"ı o dedi

Sûrun "sad"ından nefes gelmedikçe
Bu Simurg yeter Kur'ân'ın kaf'ına

Bir avuç avam için kederden de çetindi
Onun yakınlarına olan ilgisi

Öfke içinde olan her halükârda
Rahmeti cemal olarak nasıl görür?

O Kur'ân okumaya oturmuştu
Kur'ân denizi gemisini bağlamıştı

Öldürecekleri kılıca el attıklarında
O ölmüş hâliyle oturuyordu gemide

Düşmanı kesse de onun başını
Kur'ân'ı hatmetti başsız bedeni

Kur'ân'ı tamam etti; teslim oldu
Kendi düşmanlarının boynunu vurdu

Damarlarında, canında Kur'ân aşkı vardı
Damarları, bütün bedeni Kur'ân doluydu

Damarından öyle kan fışkırdı ki
Eceli gelene kadar Kur'ân aşkıyla kan fışkırdı

Kuşkusuz Kur'ân şahitti o kemâle
O kan damlası sonsuza kadar ben oldu güzelliğe

Kuruyunca o bir damla kan
Kur'ân miski oldu; miskin aslı olsa da kan

O bir damla kan düştüğü için
Kur'ân'ın kalbi oldu; kalpte kan kalmadı

Hak Teâlâ dedi Rûhülemîn'e
Sorun yine âlemlerin nebîsine

Ben hoşnutum kendi Osmanım'dan
O hoşnut mu kendi Rahmân'ından?

ALİ'YE (TANRI ONDAN RAZI OLSUN) NAAT

Peygamber'in dini canlılığını
Müminlerin emiri Haydar'la kazandı

Arı emiri, erkek aslan oldu
Onun demiriyle taş balmumu oldu

Kendi eliyle, canıyla arı emiri oldu
Çünkü ilmi bal, kılıcı iğneydi

Dedi: "Yüz ordu karşıma çıksa
Kimse sırtımı görmez harp meydanında"

Rüstem ehil veya naehil olsa da
Zal oğlu olduğu için pehlivandı

Onun pehlivanlığı ölümsüz Tanrı'dan
Rüstem'inki ya hileden ya Zal olmaktan

Allah'ın aslanı Hak kılıcıyla din korur
Zal ile hileci Rüstem'in koruması gibi

İki özü vardır: Biri Hasan, biri Hüseyin
Aşağıdaki sözler de iki imtiyazıdır onun

"Ali'den başka yiğit yok" sözü Mustafa'dan
"Hel etâ" sözü dünyayı yaratandan

İki elinden "Lâ fetâ" çıktı ortaya
Üç somun ekmekten "Hel etâ" çıktı ortaya

Onun üç ekmeği evden çıkınca
Ay ile Güneş kursu geldi baş aşağıya

Nebî Mûsâ, Ali Hârûn olunca
Kardeşleri nasıl olur acaba?

İkisinin de eti bir, nefesi bir
Hemdem olmuş Mûsâ ile Hârûn gibi

O Yasin ailesinin kalbi gibidir
Kur'ân'ın kalbi ya ve sin buradan gelmiştir

Kur'ân'ın kalbi, onun Kur'ân dolu kalbidir
"Onu seveni sev" sözü onun hakkında söylenmiştir

Şaşılacak şey! "Nâkatullah" taştaydı
Taş yarıldı, deve talep etmeye geldi

610

Ali "Kâbe'nin Rabb'ine and olsun, kurtuldum" dedi
"Nâkatullah" Allah'ın aslanını aldı

Doğru söyleyecek olursan, gerçekten hoştur
Allah'ın devesi Allah'ın aslanını çekti

O ağzında iple bir deve oldu
Güzel huyuyla Hüseyin'in devesi oldu

Çocuk için deve olan kişi
Babası için deveyi gönderdi

Allah'ın devesini ilk kötü adam öldürdü
Allah'ın aslanını son kötü adam öldürdü

615

HİKÂYE

Mustafa dedi: "Kimdir ilimde Âdem gibi
Anlayışta Nûh, hilimde İbrahim gibi

Zühdde Yahya, sağlamlıkta Mûsâ gibi
Bilmiyorsan, dinin yüreklisi Ali'dir"

HASAN 'A (TANRI ONDAN RAZI OLSUN) NAAT

Murtaza Mustafa'nın gözünün nûru
Enbiya, evliya topluluğunun mumu

Güzel huyu, iyi zannı toplamış
Bütün fiilleri adı gibi güzel

Karga kanadı rengi saçları arasında yüzü
Hep göz, çerağ olmuş güneş gibi

Mürüvvette dünyayı çapraşık gördü
Her şeyi bağışlamak istedi, hiç gördü

İki âlemin onunla dolu olduğu dedesi
Onun için kendini deve yapardı

Namazdayken omuzuna oturturdu
Ona "Namazımın göz nûru" derdi

Onun böyle yüce babası, dedesi vardı
Bütün ufuklar ondan ders alırdı

Bu oğlan da dedesi gibi zehirlendi
Öbürü babası gibi öldürüldü

Zehra'nın sütünü içmişti dudağı
Mustafa da o dudağı öpmüştü

Zehrin önüne nasıl geçilir?
Bu kahıra hangi ciğer dayanır?

Sorsalar da düşmanının ismini
Razı oldu, sakladı bu sırrını

İçti o zehri, gammazlık etmedi
Canını verdi, canla oynamayı terk etmedi

Zehir etkiledi onu, yere serdi
Peygamber'in o ciğer köşesini

630

Ciğerinden parça parça kan çıktı
Sonunda kan içinde canı çıktı

Bedeninin her yerini kan içinde gördü
Kim girdiyse onun kanına, vay hâline!

HÜSEYİN'E (TANRI ONDAN RAZI OLSUN) NAAT

Kimdir Hakk'ın, Peygamber'in velisi?
O güzel huylu Hüseyin bin Ali

Marifet göklerinin güneşi
O Muhammed yüzlü, Haydar sıfatlı

Dokuz feleğe sayısız hizmet ederdi
Çünkü o on masumun sultanıydı

İmam Mücteba'nın gözünün nûru
Zehra'nın şahidi, Kerbelâ şehidi

Susuz bırakıldı; kanlı hançerle
Yarı öldürüldü, kana bulandı

Kim çekinmeden keser böyle başı?
Güneş onun derdinden bulut ardına saklandı

Saçları kana bulanmıştı
Şafaktan feleğin kanı süzüldü

Bu kâfirler nasıl yapar bunları?
Nerde Muhammed? Nerde Ali? Nerde Fatıma?

Yüz binlerce enbiyanın temiz canını
Sıralanmış görürüm Kerbelâ toprağında

Kerbelâ'nın sıcağında, ciğeri susamış
Kestiler başını. Olur mu bundan beteri?

Peygamber'in ciğer köşesine bunu yaparlar
Sonra adalet, din davasına kalkışırlar

Buna din diyenlere tepem atıyor
Böyle kabul edenlerin dili kesilsin kökünden!

Kim böyle bir yüze kılıç çektiyse
Allah'ın lâneti olsun onun üzerine

Keşke onun hindû köpeği olsaydım!
Onun civarındaki en hakir köpek olsaydım

O üzüntüyle erisem, su olsaydım
Ciğerde onun için şarap olsaydım

TAASSUBUN REZALETİ

Hey taassup! Her yanın düğüm düğüm
Bir de yetmiş küsur fırkadan söz edersin

Yedi yüz millet senin yüzünden esenlikte
Ancak yetmiş ikisi senin yüzünden illet içinde

Dini, tarikatı, mezhebi sayısız
Saymaya kalksan zaman yetmez

Her zaman başka huy edinilmez
Herkesin üstüne kılıçla gidilmez

Sen birsin, senden sonra bir daha gelir kuşkusuz
Bir içinde bir oldu mu, olur bir daha

Taassupsuz ol; taklitsiz ol
Yak şirki; tevhide gark ol

İleri görüşlü, sır bilir biriysen
Ayır tabiatı şeriattan

Böylece gidersin Sıddık'ın peşinden
Veya tahkik âlemi Ali'nin peşinden

Taklitçilikle işlerini yürütürsen
Şeriatı nasıl ayırt edersin tabiattan?

Taklit üzere bu yolda gideceksen
Dağ olursun; ne arpaya ne samana değersin

Eşek sıpası şeriat üzere nasıl gider?
Gider de tabiatı dışında nasıl gider?

Eşek sıpası anasının arkasından gider
Taklitle gittikten sonra her eşek gider

Sahabeler tevhide gark oldular
Sanma ki senin gibi taklitçi oldular

Onlar hakkında kötü zan beslersen
Dördüncü çerağa geldin mi, bitersin

Sahabenin her biri özgür insandır
Hidayette her biri yıldız gibidir

Birisi o temiz insanlardan birine
Bulunursa suçlamada; kürek çeker boş yere

Yıldızlar bir bir gidecek olsa da
Hepsi gökyüzüne gidecektir sonunda

Parladıkça gökyüzünde her biri
Yaşadıkça rehberdir, sâliktir her biri

Nûr saçar, temizdir, dünyayı aydınlatırlar
Sen körsen, görmüyorsan; kimin umurunda?

Karısı yüzünden iyi bir adamın ayağı bağlıydı
Rükneddin Ekkâfî'nin yanına gitti oturdu

Kadın yüzünden çok ağladı, inledi
"O yoksa, bir an huzurum yok" dedi

"Ne onu boşayabiliyorum
Ne ondan kurtulabiliyorum

Onun yüzünü görünce canım zinde oluyor
Onun nazıyla canlılığım artıyor

Ancak dini, sünneti terk ediyor
Çünkü Ebubekir'e lânet ediyor

Gerçi her zaman fazla kırıyorum kalbini
O talihsiz aslâ terk etmiyor bunu

Ne bir gün ondan kopabiliyorum
Ne ondan bu sözü dinleyebiliyorum

Gönlüm kan olsa, lâyıktır buna
Ne yapayım bu iki müşkül arasında?"

Hoca dedi: "Be adam! İncitirsen onu
Daha da derbeder edersin onu

Lütfederek konuşursan onunla
Dil uzatmayacaktır sana aslâ

Onu yanlış itikada sürüklemişler
Ona yanlış şeyler söylemişler"

Ona demişler: "Ebubekir mecazen
Zulmetti; hakkını aldı hak sahibinden

Peygamber ailesini işten uzaklaştırdı
Bâtıl yoldan hilafeti tercih etti

Saltanattı arzusu, açtı elini
Hakkıyla Peygamber'in yerine oturmadı

Ebubekir hakkında bilgisi buydu
Bu yüzden Ebubekir'e lânet etti

Onun ettiği lâneti biz de ediyoruz
Biz de sürekli bu lâneti ediyoruz

Böyle bir yerde bir Ebubekir olsaydı
O Ebubekir değil, hilekâr biri olurdu

Böyle bir Ebubekir'e düşman olursan
Kararmışsa, aydınlanır gözün

Ancak değil mi ki Ebubekir Sıddık'tır
Onun canı tahkik denizi olmuştur

Sadık sabah onun can yakan nefesinden doğar
Güneş onun her gün gölgesinden doğar

Onun doğruluğu yedi kat göğün defterinin başında
Onun kutsallığı iki dünyanın da üstünde

Temiz canı için iki âlem hiç hükmündedir
Canında zerre kadar âlem meyli yoktur

Ebubekir böyledir; öyle değildir
Dostları sormalısın düşmanlardan

Kötü söz söyleyenler bir avuç nûrsuzdur
Onun hakkında söylenen şey yalandır

Ebubekir sünnete uyan kişidir
Böyle olmasa, ona lânet edilir

Böyle söylersen karına, yola gelir
Diliyle günaha girmekten kurtulur"

Adam memnun oldu, karısıyla konuştu
Kadın tövbe etti; o yoldan geri döndü

***

Sahabeden otuz üç bin kişi
Yürekten gelerek onu seçti

O nasıl makam, varlık peşinde olurdu?
Onun makamı, varlığı hep Allah'tı

Arş'tan, Felek'ten uzak olan biri
Kuşkusuz Fedek'ten de uzak kalır

0/5 HİKÂYE

Cennet hatunu Fatıma ansızın
Peygamber'in yanına geldi yalnızken

Dedi: "Elim su topladı değirmenden
Bağış olarak bir cariye istiyorum senden

Daha az canım yansın değirmen yüzünden
Daha ne kadar üzüleyim değirmen yüzünden?

Madem var felek değirmeninde bir arpam
Un öğütmek olur mu benim işim?"

Şaşılacak şey! O sırada Peygamber'in yanında
Sayısız ganimet bulunuyordu

Açtı elini, bağışladı hepsini
Fatıma'ya bırakmadı bir tanesini

Ona güzel bir dua öğretti
"Bu hepsinden daha değerli" dedi

"Enbiyadan miras kalmayacağına göre
İşini bu kadar büyütme gözünde"

***

Ne dersin? Bu zulüm müydü, değil miydi?
Bu şefkat tümüyle din miydi, değil miydi?

Fakirlik kıvancıyla aziz olan biri
Kimseye bir şey bırakabilir mi?

Mecaz yok; halkın düşmanıdır dünya
Dost olan izin verir mi Hakk'ın düşmanına?

Hey zavallı! Din yolunu istiyorsan
Budur din yolu; geç bu yoldan

Kendi kurtuluşun için dindar ol
İki âlemde de kendi derdini düşünür ol

Kuşkusuz vermeme meselesi burada dindir
Sıddık da Fedek meselesinde bunu yapmıştır

Hak derdi tutarsa canının eteğini
Bu taassup nasıl tutar ki yakanı?

O hazretin ünsiyeti canına can katar
Sen sen oldukça Allah sana yeter

0/6 HİKÂYE

Kûfeli birine dedi sır arayan biri
"Mezhebin nedir? Söyler misin bana?"

Dedi: "Kim soruyor bunu? Hey iğrenç yüzlü!
Allahımın bekası olacaktır sürekli"

ŞİİR

Şiir, şer', Arş birlikte ayağa kalktı
İki âlemi bu üç harfle süsledi

Yeryüzü gökyüzünden alır ışığını
İki dünya da bir sıfatlı bu üç harften

Güneş her ne kadar Semâî olsa da
Senâda sayılır Senâî'nin cinsinden

Şiirin kemaliyle, şairlik şevkiyle
Ezrakî'yi, Enverî'yi gör felekte

Aç gözünü, şeker gibi şiirle
Firdevsî'ye bak Adn Cenneti'nde

Cemşîdî'nin ikbalini gör şiirde
Bak Şemsî'nin, Horşîdî'nin güneşine

Yukardan bakarsan şairler erkânına
Şihâbî'yi görürsün; Unsurî'yi bir de

Şâhın kim olduğunu ararsan bu ilimde
Hâkânî yeter sana; bulunsa Çin'de

Cennet ile güneş ve gökyüzü
Hava, ateş, toprak, su unsurları gibi

Bu şairlerin nispeti vardır
Demek dünya başkaları gibi şairdir

0/7 HİKÂYE

Günün birinde fazilet ehli halka olmuştu
Herkes bir söz naklediyordu

Sonunda söz şiire, şairliğe geldi
Herkes üstünkörü laf ediyordu

Şiiri kötüleyen, öven çıkıyordu
İki grubun lafı uzadı da uzadı

Ebû Muhammed bin Hâzin öne çıktı
Şiirin mükemmelliği hakkında konuştu

Dedi: "Hem vezinli hem güzeldir şiir
Hakikatte en güzel şeydir şiir

Çünkü her neye yalan karışırsa
O şey ışığını yitirir daima

Güzel sözü derhal çirkinleştirir
İyi olursa, Cennet'ten iyi olur

Şiirde yalan olursa aşikâr
Şiir civarında olur âdeta nigâr

Yalan onunla böyle güzelleşirse
En güzel şey olmaya değer

Şiirde yalan böyle güzel olursa
Yarabbî, doğruluğunun ışığı nasıl olur?

Hüner sahipleri dinleyince bu delili
Onunla görüş birliğine vardı hepsi

Verdiler şiire "En iyi şey" adını
Bundan yüksek makam olabilir mi?

***

Devrimizde şiirin adı kötüye çıktı
Olgunlar gitti; hep hamlar kaldı

Kuşkusuz şimdi sözün değeri yoktur
Övgü mensuhtur; şimdi hikmet vaktidir

Mensuhtan, memduhtan canım sıkıldı
Memduhun karanlığı ruhumu sardı

Sonsuza dek benim memduhum hikmettir
Canım için bu himmet bana yeterlidir

0/8 HİKÂYE

O din önderi böyle düzgün söyledi
Ki Tanrı'ya bu kadar yaklaşmıştı

Dünyada lütuf, şiir zevki olan kimse
Bulamaz bunu açıkça veya gizlice

Söz dilden çıkar çıkmasına
Şairlerin dilinden düzgün çıkar ama

O peygamberlerin önderiydi
"Şairlerin dili altında" dedi

"Hakk'ın var sayısız hazinesi
Onun sırrını bilmez bin kişiden biri"

***

Kafiye dediğin güzel ve denk olur
Böyle sözler Kur'ân'da çok bulunur

Kafiyenin revacı olmasaydı
Her hutbenin başında taç olmazdı

Nazım ile nesir ümmetin arasındadır
Kafiye ile o söze hürmet edilir

Gerçi düzgün şiir okumazdı Peygamber
Padişah dokumacı değilse, yaraşır

Yahudiler ona sihirbaz diyordu
Putperestler ona şair diyordu

Hak Teâlâ buyurdu: "Kâfi artık; bu zâhirdir
O gerçekten ne sihirbaz, ne şairdir"

Peygamberlik makamındayken şairlik
İskenderlik makamındayken hacamatçılık gibi

Gözünde iki âlemin bir arpa ettiği kişi
Harmandan hiç tane toplar mı?

Bu yüzden Hak "O şair değil" dedi
Yoksa söz söylemekte üstüne yoktu

Arap olanların, olmayanların arasında
En fasih konuşandı ümmetlerin arasında

Onun konuşması şairleri susturdu
Lafzının incisi halkalarını kulaklarına taktı

Hem fasihler onun yanında kekeme oldu
Hem dünya zarifleri aptallaştı kaldı

Yine Cebrail'e "Ey muhterem" dedi
"Ben okuyucu değilim"; gerçekten öyleydi

İki âlem ayaklarının altında topraktı
Okuyucu ve şair değilse, ne çıkar sanki?

Şiir şairlik tabiatından gelir; peygamberlerin
Nasıl şairlik tabiatı olur başkaları gibi?

Kutsal ruhta nasıl şairlik tabiatı olur?
Enbiyanın şeriattan başka nesi olur?

Uzun veya kısa çok söz etmiştir
Ölçersen, kuşkusuz vezni vardır

Şiir söylemek altın eritmek gibidir
Aruza dökmek ölçmek demektir

Ancak çok altını olan biri
Onu eritip kalıba dökebilir mi?

Altını tartarsan, vezinli altın olur
Çok olursa, vezinden fazla olur

Fazla altın teraziye sığmazsa
Fazla altın nasıl tartılır acaba?

Çok altın tartmak bir seferlik iş değil
Altın çok olursa tartması nasıl mümkün?

Peygamber sırların efendisiydi
Sırrının layığı sözünün çokluğuydu

Altını tartmaya gelmezse
Tartılmadan kalır öylece

Kerim insan tartılmış altın verirse
İyidir eğer altının tartısı bulunursa

Onun tartılmamış altını saf altındı
Sözü çok söylese de ölçülüydü

Hâtem-i Tâî'ye terazi yakışır mı?
Gözüne görünmez onun cimrilik yaygısı

Padişaha kol gücü yeterli gelir
Altın saçan el onun terazisidir

0/9 HİKÂYE

Dedi: "Şehzâdenin biri babasının yanında
Bir gün çağırdı bir gulamı kapıya"

Dedi: "Hey gulam! Kalk hemen
Yarım arpa altınla tere al, getir bana"

Şâh dedi: "Hey talihsiz zavallı!
Cimrisin sen; adam olmaz senden

Bir şâh düşünürse yarım arpayı
Gitsin, tere satsın, daha iyi

Bu kadar bilgisi olan biri
Şehinşâhlığa lâyık olabilir mi?"

***

Mustafa'nın da canında gönül vardı
Hassân'a değer verdi, minbere oturttu

Erkenden onu minbere oturttu
O da minberden şiir okuyordu

Kâh Peygamber'e methiye düzüyordu
Kâh Peygamber ondan şiir istiyordu

***

Bakın hey vefasız inkârcılar
Mustafa kimi oturttu minbere?

Hassân'a dedi ihsanla, keremle
Emin Cebrail seninle birlikte

Dinin, dünyanın efendisi, kerimlerin ışığı
Onlara "Kelâmın emirleri" dedi

Ebedî olan şiirde fazlalık olmaz
Arabın en doğru sözü Lebid'den başkasında olmaz

Mustafa dedi: "Şiirin meşhuru
Sayılıdır diğer sözler gibi

Kötüsü kötü, iyisi iyi olur
Kötüyü düşman belle, sev iyiyi

Ebubekir, Ömer de şiir söyledi
Murtaza Ali ikisinden de iyi şairdi

Hassân tarzı güzel şiirler
Nakledilir Hasan ile Hüseyin'den

Şâfi'î'nin de çok şiiri vardır
Diğer imamların da şiiri vardır

Şiir hikmetli olursa, dinlenir
Kıymeti her gün, her saat çoğalır

Şiir dediğin hikmete dayanır
'Dilediğine hikmet verir'e yol bulur

Övgü, yergi şiiri söylemek hiç değildir
Hikmetli şiir iyidir; onda dolaşıklık yoktur"

0/10 HİKÂYE

Ömer zamanında güçlü bir adam vardı
Manevi namazını eda ederdi

İnsanları yanına oturturdu
Mihrapta güzel şiirler okurdu

Namazdan sonra şiir okumasını
Münkirler anlattı Faruk'a

Dedi: "Götürün beni şimdi onun yanına"
İnsanlar götürdü Faruk'u onun yanına

Adam Ömer'i görünce yerinden sıçradı
Tuttu onun elini, yanına oturdu

Faruk ona dedi: "Namazdan sonra sen
Gönül alan şiirler okuyormuşsun"

Dedi: "Gaipten bana bir şeyler geliyor
Öylece okuyorum; yok bir kusurum"

Dedi: "Şiir oku." Adam okumaya başladı
Faruk'un gönül kuşu uçmaya başladı

Şiirinde kendi nefsini kötüleyişi vardı
İleri düşünce ile ince hikmet vardı

Ömer onun şiiriyle çok mutlu oldu
Ezberledi şiiri; tekrarlayıp duruyordu

Dedi: "Bana okuduğun şiirin tümünü
Ömer de okuyacaktır sürekli"

***

Şiir böyle olunca okuyabilirsin
Onu okumak için çaba göstermelisin

Şiirin iyi ama kendin kötüleştiriyorsun
İyiyi kötü edersen, kötülük edersin

0/11 HİKÂYE

Hayvana binmiş, gidiyordu Esmaî
İşiyle meşgul olan bir lağımcı gördü

Nefsine diyordu: "Ey nefîs nefis!
Pintilik işinden azad ettim seni

Hem sürekli sana değer verirdim
Hem iyi ad için sana sahip çıkardım"

Esmaî dedi: "Bunu söyleme bari
Burada o pisliğin içinde söyleme bunu

Madem pislik içinde çalışıyorsun
Dünyada bundan da düşkünlük olur mu?"

Dedi: "Daha da düşkün olabilirim
O da senin gibi birinin kapısında durmam

Halkın hizmetini gören kişiden
Benim işim yüz kat iyidir ondan

Gerçi baş eğmekten başka yoktur çarem
Hiç olmazsa kimsenin minnetini çekmem"

0/12 HİKÂYE

Dedi: "Bilge Sokrat, o temiz adam
Yolda yürüyordu acı çekerek yayan"

Bir dilenci dedi: "Zamanın melikleri
Sen kenardasın ama hepsi arar seni

Sana inanan çok kişi var; bir at iste
Yollarda böyle yayan yürüme"

Dedi: "Bedenimin yükü binsin ayaklarıma
Minnet yükünü boynumda taşımaktansa"

***

Âlemde her ne isterse kişi
Kuşkusuz onlardan vazgeçmesi daha iyi

Sözümde belâgat olsa da
Benim belâgatım feragatta

Her habersizin avâresi olursam
Ne belâgat ne güzel şiir kalır bende

Şâhta İskenderlik makamı olsa da
Eşeklik denir kendini kul etmeye

0/13 HİKÂYE

Bir kral avlanmak için dağa çıktı
Bukrât o sırada mağara köşesindeydi

Hayvan gibi güzel güzel ot yiyordu
Farkında olmadan her yana bakınıyordu

Maiyetten biri yoldan gördü onu
"Kral bir ömürdür seni istedi" dedi

"Gece gündüz onun yanında otururşan
Kaçmazsın; böyle aranıp durmazsın"

Kanaatkâr nefis dilencilik etse de
Padişahlık eder hakikatte

Bukrât ona dedi: "Hey kral mağruru
Sen de ot ile kanaat etseydin

Benim gibi otun bendesi olsaydın
Özgür bedenini kul eder miydin?"

***

Nefis böyle az şeyle yetinirse
Padişah yarar mı onun bir işine?

Ne yapayım bir avuç ham ervahı?
Ne kadar sürsün huzursuzun kararsızlığı?

Ölene kadar yiyecek otum var benim
Ne kadar istesem, fazlasıyla var benim

Kârûn değilsem, altını ne yapayım ben?
Ne kadar döneceğim, felek değilsem ben?

Ömrümün azığı var, otururum mutlulukla
Tatlı ömrümü geçiriyorum mutlulukla

Beş altı günlük ömür geçiyor
Bazen nahoş, bazen hoş geçiyor

Madem bir ömür böyle geçiyor
Böyle ömürden ele havadan başka ne geçiyor?

0/14 HİKÂYE

Dilencinin biri toplulukta ayağa kalktı
"Hasan Basra'da niçin reistir?" dedi

Dedi: "Çünkü bugün hakikatte mecazda
Halkın ihtiyacı var onun ilmine

Zerre kadar ihtiyacı yok kimseye
Birine bağlı olur mu hiç dünyada?

Her şeyden uzaktır, azık, mal mülk olsa da
Halk ölene kadar muhtaçtır ona

Reislik budur; iki dünyada da
Kuşkusuz o önder gelmiştir bu zamanda"

***

Gönlüm! Kandan mey yap, candan kadeh
Halka ne nefes ver ne de kur tuzak

Madem senin vardır ekmeğin, iyi huyların
Saçının her teliyle sen bir sultansın

Kim domuzlardan ekmeğini yerse
Canındaki kanı içer; yoktur şüphe

Daha ne kadar köpeklerle yoldaş olacaksın?
Güneşsin sen; daha ne kadar zerre olacaksın?

Vazgeç şu pintilerden erkek gibi
At kendini mum ateşine pervâne gibi

Şu yaramaz topluluktan vazgeçersen
Olur mu hiç onların pintiliğinden haberin?

Kendini pervâne yap, kanadına sorma
Saç canını, razı ol, başka şey sorma

Aslan dayanamaz ateşi görmeye
Aslan pervâne kesilir, pervâne aslan

Aslan adam olmaya çalış tamamen
Avamın bağışıyla ne kadar yaşayacaksın?

Din adamı ol; sırların mahremi ol
Felsefecinin hayâllerinden bîzar ol

İnsan felsefecinin uzaklığı kadar
Uzak olamaz Haşimî Nebîsinin şeriatından

Peygamber'in buyruklarını şeriat edinmek
Felsefecinin başına toprak saçmak demek

Bil ki felsefecide Zerdüşt tarzı var
Bil ki felsefe ile şeriat birbirinin zıttıdır

Felsefeci için aklıkül yeterli olur
Bizim aklımız için "Kul" emri yeterli olur

Aklıküllün yüz dünyası hakikatte
Kaybolur bir "Kul" emrinin heybetiyle

Emir, akla hayat vermese
Akıl nasıl kulluk edebilir ki?

Akıl rehberin bu yüzden gevşektir
Çünkü başına buyruk olmuştur

Aklındaki "ayn"ı emirle sil
Aklının "ayn""ı sarhoşlukta yok olmasın

Akıl görünmez olursa sarhoşluktan
Nasıl görür olur "Kul" emrinin sırrıyla?

"Kul" ile Tanrı emri gerekir akla
Böylece rehber olur, yol gösterir ona

Aklın hem cüz'e hem külle benzer
Aklının "ayn"ını atarsan geriye "Kul" kalır

Aklının "ayn"ı madem "Kul"dan gelmiştir
Akıl baş kaldırırsa "Kul"a, bu hatadır

Aklının ilmi emre göre gitmektir
Hayvanın cüz'i aklıyla okumak değildir

İlmi hakiki hayat için öğren
"Şifa" okumakla sanma ki "kurtuldun!

Din ilmi fıkıh, tefsir, hadistir
Bunlardan başkasını okuyan habistir

Din adamı sûfi, okuyucu, fakih olur
Bundan başkasını okursan, bence adın "sefih" olur

Bu üç ilim kurtuluşun özüdür
Ahlak güzelliği verir, sıfatları değiştirir

Bu üç ilim asıldır, menbadır
Bunlardan vazgeçersen, yararı yoktur

Gerçekten bu söz bir tehdit değildir
Kendi gözlemlerimdir, taklit değildir

Ben bu ilimlerden nasibimi aldım
Her renk için ayrı kumaş kullandım

Iyice anladım ki din budur
Boş değildir bunlar, kesindir

Lüzumsuz şeyleri terkettim, yaktılar
Terkettiğim için bana bir külah diktiler

Gökyüzü altın terkiyle, sırtı iki büklüm
Bu külahın yasıyla laciverde büründü

Evlat! Bu başsızların külahıdır
Verilirse sana; iftihar edersin başınla

Fakr külahı istiyorsan, geç başından
Sıyrıl kendinden, iki dünyadan

Biliyorum bu sözler sana kapalı geliyor
Hurafe dolu saçmalık olarak geliyor

O güç var mı hiç yarasada
Güneşi gözleriyle görsün açıkça?

Aklını şeriata yönlendir, ver her şeyini
Sonra mecazsız dal Hakk'ın şevkine

Akıl, şeriat, şevk çıkınca ortaya
Zevkle aradığın şey çıkar ortaya

Kırk makam çıkacaktır karşına
Kendinde çıkacak bunların tamamı da

Tarikatında çıkardığın çile var ya
Barış içinde olacaktır hakikatla

Kırk makamı kendinde aradığında
Hepsi sen olacaksın sonunda

GİRİŞ

Baştan ayağa kulak kesil açıkça
Bu kitabın temelini atayım seninle

Bunun kokusunu bir alırsan
İki dünyayı da geride bırakırsın

Görünüşte birinin kuşkusu varsa
Bu söz eğri olur, yay gibi âdeta

Dış yüzünden bunu eğri görür ama
Çok iyi, çok güzeldir iç yüzünde

Sâlik melekle konuşur, söz eder
Yeryüzünden, gökyüzünden söz eder

Ya Arş'a, Kürsü'ye gider
Ya ondan, bundan söz eder

Peygamberlerden istifade eder
Zerre zerre macerayı dinler

Hâl diliyle söylenir bunların tümü
Söz diliyle söylenmez bunların tümü

Hâl dilini iyice anlamıyorsan
Düşünce dilini öğren, vesselâm

Sözle değil, hâl diliyle söylerse sana
İnan ona; imkânsız deme buna

Madem rüyada görülenler revadır
Biri keşif hâlinde görürse, çevirme başını

Gerçi keşif yolunda şeytan vardır
Ama melekler, ruhanîler de vardır

Zevk, takvâ, Allah şevki lâzımdır
Böylece iki türlü şeriat bunu ayırır

Bir gün çekerlerse seni bu meydana
Yiğitler için yazılanları görürsün

Böylelikle yüz bin mânâyı
Görürsün, bilirsin, iyice anlarsın

Bu anlatım tarzı içtihat gibidir
İyiyi, kötüyü iyice bilmek gerekir

İçtihat ya yanlış ya doğru olur
İkisinden biri mutlaka doğru olur

Bu ifadeden maksadım şudur
Sâlikten sana söz ediyorsam

O, Cebrail'in yanına, Arş'ın üstüne çıktı
Yahut Arş'tan Ferş'e geldi

Ya feleklerin üstünde melek yanına gitti
Ya toprağın altına indi, balığa gitti

Bütün bunları yalan sanma, dinle
Söz ile değil, hâl ile inan ona

Önce senin için bu temeli atayım
Seninle bu temeli sağlam tutayım

Bu tarz sözle çok şey görürsün
İkide bir inkâr etmeye kalkmazsın

Bu kitap has olan, olmayan için yazılmıştır
Dediğim yöntemle yazılmıştır vesselâm

Yolcu için yol sâliki onun düşüncesidir
İstifade edilen düşünce onun zikrinden gelir

Zikretmeli ki düşünceyi getirsin
Yüz binlerce bâkir mânâyı getirsin

Aklın vehmiyle ortaya çıkan düşünce
Gayb değildir; nakille çıkar ortaya

Kâfirlerde aklî düşünce vardır
Allah adamında kalbî düşünce vardır

İşe koyulan düşünce sâliki
Akıldan değil, gönülden ortaya çıktı

Gönül ehlinin anlama zevki başkadır
Bu zevk iki âlemi anlamaktan üstündür

Kim bu kavrayışı devreye sokarsa
Bırakır kendini sırlar denizine

Huzeyfe Haydar'a şu soruyu sordu
"Allah'ın aslanı, erkeklerin yiğidi" dedi

"Allah'ın dünyada hiç vahyi var mı
Ama şu zamanda Kur'ân'dan başka?"

Dedi: "Kur'ân'dan başka vahiy yok ama
Çok çok iyi kavrayış verdi dostlara

Vahiy gibi güçlü o kavrayışla
Onun sözüne göre konuşurlar doğruca"

***

Sâlik olarak gelen kalp düşüncesi
Oldu bütün memleketlerin özü

Baştan sona kadar onun yaptıklarını
Söylüyorum; anla onun sırlarını

Kalp yok, din yok, spermanın üç karanlığında
Bir araya getirildi kara balçık ile âdi sudan

Bir araya geldi sonra top gibi
Kendisine avârelik çıkarmak için

Kan içinde, tam dokuz ay boyunca
Rahim kanından yiyecek hazırladı kendine

Sonunda bir şey parladı; onu sorma
Cismin dediğim gibi oldu; canı sorma

Baş aşağı rahimden dışarıya düştü
Toprak gibi kanın ortasına düştü

Âdi su ortaya çıktı işin başında
Yani böyle bir temizliği umma

Üç karanlıkta koşuyor, oturuyordu
Yani o nûr ulaşmayacak sana

Top gibi yuvarlak olmayı âdet edindi
Yani başının dönmesiyle top gibi ol demekti

Dokuz ay boyunca kan içinde kaldı
Yani bu iş kan içmekle başladı

Baş aşağı geldi dünyaya kan içinde
Yani baş aşağı ol, başını koy ayak yerine

Dudağını süte dayadı sonra ağlamaklı
Süt içen bir varlıktı, gözyaşı saçarak

Bir süre meme ucunu kararmış gördü
Bunun anlamı acıyı, siyahı yaşa demekti

Sonra çocukluk dönemine geçti kararsızca
Çocukların elinden hiçbir iş gelmezdi

Yabancılıkla gençlik dönemine girdi
Gençlik deliliğin bir kolu demekti

Sonra yaşlılık yüzünden aklını kaybetti
Bunak adamdan devlet bekleme demekti

Sonra gaflet içinde toprağın altına girdi
Yani temiz canın kokusunu almamıştı

Kim bu dolambaçlı yola bağlanırsa
Canı bulamaz, yine ölür boşu boşuna

Bulamadığın sürece uzak görüşlü canı
Nasıl insan yerine koyabilirsin kendini?

Sudan, topraktan oluşmuş meni değil insan
Kutsallığın sırrı, temiz candır insan

Varlık âleminde yüz dünya dolusu melek
Bir nutfenin önünde nasıl secde eder?

Hey bir avuç toprak! Arzu etmez seni
Temiz can olana kadar bu bir avuç toprak

Nutfeden cana yaklaşabilen kişi
Çokça dermansız dert çekmeli

Bu işin çaresi derbederliktir
Bu derdin devası dermansızlıktır

Nutfenin başlangıcından buraya gelene kadar
Bak bakalım, önünde ne kadar yol var?

Hangi gönülde bu talep uyanırsa
Kendini bilmez sarhoş olur kıyamete kadar

Düşünce sâliki bu talebin derdiyle
Dinlenmez bir zaman, gündüz gece

Koşar nihayet bedeni canla değiştirir
Ecelden önce bedeni cana ulaştırır

İş düşünce işidir burada
Yoldan bir an başını çevirmez aslâ

Kuşkusuz bir saatlik düşünmen
İyidir yetmiş yıllık ibadetinden

Canda âciz kalan düşünce sâliki
Baş aşağı kalır kapı halkası gibi

Ne başı öne eğilir yaşlılıkta
Ne gittiği yol güzel görünür ona

Ne kendinden, ne halktan hoşnuttur
Ne zünnâr ile ne hırka ile arası hoştur

Ne kendini köpekten üstün görür
Ne başkasını kendinden yoksul görür

Ne herkes ne hiç; ne cüz, ne kül
Ne iyi ne kötü; ne izzet ne zül

Ne eğri, ne doğru, ne de taklit
Ne beden, ne can, ne de tevhid

Ne zan, ne yakîn, ne bir kuşku
Ne fazlası, ne ortası, ne azı

Ne yakını, ne birisi, ne hemdemi
Ne arkadaş, ne biri, ne mahremi

Ne bir gönül, ne göz, ne bir göğüs
Ne beden, ne sevgi, ne bir kin

Ne Müslüman devleti, ne bir kâfiri
Bu hayret hâlinin ne başı var ne sonu

Ne önceye ait zerre kadar iz var
Ne sona ait zerre kadar beyan var

Ne biri kalıcı olanları arayabilir
Ne biri geleceklerden söz edebilir

Ne gidenlerin hâlinden gönlün haberi var
Ne ölenlerin yaptıklarından canda eser var

Ne bunca kervanın tozu görünür
Ne bunca uğraş arasında bir yiğit görünür

Ne kimsenin küfrü, imanı tamdır
Ne kimsenin derdi, dermanı tamdır

Ne bir baş, ne bir yol belli
Adım başı yolda görünür bir kuyu

Ne nasihat tutar birinin eteğini
Ne şeriat görmüş kişi kusurunu bulmaktan öte

Herkes gaflet kavgasına düşmüş
Herkes bir illet yüzünden illetli olmuş

Yüz binlerce kişi birbirine girmiş
Herkes âlemi yağmalamaya kalkışmış

O şuradan götürür, öbürü buradan
O emindir bundan, bu şüphelidir ondan

Bir tanesi domuz gibi yoldan çıkmış
Öbürü hile yapmaktan tilki olmuş

Biri fil gibi gücüne dayanmış
Diğeri hırsından karınca kesilmiş

Biri köpek tabiatlı, köpek huylu olmuş
Biri fare gibi hileyle dolmuş

Biri tane yüzünden tuzağa düşmüş
Öbürü yakmak yüzünden ham kalmış

Biri kartal gibi leş yer olmuş
Biri karga gibi yardım ister olmuş

Biri kederinden öfkeli olmuş
Öbürü şirk yüzünden kötü gözlü olmuş

Birisi kadıdan hamile kalmış
Öbürü zaptiyelik hayzına razı olmuş

Birinin gözü meçhul kalmış
Öbürü göz gibi illetli olmuş

Biri aslan gibi kükremiş durmuş
Öbürü kurt gibi parçalamaktan dem vurmuş

Bu her şeyi kendine çekmiş timsah gibi
O eline geçeni parçalamış kaplan gibi

Bu naz suyunda yüzen güleryüzlü balık gibi
Öbürü kanatlarını açmış uçan kuş gibi

Şu melek görünüşlü şeytan olmuş
O periye eş olacak kişi akrep olmuş

Bu Nemrut olmuş, Cehennem kuruyor
Öbürü Şeddad olmuş, Cennet kuruyor

Şunun sakalı andırır Firavun sakalını
Öbürü Hâman gibi keçi sakallı, çanak yalayıcı

Bunun içi kin, başı gurur dolu
Bu kapanmış hücreye, fitne fücur dolu

Soğukluğundan bunun yaptıkları buz gibi
Öbürü sıcaklığından kararsız ateş gibi

Bu körlüğünden cilvelenir nergis gibi
O sağırlığından bir söz işitmez ki

Birinin suratına bak, turşu satar
Öbürü balçık tabiatlı, bataklık gibi kokar

Bunlar hileyle bir afsun yapmış
Onlar kibirden bir macun yapmış

Bu cimrilik zehrini hemdem edinmiş
O riyayı, şişinmeyi mahrem edinmiş

Bu bedenine kıskançlık tuğrasını çekmiş
O nefis isteğiyle riyaya sevdalanmış

Bunun bir özrü var, kadınlar gibi âciz kalmış
Öbürü çocuklar gibi yüz kere hecelemiş

Bu açıkça bir koyup yüz almak ister
Öbürü "vav" gibi illetlidir, orağa benzer

Hem yalan yanlış sözlerle ders verir
Hem sidik zoru olmuş, işeyemez ki

Hem kafes kuşu gibi zikir çeker
Meclistekiler alkış tutar, o da seker

Âriflerin boynu olmuş öküz boynu
Her birinin başı manda kafası gibi

Sûfiler sadakat, safvet adına dolambaçlı yolda
İştahları tam yerinde; olmasın mı ya?

Zâhidlerin suratı benzer kirpiye
Sanki kaba törpü daldırılmış sirkeye

Âbidler başaktaki arpadan söz eder
Vezir olmuşlar sanki, köşeye çekilmişler

Büyüklerin hepsi bir yana dağılmış
Azizler de küçücük bir nokta olmuş

Bütün yiğitler âciz kalmış
Bütün şâhbazlar hamal olmuş

Suffe ehli hemdem olmuş baykuşa
Sûf çıkmış, dağıtmış yünü, vermiş pamuğa

Gönül ehlinin yüzü sarı, dudağı kuru
Belki gündüz geceye döner diye olmuş razı

Yüzünü duvara dönmüş sır ehli
Duvara söylemiş açıkça sırrını

Herkes bir başka mezhepte, yolda
Her gönül şüphe yüzünden bir kuyuda

Felsefeci keyfiyet, kemiyette kalmış
Safsatacı âlemi nefyetmekte kalmış

Herkes kaldırmış başını taklit yolunda
Önderleri kendisi gibi sanmış

Bu taassuba güç adını vermiş
Şüpheye sırlar, bilim adını vermiş

Bu cedelleşmek için kelâm öğrenmiş
Öbürü hile için mantığa sarılmış

Bu taşkınlık yapmak için muhalif olmuş
Öbürü yücelik adına müneccim olmuş

Her çerçöpten adam düşmüş tahsilat peşine
Ama maksadı tahsil değil, üstünlük kazanma

Yüz binlerce ne idüğü belirsiz şehvet
Kapıdan bacadan halkalanmış canın çevresine

Akılsız, başı dönen avâre sâlik
Yüz dünyayı görüyordu kabarmış deniz gibi

Her zerrenin Hakk'ı talep ettiğini gördü
Hepsi birden Hakk'ın girdabına düşmüştü

Bütün âlem toprağını elekte eledi
Aklı, şüpheyi, şekilleri terketti

Âlemin toprağını yüz bin kere eledi
Dinar tahtasına ne çok inci döktü

Sonunda Hak'tan ona yardım geldi
Elinde elekle bir pîr geldi

İki âleme de bir güneş doğdu
Dünya dolusu yıldız onunla yolunu buldu

Silinmiş, mutlak fâni olmuş
Aşk dünyasına dalıp gitmiş

Hem hüviyetinde benliğini kaybetmiş
Hem ebedîlikte başını kaybetmiş

Öncekilerin yolunu adım adım görmüş
Sonuna kadar kapı kapı, ev ev gitmiş

Ne bir zaman, zaman içinde kalmış
Ne mekân bakımından bir mekânda kalmış

İki âlemin sırlarını zerre zerre görmüş
Hiçbir rengin zerresini görmemiş

Dünyadayken dünyadan dışarı çıkmış
Ortadayken ortalıktan dışarı çıkmış

Sürekli yolculuk eden bir sakin olmuş
Sürekli hazır olan bir gayib olmuş

Dünyanın güneşi gibi nûr içinde
Kendi derbederliğinden hoşlanmıyor ama

Yolun pîri simyacı mürşid olmuş
Onun göğsü Hint Okyanusu olmuş

Kim pîr toprağından sürme yapmazsa
Ölsün temiz olsa da olmasa da

Evlat! Yol uzak, afet doludur
Bu yolda gidene rehber lâzımdır

Rehbersiz girecek olursan bu yola
Aslan bile olsan, düşersin kuyuya

Kör nasıl dümdüz gidebilir ki?
Körün gitmesi hatadır bastonu yoksa

Diyorsan, bir pîr yok açıklarda
Binlercesinin içinde aramaya başla

Bir pîr kalmayacak olursa dünyada
Ne zemin ne zaman kalacaktır yerinde

Pîr saklanmıştır bu zamanda
İnsanların ayıbını görmüş, bürünmüş eskilere

Dünya kutupsuz nasıl payidar olur?
Değirmen kutup sayesinde kararsız olur

Dünyada kalmazsa cihanın kutbu
Kutupsuz nasıl dönebilir gökyüzü?

Bir derdin varsa pîr ortaya çıkar
Derdinin kiliti için anahtar çıkar

Kendini feda edenleri sultan yaparlar
Dert sahiplerine derman bulurlar

Derdin olmazsa derman nasıl gelir?
Kul değilsen sen, ferman nasıl gelir?

Kendi derdinle yanmadığın sürece
Ateş nasıl yakacak ki seni?

Derdini çıkarırsan öne, derman bulursun
Can verirsen, cânandan umutlu olursun

Kısacası, sâlik bulunca zinde pîri
Onun önüne atmış buldu kendini

Onun sevinciyle canı coştu
Can u gönülden ona itaatkâr oldu

Pîrin gölgesi onun canına bir düştü ki
Onun güneşi fırına düşmüş gibi oldu

Nûr zâhir oldu; karanlık kaçıyordu
Aşk geldi; akıl, haşmet kaçıyordu

Bir bir sayılamayacak yüz binlerce gül
Sâlikin gönül gülşeninde açıyordu

Canının içinde görünce böyle gülleri
İki gözünde kanlı yaş yağmuru gördü

İnledi, coşmaya başladı gök gürlemesi gibi
Kararsızca gülüyordu şimşek gibi

Bazen gülüyor, bazen ağlıyordu
Bu onun kazancı değil, hediyeydi

Bir cezbeydi bu; inayetten geldi
Küfür kaçtı, hidayet erişti

Yıllar gerekli bir su damlası
Deniz içinde olur parlak inci

Gerçi yağmur damlası sayıca çoktur
Denizde uzun zamanda inci olur

Her damla benzersiz inci olsaydı
Her yetim bir Mustafa olurdu

Sonunda sâlik dur duraksız oldu
Ünlü pîr onu gideceği yola koydu

Dedi: "Yolunda eşkıya yatıyor
Burada uyuma; yap sana denileni

Evlat! Yol uzun, uyanık ol
Uykuyu mezara bırak; uyanık ol

Herkesin işi herkese düşmüştür
Bu gamı senin gibi çok kişi çekmiştir

Çalış çabala; bu uzun yolda
Bir zerreye bağlanıp kalma

Bağlı kalacak olursan bir yerde
Sonsuza kadar yorgun kalırsın orada

Göğsündeki vaiz dert ile dağ olsun
Canının bülbülü başka yere bakmasın

Düz yürü, çaba göster, uyanık ol
Yük taşı, diken ye, kulak ver"

Âşık mizaçlı çok çalışan sâlik
Ateş gibi sevda ile coştu

Coşkudan yana ne varsa sevda attı
Kendini çırılçıplak denize attı

Şükür, şikâyet başını kaldırınca
Koydu başını nihayetsiz yola

Yine onun için devlet sabahı oldu
Yaşlı öğrenci aklı, yolda yürür çocuk oldu

Yüz bin türlü yol gördü
Yüz bin türlü kan denizi gördü

Her taraftan yüz dünya parlıyordu
Yüz felek onun çevresinde dönüyordu

Yanında yüz çalkantılı okyanus vardı
Yanında yüz Cennet, Cehennem vardı

İş başa düştü; sâlik hayran kaldı
Bitik hâldeydi, yol uzak, yük düşmüştü

Çok kapısı çalınsa da açmadı kimseye kapıyı
Çok kanat çırpsa da kimse ona kanat açmadı

Çırpınıyor, mücadele ediyor, koşuyordu
Çekiyor, götürüyor, uçuyordu

Sona doğru gitse öncekiler elden çıktı
Öncekilere doğru gitse son elden çıktı

Gitmese her an onu çağırıyorlardı
Gitse her an onu kovuyorlardı

Dolambaçlı yüz kapıya düştü
Hep arayış içindeydi; hiçliğe düştü

Kuşkusuz aklı çıktı, divâne oldu
Aklına büsbütün yabancı oldu

Delilerin sözünü söylemeye başladı
Sarhoşluk kuşunun kanatlarını açtı

Dedi: "Ey dert! Benim dermanımsın
Canımın canısın; küfrüm, imanımsın

Boynuma yüz dağın yükünü vursan
Hepsini kendi canına bensiz koyarsın

Ben kimim ki böyle bir derdi çekeyim?
Böyle toz içindeyken eteğimi çekeyim

Acayip bir dertsin; tanımıyorum seni
Tek bildiğim şudur: Benim canımsın

Ağlayacak olsam 'Ne kadar ağlayacaksın?' dersin
Gülecek olsam 'Ağla, gülme' dersin

Uyumasam bana daha iyi rüya gördürürsün
Uyusam bana başka rüya gösterirsin

Yaparsam 'Yapma, söz dinle' dersin
Yapmayacaksam 'Yap' diyeceksin

Yemek yersem 'Yeme, seni habersiz!' dersin
Yemeyeceksem 'Ye' diyeceksin

Seninle ne içilebilir? İçilemez hiçbir şey
Seninle ne yapılabilir? Yapılamaz hiçbir şey

Senden istemek ne çirkin, ne güzeldir
Sana ne dost, ne düşman denilebilir"

0/16 HİKÂYE

Zülkarneyn'in yanına gitti kaba biri
Âlem şâhından bir dirhem gümüş para istedi

Şâh bunu işitince "Hey habersiz!" dedi:
"Benim gibi şâhtan bu mu istenir?"

Dedi: "Öyleyse ver bir şehirle bir hazine
Yorulmadan işim girsin tıkırına"

Dedi: "Bu kadarını Çin şâhına verirler
Sen kimsin ki böyle bir şey verilsin sana?"

***

Başı dönmüş sâlik buraya gelince
Bütün himmetini yönlendirdi buraya

Geri dönüp gitmesi mümkün değildi
Geri dönmekle gönlü sakinleşmezdi

Önceye gitmesinin imkânı yoktu
Çünkü bu yolun başı sonu yoktu

Âlemi gördü, kanla çalkanıyordu
Kâh Arş, kâh Felek çalkanıyordu

Yüz binlerce coşkulu âlem vardı
Zor yeri değil, inleme yeriydi

Hiç kuşku yok; başladı inlemeye
Derbeder, güçsüz oldu; başladı inlemeye

Bu bağdan kendini kurtulmuş gördü
Kuşkusuz yüksek dumanın üstüne yükseldi

Zanlarla doldu; sevdası başladı
Oradan çarçabuk yukarıya tırmandı

Önce Cebrail ile karşılaştı
Yoksullar gibi sadaka istiyordu

Sonuna kadar derbeder olmuş, gidiyordu
Hikâyeyi ta başından dinle şimdi

BİRİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Cebrail'e Gitmesi

Sâlik geldi Cebrail'in huzuruna
Zinde filin önünde ölmüş karınca gibi

Dedi: "İlim sırlarının sultanı
Mutlak gaybın nakşı için mumdur canın

Elçiler ordusu komutanının kardeşliği
İslamın mehdisi, yol gösterici

Hem Ruhülkudüs hem Ruhülemin'sin
Hem Rabbülâlemin'in vahiy eminisin

Hem büyük peygamberler çıktı saf önüne seninle
Hem elçiler şeref buldu seninle

1105

Kur'ân'ın, Tevrat'ın, Zebûr'un taşıyıcısı
Hak'tan yüz kitap getirdi; nûrdur cümlesi

Senin has evin Kibriya'nın otağı
Senin temiz menzilin Mustafa'nın canı

Yüz binlerce tavus kanadın var
Kuds makamında kutsallığın var

Meleklere tercümanlık yapmışsın
Yüz âlemin şerhini yapmışsın

Âcizim, ocağımdan uzak düştüm
Başı, sonu yok bir dünyaya düştüm

Gönlümde bir dert var, dermanı varsa
Bir çare bul, canlı damarı varsa"

Cebrail ona dedi: "Tut kendi yolunu
Selametle git, tut salah yolunu

Biz de senin gibi dertliyiz daima
Yürü sen; kendi derdimiz yeter bize

Özel bir makamım var bin makam içinde
Ondan fazla olamam, zerre kadar olsam da

Parmak ucu kadar geçecek olsam oradan
Kömür gibi kolum kanadım yanar

Şimdi son durağım Sidre olsa da
Başlangıçtan haber gelir bana

Her nefeste onun heybetine kapılırım
Bunları hiç kimseye anlatamam

Çünkü hiçbir kulak bunu işitemez
İşitirse iki dünyaya da veda eder

Onun sözlerini taşıdığımdan beri
Ona saygıdan oldum zerre gibi

Ne o yükü çekecek gücüm var
Ne o izzetsizlik züllüne katlanacak hâlim var

Canıma düşen bu heybetle
Belli ki gizli şeyler var içimde

Onun korkusuyla hâlâ sevinemiyorum
Hâlâ onun adını anamıyorum

Bak başının çaresine; yol yok buraya
Durumun farkında değilsen, bekle burada"

Sâlik geldi rehber pîrin yanına
Bütün hikâyesini anlattı ona

Pîr dedi: "Cebrail-i Emin ruhtur
Yani Rabbülâlemin'in emridir

Zerre kadar Cebraillik lâzımsa sana
Emre uyup canını vermelisin Hak yolunda

Cebrail emre uydu, itaat etti
Yetmiş yıl sürdü; her yılı bin yıldı

Tanrı'yı anacak cesareti bile yoktu
Daha önceki nasibi hep susmaktı

O kadar çalıştı, ibadet etti
Sonunda Tanrı'dan hacette bulundu

Ömürler boyu ibadet etti, yol aldı
Sonunda onun adını andı, hacette bulundu

Bütün bunları onun yapması gerekirdi
Bunak herif! Sen ne yapacaksın ki?

Cebrail bunca yıllık ibadetten sonra
Yaradan'ı anma hazinesini buldu

Bir an bile düşünmezsin kendi utancını
Heyheylenip söyler durursun onun adını

Onu anmak bütün sermayelerin aslı
Onu anmak bütün ruhların süsü

Melekler onu anıp durmasaydı
Onun özgür kulu olamazdı"

I/1 HİKÂYE

Bir adamı esir aldı zalimler
Kış ayında üstüne soğuk su döktüler

Bunlar sopa çekiyor, öbürü inliyordu
"Yüce Rabbim; tut elimi" diyordu

Mehne Şeyhi oradan geçiyordu
Bir hizmetkâr ona dedi: "Ey bu yolun sultanı

Şu zalimlere söylesen, şefaatçi olsan
Bilirim ki ibadet etmiş gibi olursun"

Dedi: "Ben nasıl şefaatçi olabilirim ki?
Bu hâle düştüğünde andı Tanrı adını"

***

Kim bu hâldeyken anarsa onun adını
Parçalansın yüreği, kesilsin başı!

Onu anmak insana huzur getirir
Bizi karınca gibi tuzağa getirir

I/2 HİKÂYE

Bir yılancı elinde mızrak ile
Oturmuştu bir yılan deliği önüne

Her an bir başka macun yapıyordu
Her nefeste bir başka afsun okuyordu

Derken İsâ oradan geçti
Yılan geldi huzuruna; başını eğdi

Dedi: "Ruhullah! Ey insanların mumu
Tam üç yüz olmuştur ömrümün yılı

Otuz yaşında adam bana afsun eder
Beni deliğimden çıkarmak ister"

Nihayet İsâ oradan uzaklaştı
Bir zaman sonra yılancıya rastladı

Sordu adama: "Ne yaptın o işi?"
"Yılanı seleye koydum" dedi

İsâ seleye gitti, kapağı kaldırdı
Görünce yılanı, söze başladı

Dedi: "Hey yılan! Neden itaat ettin?
Üstelik vardı bu kadar cesaret özelliğin

Başlangıçta o kadar iddian
Neden böyle tuzağa düştün?"

Dedi: "Onun afsununa kanmadım
İstesem onun kanını dökebilirdim

Ama çokça Allah'ın adını andı
Allah'ın adı beni güzelce tuzağa götürdü

Madem onun tuzağına düştüm Tanrı adıyla
Canım gibi yüz can feda olsun onun adına"

***

Vuslat ateş gibi yakar canını
Tanrı'yı an; dünya aydınlatsın seni

I/3 HİKÂYE

Biri yoldan Mecnûn'a seslendi
"İstiyorsan Leylâ'yı, iste" dedi

Dedi: "Kadın gerekmez bana aslâ
Bu inleme, ağıt yeter bana"

Dedi: "Onu neden yanında istemiyorsun?
Bu sevdayı çıkar aklından"

Dedi: "Benim için Leylâ'yı anmak daha güzel
Başını çevirmek, ondan; âh vah etmek benden"

***

Âşıkların aşkının özü anmaktır
Bunu geçersen, gerisi havadır

Ben şehvet düşkünü âşık değilim
Dostu anmaktan hiç geri kalır mıyım?

Başkalarını anar durursan
Mevlâ'nın zikri örtülü kalır senden

Daima Mevlâ'yı anarsan
Mecnûn gibi hep Leylâ olursun

1/4 HİKÂYE

Mecnûn Leylâ yüzünden dur duraksız olmuştu
Şehirde gece gündüz düşkünce dolaşıyordu

Biri Leylâ'ya dedi: "O şaşkın adam
Şehri dolanıp duruyor derdinden"

Dedi: "Aşkında sağlam duruyorsa
Şehirde bir an dolaşmak yarar mı işine?"

Bundan sonra vurdu kendini çöllere
Mutsuzluk ayağını bastı sevda ile

Kırlarda dolaşıyordu şebnem gibi
Gözyaşlarıyla kırları lâlezar etmişti

Leylâ dedi: "O gevşektir aşkında
Sahrayı dolaşmak lâyık değildir âşığa"

Ondan sonra hâlsizlik içine düştü
Ölmek onun için yaşamak demekti

Hâlsizlikten ölüm tehlikesi vardı
Diken toprak arasında inleyerek yatıyordu

Leylâ dedi: "Aşkında perişan değildir
Âşığın bir an olsun uykuyla ne işi vardır?"

Daha sonra Leylâ'nın aşkı baskın çıktı
İstekli canı matlup yüzünden kayboldu

Bir an olsun feryattan geri durmadı
Baştan ayağa Leylâ'dan başka şey kalmadı

Teslim oldu tümüyle; baktı işine
Kendi varlığından nefret etti iyice

Gönlü elden gitti; kan içinde yok oldu
Geriye Leylâ kaldı, Mecnûn yok oldu

Yüz türlü yemek istese de canı
Leylâ'ydı bütün yemeklerin adı

Dilinden bir defacık olsa da
Çıkmazdı Leylâ'nın adından başka

Tuhaf şey! Namaz kılarken farkında olmadan
El hamd yerine Leylâ kelimesi çıkardı ağzından

Teşehhüd, rükû, secde hâlinde
Leylâ adı vardı onun bedeninde

Kâh otururken, kâh ayaktayken
Hep Leylâ, Leylâ sesi gelirdi ondan

Bu durumu bildirdiler Leylâ'ya
Dedi: "İşte, şimdi aşkı geçti iş başına

Başka bir şey girdikçe vücuduna
Leylâ'nın aşkı lâyık olmuyordu ona

Madem şimdi tümüyle sıyrıldı kendinden
Benim aşkım onun yerine geçti tamamen"

***

Onun aşkına susam kadar varlık girseydi
Aşığın burada iğde kadar ağırlığı olmazdı

Zerre kadar varlık yerinde duruyorsa
Küfürdür bu, ayak basarsan aşk yoluna

Kim olursa olsun, aşk yok olmayı ister
Yoksa aşka ulaşmak mümkün değildir

Kim oraya ulaşmak isterse
Kömür gibi yanar aşk yolunda

Aşkı fâniden öğrenmek mümkündür
Fâni olan orada nasıl yanabilir?

Aşka fâni olarak gidersen
Hayat suyuna dalar gidersin

Anlarsan zerre kadar varlığın olduğunu
O zerre yüzünden ebediyen yanılırsın

Bir zerre varlık oldukça ortada
Sûfilerin safasından kalırsın uzakta

Çalışarak öğrenilemez sûfilik
O hırkayı ezelde dikmek gerek

I/5 HİKÂYE

Yaşlı bir şeyh götürdü bir delikanlıyı
Ebû Saîd'e mürid olmasını istiyordu

Delikanlı hizmete girdi girmesine
Zayıflıktan sarardı, güçsüzleşti iyice

Besinsizlik, kendini yok etme hazırlığı yoktu
Düşkünlüğe, yoksulluğa takati yoktu

Ölecekti neredeyse; şeyhe dedi: "Şimdi
Sûfi etmeden hâlsiz bıraktın beni

İstedim senden beni sûfi yapmanı
Kendin gibi beni benden kurtarmanı

Sen beni ölümün tuzağına attın
Bütün yaşama düzenimi bozdun"

Şeyh dedi: "Sûfiyi oturtunca Bû Saîd
Onun sûfisi senin gibi olur, hey mürid!

Ama Yaradan bir sûfiyi oturtursa
Ebû Saîd gibisini oturtur; kuşku yok bunda"

***

Benden ne giderse, benim gibi olur
Dost benden giderse, düşman olur

Aslâ çalışarak olunmaz sûfi
Soyla sopla eşek at olur mu?

Ancak çıkar gelirse yerinden
İsâ'nın eşeği kıymetli olur yüz beygirden

Çalışıp çabalaman başka bir şeydir
Sûfilik etmek başka yerden gelir

Çalışıp çabalaman nasıl sevapsız kalır?
Ama bir serçe nasıl kartal olur?

Bütün âlem olsa da senin sevabın
Sen sen oldukça "sen" olur azâbın

Sûfilik şaşkın bir taşa benzer
Taş özelliği gitmiş, lâl ile yakut olmuş

Zâtında dönüşüm olmadıkça
Küll olamazsın; zâtın kalır cüzde

Hakikatte küll olarak gelsen de
Hep zül olarak geldin şu saatte

Senin züllün görünmez olursa küllde
Züllün görünmez olur; küll olursun tümüyle

Züllünden zerre kadarı kalırsa
O zül zerresi ayak bağı olur sana

Sûfi züllünü küllde kaybetmiştir
Züllünü, küllünü küllün küllüne atmıştır

Küllün küllü küllün küllerinden çıkmıştır
Sıfatsız, fiilsiz, zâtsız olmuştur

Ayağın ansızın hazinelere basması
Çalışılarak öğrenilecek meslek değildir

Sûfi çalışmadan kazanan adamdır
Onun ayağı ansızın hazineye basmıştır

Sûfilik gerekiyorsa sana, düşün iyice
Hazine bulmayı meslek edin elinden geldikçe

Çalışıp çabalaman gerekir ama
Bu hazinenin kapısı açılsın istersen sana

Çünkü bu yolda hazine sultanları
Çalışmadan gördüler hazineleri

Yüz işaret koydular senin yoluna
Kâfir tabiatlı nefsin kıpırdasın diye

Başını döndür bu yola, erkekçe
Hazine ara bekleyiş dolu gönülle

Çünkü hazine koyarlarsa bir yola
Kuşkusuz zahmet de koyarlar oraya

Gidiyorsan sen başka bir yolda
Arıyorsun ama hazine yoktur orada

Yürü işaret koyulmuş yolda
Çaba göster; ipucu verdiler sana

Gece gündüz zahmet sokağında çabala
Bakarsın hazinenin yüzünü görürsün bir anda

Aman aman, din hazinesini görürsen sarhoş kafaya
Sanma ki eline geçmiştir çalışmakla

Çünkü orada çabalamanın ölçüsü yoktur
Kişinin hazinesi dışında hazine yoktur

Kime bu hazineyi gösterirse tamamen bağıştır
Kime göstermemişse bu kaderin hükmüdür

I/6 HİKÂYE

Bir padişahın kızı vardır ay gibi
Sen de ordasın ama yerin kuyunun dibi

Nasıl görebilirsin ki onun yüzünü?
Öyleyse fırla kuyudan, bulun onun yanında

Başarırsan o dergâhta bulunmayı
Bir kere bakabilir sana o ay yüzlü

O bir bakış iki âlemde yeter sana
Başka şey istersen, istediğin olur başka

Çalışmakla sağlayamazsın o bakışı
Ancak dergâhta oturman gerekli

***

Kavını hazır bulundur daima
Bakarsın bir ateş düşer sana

Çalışıp çabalamak temiz olmak demektir
Ateş getirmek oyun oynamak değildir

Lâkin ateş her bez parçasını istemez
Her bez parçasına nasıl boya vurulur?

Hey pis bezli! Daha ne kadar sürecek?
Bu mecazî bir şeydir; ne kadar sürecek?

O aybaşı bezi senden daha iyi
Yarım arpalık altın, bir kırıntı senden iyi

Yolcular gitti hazinenin yanına
Sen kumarhanede şeş beş atıyorsun hâlâ

Yolcular gitti, sen âciz kalmışsın
Çal kapı halkasını; kapıda kalmışsın

Âlem meşguliyeti kesmiş yolunu
Kalmamış sende bir an Allah korkusu

Madem sıyrılamıyorsun kendinden
Nasıl Tanrı'yı düşünür olacaksın?

Artık uyan emel uykusundan
Heves sarhoşu! Bir an için akıllan

Sonra dal bu vadiye erkek gibi
Gör yüz binlerce ibadet edeni

Herkes onun uğrunda olmuş avâre
Onun sırlarından yok haberin böyle

Kaç defa söyleyim; kim din eriyse
Zerre kadar bu dert vardır gönlünde

Ama sen din derdinin adamı değilsin
Ne bilirsin sen dini? Ancak bir kısırsın

Dinin işi yoktur böyle kısırla
Hiçbir şey hasıl olmaz böyle konuşmakla

İKİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin İsrafil'e Gitmesi

Talepte israf etmiş sâlik
İsrafil'in yanına geldi, canı ağzında

Dedi: "Ey perde arkasında hemdem olan
Hem mükerrem hem muazzam gelmiş olan

Ey ayakta durmuş, Arş'ı taşıyan
Ayağının toprağı Arş'ı Ferş eden

Bazen öldürür, bazen diriltirsin
Bazen kaldırır, bazen atarsın

Senin nûrundandır yedi göğün ışığı
Senin sûretlerindendir cismin, canın hayatı

Sûr'un üfürüğü, nûru sana aittir
Sûr "Ruhumdan ona üfürdüm"den gelir

Madem sûretlerde Rahmân'ın nefesi vardır
Sûretlerle güzel güzel konuşabilirsin

Sûrunu üflersen sabah erkenden
Artık âlemlik gelmez âlemden

Âlemin canına baygınlık getirirsin
Bütün varlıkları birbirine katarsın

Dağı kaldırır, denizlere taşırsın
Öküz ile balığı yukarılara çekersin

Güneş ile ayın yüzünü karartırsın
Yıldızları yollara dökersin

Her iki âlemi eteğine koyarsın
Yokluk içine bırakır, dağıtırsın

Sonra ikinci sûrla iki âleme
Bir bir, renk renk giysi giydirirsin

Bu sûretin yaptığı ne varsa
Kıyamet şerheder onu açıkça

Ey âlemi dirilten bir nefesle
Beni de dirilt bir nefesle

Ya beni dirilt bir nefesinle
Ya öldür, ser beni yerlere"

Bu sözle İsrafil'i ateş bastı
Sanki o anda gergedan file saldırdı

Dedi: "Hey kendinden bıkan!
Kedi gibi aslan safına geçen

Bu talep canındaki perdeden geldi
Ey muhalif! Bu iş perde ardında düzelir mi?

Âlem hardal tanesi gibi görünür bana
Korkudan her nefeste küçülüyorum gibi gelir bana

Sen âlemde hardal kadar değilsin
Peki, öncesizliğe nasıl ulaşırsın?

Ben düştüm iki âlemin ayağına
Dudakta sûr, bekliyorum ayakta

Dünya dolusu halkın canını almak için
Nefesimle Beytülmamur'u yıkmak için

Bu dünyaya, o dünyaya üfürmek için
İkisini şişe gibi birbirine vurmak için

Bunca kıyametten kurtulduktan sonra
Bir titreme alır beni, başlarım kaçmaya

Âlemin başına bunca hâl geliyorsa
Ben âcizin başına neler gelecek acaba?

Git şimdi; yarının ağıtını yakayım
Canlar için bir başına matem tutayım"

Sâlik geldi önder pîrin yanına
Olup bitenleri anlattı ona

Pîr dedi ona: "Temiz İsrafil
Var etme, yok etme ışığıdır

Bir ülke büyüklükte dengi değil
O kadar ilginçtir; başı, ayağı belli değil

Hayret! Her gün Allah korkusuyla
Kuştan daha küçük olur Tanrı huzurunda

Zerre kadar onun korkusu lâzımsa sana
Sonsuza kadar teslim olmalısın ona"

II/1 HİKÂYE

Ateşperestin biri bir gemiye bindi
Deniz kudurdu, gemi elden gitti

Zavallı ateşperest çok korkuyordu
"Ey ateş! İmdadıma yetiş!" diyordu

Gemici dedi: "Sussana be geveze!
Ne yapacak ki ateş buraya gelse?

Su ateşi söndürür, çok serkeştir
Dalga böyleyken ateşin yeri midir?

Ateş şurada duracak olsa
Yok olur gider bir anda"

Ateşperest sordu: "Peki çare nedir?"
Dedi: "Takdir neyse, ona teslimdir

Onun takdir denizi kabarmaya görsün
Aslan bile karıncaya döner; sus orada"

II/2 HİKÂYE

Geminin biri denizde parçalandı
Bir tahta parçası su üstünde kaldı

Kedi ile bir fare su üstündeydi
İşleri birbiriyle geçinmekti

Ne fare kediden korkuyordu
Ne kedi fareye saldırmak istiyordu

Tuhaftır; ikisi de deniz korkusundan
Dudaklar kuru, hayret içindeydi

Ne kıpırdayacak ne yürüyecek cesaretleri vardı
Geçmişler kendilerinden, umursamıyorlardı kimseyi

***

Kıyamette de bu kavga olur
Yani orada ne sen ne biz olur

Bu yolun heybetine dayanmak zordur
Yüz dünyanın kalbi bu korkuyla kan doludur

Kim daha yakınsa daha hayrandır
Devranın işleri bir parça daha kolaydır

II/3 HİKÂYE

Bir şâhın gümüş göğüslü kölesi vardı
Baştanbaşa edeple, hünerle donanmıştı

Güldüğü zaman gül renkli dudağı
Onun küçük ağzı gülşekerle dolardı

Yüzünün güneşi aya ışık verirdi
Siyah zülüfleri güneşe gölge salardı

Misk kokulu saçları tuzak kurardı
Âşık seve seve canını vermek isterdi

Gerçekten zülüfleri öyle kıvrımlıydı ki
Yetmiş fırkadan altmışını avlardı

Kaşları eğrilikte bir tak olmuştu
Gerçekten âşıkların mihrabı olmuştu

Gözbebekleri büyü yapmakta
Türk baskını yapardı hindûlar arasına

İnce beli yüzünden yüreği yok gibiydi
Ağzı yüzünden ruhu nefes darlığı çekerdi

Lâl dudaklarını anlatmak mümkün değildir
Çünkü kimse hayat suyundan haberdar değildir

Cana can katan, gönül çelen bu köle
Şâhının huzurunda dururdu ayak üstünde

Tesadüfen bir gün şâhın huzurunda
Bakıp duruyordu köle kendine çokça

Şâh çekti derhal hançeri, kalbine sapladı
Can verdi köle; öbür dünya oldu menzili

Sonra şâh konuşmaya başladı öfkeyle:
"Daha ne kadar bakacaksın kendine?

Kâh yen süsüne, kollarına bakarsın
Kâh saçlarını seyre dalarsın

Kâh ayağına, çizmene bakarsın
Kâh külahını öne, arkaya yatırırsın

Bazen yüzüğünle meşgul olursun
Hizmetkâr mısın, kendine mi tapıyorsun?

Madem kendine âşık olacaktın
Neden hizmet için huzuruma geldin?

Terk et hizmeti; tap kendine
Kalk bundan sonra, otur kendinle

Şehriyara hizmet etme iddiasındasın
Kendi aşkın yüzünden kararsız kalmışsın

Gerçi çok akıllıca davranıyorsun
Aslında kendine hizmet ediyorsun

Ben sana bakmaya doyamıyorum
Sen kendine bakmaya doyamıyorsun"

***

Gözbebeği düşmediği için kendini görme hevesine
Görüyorsun; gözü yer edindi kendine

Yakında olanların işi çok tehlikelidir
Kişi nasıl yaklaşmak isteyebilir?

II/4 HİKÂYE

Sultan Mahmud'un bir kölesi vardı
Serkeş, korkusuz, kan dökücüydü

Sonunda o yol yordam bilmeyen, yol kesti
Şâh da derhal boynunu vurdurttu

Ancak haktanır şâh ilkin söyledi
Ayaz'ın o meclisten çıkmasını sağladı

Dedi: "O bizden lütuf görmüştür sürekli
Bu köle kahrımı nasıl görebilir ki?

Kim bizim lütfumuzla yetişmişse
İncinecektir kahrımızı hayâl etmekle"

Tuhaftır; Ayaz bu sözü işitti
Dedi: "Kutludur o kişi; haktanır şâh çünkü

Vurdu boynunu bir kere, hepten kurtuldu
Kıyamete kadar gamdan, tasadan kurtuldu

Bakar mısın hâlime; günde kaç defa
Öldürülüyorum onun heybetinin kılıcıyla

Edeple teslim olmak sultan huzurunda
Zordur yüz defa boynun vurulmasından

Gece gündüz kahırla yakar sürekli
Sonra da 'Lütfuyla yetişmektir' bunun adı"

***

Onun lütfu kime çok olursa
Kuşkusuz daha çok batar kana

II/5 HİKÂYE

Bir gün tecrübeli Şiblî
Yas içinde delilerin yanına gitti

Orada çok genç bir deli gördü
Hakk'a aşinâydı; yabancı gibi değildi

Şiblî'ye dedi: "Aydın bir adamsın
Seher vaktinde Tanrı'ya yakarırsan

Benim ağzımdan söyle Yaradan'a
Perperişan hâlde attın beni dünyaya

Anamdan, babamdan uzaklaştırdın
Sırtıma yırtık pırtık çul attın

İsmet perdemi benden aldın
Gurbetlik içinde beni gönülsüz bıraktın

Yerimden yurdumdan çıkardın, derbeder ettin
Canıma bir ateştir düşürdün

Gerçi canımdaki ateş hoştur
O ateş yüzünden canımda hâl kalmamıştır

Baştan ayağa beni zincirle bağladın
Vay başıma! Senden nasıl kurtulacağım?

Sana sorsam: 'Ne yapıyorsun beni?'
Bir başka belâya salarsın beni

Neden bana giysi, ekmek vermezsin?
Madem can verirsin, neden ekmek vermezsin?

Burada daha ne kadar aç kalayım?
Ekmeğin yoksa, borç al bir yerden"

Bunu söyledi; biraz kendine geldi
Sonra biraz ağladı, inim inim inledi

Dedi: "Ey şeyh; kuşku yok, söylediklerimi
Söylersen, bakarsın, etkili olur biri"

Şiblî ağlayarak yanından ayrıldı
Hayrette kalmış, avâre olmuştu

Çıktığı sırada tımarhanenin kapısından
O divâne seslendi onun arkasından

Dedi: "Yol gösteren imam, aman aman!
Söylediklerimi Tanrı'ya söyleme aman!

Bunları söyleyecek olursan ona
Yaptığının yüz beterini yapar bana

Ben Tanrı'dan hiçbir şey istemiyorum
Çünkü hiçbir şey tesir etmez ona

O kendisiyle ilgilenir daima
Ne dersen de; boşuna vesselâm

Dostlara her nefeste can verir
Ekmek verecek olsa can yakar"

***

Hak bu kavme hangi belâyı vermişse
Kerem hazinesini koymuştur onun altına

II/6 HİKÂYE

Aziz biri o divânenin yanına gitti
"Arzu ettiğin bir şey var mı?" dedi

Dedi: "On gündür açım
Bana on kişilik yiyecek lâzım"

Dedi: "Rahat ol; gidiyorum hemen
Sana helva, kebap, ekmek getireyim"

Dedi: "Hey geveze! Yükseltme sesini
Yavaş söyle; duymasın yukardaki!

Sağır değilim; kıssâna sesini!
Hak işitecek olursa bu sırrı

İzin vermez hiç ekmek getirmene
Söyler ama canımdan bezdirmeni sana"

***

Dostunu tutar daima aç hâlde
Canından iyice bezsin diye

İbadet derdiyle canından bezerse
Dur duraksız olur, aç kalır cânaneye

Mecnûnun biri aç idi fenâ hâlde
Yalın ayak başı kabak vurdu çöllere

Ekmek lâzımdı ona, gizlice veya açıkça
Derdi çoğaldı ama dermanı yoktu

Dedi: "Yarabbî, gizlice ve açıkça
Benden aç biri var mı dünyada?"

Hâtif seslendi: "Geliyorum yanına
Senden aç olanı göstereceğim sana"

O hâlde çölde dolaşıyordu bir başına
Yaşlı aç bir kurt geldi yanına

Kurt onu görünce başladı hırlamaya
Divânenin üstünü başını parçalamaya

Mecnûn zangır zangır titremeye başladı
Kan revan içinde toprağa yığıldı

Dedi: "Yarabbî, lütfet, böyle perişan öldürme beni
Can azizdir; böyle düşkünce öldürme beni

Yeter bana; benden açını gördüm
Şimdi ben herkesten ziyade tokum

Ekmeksiz de olsa doydu bu akşam karnım
Candan daha liyakatli ekmeğim yok benim

Bundan böyle can dışında bir şey istemem senden
Gücüm yettikçe ekmek istemeyeceğim senden

Kurdu sen saldın benim başıma
Emredersen, kurt barışır benimle

Böyle bir çölde uğramışım belâya
Böyle bir kurt dost olmalı bana

Kurtla bir çuvala koydun şimdi beni
Haydi, şu kötü amelliden kurtar beni"

O talihsiz söyleyince bu sözleri
Kurt yanından uzaklaştı gitti

***

Seni başarılı kılmasını istiyorsan
Felek gibi alt üst eder seni

Baş aşağı dal onun denizine
Teslim ol onun tarzına, sevdasına

II/8 HİKÂYE

Bir tüccar bizim şehirde delirdi
Akla tamamen yabancı kesildi

Ne giysisi vardı ne yiyeceği
Tokat atmadan kimse lokma vermiyordu

Elli yıldan beridir deliydi
Çocukların dilinde bir efsaneydi

Parası gitmiş, yüzü altın gibi sararmış
Her evin kapısında derbeder kalmış

Gözü kanla, gönlü ateşle dolmuş
Kapatmış ağzını, belâ çeker olmuş

Bir gün yeni yetme birini gördü
Giyinmiş, süslenmiş, meşhurdu

Bu adam bir gün mescide girdi
Delikanlı o sırada namazdaydı

Yaşlı deli ona dedi: "Hey evlat
Fırla, kaç, durma, elini çabuk tut

Çünkü ben de böyle çok kaçtım
Senin gibi bu işleri çok yaptım

Hem namaz kılardım hem Hakk'a tapardım
İşte, böyle şeylerden bu hâle geldim

Benim gibi lâzımsa sana coşkulu din
Böyle tirit yemek istiyorsan

Bas ayağını bu yola; yardım edilir sana
Arada bir değil, sürekli yardım edilir sana"

ÜÇÜNCÜ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Mikail'e Gitmesi

Bir kişiden sorumlu biri gibi sâlik
Mikail'in yanına gitti çaresiz biri gibi

Dedi: "Ey her mahzenin komutanı
İznin olmazsa yenilemez darı bile

Dünyanın anahtarları iki elinde
Arşı, Kürsü'yü taşıyan senin altında

Bulut ile yağmur senin ummanından bir damla
Rızık, nasip senin sofranda küçük parça

Her gece senden bir gönül parlaması gelir
Her gündüz senden yeni bir rızık gelir

Rızık konusunda bir katkın olmazsa
Bir çiy tanesi nasıl konar yaprağa?

Bir an için çekersen rüzgârın dizginini
Nasıl hoş meltemler eser âlemde?

Sonsuza kadar insanların mutluluğu senden
Gök gürültüsü, şimşek, kar, yağmur senden

Bahçenin çocuklarını bulut memesinden
Verdiğin sütle güzelleştirirsin esirgemeden

Ferahlık olsun diye bahçenin yüzüne karşı
Çocuk için çekersin gök kuşağını

Yay gibi gök kuşağıyla oturabilirse belki
Elde edebilir 'Kaabe kavseyn'i

Aşk çocuğuyum; yetiştir beni
Bu matemden çıkar böylece beni"

Sonuçta işitti Mikail bu sözleri
"Hey zavallı! Uzun yolun var" dedi:

"Ben Mikailim; burada neyim ki?
Hak şevkine, din aşkına, ben neyim ki?

Kâh yağmurla kâh şimşekle uğraşırım
Gece gündüz doğunun, batının işiyle uğraşırım

Gök gürültüsü dertli yüreğimden gelir
Rüzgâr soğuk nefesimin bir parçasıdır

Kar ile yağmur benim gözyaşlarımdır
Şimşek kıvılcım yağdıran canımdan gelir

Kâh bulut âhlarıma perde çeker
Kâh umutsuzlukla solgunlaşır, donar

Bak yanıp yakılmama, gözyaşlarıma
Kaldır bir kere başını, bak yaptıklarıma

Kendi işimde başım dönmüş, avâreyim
Gece gündüz kendi derdimle ilgilenirim

Git şimdi; ben bu kapıyı açamam sana
Kendi gönlünden başkası kapı açamaz sana"

Sâlik geldi pîrin yanına, konuştu
Hâlini pîre bir bir anlattı

Pîr dedi: "Adı Mikail olan melek
Ona lâyıktır lütfetmek, rızık vermek

İki âleme yardım ondan gelir
Ebediyen rızık vermek ondan gelir

Âdil padişahtan gelen rızık için
Mikail'in canını geçit görüyorum

Kim ezelden beri rızık vereni görmezse
Şirktedir o; değildir bu yolun adamı"

III/1 HİKÂYE

Hâtem'e sordu o ham adam
"Her gün nereden bulursun taam?"

Hâtem dedi: "Bedenimde oldukça canım
Allah'ın ambarından gelir azığım"

Adam dedi: "Hilekârlıkla, oyunla
Müslümanların malını geçiriyorsun avucuna

Gece gündüz Müslümanların malını yersin
Yedikten sonra da sonunu düşünmezsin"

Hâtem dedi: "Aziz adam
Yedim mi hiç senin malından?"

Dedi: "Hayır." Dedi: "Öyleyse Müslüman değilsin
Sus öyleyse; bu sözün adamı değilsin"

Soru soran adam dedi: "Kanıt getirme"
Dedi: "Yaradan kanıt ister bizden"

Dedi: "Neden işlerin hatalı, bilir misin?
Bu hataları kendin söylüyorsun"

Dedi: "Yedi kat gökten söz geldi
Tanrı'dan da yeryüzüne söz geldi

Annen bir kocayla evlenince
İş başından helâl oldu bir sözle"

Adam dedi: "Sen oturuyorsun güzelce
Gökyüzünden rızık geçmez ki eline"

Dedi: "Dünya'daki tüm varlıkların rızkı
Gökten gelir benim rızkım gibi

Çünkü o canın, cihanın sahibidir"
Dedi: "Herkesin rızkı göklerdedir"

Dedi: "Ayakların eteğinin altında daima
Böyle pencereden rızık gelmez sana"

Dedi: "Ben dokuz ay kaldım karında
Bir pencereden rızık geliyordu bana"

Adam dedi: "Uyu da al bakalım
Rızkın girecek mi ağzına?"

Dedi: "Hey kör gözlü! Ben iki yıl kadar
Beşikte öylece oturdum, yattım

Ben o tohum beşiğindeyken
Ağzıma süt akıyordu yukardan"

Adam dedi: "Hemen tohum ekmeli
Hiç kimse ekmeden biçebilir mi?"

Hâtem dedi: "Hey başı dönmüş avâre!
Saçımı biçip duruyorum ekmeden de"

Dedi: "Pişirmeden ye de göreyim"
Dedi: "Kuşlar gibi pişirmeden de yerim"

Dedi: "Gir suyun altına, rızık iste"
Dedi: "Balık olursam şaşılmaz bu işe"

Adam âciz kaldı, şaşkınlaştı
Bu sözle parmağı ağzında kaldı

Sonunda Hâtem'in elini öptü
Tövbe etti; yoldaşı, sırdaşı oldu

***

Hakk'ın lütfunu, rızkını bu menzilde ara
Bu müşkülün çözümünü gönülde ara

Her şeyin oradan geldiğini görürsün madem
Senin işin de oradan olur tamam

Mûsâ Kelîm zamanında vardı
Burh-i Esved adlı âşık biri

Burh'un yüzünde bir kutluluk vardı
Bilgisiyle dininin yüzü pembeydi

İsrailoğullarının işi kötüye gitti
Çünkü açıkça kuraklık, kıtlık geldi

Öyle korkunç bir kıtlık vardı ki
İnsanlar nerdeyse helâk olacaktı

Bütün insanlar Mûsâ'nın başına toplandı
Ondan yağmur duası etmesini istiyordu

Mûsâ kararsızca kırlara çıktı
Murat veren Tanrı'dan yağmur istedi

Yağmur yağsın diye namaza durdu
Hem ışıklı elini duaya kaldırdı

Çok dua etti, okudu ama
Hiçbiri etkili olmadı o sırada

Mûsâ bundan sonra bir kez daha gitti
Bu seferde de istediği gerçekleşmedi

Bir grup insan helâk olmak üzereydi
Mûsâ yine gitti, "Münezzeh bilici!" dedi

"Buna derman olacak ilaç nedir?
Yağmur yağması için ferman nedir?"

Yüce Tanrı söyledi Mûsâ'ya
"Kavminin ihtiyacı varsa yağmura

Bir kulum var; o etsin dua
Hacetler kabul olur onun duasıyla"

Mûsâ geldi, o Allah kulunu aradı
O kutlu kul olarak Burh'u gördü

"Yarın erkenden çık sahraya
Allah'tan yağmur için bulut iste

Kuraklık böyle devam edecek olursa
İnsanların ömrü erecek sona"

Ertesi gün Burh kırlara çıktı
Bir dünya halk çevresinde toplandı

Dedi: "Yarabbî, halkı kan içinde öldürme
Her zaman bir başka azapta öldürme

Halkı toprak ile kandan yarattın
Peki ama neden aç bıraktın?

Ya bu halkı yaratmamalıydın
Yahut kuşkusuz boğazına lokma koymalıydın

Lütuf azaldı, keremle konuşma kalmadı
Onca bağışlar, iyilikler kalmadı

Senin onca bağış denizlerin vardı
Bağışlamaz, dökmezsin; nerde kaldı?

Kendi yarattıklarını cezalandırmak için
Böyle kuraklık, kıtlık getiriyorsan

Böyle korkutmakla cezalandıramazsın
Aksine kolaylık göstererek amacına ulaşırsın

Lütfet, şu şaşkın halkı rahatlat
Madem can verdin, ekmek ver, cana can kat"

Zenci Burh bunları söyleyince
Yağmur yağdı, bitkiler oldu adam boyu

Bütün âlem yağmurla tazelendi
Halkın mutluluğuna diyecek yoktu

Ertesi gün İmran oğlu Mûsâ
Burh'u gördü ansızın yolda

Dedi: "Mûsâ! Gördün mü orada
Neler neler dedim senin Tanrı'na?

Gördün mü benim samimiliğimi, sözlerimi?
Gördün mü adamlığımı, yöntemimi?"

Bu sözler Mûsâ'yı öfkelendirdi
Öfke ateşi yaktı onu, eritti

Öfkesinden derin deniz gibi kaynıyordu
Onu bir güzel haşlamak istedi

Böyle ne idüğü belirsiz çılgının biri
Böyle kaba saba sözler edebilir mi?

Cebrail geldi: "Mûsâ, sinirlenme!
Hiçbir konuda Burh'u üzme

Çünkü Hak diyor ki: Bu siyahî Burh
Eskiden beri kulumuzdur

O bizim lütfumuzu günde üç defa
Bahardaki gül yaprağı gibi güldürmede

Lütfumuzdaki gülüş onun sözünden gelir
Bu senin işin değil, onun işidir"

***

Allah herkese bir özellik vermiştir
Bu da siyahî Burh'un özelliğidir

Hey habersiz! Sen aşkı ne bilirsin?
Uykudan, yemekten başını kaldırmazsın

Yemeyi, uyumayı hiç bırakmazsın
Konuşmaktan başka iş yapmazsın

Sabahtan akşama kadar yer yatarsın
Öğleden ikindiye ileri geri konuşursun

Hayret! Halil bir an uyudu da
Oğlunu kurban etmesi gerekti o sebeple

Gece gündüz yatar, yer içersin
Eşekliktir bu, insanlık değil ki

Eşek tabiatın var, insan demem sana
Arpa ye hey eşek! Buğday yazık sana

Peki ama insan nasıl eşek gibi oldu?
Baş aşağı gelmiş bir hikâyeydi bu

Elâleme teşhir ettiler seni
Eşeğe baş aşağı bindirdiler seni

Ne zamana kadar kör sağır olacaksın?
Hey eşek! Tepetakla eşek üstündesin

Ada, utanca esirsin sürekli
Sonra dersin: Uzaklık bitti

Ay yıl demez, yer içersin hırsla
Sonra uzun ömür lâkabı verirsin buna

Gece gündüz azıksız kalır, can çekişirsin
Buna ölmek değil, yaşamak dersin

Ey kınaya gençlik adını veren
Ey gönül ölümüne hayat adını veren

Şişkinliğe semizlik adını veren
Doğruluk serv-i sehînin düzlüğü gibidir

Sarıyı gül yanaklıdan aziz etmişsin
Ona pembe yüzlü, güler yüzlü demişsin

Miske rüzgârla sağlamlık verirsin
Namert olana güreş öğretirsin

III/3 HİKÂYE

Kâmil bir insan dedi: "Allah yolunda
Gönül çelen azaplar var sayısızca

Şaşıyorum işlerindeki heybete
Kaçıp duruyorsun duvar ardına

Onun lütuf şarabını istiyorsan kadehte
Onun kahır vadisini geride bırak tümüyle

Bunlar olmazsa sende, o da olmaz
Belâsız, dertsiz dermanın olmaz"

***

Lütufla bir bakış gelirse sana
Her an yeni bir can gelir sana

III/4 HİKÂYE

Mahmud erkenden gidiyordu bir yolda
Şâh bir kalabalık gördü yol ortasında

Birisini inleterek asıyorlardı
Baş aşağı darağacında sallandırıyorlardı

Şâh o manzarayı gördükten sonra
Devam etmeye niyetlendi yoluna

Adam hemen darağacından seslendi
"Halk beni on bin kişi görüyor" dedi

"Âdil padişah! Görüyorsun işte beni
Bu bakışla o bakış arasında fark yok mu?

Bakış padişah tarafından olursa
Mümkün değildir günahkâr olsa da"

Bu söz Mahmud'u sevindirdi
Verdi diyetini, azâd ettirdi

Katil günahından kurtulunca
Şâhın terkine tutundu sıkıca

Şâh dedi: "Kurtuldun tehlikeden işte
Düş yola şimdi, ne istiyorsun daha?"

Dedi: "Buradan nereye gidebilirim?
Bir an olsun senden nasıl uzaklaşabilirim?"

Dedi: "Hey ahmak! Seninle ne işim var?"
Dedi: "Benim seninle işlerim var

Çünkü ben padişahın azatlısıyım
Yeniden can verdin bana, kerem ettin

Yanından uzaklaştırırsan beni zorla
Say ki diri diri koydun beni mezara

Birisinin canı, tarafından bağışlanmamışsa
İyisi mi baş aşağı asılsın darağacında

Kim senin tarafından azâd olmuşsa
Sana ihlasından dolayı kötülük görmez aslâ

Ben şimdi bu kapının azatlısıyım
Canım oldukça bu kapıdan vazgeçmem"

DÖRDÜNCÜ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Azrail'e Gitmesi

Serkeş sâlik, baş kaldıranların başı
Can saçarak Azrail'in yanına geldi

Dedi: "Can susamıştır senin yüzünü görmeye
Nefis beklesin dursun senin yolunda

Ayrılık derdine dayanamazsın, bu hoştur senin için
Canını cânana verirsin, bu hoştur senin için

Bedenlerde sabahı ağartan sensin
Elini uzatan, ruhları alan sensin

İsminin başı 'aziz'den gelir
İzzet bulmuştur; daha ne bulacaktır?

Güneş cemâlini zerre kadar gördü
Dayanamıyor; avâre oldu

Âlem halkı görünce o cemâli
Can saçarlar hâllenip hepsi

Yüzünü gören canını saçtı gitti
İki dünyadan eteğini çekti gitti

Halk der ki: Onun izi kayboldu
Diridir o; saçtı sana canını

Canını saçarsan ona, yaraşır
Cânan ile diriltirsin onu

Can ile yaşamak yakışık alır değil
Cânanla yaşamak dışında dirilik olur değil

Madem senin elindedir canın yaşaması
Gönlü ölmüş kaldım; düşkünlük içinde

Al canımı, gönlü diri et beni
Cânansız can gerekmez bana çünkü"

Azrail bu cevabı işitti
Doğru söylüyordu; Azrail'in yüzünü gördü

Dedi: "Benim derdimden haberdarsan
Böyle bir şeyi nasıl istersin benden?

Yüz binlerce asırdır gündüz gece
Bir bir can alıyorum güçlükle

Her bedenden aldığımda bir canı
Döküyorum kendi canımın kanını

Her an ne çok can aldım!
Dünyadan artık tamamen soğudum

Bana yapılan kime yapıldı?
Yüz dünyanın kanı boynuma yıkıldı

Söyleyecek olursam yüz korkumdan birini
Zerre zerre olursun şurada, şüphe yok ki

Kendi korkunla baş edemezsin madem
Başka bir şey talep etmek ne mümkün?

Git hadi; işinin korkusundan yok haberin
Otur mateme; bu yolun adamı değilsin"

Sâlik geldi işbilir pîrin yanına
Hallerini anlattı çok şey bilene

Pîr dedi ona: "Arı duru Azrail
Kahır yolu; ölüm, helâk madeni

Ölüm ne ahmağı, ne akıllıyı bıraktı
Ne bir iyiyi, ne bir kötüyü bıraktı

Bu kavimden veya o kavimden olsan
Onlar gibi geçeceksin, bakarsan

Kim ölüp gittiyse alçak toprağın altına
Herkes 'Rahat etti, kurtuldu' dedi ona

Ölüm altın başlık olarak tasavvur edilir
Ölüm beden huzuru olarak tasavvur edilir

Gerçekten de dünya ne kadar donanımsızdır
Dünyadaki ilk huzur ölüm olmuştur

Kalk haydi, göklerde dolaşalım
Şu kanlı kazanın kapağını kapatalım"

IV/1 HİKÂYE

Gömüyorlardı bir adamı toprağa
Basra'da Hasan gitti mezar başına

O mezara, toprağa bakıyordu
Mezar başında kendi hâline ağlıyordu

Sonra şöyle dedi: "Müşkül bir iştir
Mezar bu dünya için son menzildir

Öbür dünya için burası ilk menzildir
Yerin altı ilk ve son menzildir"

***

Hep hile olan dünyaya ne bağlarsın gönlünü?
Budur sonu işte; daracık mezar yani

Korkmazsın madem o zorlu dünyadan
Başı burası yani toprak altı o dünyanın

Daha ne olsun madem sonu böyle olacak?
Vay öbür tarafa! Başlangıcı böyle olacak!

Kimse bu perdenin arkasında değildir
Kimse kimse için inleyerek ölmüş değildir

Bir şey söyleyeceksen, bir perde ardında
Ölmüş yakını olmayan birine söyle

Hangi kandilin karşısında rüzgâr varsa
Devam edebilir mi özgürce yoluna?

Sen sevdalı bir başla gidiyorsun
Fırtına var yolunda, kandil götürüyorsun

Korkmuyorsun, bu kandil söner yakında
Yakında sönecektir elini çabuk tutsan da

Şu kandilin sönüverse ansızın
Yolunu bitirmeden çukura düşersin

Hey beyinsiz! Bir an önce bitir yolunu
Böyle rüzgâr yüzünden sönecektir kandilin

Hey habersiz! Kandilin söndüğünde
Ne iz ne eser kalacak ondan geriye

Sönmüş kandil ararsan çokça
Kimse göstermez bütün âlemde sana

Bir rüzgâr söndürüverir kandili
Çok döğünsen de olur mu yararı?

Sönmüş kandilden kimsenin haberi yoktur
Söndükten sonra o ha vardır ha yoktur

Madem kandil mekânsızlıktan geldi
Oraya geri dönünce, gözden kayboldu

Gör bu dünya ile öbür dünya arasındaki yolu
Can için bir nefeslik zamandır söz konusu

O bir nefes çıkınca senin içinden
Bu dünyan olacaktır öbür dünyan

Bu dünya ile öbür dünya arası çok değildir
Bir nefestir sadece, ortada duvar yoktur

O nefes temiz canından çıkınca
Baş aşağı atar seni toprağa

Mahlûkatın ölümü kesin olan şeydir
Herkesin toprakta yatması gereklidir

IV/2 HİKÂYE

Nasılsa Behlül bir mezar başında uyudu
Ölü gibiydi; oradan ayrılmıyordu

Birisi dedi ona: "Kalk evlat
Ne kadar uyuyacaksın burada habersizce?"

Behlül cevap verdi: "Ben giderim
Ama bunca andı ondan işitmeliyim"

Dedi: "Ne andıymış? Söyle hele bana"
Dedi: "Bu adam sırrını açmıştı bana

And içiyor, gizlice söylüyordu bana
Toprağımı açmayacağım kendiliğimden

Bir bir ne kadar insan varsa
Kendim gibi kan içinde yatmadıkça"

IV/3 HİKÂYE

Divânenin biri mezar başında yatıyordu
Mezarın başından bir an olsun ayrılmıyordu

Birisi sordu ona: "Senin kafan karışmış
Neden bir ömürdür burada yatıyorsun?

Hey kararsız! Kalk git şehre
Bir dünya dolusu insan gör o yerde

Çünkü gitmekle yolun uzayacak
Sonunda dönüşün buraya olacak

Madem şehirlilerin yolu mezarlığa çıkar
Ne yapayım şehri; çok günahı var

Geldiğim için bulut gibi ağlayarak gidiyorum
Gelişime hayıflanıyor, gidişime âh çekiyorum"

IV/4 HİKÂYE

Sır bilenlerden bir divâne vardı
Can çekişmesi uzadıkça uzadı

Gücü yoktu, zorda kalmıştı
Gözlerinden bulut gibi kanlı yaş akıtırdı

Dedi: "Allahım! Madem can verdin
Alacağın canı niye verdin?

Canım olmasa rahat ederdim
Bunca can çekişmesinden kurtulurdum

Ne benim için yaşarken ölmek söz konusuydu
Ne senin can verme, alma işin olurdu"

1590

***

Keşke gidiş geliş sıkıntısı olmasaydı
Gidiş geliş olmasa hiç fenâ olmazdı

Madem önünde ölüm ile ateş var
Bundan ziyade edecek zulmün mü var?

Ölüm canın için değil yeterli
Zulümden bir ateş gerekli ona sürekli

IV/5 HİKÂYE

Mest Behlül kış mevsiminde bir gece
Çamura bata çıka gidiyordu, pabuç elde

Biri sordu ona: "Düşmüşün yola
Buradan nereye gideceksin acaba?"

Dedi: "Mezarlığa gidiyorum aceleyle
Çünkü orada bir zalim var azap içinde

Gidiyorum; onun mezarı ateş dolu
Isınayım orada; kış çok soğuk çünkü"

***

Biri için böylesi bir ölüm vardır
Öbürü için onun ölümü rahatlıktır

Zulüm bir ateş düşürür içine
Atar seni toprak, kan içine

Gerçi zulüm yolunu öncekiler açar
Kim o yola girerse, derbeder olur

IV/6 HİKÂYE

O yaşlı pîr bir divâneye dedi
"Hak zalimdir; bu söz doğru"

Dedi: "Zalim değil ama onun sürekli
Vardır yüz binlerce zalim kulu"

***

Burada ne biriktirirsen zulümle
Hepsi yolundan kalkar bir saniyede

IV/7 HİKÂYE

Birisi çokça su kattı süte
Hak Teâlâ takdirini yürüttü ineğe

Su içmek için eğince başını suya
Sel suyu ineği aldı götürdü bir anda

Yüz defada topladığı her şeyi
Bir anda su aldı götürdü hepsini

Suya lüzumundan fazla su kattı
Biriktirdi, biriktirdi, ineği önüne kattı

***

Bir an olsun ölümü düşenen biri
Zulmetmeyi nasıl meslek edinir ki?

Zaman zaman ölümü düşünürüm
Âlem gözümde simsiyah olur

Ancak bazen ölüm sevinciyle
Yaprak gibi dans ederim mutlulukla

Çünkü bilirim sonunda temiz can
Kurtulacaktır toprak zindanından

IV/8 HİKÂYE

Güzel bir kadın mezar başında ağlıyordu
Mecnûn ona "Neden ağlıyorsun?" dedi

Dedi: "Gözüm yaşlı, gönlüm gamlı kaldı
Benim şu civanım toprak altında kaldı"

Dedi: "Sen topraktasın, o toprakta değil
Şimdi o temiz can nûrundan başka şey değil

Bedende durdukça canı topraktır
Ölünce kurtuldu topraktan, temiz oldu"

***

Gerçi bedenin dost katında değeri yoktur
Can Yusuf'u onun has haremindendir

Son haddine varınca ruhunun derecesi
Onun için Nûh'u uyardı, ikaz etti

IV/9 HİKÂYE

Nûh Peygamber kâfir elinden kurtulunca
Konuşlandı kırk kişiyle dağ başına

Kırk kişiden biri çömlekçiydi
Bir dükkân açtı, kapısı testi dizili

Cebrail geldi, dedi: "Hüdâ diyor ki
Ey rehber! Kır o testilerin hepsini"

Nûh dedi: "Kırılamaz bunların hepsi
Yüz gönül kanıyla elde edildi

Gerçi kırarsan testiyi, balçık kırılır
Hakikatte insanın gönlü kırılır"

Yine Cebrail geldi, haber iletti
"Allah sana selâm söylüyor" dedi

Sonra şöyle dedi: "Ey talihli
Bir testiyi kırmak çok zordur gerçi

Genel olarak bu iş ondan zordur
Bir dua ile bir halkı helâk etmektir

Himmetini herkese yönelttin
'Bırakma' dedin, kimseyi bırakmadın

Hata da kırmak bir dükkân dolu testiyi
Reva mı öldürmek bir dünya dolusu insanı?

Ey büyüklerin lideri! İçin el verir mi
Helâk etmeye bu kadar kişiyi?

O kararsız kullar yüzünden
Ne çok ağlamaktaydı lütfumuz

Ağlamaktan gözlerin kapalıdır şimdi
Bir testi yüzünden o kadar öfkelenme e mi!"

***

Yarabbî bu nasıl inayet etmektir?
Şikâyet ederken bu nasıl şükretmektir?

Bazen azarlar çokça canları
Bazen canlar döker hesapsız kanları

Yüz binlerce derbederi çağırır
Hepsini tutar hayret gemisine bindirir

Daha sonra salar gemiyi denize
Yüz dünya dolusu canı atar hara güreye

Ondan sonra gece gündüz muhalif rüzgârı
Hayret doğrusu! Gönderir gemi çevresine

Tümü bu uçsuz bucaksız denizde
Canlarından vazgeçtiler tümüyle

Hepsinin denizde nefesi kesildi
İçlerinden biri bile hayatta kalmadı

Şart olunca ölüm; teslim oldu ona
Benim cesaretim yok bunları düşünmeye

IV/10 HİKÂYE

Meryem oğlu İsâ sevinçliydi
Çünkü kendi ölümünü yâd ederdi

Elindeki bütün imkânlara rağmen
İçine bir korku düşerdi ki

Durduğu yer terden ıslanırdı
Onun teri baştan ayağa kan demekti

IV/11 HİKÂYE

Çıkınca Halil'den kalıcı canı
Ona soru yöneltti Yüce Tanrı:

"Bütün insanlardan daha bahtlı olan!
Ne gördün dünyada daha güç olan?"

Dedi: "Evlat kesmek zor şeydi
Babamı Cehennem'de görmek daha zordu

Beni ateşin ortasına atmak
Bir zaman belâ ile uğraşmak

Gerçi çok zordu, karmakarışıktı
Can vermek yanında onlar bir hiçti"

Hak Teâlâ hitap etti ona:
"Can vermen azap geliyorsa sana

Can verip ölümünün ardından
Çok sıkıntı var, fazladır lüzumundan

Kim bir kere düşerse oraya
Can vermek ruhun rahatı gelir ona"

***

Madem böyle müşkül içinde kaldın
Peki, gece gündüz neden gafil kaldın?

Bak bu müşkül işin çaresine
Yol ölüm yoludur; gir ölüm yoluna

Terk et dünyayı, yap ölüm hazırlığını
Yol çok uzun, yap yol hazırlığını

Toplasan da tüm dünyanın varını
Eli boş kalırsın, budur işin sonu

IV/12 HİKÂYE

İskender zaptettiğinde dünyayı
Ansızın ölüm vakti geldi çattı

Dedi: "Benim için bir tabut yapın
Şehrimin önünde bir mezar yapın"

Dedi: "Açık ellerimi dışarda bırakın
Her zaman bana ağıtları artırın

Mal, asker, saltanat, şâhlıktan sonra
İnsanlar baksın bomboş kalmış avuçlarıma

Dünya elimin altındaydı bir zaman
Ellerim bomboş gittim cihandan

Bu dünyanın malı mülkü meşguliyettir
Benim gibi kavuşsan tümüne, bir hiçtir"

BEŞİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Arş'ı Taşıyanların ve Meleklerin Yanına Gitmesi

Sâlik geldi, dünyaya sırtını verdi
Arş'ı taşıyanlara doğru koşuverdi

Dedi: "Hüdâ'nın Arş'ı senin omuzlarında
Arş coşkulu gönlünden aydınlıktır daha

Büyük Arş'ın yükü altına girdin
İki âlemden daha ağır yük taşıdın

Arş üstünde ama kıvrandığın yok
Hayret! Ayağının altında hiçbir şey yok

Yedi kat Arş'ı geçmek istesen
Arş'ın ucuna aslâ ulaşamazsın

Sen Kaf Dağı'ndan daha sakinsin
Ama deniz gibi gönülden tavaf etmektesin

Bedeni ayakta, gönlü koşan kim var senin gibi?
Kanatları kapalıyken uçan kim var senin gibi?

Görünüşte aşk için zâhir olmuşsun
Batında Arş'ın sahibi için hazır olmuşsun

Hem ikâmet eder hem seyahat edersin
Hem kendinde değilsin hem kendindesin

Madem büyük Arş'ın yükünü çekersin
Benim de yükümü çekebilirsin

Ömrüme bakar mısın, zaman kavramı kalmadı
Yoldaşlarım gitti, oysa kaybettim yolumu

Nasıl bir kişiye bile ulaşabilirim?
Ne ileriye, ne geriye gitmek mümkün"

Arş'ı taşıyan işitince bu sözleri
Omuzlarındaki Arş'ı coşkuyla doldurdu

Dedi: "Ben yük altında kalmışım
Senin gibi işimin derdinde kalmışım

Arş omuzumda, ayaklarım boşlukta
Bütün âlemde kim dayanabilir buna?

Arş'ın nûruyla titremekten korkarım
Bir titrersem, Ferş'e düşerim

Üstte bu kadar yük var, altta ise hiç
Kıvranmadan durulabilir mi hiç?

Yük altındayım; hızla düşmesem de
Korkum şudur ki ya düşersem yere!

Ayakta duruyorum böyle bir durumda
Eğri otur, doğru konuş; nerede kimya?

Arş'ın yükü altında hiçe sayarken canımı
Aşkın kimyası elde edilemez ki

Değil mi ki melekler yeryüzünde, gökyüzünde
İnsanoğlu için durmuşlar el pençe hizmete

Hepsi ona hizmete gönül verdi
Kendini insanın hizmetkârı etti

Madem ki aşk insanın özelliğidir
Melek âşık olursa, ünsiyet onundur

Ünsiyet insanındır, isteme bizden
Burada olmayan bir şeyi isteme buradan"

Sâlik geldi ünlü pîrin yanına
Hikâyesini açıkça anlattı ona

Pîr dedi ona: "Arş'ı taşıyanlar, melekler
Her biri çalışma ve ibadet âlemidir

Sürekli Hakk'a ibadette bulunur
Kanlı, canlı bir gönülle hazır bulunur

Hazretin şevkiyle dur duraksız olurlar
Nihayet Hazret için canlarını saçarlar"

V/1 HİKÂYE

Bu söz *Kûtü'l-kulûb*'da nakledilir
Dini temiz, kusurdan arınmış o büyüğe aittir

Dedi: "Her gün bir âlem meleklerle
Yanar daima Hakk'ın nûruyla

Zamanın başlangıcından sonuna kadar
Bilir misin Âdem nesli kaç kişi kadar?

Her gün bir o kadar melek
Doldurur yerden gökyüzüne dek

Yanar bu ruhânîlerin tümü
Sonra araya gelir başkaları"

***

Şaşılacak şeydir; her gün bunca yanık
Kendisini atmış araya başka kalabalık

Çıkıp toplandı mı melekler
Hepsi muma pervâne kesilirler

Bunların hepsi her gün tamamen yanar
Başkaları da öyle helâk arzusundadır

Melekler Âdem'e secde ettiğinden beri
Aşkları varlık âleminde oldu zerre gibi

Âdem'in canı gibi Hakk'a yol buldular
Sonsuza kadar ona hizmete koştular

V/2 HİKÂYE

Göçünce dini temiz Cüneyd dünyadan
Tuttu kaldırdılar cenazesini yerden

Beyaz bir kuş gökten süzüldü
Geldi, cenazesinin üstüne kondu

İnsanlar elini kolunu salladı
Kuşu cenaze üstünden kovalamak istedi

Kuş yerinden zerre kadar kımıldamadı
Ancak dile geldi, konuşmaya başladı

Dedi: "Zevk sahipleri, din ehli
Daha ne kadar yoracaksınız kendinizi?

Çünkü bir aşk çivisi ortaya çıktı
Kıyamet gününe kadar beni Cüneyd'e mıhladı

Onun bedeni Kerrûbîlerin hissesidir
Ancak halkın ayağı şimdi araya girmiştir

Sizin zahmetiniz, kargaşanız olmasaydı
Onun bedeni bizimle havada uçacaktı

Bedeni bizimdir, kalbi dosta ait
Beyni onundur, cildi bize ait"

***

Kalbinden görünse zerre kadarı
İki âlemin kilidine anahtar olmak için yeterli

Meleklerle dolu yüz dünya her nefeste
İleriden, geriden susadılar onun kokusuna

Susuzluk içinde ölüyor denizde hepsi
İstiska hastası olmuş sanki hepsi

Dedi: "Hârût ile Mârût günah yüzünden
Düştüler kuyunun dibine gökyüzünden

İkisini de astılar başlar aşağıda
Kan döküyorlardı böylece kuyu içinde

İkisinin canı susuzluk içindeydi
Çünkü gönüllerine ateş düşmüştü

Susuzluk ikisini de öyle bunalttı ki
Susuzluk gamıyla can çekişiyordu ikisi

İkisi de susuzluktan yanıyordu
Susamışlardı, ateş gibi yanıyorlardı

Kuyunun dibinde duru su vardı
Su ile dudakları arasında bir parmak vardı

Ne dudakları suya yetişiyordu
Ne kuyunun suyu yükseliyordu

Baş aşağı sarkıtılmış, ateş içinde
Susuz ölüyorlardı dudaklar su üzerinde

Susuzlukları aynı derecede olsa da
Suyun üzerinde susuzluk oluyordu yüz bin kat fazla

İkisinin dudağı kuru ama su başında
Susuzluk canlarını yakıyordu nasıl da

Her zaman susuzlukları artıyor
Hayret! Böyle bir su varken karşılarında"

***

Bu varoluş, yok oluş âleminin susuzları
Hayret! Önlerinde durur murat suyu

Hepsi suyun içinde ama kimsenin yok haberi
Ya görmüyorlar ya yok gidecek yolları

V/4 HİKÂYE

Kâmil biri dedi o yabancıya:
"Hey eşek! Ne kadar süpüreceksin evini?

Ne kadar temizleyeceksin evini?
Çukurdaki evi hazırla, at toprağını

Kara toprak almadan seni yoldan
Açık gözün fırlar dışarı çukurdan

Su yakındadır, bu kadar kıvranma
İki arşın aşağı indin mi, işte su sana"

***

Çalışmak lâzım, çalışacak adam yok
Yoksa senden suya kadar çok yol yok

Çok yazık! Tilki oldu senin aslan
Susuzluktan ölüyorsun; deniz altında

Susuzsun, denizden uzaklaşıyorsun
Hazine başındasın, dilencilik ediyorsun

Hayret! Onca melek dert, zahmet çeker
Hazine peşindedir; hazine arar

Âdem'in canı çıkmadıkça açığa
O yolu öğrenmediler, götürür Tanrı'ya

Yol görünmüş oldu Âdem yaratılınca
İki âlemin anahtarı belirdi onunla

Arş'ı taşıyanlar sanıyordu ki
Allah'ın tevfikiyle taşıyorlar Arş'ı

Taşıdıkları şey Âdem'in nûrlu gönlüydü
Âdem sadece iki âlemdi çünkü

V/5 HİKÂYE

Bir gece Bû Mûsa gördü rüyasında
Arş tıpkı güneş gibi kendi başında

Ertesi gün gitti Bayezid'in yanına
Bû Mûsâ candan mürid olmuştu ona

Dedi: "Rüyamın tabirini o etsin
Harap canımın merhemini versin

Makamına gittiğinde, perişan halk vardı
Çünkü şeyh o gece dünyadan göçmüştü

Yıkayıp kefenlediler erkenden
Cenazesini kaldırdılar yerden"

Mûsâ dedi: "Ne kadar da ben
Matemli halka sokulmak istedim

Cenazenin bir ucunu alayım omuzuma
İzin vermediler bana; kaldım suskunca

Girdim cenazenin altına, orada kaldım
Böylece cenazeyi başımın üstüne getirdim

Cenaze tam başımın üstünde kalınca
Bayezid bana görünüverdi o anda"

Dedi: "Ey doğru rüyayı gören!
İyi bak şimdi; işte, budur yorumu rüyanın

Şahsımız Arş'tır; kaldır da yürü
Anla o rüyanın tabirini; yürü"

***

Melek sence daha kâmil olsa da
Canın gönlünden, gönlün canından gafil daha

Bakacaksan gönül gözüyle bak meleğe
Akıl bunu söyler çünkü özetle

İki âlem de Âdem için vardır
Âdemsiz melekten maksat nedir?

Çünkü yüz âlem dolusu melek vardır
Hepsi de insanın hizmetine durmuştur

Gerçi bugün bu mücevher topraktadır
Sorun yok ortada; çünkü temiz mücevherdir

Yarın mahşerde Tanrı'nın mihenk taşı
Çıkarır insanların nakdindeki ayarı

V/6 HİKÂYE

Tuhaf şeydir; Cem'in mutfağında
Tencere ile kâse gece gündüz düşmanlıkta

Tencere taştandı, didişmeye girişti
Kâse altındandı, taşa girişti

İkisi de öfkeden kabardı, coştu
Taş ile altın birbirini zorladı

Tencere dedi: "Yemek veya yağ olsa da
Hepsi benimdir; tatlı tuzlu ne varsa

Ben olmazsam, nasıl düzene girer işin?
Sana vermezsem, sürekli boş kalır için

Başlangıçta taşın içinden çıkarsın
Ayar için yine taşa vurulursun

Tabiatında taş özelliği olmasa da
Taşsız kalacaksın daima

Sen güzelsin, ağırbaşlısın benden
Kıvamca değerce renklisin benden

Kimse kara tencere demez bana
'Siyah kâse' sensin her makamda

Kabul edilebilir bu delili işittiğine göre
Benim gibi bir tencerenin elini tutma kâse!"

Bu sözler gidince kâsenin kulağına
Tencere gibi başladı kanı kaynamaya

Dedi: "Az veya çok ne söylesen de
Uzağım ondan; çünkü ben varım Cem'in önünde

Haydi kalk şimdi sarraflara gidelim
Hangimiz daha üstünmüş, öğrenelim

Sarrafın mihenk taşı çıkınca ortaya
Mihenk taşı bu sözün cevabını verir bize

Rehin verilirken gör taş ile altını
Bakalım ikisinden hangisi değerli

Rehinde eski ile yeni çıkar ortaya
İş rehine verilirken çıkar ortaya"

***

Sen kendi içinde yolculuk yapmadıkça
Kendi künhüne nasıl varacaksın acaba?

Kendi künhüne tam mânâsıyla erişebilirsen
Kudsîleri sürekli fer'in olarak bulursun

Kendi içinde yolculuk yapmazsan ama
Bu görüşe sahip olamazsın aslında

1770

V/7 HİKÂYE

Ebû Saîd bir değirmene gitti
Baktı değirmene, sürekli dönmekteydi

Bir saat bekledikten sonra geri döndü
Kendi cemaatıyla sırdaş oldu

Dedi: "Bu değirmen bayağı üstattır
Namahrem gözü görmüyor onu

Çünkü bana gizlice dedi ki:
Dünyada zamanın sûfisi benim şimdi

Tasavvufta sen zahmet çeksen de
Pîr olarak yeterim sana sûfilikte

1775

Gece gündüz sürekli kendimde sefer ederim
Hareketli olsam da yerimde sabitim

Kımıldar dururum ama yerimden kımaldamam
Ayaktan başa, baştan ayağa gider dururum

Herkesten çok iri olarak alırım
Çok yumuşak verir, çok dönerim

Bütün âlem alt üst olsa da
İşim yoktur benim baş dönmesinden başka

Kuşkusuz sürekli çalıştım durdum
İşlerimi daima yoluna koydum

1780

Bir işin adamıysan, ol benim gibi
Otur yoksa sende çalışma derdi

Onun işi sürekli canına oturdu
Bir nefeslik bile boş oturulamaz ki

O biliyordu; iş onun için vardır
Onun için kana bulansam iyi olur"

V/8 HİKÂYE

Leylâ yüzünden Mecnûn olunca kararsız
Gece gündüz felek gibi oldu kararsız

Gündüz yemeye, gece uykuya veda etti
Gözünü gönül deniziyle ırmak etti

1785

Ayağını rüsvalık meydanına bastı
Gönül dağını sevdalı aklına bastı

Bir gün babası dedi ona: "Hey habersiz!
Rezil oldun, derbeder ettin kendini!

Rezillik kaydında kaldın sürekli
Kimse satmaz sana parayla bir ekmeği!"

Mecnûn işitince babasından bu sözleri
"Daha ne kadar üzeceksin kendini?" dedi

"Ben şimdi bu sıkıntıyı dostum için çekiyorum
Bütün bunları onun için çektiğimi bilir dostum"

Dedi: "Bilir." Dedi: "Bu yeter bana
Kıyamete kadar hemnefes olarak yeter bana

Gönlümü bu musîbetle kanla doldursalar
Gönlümden bu derdi nasıl çıkartırlar?"

V/9 HİKÂYE

Yoksulun biri Ayaz'a âşık oldu
Bu durum Sultan'a arzedildi

Padişah çağırdı hemen yanına
Dedi: "Bundan böyle işin yoktur Ayaz'la

Bir işin olursa onunla kendini ölmüş bil
Bilmiyor musun ki Ayaz benimdir, benim"

Adam dedi: "Hakşinas padişahım
Ayaz şimdi olsa da senin

Aşk senin değil; ben âşık oldum
Aşkımı götürdüm, aradan sıyrıldım

Ondan ayrılık olursa hasılım
Onun aşkını gönlümden nasıl alabilirsin?"

ALTINCI MAKALE

Düşünce Sâlikinin Arş'a Gitmesi

Sâlik geldi çok zorlu Arş'a
Dedi: "Temiz cismin, canın sınırı

Yedi gül bahçesi pergelinin noktası
Yedi Cennet dalmış nûrlarına

Âlemdeki ilk yapı sensin
Kalan son cisim de sensin

Canın, cismin işlerini görür oldun
Cüz'ün, küllün sır kubbesi oldun

Bütün ruhların başvuru yeri sensin
Bütün bedenlerin son durağı sensin

Hakk'ın kayyumluğuyla kaimsin
Kudsîlerin daimî Kâbesisin

Yüzbinlerce kerrûbî cevher vardır
Hem sevenlerdir hem sevilenler

Bütün zâtlar seni Kâbe yapmış kendine
Sonsuza kadar sokmuş gönlü tavafa

Yüz binlerce ruhanî unsur vardır
Seni tavaf ederken başı dönmüştür

İki dünyanın rahmeti senin kısmetin
Çünkü Rahmân'dan gelen bütün rahmet sensin

Sana gelen bunca celaliyle
Bir yol gösterebilir isterse"

Bu sözlerle büyük Arş yerinden oynadı
Gözlerinden şafak rengi kan süzüldü

Dedi: "Bu sözde addan başka şeyim yok
Kuşkusuz bir an bile durduğum yok

Rahmân'dan bir ad dışında bir şeyim yok
'Rahmân Arş'a kuruldu' sözü ne kadar söylensin?

Kurt gibi açım, solgunlaşmışım
Karnım boş ama bulanmış ağzım

Sa'd'ın ölümüyle yerimde titredim
Tanrı'ya karşı nasıl olur takatim?

Öncelerden berrak akıp gelen su
Bulanır, kararır bana gelince

Her an yüz kafilelik devlet gelir
Birini bile görecek hâlim olmaz

Buluşma günü taşıyıcı ayak benim
'Bacaklar birbirine dolandığında' kıssâsı benim

Benim temelim, aslım su üstündedir
Kabarcık gibi su üstünde kıvranırım

Gerçi meleklerin mihrabı oldum
Bir makam değil bu mâlik olduğum

Ayağımın altına kürsü koymamın sebebi
Elimin hiçbir yere ulaşmaması

Ayağımın altından kürsü gitti
Sorarsan başımdan neler geçti?

Temiz insan! Hâlimi söyledim sana
Benim gibi kan içinde otur dert toprağına"

Sâlik geldi bilgili pîrin yanına
Hâlini anlatmaya başladı ona

Pîr ona dedi: "Bu zorlu Arş yok mu
Rahmet âlemi, temiz nûr dünyası

İki âlemde her yerde rahmet vardır
Herkesin Rahmân'ın Arş'ından kısmeti vardır

Arş Hak'tan rahmet yeri olarak gelmiştir
Sonra Arş yoluyla Ferş'e gelmiştir

Kim bugün rahmet edecek olursa
Hak Arş'ından nûr kısmet eder ona

Kim elinin altındakilere merhametli olursa
Cehennem ateşinden uzak kalır daima"

Isfahan'a dönüyordu düz ovadan
Melikşah geri dönüyordu avdan

Yol üzerinde bir çayırlık, bir köy vardı
Akşam üzeri orada konakladı

Kullardan birkaçı koşuşturdu
Derken yol kenarında bir inek buldu

Kestiler ineği, afiyetle yediler
Daha sonra ordugâha geri geldiler

Yüreği paramparça bir ihtiyarın ineğiydi
Gece gündüz bir avuç yetimle acz içindeydi

Esir yetimlerle onun azığıydı
Çocukları inek sütüyle beslerdi

Kaç kişi bir ineğin sütüne bakardı
Hepsi de onun sayesinde yaşardı

İhtiyarın bundan oldu haberi
Kaybetti kendini; bitmiş tükenmişti

Gece boyunca inledi, âh çekti
Yol üstündeki köprü başına gitti

Melikşah oraya vardı sabah vakti
Orada sırtı iki büklüm ihtiyarı gördü

Saçlar olmuş pamuk, yüz sapsarı
Yetimlerle gelmiş, orada esir

Asâ elde, sırtı yay gibi
"Alpaslan'ın şehzâdesi!" dedi:

"Şu köprü başında verirsen hakkımı
Gönül derdimden, feryadımdan kurtarırsın kendini

Yoksa öbür köprü başında, Sırat'ta
Adalet isterim; ihtiyatlı ol şu anda

Şimdi senin yüzünden zebun olursam
Yarın Allah'ın huzurunda kana kan isterim

Zulmün yüzünden kendimi tanımaz oldum
Şâh olsan da Allah'tan üstün değilsin

Aman ha; şu köprüde ver hakkımı
Öbür köprü başında kalma sakın ebedî

Bunca kâr zarar önde, arkada
Yetimlerim için bunlar çok fazla

Çocukları aç bıraktın
Şu ihtiyarı halkın önüne attın

Seher vakti şu ihtiyarın bir iniltisi
Zevalde gösterir yüz Rüstem'in yiğitliğini

Bunlar bana gelmez cihan şâhından
Bunlar gelir bana feleğin devranından

Hızlı dönen felek pek ağırlaştırdı beni
Bir serkeşle nasıl didişilir ki?"

Bunu dedi; bahar yağmuru gibi
Yetimleriyle birlikte yaş döktü

Şâhın canına onun heybeti düştü
Askerler arasında bir heyecandır koptu

Dedi: "Ana! Şâha gönül koyma!
Ne istersen iste, şu köprü başında.

Vereyim cevabını bu köprü başında
Dayanacak gücüm yok öbür köprü başında

Nedir mesele ihtiyar?" Anlattı hâlini.
Kendi malından verdi ona yetmiş ineği.

1855

Dedi: "İhtiyar! Al şu yetmiş ineği
Helaldir bu; al onun karşılığını"

Bunu söyledi; o kulları çağırdı
Payladı onları, sonra atını sürdü

Yaşlı kadın için şükür vaktiydi
O bağışın hakkı onun üstündeydi

Gusül abdesti aldı, namaza durdu
Yüzü secdedeyken gönül kapısını açtı

Dedi: "Adaletli Yüce Rabbim
Melikşah kötü bir insan yüzünden

1860

Keremden yana bir şey bırakmadı
Oysa sen mutlak, ebedî kerimsin

Fazlını göster ona; bağlı tutma
Onun beğenmediğin amellerini bağışla"

Melikşah o virâne yerden gitti
Dini bütün bir kul onu rüyada gördü

Dedi: "Padişahım, durum ne oldu?"
Dedi: "Adalet isteyen o kadın

Benim için etmeseydi o duayı
İşim daima eşkıyalık olurdu

O talihsizliğim iyi talihe dönüştü
Onun duasıyla bir sıkıntım kalmadı

Boynumdan bir âlemin yükü kalktı
O kadın sonsuza kadar beni kurtardı

Gerçi mal mülk sahibi bir adamdım
Yaşlı bir kadının himayesine sığındım"

***

Kim ne bilir, yaşlı kadının duası
Nasıl etkili oldu seher vakti

Bir ihtiyarın seher vakti yaptığını
Tanımam bir Rüstem bir ayda yapar mı?

O padişahın rahmeti olmasaydı
Ebediyen kuyu dibinde kalırdı

O ihtiyarın duası olmasaydı
Dinin devleti zevale yönelirdi

Önce o şehriyarın merhameti vardı
Bu dua sonunda onunla birleşti

Kuşkusuz şâh kurtuldu ebediyen
Daha yüksek makam yoktur merhametten

Vaktiyle yaşlı Süfyan bir çocuk gördü
Bir bülbülü kafeste esir etmişti

Bülbül orada kendini sınardı
Kafeste çırpındıkça çırpınırdı

Durmadan bir öne bir geriye atılırdı
Kafesin dışında bir âlem ararda

Kim uçmaya karşı yabancıysa
Bülbül değil; tavuk denir ona

Süfyan yoksul çocuğu çağırdı
O gönlü yaralıya bir dinar verdi

Çırpınan bülbülü çocuktan satın aldı
Elinden bırakınca kuş uçuverdi

Bülbül gündüzleri bahçede gezinirdi
Akşam oldu mu Süfyan'a geri dönerdi

Süfyan geceleri işten dinlenemezdi
Çünkü onun ibadeti bitmek bilmezdi

Sabah vaktine kadar ibadet ederdi
Bülbül de ona bakar, onu izlerdi

Kuşun ömrü bu şekilde geçti
Gün geldi, Süfyan da bu âlemden göçtü

Evinden cenazesi çıkarıldığında
Kuş da çırpınıyordu cenaze üzerinde

Çılgınlar gibi onun çevresinde dönüyordu
"İşte gördün sahibini" diye haykırıyordu

Nihayet verdiklerinde sahibini toprağa
O temiz kuş da kondu onun toprağına

Bir an olsun mezarından ayrılmadı
Sonunda onun da temiz canı çıktı

İşte, böyle bir kuş kolayca elden gitti
Gagasından kan damladı, can verdi

***

Vefasız adam! Gör vefalı olmayı
Aç gözünü; gör iyilik yapmayı

1890

Zavallı bir kuştan az değilsin; hey zavallı!
Onun huzurunda al vefa dersini

Bu can yakan hikâyeyi öğren ondan
Bilmiyorsan, bari vefa öğren ondan

Süfyan'ın merhameti girince devreye
Başını çevirip uçmadı bir kuş bile

Şefkati onun canına işlemişti
Sonunda o şefkat yolunda can verdi

Canın burnuna gelmiş olsa da
Hiç acımıyorsun sen halka

1895

Kim bakacak olursa şefkatle birine
Davranışı uyar Allah'ın meleklerine

Hiçbir yerde, hiçbir şey adalet terazisinde değil fazla
Allah'ın yarattıklarına iyi davranmaktan başka

VI/3 HİKÂYE

Bir bahçıvan üç küçük hıyar getirdi
Hediye için Nizamülmülk'e götürdü

Nizam hemen bir tanesini yedi
Ardından ikincisini yedi, hepsi bitti

Çevresinde birçok ileri gelen vardı
Ama kimseye hıyardan vermedi

1900

Bahçıvana otuz altın dinar verdi
Adam selâm verip kapıya gitti

Nizam topluluğa hitap etti:
"Üçünü de ben yedim" dedi

"Vermedim hiçbir ileri gelene
Acıydı zira hıyarın üçü de

Korktum; ya biri acıymış derse!
O ciğeri yanık çok rahatsız olursa!

Kendim yedim onları, kendime geldim
Çünkü ben de vaktiyle yoksul biriydim"

1905

***

Başları yüce olan önderler
Allahım, ne merhamet sahibiymişler!

VI/4 HİKÂYE

Mahmut mallarını birine verdi
Onu görevlilerinin başına getirdi

Adam gitti; malı mülkü tüketti
Sonra yalnız başına bir köşeye çekildi

Şâh onun yaptıklarını öğrenince
Adam kalktı gitti, vardı huzura

Şâh dedi: "Hey hâlimden habersiz!
Malımı neden yedin, pislik herif?"

1910

Dedi: "Güvendiğim vardı; şâhın zira
Hesapsız malı mülkü var burada

Bende yok hiçbir şey; çok sende
Benim gibi değilsin muhtaç başkasına

Muhtaç olduğum için yedim
İşi senin faziletine havale ettim

İstersen bağışlayabilirsin; ben kimim ki?
Tutarsan beni, sen bilirsin; ben kimim ki?"

Şâh onun sözlerinden memnun oldu
Bu iş yüzünden affetti onu

1915

Din hücceti olarak sicil lâzımsa sana
Sürekli merhamet olmalı gönlünde

Melûn Firavun'dan az değilsin ya
Onun küçük insanlara merhametine baksana!

VI/5 HİKÂYE

Firavun görmüştü Mûsâ'nın sandığını
Su sandığı hızla sürüklüyordu

Dört yüz güzel cariye, her biri ay gibi
Onun huzurunda ayakta duruyordu

Dedi o gönül okşayan dilberlere
Kim o sandığı getirirse bana

Onu kölelikten azat edeceğim
Gamdan uzaklaştırıp sevindireceğim

Dört yüz dilber birden koştu
Her biri kendini suya attı

Hepsi gitse de bir dilber sadece
Geçti öne, ulaştı sandığa önce

Sudan çıkardı, getirdi sandığı
Zalim Firavun'un önüne koydu

Firavun adaletli olmaya azmetmişti
Dört yüz ay yüzlüyü azat etti

Biri sordu: "Durursun ahdinde"
Dedi: "Kim sandığı öncelikle

Getirirse bana, gönlünü alacağım
Hil'at giydirip azat edeceğim"

"Cariyelerden sadece biri başardı
Dört yüzünü azat ettin; sebep neydi?"

Dedi: "Hepsi başarılı olmasa da
Koştular başarılı olma umuduyla

Hepsinde sandığa erişme umudu vardı
Hepsine ışık vermek gerek mum gibi

Bunlardan biri bile meyus olsaydı
Gündüz onun gözünde geceye dönerdi

Bu yüzden hepsine hoşgörülü oldum
Hepsinin özgürlük belgesini verdim"

***

Bu melûnun içinde merhamet vardı
Hakk'a kin güderken maksadı neydi?

Açık veya gizli bütün âlem halkı
Dünyada Hakk'ı arzular hepsi

Herkes O'nu isterken, O istemiyordu
O istemezse işler yoluna girer mi?

1935

Melûn Firavun şefkatli gönlüyle
Yakın olmak istedi candan Rabbülâlemin'e

Ancak ne fayda? Hak istemezse
Arzusu olsa da gelmez yerine

İşinin yoluna gireceği yazılıysa kaderde
Her an yüz türlü kapı açılır yüzüne

YEDİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Kürsü'ye Gitmesi

Sâlik geldi Kürsü'ye, gönül değil elde
Ayağını bastığı toprak çamur olmuş kanla

Kürsü önünde durmuş şaşkınca ayakta
Kürsü gibi duruyor ayaklarının ucunda

1940

Dedi: "Murassa sahanlık! Vardır senin
Yüz bin kubben; avâren olmuş senin

Felek incilerinin tümü senin kutunda
Deniz gülüyor senin on iki burcunda

Burçlu felek dönüyor senin sayende
Batışlar, yükselişler zâhirdir senin sayende

Sabit, seyyar yıldızlar olsa da dünyada
Senin gibi gezegen dergâh olmalı ortada

Sabit burçların var gündüz gece
Talepten geri durmazsın bir an bile

1945

Samanyolun altın tanelerle dolu
Senin var dünyada bunca talep tohumu

Âlemin kararı bir kutuptan olsa da
Aşikârdır; iki kutup var senin dünyanda

Yerde gökte enginlikler senindir
Mutlak genişletici sensin; yükseliş senindir

Âyetülkürsi şanındadır senin
Yeterlidir bu âyetin, kanıtın senin

Vardır bunca makamın, devletin
Bunca doğruluğun, safan, heybetin

1950

Dilersen beni bununla alt edersin
Dilersen bana maksat yolunu gösterirsin"

Bu sözle Kürsü adamakıllı sarsıldı
Sanki yüce Arş'tan aşağı fırlatıldı

Dedi: "Her yerde buradan çıkış yolu aradım
Kürsü'yüm ben; bu yüzden ayakta kaldım

Değil mi ki Âyetülkürsi'yi ezberledim
Dua ederken başımı Arş'a doğru çevirdim

Vardır gidilecek binlerce yıllık yolum
Bu ömürle ben dergâha ulaşmalıyım

1955

Varacak olsam da tekrar kendi yerimle
Yolu baştan alırım kendi sevdam ile

Gidiyorum baştan sona, sondan başa
Top gibiyim âdeta, damdan dama, kapıdan kapıya

Her zaman top gibi bir yara gelir bana
Bilmiyorum, ne zaman umut kokusu gelir bana

Onun sırrından bir ipucu bile yok
Sırrı nasıl verir başkasına? İmkânı yok"

Sâlik geldi o pîrin huzuruna
Anlattı hâlini hemen pîrin huzurunda

1960

Pîr dedi ona: "Kürsü'nün kendisi geniştir
Gökyüzü onun sayesinde alçalır, yükselir

Baştan sona kadar gizli bir incidir
Yedi feleğe ışık veren olmuştur

Onda talep incisidir her yıldız
Aslâ durup dinlenmez gece gündüz

Hazret'in şevkiyle koşar durur her nefeste
Koşturur gökleri de kendi peşinde

Kimin şevki olursa böyle sürekli
Bir zevk olur onun her zaman hediyesi

1965

Padişahlık mânâ zevkini tatmaktır
Dünyanın osunu busunu götürmek değildir

Kürsü gibi yüce başlılık lâzımsa sana
Namazsızlık mülkünü terk gerektir sana

Dünya mülküne bir temel atarlar
Çok yüce olsa da bina, yele verirler"

VII/1 HİKÂYE

Hârûn Reşid gidiyordu bir yolda
Yaz mevsimiydi; su yok ortada

Susuzluk başladı, hararet arttı
Hayret! Su olsa bile, gözde olurdu

Bir âbid dedi ona: "Cihan şâhı!
Susuzluk geldi başına şimdi

Susuzluktan gönlün harap olsa da
On gün su bulamasan meselâ

Bir kişi istese mülkünün yarısını
Karşılığında sana getirse suyu

Vazgeçebilir misin sen bundan?
Eğri otur ama doğru konuş benimle"

Dedi: "Mülkümün bağışlarım yarısını
Ulaşırsa canıma suyun tatlısı"

Dedi: "İçindeki su yol bulamazsa
Aşağıdan çıkmak üzere dışarıya

Tabip isterse mülkünün diğer yarısını
Senden çekmek için o suyu dışarı

Diğer yarısını verebilir misin hoşça?
Vazgeçebilir misin ondan hoşça?"

Dedi: "Yüz türlü kıvrım olunca bende
Mülk bir hiç sayılır bu dertle

Mülkümü, adamlarımı terkederim
Kendi derdimden kurtulmak için"

1980

Dedi: "O saltanat, azâbı defetmek için
Verilebiliyorsa bir batman suya

Boş yere gönlünü böyle bağlama
Bir iki avuç su için böyle gülme

Saltanatın bir batman su değeri varsa
Neden yüreğin titrer onun üstüne?

Âhiret mülkünü iste; kutlu yerdir
O mülkün zerresi yüz âlem değerindedir

Adaletli ol; otururken bu dünyada
O saltanatın zerresi geçsin eline

1985

Adalet değil bu; otursun hoşça
Ateşe verirsin her evi sonra

Halkının yanında olmasını istersen daima
Ülkende adaletli ol tam mânâsıyla."

VII/2 HİKÂYE

Nûşirvan gitti bir virâneye
Gördü toprakta yatan bir divâne

İnliyordu; bir deri bir kemik kalmıştı
Hâli değişmiş, hâlden hâle girmişti

Bütün dünya varlığı içinde nasibi
Başucunda duran bir su çanağı

1990

Yere atmıştı kendini, uzanmıştı
Başının altına yarım kerpiç atmıştı

Enûşirvan onun başucunda durdu
O zayıfın yüzüne baktı, şaştı kaldı

Âşıklığın coşkusuyla o divâne
"Âdil Nûşirvan sen misin?" dedi

"Her yerde böyle derler" dedi
Divâne "Ağızlarını toprak doldur" dedi

"Bir daha söylemesinler sana bu yalanı
Çünkü adaletinde görmüyorum bir parıltıyı

1995

Adalet böyle mi olur? Otuz yıldır ben
Sürekli bu virânede yaşarım ben

Bitki yapraklarından hazırlarım azığımı
Yastığım kerpiçtir; topraktan yaparım yatağımı

Baştan ayağa güneşten yanarım bazen
Kardan, sudan donar, solarım bazen

Yağmur çamura bular beni bazen
Ekmek tasası avâre eder beni bazen

Şaşkına dönerim sevdam yüzünden bazen
Baştan ayağa canımdan bezerim bazen

2000

Ben dediğim gibi biriyim; kendin gör
Zamanım iyi, kötü hep böyledir; gör

Sana gelince; akşamleyin altın tahtındasın
Etrafında yüz gümüş bedenliyle uyursun

Başucunda, ayak ucunda mum vardır
Kadehinde miskli gül suyu vardır

Bütün âlem senin buyruğunun altında
Benim gibi bir ekmek tasası yok gönlünde

Sen böyle mutlusun; ben böyle cıscıbıldağım
Sonra diyorsun ki ben adaletliyim

2005

Benimkine bak, kendininkine de. Adalet bu mu?
Böyle adaletli biri hiç olunur mu?

Âdil değilsin sen; adalet senin neyine?
Bir Mutezilî, senin gibi bin âdilden iyidir yine

Âdil, muzaffer olduğunu söylersen bana
Benim gibi gamla çıkar bir geceyi yarına

Bu sıkıntı, açlık, perişanlık içinde
Dayanabilirsen, âdil padişah derim sana

Yoksa böyle gurura kapılıp durma
Ne kadar diyeyim; git başımdan, yürü yoluna"

2010

Bu sözler üzerine Nûşinrevan'ın gözü
Anında döktü gözyaşlarını yağmur gibi

Emir verdi; onun hâliyle ilgilensinler
Gece gündüz onun hizmetinde bulunsunlar

Divâne hep kendi yerinde yaşadı
Padişahın sözlerini kabule yanaşmadı

Dedi: "Dokunmayın bu perişan hâlliye
Olan olmuş bir kere; çevirmeyin tersine

Bu virâne benim ölüm yerimdir
Pılı pırtımı götürecek başka yerim yoktur”

Bunu söyledi, başını önüne eğdi
Çok zaman geçmedi; onlar da gitti

Adalet şu demek: Dünya mülkünde
Kendi nefsinden hak alınır gizlice

Has, avam ayrımı olmaz adaletinde
Kendi istediğini ister daima halk için de

Kıl kadar incitirse bir dostunu
Kendini eder o anda baş aşağı

VII/3 HİKÂYE

Bir hükümdar muazzam kasır yaptırmak istedi
Ustabaşı da emri aldı, işe girişti

O kasrın yanında bir kocakarının evi vardı
Âlemde varı yoğu bu virâneden ibaretti

Şâha dediler ki: “Ey kemal sahibi
Şu kocakarının kulübesi olmasa hani

Kasır dört yana bakmaz; satın al onu
Kasır dörtgen olsun; yormasın gözü”

Gayretli şâh kocakarıyı çağırdı
“Şu kulübeyi ederine sat bana” dedi

“Bu yüksek kasrın dörtgen olması gerek
Şimdi senin buradan taşınman gerek”

Kocakarı dedi: "Valla olmaz; deme bana
Şâhım! Bu binayı satmamı deme bana

Bütün dünya mülkü senin olsa da
Senin hırsın nereye varacak sonunda

Dünya hırsı kimin aklından çıkmazsa
Şu bir kulübeyle mi işi girecek yoluna?

Vazgeç bu sevdadan; beni perişan etme
Âhım yüzünden kıvranır durursun sonra"

Sözün kısası, padişah bir gün bekledi
Her nasılsa, kocakarı evinden gitmişti

Şâh dedi: "Yıkın hele şu evi
Yerle bir edin, kalmasın izi

Nesi varsa, çıkarın, koyun yol ortasına
Sonra başlayın kasrımın temelini atmaya"

Her neyse; kocakarı döndü geldi geri
Padişahın kasrını gördü; yoktu kulübesi

Baktı, nesi var nesi yok, yola atılmış
Kulübenin yerine ayvan duvarı yapılmış

O gamlı insanın canına ateş düştü
O ateşle gözünden sel gibi yaş boşandı

Şehriyarın yüzünden gönlü kan doldu
Yüzünü toprağa sürdü, inledi de inledi

Dedi: "İlahî! Ben olmasam da burada
Peki, sen de mi yoktun burada?

Razı mı oldun şu hüzünler kulübemi
Yerle bir etmelerine? Ben vermedim izni"

Bunları dedi; yanakları ıslak, dudağı kuru
Ta can evinden acayip bir âh etti

Gökyüzünde bir gürültü koptu onun yüzünden
Yerle bir oldu derhal o bina onun yüzünden

Hak Teâlâ o şâhı helâk etti
Onu da yaptırdığı saraya gömdü

Âdil ol mülkünde bilgeler gibi
Sonra olmayasın divânelerin maskarası

VII/4 HİKÂYE

Ansızın Behlül'de mizaç kuruluğu oldu
Gitti şâhın yanına, ondan kuyruk yağı istedi

O şâh onu şöyle bir yokladı
Eksiğini fazlasını anlamak istedi

Dedi: "Ezmek gerekli şalgamı
Ezdi hizmetçisi, ona götürdü

Biraz ekmekle o şalgamı yedi
Yere attı onları, bir avuç gam yedi"

Şâha dedi: "Sen şâh olduğundan beri
Bu makamda kuyruğun yağı gitti

Taamda tad kalmamış senin kahrından
Şimdi çıkmak gerek senin şehrinden"

VII/5 HİKÂYE

Muradına ermiş şehriyar sabah vakti
Zulüm görmüş Behlûl'e taam verdi

Hepsini köpeğe verdi Behlül; köpek yedi
Öbürü "Bunu kimse yapmamıştı" dedi

"Böyle bir şâhtan yoktur haberin
Onun taamını nasıl köpeklere verirsin?

Böyle bir hürmetsizlik hatadır
Hürmetsizce yapılan iş doğru değildir"

Behlül ona dedi: "Hep der'i olan! Sus!
Köpekler bilseydi, bunlar onundur

Taşlasan bile, ona başlarını çevirmezlerdi
Allah bilir, yeseler, utançtan ne olurdu hâlleri?"

VII/6 HİKÂYE

Sencer ansızın Zâhir'in yanına gitti
"Vaaz ile bana yol azığı ver" dedi

Şeyh Zâhir dedi: "Dinle şu sözü
Hak seni nasıl çoban etti? Kurtluk etme

Halkın evini yerle bir edersin
Yuların başını altından edersin

Yüz yerde halkın kanını dökersin
Bir lokma yemek için. Haramdır yediğin.

Yoksulların mahallesinden başak toplarsın
Dilenci tabiatınla onlardan betersin"

İhtiyarın biri bir dirhem kara gümüş buldu
"Bunu yerden almak gerek" dedi

"Kim daha muhtaç olduysa
Bu dirhemi vereyim ona"

Her bir yana uzun uzun baktı
Padişahtan muhtaç birini bulamadı

Tesadüfen o gün kabul günüydü
Padişahın başı kalabalıkla dertteydi

Yaklaştı, onun önüne bıraktı gümüşü
Şâh küplere bindi, "Hay melûn!" dedi

"Benim gibi birinin buna ihtiyacı olur mu?"
Dedi: "Padişahım! Uzatma meseleyi

Çünkü bakmadığım kimse kalmadı
Bütün âlemde yokmuş senden muhtacı

Efendim! Hiçbir cami, çarşı yok ki
Senin için istemesinler gümüş dirhemi

Her zaman sana başka pay ayrılır
Her an başka bir şey sana lâyık olur

Bütün kapılardan dilenirsin
Ne zamandır böyle padişahlık edersin

Kendine gel; kalbin taştan değil ya!
Böyle ün salmak utanç değil mi sana?"

VII/8 HİKÂYE

Hâce Ekkâfî, o din burhanı
Sencer'e dedi: "Ey dinin sultanı

Zekât vermem gerekiyor sana
Çünkü yoksul hâllisin hayatta

Mülkün, paran olsa da şimdi
Halka aittir bunların tümü

Halktan aldın bunların tümünü
Ödemen gerekiyor bunların bedelini

Madem hiçbir şey senin değildi
Bunca makamın faydası neydi?

Herkesten daha fazla şeyin var
Bilmem ama senden yoksul kim var?"

VII/9 HİKÂYE

Din şâhı, dünya sultanı Mahmut'un
Bir üstâdı vardı incelikleri bilen

Bunun adı Sedîd-i Anberî idi
Saçları apak olmuş, kâfur gibiydi

Şâh bir gün ona dedi: "Ey derviş
İstediğini aziz, istediğini zelil edersin

Güzel bir âyettir; mânâsını söyle
Azizden, zelilden söz et bana"

Pîr dedi: "Bu demektir ki azizim
Bir âyettir seninle benim hakkımda

Benim payım izzettir, seninki de zillet
Sen parçayla yetinirsin, ben tümüyle

Bir testiyle bir hasırım var benim
Gösterişten, ikiyüzlülükten uzağım

Dünyada nefes aldığım sürece
Hasırla şu testi yeter bana

Şimdi de sen bak işine gücüne
Mülküne, filine, sayısız askerine

Hepsine sahipsin; gerekirse sana
Öncekinden de çok gerekir sana

Hiçbir şeyim yok benim; tümünden uzağım
Senin her şeyin var; yine istersin zilletinden

Demek ki Dost bana izzeti nasip etti
İzzetten nasibin yok; nasipsizsin

Ne yazık ki devleti terk etmişsin
Düşkünlüğüne izzet adını vermişsin

Yedi iklimin yükünü boynuna alırsın
Bütün âlemin kanını içmeye kalkarsın

Tahtta bir süre oturmak için nazla
Yapma bunu; yapamayacaksın bir daha"

VII/10 HİKÂYE

Nasılsa, bir gün gitti Behlül sarhoş kafayla
Çıktı Hârûn'un huzuruna; oturdu tahtına

Maiyettekiler bir dövdüler ki onu sopayla, taşla
Vücudundan kanlar boşandı bir anda

Sopayı yedikten sonra konuşmaya başladı
Hârûn'a dedi ki: "Ey cihan şâhı!

Bir süreliğine şu makama oturdum
Dayak yemekten bak ne hâle geldim

Bir ömürdür oturuyorsun sen şurada
Demek bütün kemiklerin kırılacak sonunda

'Kısa süre'nin adına aldım ben nasibimi
Neler var önünde? Düşün sen de nasibini!"

SEKİZİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Levh-i Mahfuz'a Gitmesi

Sâlik geldi, Levh'i rehber edindi
Kalem gibi başı döndü; işini baştan aldı

Levh'e dedi: "Reyhansın, kokusun hep
Hiçbir levhte yoktur bu kadar mesafe

Alırsın sır dolu âyetleri
Taşırsın anlamlı sözleri

Ezel divanının hükümlerini nakşeden
İlmin, amelin bütün nakışlarını yapan

Sonsuza dek zâtının süsünü, ziynetini yaptı
Bütün âyetlerin sırlarını yazdı

Olan bitenle olacaklar her iki âlemde
Bir bir, renk renk bellidir sende

Bütün hükümleri okuyadur güzelce, doğruca
Nasıl okumazsın? Okunacak yazı sende zira

Değil mi ki bütün sırları kuşatırsın
Bir iş çaresi bul şu işsiz kalmışa

Levh'ten bana bir kapı açmazsan
Kalem gibi kaybederim başımı kederimden"

Bu söz varınca Levh'e, dedi: "Kalk haydi
Dökme hem kendinin, hem bizim yüz suyunu

Ben çocuklara benzerim, oturmuş kararsızca
Oturmuş habersizce, koymuş tahtasını kenara

Kalemden hangi yazı çıktıysa
Ben okurum onu üstâdın korkusuyla

Her zaman kıskançlık dolu gönlümle
Yıkarım Levh'teki yazıyı gözyaşlarımla

Levh'te bir hayat görmüşse kişi
Ölmüşün de levhası olacak ölüm vakti

Eski hükümdür; yüz bin cihanı yoğurdu
Her an o nakıştan bana bir levha yazdı

Kuşkusuz o Levh'i ben ezbere okuyorum
Her zaman Levh'ten okumayı baştan alıyorum

Her an beni başka bir yere çekerler
Üzerime ne de çok yazı yazarlar

Beni harflerin karşısına çıkarırlar
Harflerime sürekli parmak basarlar

Şaştım kaldım; ne canım belli ne bedenim
Benden nasıl bir nakış çıkacak bakalım?

Levh'i bırak, ey Kürsü gibi yüce başlı
Bir daha gitmeyeceksin mektebe, okula

Gerçi yazılan şey çoktur hakkımda
Aşk yazısı yoktur benim divanımda

Gör derdimi; silk eteğini, yürü
Bîzarlık yazısını al benden, yürü"

Sâlik geldi dertli pîrin yanına
Anlattı hâlini ona temiz canıyla

Pîr dedi ona: "Allah'ın Levh-i Mahfuz'u
İlim âlemidir ve bir de huzurdaki nakış

Nerede ilmin sırları gizliyse
Levh'te onun nakşı vardır tersiyle

Mihnet nakşı ile devlet nakşı var
Her ne varsa orada, sebepsiz var

Sebepsiz olan işler oradan yürür
Mihnet ile devlet oradan yürür"

VIII/1 HİKÂYE

Dedi ki: "Sahra karlarla kaplandığında
Zünnûn gitti böyle bir günde ovaya

İmandan habersiz bir ateşperest gördü
Başında bir etek dolusu darı vardı

Karları süpürüyor, ovada koşuyordu
Tohum saçıyor, oraya buraya gidiyordu"

Zünnûn ona dedi: "Çiftçi, baksana!
Niçin darı ekiyorsun sabahleyin buraya?"

Dedi: "Her yer karla örtülmüş
Kuşların yemi şimdi görünmez olmuş

Kuşlar için yem saçıyorum buraya
Belki böylece merhamet eder Tanrı bana"

Zünnûn dedi: "Ne kadar da yabancı kalmışsın?
Hiç kabul eder mi senden, senin gibi deliden?"

Dedi: "Kabul etmezse de bunu görmez mi?"
Dedi: "Görür." Dedi: "Eh bu da yeter bana"

Ertesi yıl Zünnûn hacca gitti
Orada gözü o ateşpereste ilişti

Onu âşıklar gibi tavaf ederken gördü
Ateşperest: "Zünnûn! Neden öyle boş konuştun?

'O kabul etmez, görür' dedin ama
Gördü, beğendi, kabul etti

Hem bana aşinâlık yolunu açtı
Hem canıma, gönlüme uyanıklık verdi

Hem beni kendi evine çağırdı
Hem beni kendi yolunun hayranı etti

İşte Beytullah'ta mücavir oldum
Bütün o yabancılığımdan kurtuldum"

Bunun üzerine Zünnûn yerinden kalktı
Dedi: "Ucuz satıyorsun Yarabbî

Kırk yıllık ateşperestin boynundan
Atıyorsun günahlarını bir avuç darıyla

Kendi dostluğunu düşmana veriyorsun
Dârı karşılığında bu liyakati veriyorsun

Hâtif'ten gizli bir ses geldi
Kimi çağırdı veya geri çevirdiyse Tanrı

Çağırdıysa bir sebeple çağırmadı
Reddettiyse bir sebeple reddetmedi

Halkın işi gücü din ile yürür
O dergâhtan ne çıkarsa, sebepsiz olur"

VIII/2 HİKÂYE

Güppeli, hoş mu hoş bir divâne vardı
Dedi ki: "Halk bir şeyde âciz kaldı mı

Sebebi vardır ama ben devletliyim
Sebepsizlik âleminden geliyorum

Beni sebepsizlik yolundan getirdiler
Beni devletlilik cinnetine getirdiler

Kuşku yok; kimse sırrımı bilmez
Cinnetimden hiçbir canın haberi yok

Kim düşmüşse Hakk'ın sebepsizliğine
Düşmüştür ebedî mutlak mutluluğa

Ne gördüyse başına ne geldiyse
Aziz canı gibi karşıladı mutlulukla"

VIII/3 HİKÂYE

Hoş Hoş adında kıvrak bir adam vardı
Hak Teâlâ adını ona tuzak yapmıştı

Birisi canına ateş düşürecek olsa
Hiç kırılmaz, güzel güzel gülerdi

Bir evi vardı; tamamen yıkıldı
Çocuğu, karısı toprak altında kaldı

Hoş Hoş bir kenarda durmuştu
Diyordu: "Hoş Hoş! İşte, nasibin!"

Olacak her şeyi önceden görmüştü
"Hoş Hoş" demeyi kolay bulmuştu

Hoş Hoş gibi hoş görmezsen her şeyi
Hoş Hoşluğunda mutsuzluk oltasına yakalanırsın

Alçak zemin yükselse göklere kadar
Sen mutluluğunu talep et bu arada

VIII/4 HİKÂYE

Divânenin biri Bağdat'a gitti
Şişe dolu bir dükkân gördü; mutlu oldu

Sonra on tane taş aldı eline
Onca şişeyi kırdı bir an içinde

Yüz binlerce şişe devriliyordu
İçerden bir şangırtıdır geliyordu

Şişe ticareti yapan dükkân sahibi
Onun böyle gülmesiyle zıvanadan çıktı

Birisi deliye dedi: "Hey Allah'ın delisi!
Niye yaptın bunu? Olacak şey mi?

Yele verdin şimdi onun kazancını
Bu zararla yoksullaştırdın adamı"

Dedi: "Ben çok serkeş bir divâneyim
Şu şangırtılardan pek hazzederim

Bu hoşuma gitti; işim budur benim
Zararla, kârla işim olmaz benim"

Hakikatte, bunca tak, revak vardır
Gösterişi dışında kimsenin aslından haberi yoktur

Hiç kimse bu işlerin sırrını bilemez
Hiç kimseye bu sırra erişme yolu açılmaz

Kimsenin hakikatten haberi yoktur
Herkes eli bomboş ölüp gitmektedir

VIII/5 HİKÂYE

Her nasılsa Mâşuk-i Tûsî'nin birden
Yolu düşmüştü attârlar çarşısına

Attârın biri cennet kokusundan güzel
Galiye yoğuruyordu misk ile amberden

Mâşuk hemen galiye satın aldı
Yanında bedbaht, hâlsiz bir eşek vardı

Eşeğin kuyruğunu kaldırdı, galiye sürdü
Pis olan yeri galiyelendirdi

Yoldan geçen biri bunun sırrını sordu
Dedi: "Şurada bulunan halk var ya

Şu cılız eşekten gelen galiye kokusu kadar
Tanrı'dan haberleri var; işte, o kadar

Zâtının ağacından taze bir dal
Bağlı kalmayacak olsa aslına

Sen bütün asıldan kopmuş olursun
Onca vuslattan ayrılık nasibini alırsın

Şimdi dalını tutmaya çalış bağlı
Çünkü öldün mü hepten kalırsın bağlı

Kuşku yok; bağlı olan çalışamaz
Burada çalışmak gerek; çok çalış

Ona bağlı olarak ölürsen
Bağlı olan hayatı götürürsün

Ölmeden yaşamak çok görülen şeydir
Diriyken ölürsen, bu bir şey demektir

Onun huzuruna nasıl gideceksin?
Tembellikten başka yok bir işin

Sakalına bakıp utandığın yok ki
Böyle mundar olarak gideceksin; belli"

VIII/6 HİKÂYE

Elinde ayna, bir divâne vardı
Her cuma, cuma namazına giderdi

Aynayı çıkarırdı bezinden
Halk çıkardı o sırada camiden

Aynayı halka doğru tutardı
İnsanlar çoğalınca aynayı bırakırdı

Halk gözüne kalabalık göründü mü
Aynayı atar yere, kızmaya başlardı

İnsanlar onun gönlünü alırdı
Sonra aynayı yine verirlerdi

Halk yine gözüne çok görünürdü
Yine kızıp sinirlenirdi

Fırlatırdı aynayı yere
İnsanlar gönlünü alırdı yine

Kâh alırdı, kâh atardı
Kâh atardı, kâh alırdı

Halktan bir pervası olmadığı için
Sonunda sevdası baskın çıkardı

Derdi ki: "Bana göre bu insanlar
Şimdi kendi yüzlerini görmeli

Ama bir kişi olmalı, ne eksik ne fazla
Kendi yüzünden, sakalından iğrenmez ya

Bir kişi kendinden korkmazsa
Pervası olur mu onun Hakk'a?

Böyle meşgul olmuşsun, avâresin
Dünya işlerinin gamıyla can vermişsin

Peki, ne zamana kadar biriktireceksin?
Yiyebildiğin kadar biriktir bari

Bu kadar çok rızık talep ediyorsun
Tatlı canını ara, din nûru iste

Her an bir başka şeytanlığın var
Her saçının dibinde bir iblis var

Hakikate git; âdetlerinden uzaklaş
İblisliğin yüzünden kendinle mağrur olma"

VIII/7 HİKÂYE

Melûn İblis secde ediyordu
İsâ dedi: "Ne yapıyorsun böyle?"

Dedi: "Benim herkesten uzun ömrüm var
O zamandan beri secde etmek âdetimdir

Âdet edindim; bu yüzden yapıyorum
Her secdemde cezamı ödüyorum"

Meryem oğlu İsâ dedi ona: "Hey sakat!
Hiçbir şey bilmiyorsun; yolunu şaşırmışsın

Şunu iyi belle; onun yolunda
Âdet lâyık değildir onun dergâhında

Âdet ne kadar sürerse sürsün
Onun hakikatle hiç ilgisi yok

Dünya baştan başa İblis'in vakfı
Sen kapı kapı dolaşıp ondan çalıyorsun

Kim İblis'in malını çalarsa
Hâlini anlayabilir yarın olunca

İblis çarşılardan geçecek olsa
İşler nasıl yürür çarşılarda?

Değil mi ki dünya tümüyle onun çarşısı
Daha çok alışveriştir onun işi

Odur her çarşının pazarbaşı
Bir an bile onsuz değil dünya işi"

VIII/8 HİKÂYE

Süleyman bir gün dedi ki: "Yarabbî
Benim için yola getir İblis'i

Her dev bana itaat eder olsun
Aracı olmaksızın hepsi önümde baş eğsin"

Hak ona dedi: "Şefaatçi olma ona
Onu itaatkâr edeyim böylece hükmünle"

Sonunda İblis ona itaat etti
Şaşılacak şey! Kapısının toprağında yel bitti

Gerçi Süleyman'ın çok işi vardı
Zeminden Arş'a kadar meşguliyeti vardı

Züğürtlüğün ne olduğunu biliyordu
Zembilcilikle rızkını çıkarıyordu

Hizmetkârı bir gün pazara gitti
Onun zembilini satmak için işe girişti

Orayı burayı dolandı durdu ama
O zembile alıcı çıkmadı sonunda

Geri döndü, zembili iade etti
Süleyman'ın açlığı uzadı da uzadı

Ertesi gün daha iyi bir zembil ördü
Belki böylece bir alıcı çıkardı

Hizmetkâr ikisini de götürdü; işler kesattı
Akşama kadar dolaştı, alan çıkmadı

Bir türlü alıcı çıkmadığı için
Sonunda Süleyman'da hâlsizlik başladı

Yiyeceksizlik Süleyman'a acı verdi
Temiz canına bir hâlsizlik geldi

Hak Teâlâ ona dedi: "Şimdi nasılsın?
Zayıflık yüzünden zorlaşmadı mı hayatın?"

Dedi: "Bana ekmek gerekli Yarabbî"
Dedi: "Ekmek ye. Ne kadar duracaksın böyle?"

Dedi: "Yarabbî, ekmeğim yok; bak işte!"
Dedi: "Malını sat, ekmek al onunla"

Dedi: "Yaptığım zembilleri gönderdim
Şu saate kadar alan çıkmadı"

Dedi: "Zembil burada işe yarar mı?
Pazarbaşı kapattı pazarı"

Kuşku yok; Şeytan hapsedildi mi
Tıkanır sana dünya işleri

Pis İblis mahpus olduğu sürece
Nasıl yapılabilir alışveriş işleri?

2230

Dünya işleri tümüyle ona bağlıdır
Nehy-i münker onun Emr-i marufudur

DOKUZUNCU MAKALE

Düşünce Sâlikinin Kaleme Gitmesi

Bunun üzerine sâlik geldi ayak ucuna basarak
Kalem gibi baş aşağı oldu kalemin önünde

Dedi: "Sırları yazan oldun sen
Sözleri, davranışları eleştiren oldun sen

Kudret yayının kirişi sensin kuşkusuz
Bu yüzden indi 'Nun ve'l-Kalem' âyeti

Hak Teâlâ da sana öğretti
Değerinden dolayı 'Ahsenü't-Takvim' dedi

Kıdem sırlarının ilk üstâdı
Yokluğun gizliliğinden sen var oldun

Baştan ayağa kendini dil ettin
Mücevherciler gibi salınır durursun

Bazen inci saçarsın bazen şeker
Bazen yazın inci olur, bazen altın suyu

Ölümsüzlük suyu var senin karanlığında
Şeker kamışı değil, gerçekten sensin nebat şekeri

Senin padişahlığın kesin mi kesin
Senin yazın muhakkak oldu tamamen

Hakikatte mecazsız, ayıpsız, kuşkusuz
Gönül levhasına ilham verirsin, gayb nakkaşısın

Gör derdimi, aç bana bir kapı
Gayb sırrını söyle bana, salla başını"

Bu sözle kalemin canı hararetlendi
Dil kılıcıyla ikiye ayrılıverdi

Dedi: "Sırlar karşısında ben kimim?
Başı kesilmiş, koşuyorum bu iş için

Su parlak, kâmil olsa bile
Oluk nasıl bilsin? Gafildir ondan

Ben oluğa benzerim; parlak su akar
Ama uzağım üstümden akıp gidenden

Ben hizmete hazırım, buluşmaya geldim
Baş aşağı, bu işin şevkiyle geldim

Demek ki kalem dil oldu; tartışmasız
Ben gidiyorum, hem de kara suda

Bu sırrın zerresini öğrendiğimden beri
Sonunda âcizlikle yitirdim kendimi

Gönüle hoş gelen hâllerimi dinle
İnan bana; benden gelen sesi dinle

Ya benim gibi hayran ol, git yoluna
Ya üzerime bir kalem çek, git yoluna"

Sâlik geldi pîre, söyledi hâlini
Haberdar oldu hâllerin, sözlerin önderi

Pîr dedi: "Kalem hazretlerinde vardır
Kudretin yolu. Az çok, iş veren odur

Bir zerrenin bir zerreyle işi olsa
Kalemin ucu geçirebilir bunu yazıya

Kalemden bir nakış belirmedikçe
Bir zerre bile kıpırdamaz yeryüzünde

Kalem davetçisi gitmeye kalkınca
İşler onun gidişiyle girer yoluna

Sürekli baş aşağı çalışmayı seçti
İşinin derdinden bir an bile kalmaz geri

O bu elemle işin lezzetini anladı
O nûra daldı gitti bir çırpıda

Kim bir iş için çok çabalarsa
İyi bir iş yapmış olur sonunda

Kalem gibi düz ol davranışlarında
İşlerinde murada erersin sonunda"

IX/1 HİKÂYE

Zünnûn'un dört dörtlük bir müridi vardı
Hem mânâda gönül ehliydi hem sır tutardı

Onun huzurunda kırk çile çıkarmıştı
Kırk durakta da hakkıyla durmuştu

Kırk yıl boyunca canı sırlara dalmıştı
Gönül hücresinin muhafızı doğandı

Bu kırk yılda ne tek kelime etmişti
Bu kırk yılda ne bir gece uyumuştu

Bir gün Zünnûn'a geldi dert ile
Başını toprağa koydu âcizlik ile

Kırk yıldır ibadeti devam ediyordu
Yaptıklarının tümünü bir bir söyledi

Dedi: "Ne söylediysen yaptım
İlk günkü gibi perde arkasındayım

Ne göğsümde bana bir kapı açılıyor
Ne bir cemal bana kendini gösteriyor

Ne Tanrı'dan adıma bir yazı geliyor
Ne gönlüme ondan bir haber geliyor

Hiçbir şey beni kavramıyor; ne yapayım?
Ne kadar yanayım, kıvranayım? Ne yapayım?

Bunun şikâyet olduğunu söyleme
Ancak bedbahtlığı anlatmaktır yine de

İbadet etmekten bir an bile sıkılmıyorum
Ne var ki yaptığımdan hiç zevk almıyorum

Sen gamlıların tabibisin; çare bul
Şu kan içen aşığın ilacını ver"

Şeyh bu başı dönmüşün sırlarını dinledi
"Bu gece bütün namazları terk et" dedi

"Doyuncaya kadar yemek ye; gece uyu iyice
Bakalım ilâhî lütuftan haber gelirse

Belki de sana sertlikle bakar
Zannımca sana lütuf yolu yoktur

Herkesi bir başka yoldan götürürler
Bazen ayağıyla, bazen başıyla götürürler"

Derviş bu sözü işitince gitti
Susamıştı, kana kana içti; iyice yedi

O gece rüyasında Mustafa'yı gördü
Şaşılacak şey! Geceleyin kim görür güneşi?

Dedi: "Yüce Tanrı sana selâm gönderdi
Kendi katından sana haber gönderdi

Ey çaba gösterip zahmet çeken!
Nasıl zarar eder katımızda böyle yapan?

Senin yadigârını hediye kabul ediyorum
Ne dilersen, hemen yanına koyayım

Gerçi kırk yıldır bu yolda zahmettesin
Burada devlet hazinesini bağışlayayım

Buna karşı sana hazine vereyim
Hil'at, bağış, azizlik vereyim

Ancak bizden selâm götür Zünnûn'a
'Hey yarım kalmış iddiacı' de ona

Senin işin gücün yalan dolan olmuş
Temiz olarak gitmiş, düzenbaz olarak gelmişsin

Âşıkları bizden nefret ettiriyorsun
Onları bizim yolumuzdan uzaklaştırıyorsun

Gulyabani gibi haydutluktan dem vuruyorsun
Bir avuç hastanın işini berbat ediyorsun

Seni yüz türlü rezilliğe düşürürüm
Tanrı değil miyim ben? Ne kadar sürecek kibrin?

Aklını başına al; vazgeç haydutluktan
Âşıkları ne kadar çıkaracaksın yoldan?"

Bu sözle Zünnûn nasıl da mutlu oldu!
Sanki iki âlemden ebediyen kurtuldu

Kişi kendi yaptığı işi bilince
Kuşkusuz aradığını bulur sonunda

Daha ne kadar ne pişmiş ne ham kalacaksın?
İşin doğrusunu istersen, düzgün çalışmalısın

Kim yaptığı işte mükemmel olursa
Sonunda ulaşacaktır amacına

IX/2 HİKÂYE

Bir hırsız vardı; çok hırsızlık yaptı
Sonunda halife onu darağacına astı

Tesadüf bu ya; Şiblî oradan geçiyordu
O alt üst olmuşa gözü ilişti

Onun yaptıklarından dolayı ağladı
Darağacının karşısında narâ attı, koştu

Onun ayağına öpücük kondurdu, gitti
Onun önüne sarığını koydu, gitti

Birisi ona bu davranışının sebebini sordu
Dedi: "Bu işini iyi bilen bir hırsızmış

Mükemmelliği ile birçok hırsızlık yapmış
Sonunda bu iş uğrunda canından olmuş

Kim yaptığı işte mükemmel olursa
Canını feda eder kuşkusuz bu uğurda

Gerçi cahil, gafil bir hırsızmış
Ama kendi işinde mükemmel biriymiş

Kendi işinde mükemmel olduğu için
Sarığımı onun önüne bıraktım

Onun kan revan içinde darağacını gördüm
Bu yüzden seve seve onun ayağını öptüm

O kendi işinde dört dörtlük biriymiş
Benim gibi kendi derdinin namerdi değilmiş

O adamlıkta ordu gibi sağlammış
Benim gibi namert cevherli değilmiş

Canı onun gözünde arpa değerindeymiş
Benim gibi can korkusuyla titrememiş

Adam dediğin, ister havastan, ister avamdan
Olmalıdır kendi sanatında, işinde tamam

Sana zerre kadar iyi adlılık gerekiyorsa
Mükemmel olmalısın her işinde

Mükemmellik uğruna kötü bir iş yapsan da
Kendi kurtuluşun için yaparsın onu da"

Bir kalpazanı yakaladı şâh
Hemen orada elini kesmek istedi

Kalpazan sûfi kıyafetli biriydi
Aslında bir zerre de akıllıydı

Dedi: "Beni eve götürün şimdi
Böylece vereyim elimdekileri"

Götürdüler o adamı evine
Çıkardı sûfi kıyafetini, döndü geriye

Çıplak vaziyette durdu şehriyarın önünde
Dedi: "Ne yapılacaksa yapılsın şimdi

Bu kalpazanın her nesi varsa da
Şimdi bir kalbi vardır hâlihazırda"

Şâh sordu: "Neden yalan söylüyordun?"
Dedi: "Dinde ışıksız kalmamak için

Ayıbımı örttüm ölüm korkusuyla
Kaldım temiz, kusursuz has kişilerin kılığında

Şimdi böyle bir ayıpla yüzleştim
O kıyafetten sıyrılıp geldim

Kimse üstümde sûfi kılığı görmesin
Yanımda gönül sahiplerine kötü söz etmesin

Ordunun önünde adım kötüye çıktıysa da
Bakıyorum ben o insanların tarafına

Çünkü onların kötülenmesini istemek
Hoşuma gitmez; hoş olmayan şey istenmez"

Şâh bu delikanlının dürüstlüğünden
Hoşlandı; bağışladı sonra suçunu

Daha ne kadar yarım adam kalacaksın?
Ne kötü ne iyi ne has ne avam olacaksın?

Kalem gibi ol; aşkın hizmetine gir
Sonra aşkın sırrını söylemeye başla

Aşkla bir işin olmuyorsa
Yularsız eşek demeksin mânâca

IX/4 HİKÂYE

Gazne'de büyük bir önder vardı
Bunun adı Mîre-yi Abdüsselâm'dı

Konuştuğu zaman bu ünlü imam
Büyük bir kalabalık toplanırdı

Kimin şehirde bir şeyi kaybolsa
Meclis günü giderdi o kalabalığa

Ne kaybettiyse bağırarak söylerdi
Sonra halktan kaybın izini arardı orada

Meclis gününde matemli bir adam vardı
O dur duraksız adam eşeğini kaybetmişti

Vaaz dinleyen kalabalığa girdi
Eşeğini kaybeden adam coştu:

"Müslümanlar! Kim çullu bir eşek buldu?
Eşek veya at olsun, o Düldül'ü kim buldu?"

Orada kimse eşekten söz etmedi
Adam gamından kan içinde kendini yere attı

Nihayet o önder konuşmaya başladı
Âşıkların defterini güzelce açtı

Aşkı, âşıkları tarif etmeye başladı
Aşkının kemâlinden coşmaya başladı

Sonra şöyle dedi: "Dünyadaki zerreler
Hepsi aşk içindedir gizli veya aşikâr

Dünyada âşık olmayan biri var mıydı?
Aşkın kemâline lâyık olmayan biri var mıydı?

Burada, bu mecliste var mı acaba
Birazcık vakfolmuş aşkın sırrına?"

Gafil biri ayağa kalktı. O salak sandı ki
Âşık olmamak büyük meziyettir

Dedi: "Gerçi uzun bir ömür sürdüm
Ey imam! Ben hiç âşık olmadım"

"Mîre" dedi eşeğini kaybeden adama
"Git yular getir, tak şu herifin boynuna!

Arayıp da peşinde koştuğun şeyi
Hamdolsun; işte, buldun burada!"

Bir insan aşksız nasıl yaşar?
Böyle yularsız bir eşek nasıl olur?

Kim âşık değilse, onu eşek say
Eşek bile daha iyi; eşekten değersiz say

Âşıklık çeviklikte, kıvraklıktadır
Kim âşık değilse, topraktaki kurtçuktur

Zaman olur, aşk okşar seni
Zaman olur, mum gibi eritir seni

İşin başında erimek istemezsen
Sonunda mümkün değildir okşanman

IX/5 HİKÂYE

Meyheneli Ebû Saîd süluk başlangıcında
Lokman'ın yanına gitti bir gün kararsızca

Bir elinde çakmak taşı vardı
Öbür elinde ise kav vardı

Şeyh sordu: "Çakmak taşı, kavla ne işin var?"
Dedi: "Sana da öğretmek istiyorum

Bu taşı başına sertçe vuruyorum
Bu kavı sana merhem gibi koyuyorum

Çünkü senin derdinin şimdi
Ancak böyle olacaktır dermanı

Bazen onun darbesiyle yara açılır
Bazen merhemle ona rahatlık gelir

Onun darbesiyle yara açılmazsa sende
Sonsuza dek rahatlık umudu olmayacak sende

Kendi rahatlığına sürekli dost oldun
Yaran yok, yine fakrı arzu edersin"

Nizamülmülk bir köprüden geçiyordu mutlu
Birden köprünün altına gözü ilişti

Zavallının biri köprünün gölgesine çekilmişti
İki dünyadan habersiz güzelce uyumuştu

Dedi: "Akıllı veya divâne olsan da
Her ne ise uyumuşsun mutlulukla"

Divâne âşık "Ey Nizam" dedi
"İki kılıç hiç bir kına girer mi?

2360

Dünya mülkün var; din gerekiyor mu sana?
Her şeyin var; bu gerekiyor mu sana?

Din gerekiyorsa sana; övünme dünya ile
İkisi bir araya gelmez; kıvırtma!"

ONUNCU MAKALE

Düşünce Sâlikinin Cennet'e Gitmesi

Sadık sözlü, iyi huylu sâlik
Talep doğruluğuyla geldi Cennet'in önüne

Dedi: "Dostlarımın baş başa kaldığı saray!
Bir uçtan bir uca bahçe içinde bahçe

İrem Bağı senin civarını süpürür
Cem'in kadehi bir damla suyuna susamıştır

Hayat suyu toprak saçar kapında
Kevser iştiyakıyla yarı ölmüş hâlde

Bütün varlığınla reyhansın, kokusun
Her şeyinle âlemin canı, canın âlemisin

Başı dönmüş feleğin aşiyanı sende
Haznedarın, Rıdvan'ın bahçıvanlığı sende

Bir âlem dolusu huri, gılman senin nakdin
Hepsinin gönlü sana bağlılık vefasıyla dolu

Hiçbir insanın işitmemiş olduğu
Kimsenin bilmediği, görmediği

O işaret senin gölgendedir
Senin sermayenden nûr gelmektedir

Can papağanı senin mânânın talibi
Sonsuza dek "Tûbâ leh" senin tûbâna ait

Yaşayış yurdusun, yaşam sarayısın
Yaşamın yeri zerre zerre sana ait

İki dünyanın neresinde sır varsa
Daha fazlası var senin her zerrende

Senin kebap olan kuşunu yiyen dirilir
Dirildi mi, kuşku yok, uçmaya başlar

Akan meyin, sütün, balın var
Şimdi senin ırmağındaki suyu görüyorum

İbadet yüzünden bu kadar ziynetim var
Bu yüzden daima bu izzetin var

Dilersen bana derman edebilirsin
Dertli canımın işini kolaylaştırırsın"

Cennet sâlikin sözüyle dur duraksız oldu
Göğsünden misk kokulu bir âh çekti

Dedi: "Ey güzel yaratılışı arayan
Ben Cennet'ten gördüklerimi bıraktım

Daha ne kadar kalabalığın güzelliğini göreceksin?
Mumun yangısını, yalnızlığını görmüyorsun

Ben dertteyim; dermanın faydası ne bana?
Ruhum yanıyor; reyhanın faydası ne bana?

Gaybı isterim; sırrı başkasına verir
Aşk isterim; bana kuş eti verir

Bazen mey ırmağıyla harap kalırım
Bazen sütle sarhoşum; uyur kalırım

Çocuğa uyurken süt verirler
Sarhoşa içkiyle tedbir alırlar

Ashabımın çoğu ebleh mi ebleh
Din ehlinden olanlar benden münezzeh

Gözümün önünde zincir yaparlar
Gönül ehlini bana doğru çekerler

Kısacası Darüsselâm'dan başka şey değilim
Selman gelse bana; buna razıyım

Kim benim önümde başını eğerse
İlk lokmayı ciğerden verirler ona

Yine öncelikle testiyi tortuya daldırırlar
Ciğer yiyenler böylece tevazudan söz ederler

Benim yolumu onun bir buğdayı kesti
Akrebi üç yüz yıl boyunca soktu

Sâlik! Ne arıyorsun bende? Yürü git
Ne dediğini anlamıyorum. Yürü git"

Sâlik geldi iyi adlı pîrin yanına
Hâlini anlattı ona baştan sona

Pîr ona dedi: "Aydınlık Firdevs Cenneti
Bir hara gürenin davet yeri

Cennet'te batmayan güneş vardır
Yani Hazret'in cemal tecellisi vardır

Kim burada aşinâlık bulursa
O tecelliyle kavuşur aydınlığa"

X/1 HİKÂYE

Bir gün Şeyh Bayezid'i hararet bastı
Dedi: "Eğer şanı yüce Rabbim

Yetmiş yıllık ömrümün hesabını sorarsa
Ben de on bin yılın hesabını sorarım ona

Çünkü on bin yıl bir sayıdır
'Rabbiniz değil miyim?' demiştir o bir Tanrı

'Değil miyim?' sözüyle herkesi coşturdu
Onların 'Belâ' sözüyle ele ancak belâ geçti"

Yeryüzünde, gökyüzünde ne kadar belâ varsa
'Evet' denilmekle dostların işareti oldu burada

Sonra dedi ki: "Hitap geliyor
Bu söz nasıl söylendi; dinle cevabı

Hesap günü bedeninin her parçasını
Parça parça, zerre zerre yapacağım toz gibi

Sonra her zerrene görme gücü vereceğim
Senin her gözüne görme izni vereceğim

On bin yıllık sayının nakdini
Diyorum sana: İşte, koydum kenara

Her zerrenle bir iş görebilirsin
Böyle yap eğer sayı tutuyorsan

O güneş kime burada doğduysa
Orada vaat ettiğini bulur burada"

X/2 HİKÂYE

Bir âşık ölüyordu ama diri gönlü vardı
Kuşkusuz dudak gülünde gülücükler vardı

Birisi sordu ona: "Bu gülüş nereden çıktı?
Hele hele ağlamak gereken bir vakitte"

Dedi: "Kendi mâşuğuma âşık değil miyim?
Gülerim elbette çünkü doğru sabahtayım

Sabahleyin gülmek doğrudur, doğru
Çünkü onun göğsümde vardır güneşi

Gerçi benim ortada bir güneşim var
Ama gökyüzü gibi ortaya koymadım

Kimin canında güneş bulunursa
Sabah gibi gülse de kolay olur

Benim gündüzüm geldi, gecem geçti
Yarim Rab oldu; Yarab geçti

Sevinç göstersem, gülsem yeridir
Ağzımı açsam da kapasam da yeridir

İzzet güneşi ortaya çıkınca
Yedi Cennet zerre kadar olur orada

Yön olmadan ne kadar baksan önüne, ardına
Her yönden bir görünür ancak sana

Hep onu görürsün çünkü her şey hep odur
İki cihanda da dosttan başkası yoktur"

X/3 HİKÂYE

Züleyha, Yusuf yüzünden kararsız kalınca
Aşkını kenardan getirdi ortaya

Bütün âlem Züleyha'nın gözünde karardı
Keşke Yusuf ona doğru baksaydı

Yusuf hiç de dönüp ona bakmıyordu
Züleyha da onun yüzünden ağlıyordu

Ne zaman onun yanından kalkacak olsa
Kendini süslerdi başka başka

Onun yüzüne karşı kendini gösterirdi
Yusuf ise ona hiç dönüp bakmazdı

Züleyha acze düşünce bu işte
O âciz başvurdu bir hileye

Bir ev yaptırdı; binanın her yüzünde
Kendi yüzünü nakşettirdi her yüze

Binanın dört duvarı, tavanı, her kenarı
Züleyha'nın yapılmış resimleriyle dolu

O eve lâyık olan döşemeyi döşetti
Hem kendi resminden nakışlar işletti

Dedi: "Azizin yüzünün kıblesi Yusuf
Görmezse, sonra ne olur acaba?

Değil mi ki yüzüm âlemin aziz nakdidir
Nil benim güzellik şehrimde şebnemdir

Değil mi ki azizim; kendi gözlerime
Mısır gibi, kötü göze karşı Nil çekerim

Altı yöne de kendi resmimi koyarım
Dürüst Yusuf'u yanıma çağırırım

Evde benim resimlerimi görecek olursa
Tıpkı benim gibi, divâne olacak bana"

O gönül çelen nihayet hilesini yaptı
Yusuf'u evin içine getirtti

Yusuf ne yana bakacak olsa
O dilberin resmini görüyordu karşısında

Altı yönde de onun yüzünün resmi vardı
Şaşılacak şey! Altı yönde de aynı yüz vardı

Temiz canının Sıddık Yusuf'u
Toprak dolu evinin içindeki Yusuf

Ne yana dönüp bakacak olsa
Altı yönde görünmüyordu onun yüzünden başka

Baktı, her zerrede Hakk'ın nûrları
Dalgalanıyordu parça parça Hakk'ın sırları

Balık da görse, ay da görse kuşkusuz
Her iki âlemde Vechullah'ın nûrunu gördü

Mecnûn gün geçtikçe çılgınlaşıyordu
Bu hâldeyken Leylâ'nın civarına gitti

Onun civarında ne görecek olsa
Öpücük konduruyor, öpüyordu

Bazen kapıya, duvara sarılıyordu
Bazen yolu bir uçtan öbür uca yürüyordu

Narâlar atıyordu o civarda hoşça
Her yerden toprak alıp saçıyordu hoşça

Ertesi gün biri sordu ona: "Dün sen
Neden öyle bağırıp çağırdın, coştun?

Ne kapı ne duvar bıraktın
Ne bulduysan kucakladın, sarıldın

Senin işinde bir çözüm yolu yok
Hiçbir duvardan sana kapı açılmayacak"

Mecnûn orada bir yemin etti
"Onun sokağında bulundukça ben" dedi

"Görmedim ben onun civarında
Kapıda, duvarda onun yüzünden başka

Kapıya öpücük kondurdumsa, Leylâ vardı
Başıma toprak saçtımsa, Leylâ vardı

Hep Leylâ vardı onun civarında
Leylâ'nın civarı değildi bana onun yüzünden başka"

Her zaman yüz göz gerekli sana
Her gözünde yüz bakış gerekli sana

O her gözle bir başka bakarsın
Yüz ilâhî temaşada bulunursun

Gönül bu bakışa az sahiptir
Bu yüzden bakmaktan geri durmaz

Bir yerine bin bakış olsaydı
Binlerce bakış kendi işine dalardı

X/5 HİKÂYE

Araplarda ham ahlat bir adam vardı
Yemek yedi mi beş parmağıyla yerdi

Birisi sordu ona: "Hey zavallı!
Söylesene hele bana; neden sen

Beş parmağınla yiyorsun yemeği?"
Dedi: "Altı parmağım olmadığı için efendi!

Beş yerine altı parmağım olsa
Altı parmağım hizmet ederdi bana

Bin gözün olsa da efendi
Hepsiyle bakman gerekli sürekli

İki dünya alçak toprakta olsa da
Bu insanların işi var sonsuza kadar

Toprağın işi temiz olsa da
Arş toprak oldu Âdem katında"

X/6 HİKÂYE

Bir imam minbere çıkmıştı
Olanca hararetle şunları diyordu:

"O Allah sorgusuz sualsizdir
O Kibriya'nın eteğine aslâ

Mezelletin bir zerresi konmadı
Konmaz da çünkü temizdir, tektir."

Bu sözü orada bulunan bir âşık duydu
Bağırdı yerinden: "Sussana cahil herif!

Mezellet tozu eğer varsa
O Kibriya'nın eteğinde var daima

Sürekli kalkan bunca tozu görmez misin?
Mezellet tozu ebediyen var; o kadar!

O Kibriya'nın eteğine sarılmış
Toz gibi âdeta o eteğe konmuş"

İnsanların Hakk'ı bir tanedir
Kuşkusuz kendi gibi bir Hak daha yoktur

Bütün insanlar mutlaka onun için çalışır
Onun cemâlini görmek için oturur, bekler

X/7 HİKÂYE

Dedi ki: "Mahmut ile gülüş göğüslü Ayaz
Birbiriyle iftihar ettiler kuşkusuz"

Mahmut kibirlenerek dedi ki:
"Kimmiş benim gibi dünyayı donatan?

Sind, Hint, Türk, Rûm toprakları benim
Yedi yüz hüsrev emrimde benim

Askerimin, fillerimin sayısı yok
Hiçbir sultanın böyle ünü yok"

İyi adlı Ayaz derhal yerinden fırladı
Geri geri yetmiş adım gitti

Dedi: "Şehriyara söyleyecek sözüm var
İzin var mı?" Şâh dedi: "Söyle"

Dedi: "Saf yaran ordun, dünyan var
Ama benim gibi övülen değilsin

Senin iki cihan dolusu askerin var ama
Benim sahip olduklarım yeter bana"

***

Cemâlin tecellisini arzu ediyorsan
Baştan ayağa göz ol dostun huzurunda

O iki gözle Darüsselâm'da sana
Sonsuza dek sürekli cemâl gösterilir sana

Can için yol azığı gören gözdür
Rabbinden göz iste daima

X/8 HİKÂYE

Bir önder vardı; gerçekten yol gösterici
Bir gün Allah'tan bir misafir istedi

Yüce Tanrı ona gizlice dedi:
"Yarın erkenden bir misafir gelecek sana"

Adam ertesi gün işe başladı
Ev sahibi olarak yapması gerekeni yaptı

Her tarafa bakınıp duruyordu ki
Yoldan âciz bir köpek çıkageldi

Adam hakaretle köpeği kovdu
Yine öylece beklemeye koyuldu

O misafir ortaya çıkacaktı
Hakk'ın hediyesi çabucak gelecekti

Elbette yoldan görünen olmadı
Ev sahibi ister istemez uykuya daldı

Rüyada Hak seslendi: "Hey kendinin hayranı!
Ben gönderdim misafir olarak bir köpeği

Misafirseverlik yerine kovdun önce
Nefret ederek yanından aç gitti"

Adam uyanınca şaşkına döndü
Kanlı gözyaşlarına boğuldu

Her tarafa bakınıyor, koşuyordu
Sonunda köpeği bir köşede buldu

Yanına gitti; ağladı, inledi
Özür diledi, gönlünü almak istedi

Köpek konuşmaya başladı: "Be adam!" dedi
"Allah'tan misafir mi istiyorsun? Göz iste"

***

Allah'tan misafir istemen gerekiyorsa
Göz istemek daha uygundur öbüründen

Bir zerre görme gücü verilirse sana
Yüz binlerce yıl mükafat verilir sana

Gözün yoksa, göz iste Tanrı'dan
Çünkü yürümek mümkün değil göz olmadan

X/9 HİKÂYE

Dedi ki: "Hârûn, Mecnûn'un aşkını dinliyordu
O heves Mecnûn gibi onu aldı götürdü

Leylâ'nın yüzünü görmek istese de
Bir an için Leylâ'nın yanında oturmak istedi

Leylâ'yı çağırttı; onun yüzüne baktı
Leylâ'nın yüzü şâha sıradan göründü"

Mecnûn'u çağırdı; "Hey habersiz!" dedi
"Leylâ'nın âhım şâhım yüzü yokmuş

Sen onun cemâliyle nasıl da sarhoş olmuşsun
Cinnetinden olacak, onun çuvalına girmişsin

Terket onu; üstelik severim deme
Çünkü yüz misli var her Türk evinde"

Dedi: "Sen ne zaman gördün ki o yüzü?
Mecnûn'un aşkı gerekiyor o yüze

Mecnûn'un aşkı açığa çıkmadıkça
Leylâ nasıl görünür bir kadında?

Eksiklik yoktur o dilberin cemâlinde
Padişahım! Eksiklik ancak görüşte

Sen benim gözümle görsen onun yüzünü
Gözüne ilaç yaparsın sokağının toprağını

Varsın çirkin olsun Leylâ'nın yüzü cihanda
Kalsın böylece, onun güzelliği gizlilikte

Padişahım! Eğer o çirkin görünmese
Dünya halkı mecnûn olur yolunda"

Her tarafta birçok kör vardır
Ama kişi körse, Yakup gibi olmalıdır

Gömlek kokusunu alacak olursa
Gözü görmeye başlar o kokuyla

Ey müminlerin emiri! Elinden geliyorsa
Ebediyen ileriyi gören bir göz ver bana

Böylece, o gözle zerre zerre her şeyde
Leylâ'nın yüzünü göreyim iyice

X/10 HİKÂYE

Birisi sordu o temiz, bilgili insana
"Âhireti arzulamak nedir toprak altında?"

Dedi: "Canım benim içimde olmalı orada
Can içinde Hakk'ın cemâli görülür açıkça"

Her yandan bakan göz verdi bana onda
Karışıklık olmadan bakabilirim onda

Kıyamete kadar öyle hoşluk içinde kalmış
Sudan, ateşten habersiz olarak kalmış

Bir an için bu hayat lâzımsa sana
Kulluk etmen gerekir baştan ayağa

Kulluk kendini tanımakla tamamlandı
Ebedî olmayan insan makam sahibi olmadı

X/11 HİKÂYE

Gümüş göğüslü Ayaz'ın bir evi vardı
Her gün yol üstündeki evin kapısını açardı

Sabah erkenden eve girerdi
Sonra oradan çıkar, şâha giderdi

Bunu söylediler şâhın huzurunda
Şehriyar oraya gitti tedirginlikle

Meseleyi bir güzel anlamak istiyordu
Bu köle acaba o evde ne tutuyordu?

Geldi o eve, kapısını açtı
Yüce başlı şâh bir kürk gördü

Bu durumu sordu hemen Ayaz'a
Dedi: "Padişahım; kendimi bilirim bununla

İlk gün açıldığında bu kapı bana
Üstümde taşıdığım giysi bu kürktü

İlk gün bu kölen bir kulundu
Üstünde şu yıpranmış kürk vardı

Oysa bugün değeri çok arttı
Kendi değil, yüce şâh sayesinde başa çıktı

Sabah erkenden kürkümü görürüm
Sonra çıkar, şâhın huzuruna gelirim

Böylece unutmam kendi hâlimi
Haddimden dışarı basmam ayağımı

Kim haddinden dışarı basarsa ayağını
Takılır ayağı; kanıyla öder bedelini"

ONBİRİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Cehennem'e Gitmesi

Âlemi parlatan, canını besleyen sâlik
Cehenneme gitti, ateş gibi hep yanarak

Dedi: "Ey bu yolun mahrumlarının zindanı
Padişahtan devletsiz kalanların dönüş yeri

Ayrı kalanlar ordusunun can dağısın
Devranın gönlündeki ateşi parlatansın

Ezilmiş cevherlerin zehri oldun
Köpek nefse kahır mutfağı oldun

Aşkının ateşi meşale gibi oldu
Divâneleri dizdin zincire

Gerçi o zincirler boyunlar için var
Ancak âşıkların boynuna lâyıktır

Neden savaş giysisini giydin?
Bilmem, kimle uğraşıyorsun?

Aşk yüzünden o kadar ateşlendin ki
Her zaman daha susamış olarak parladın

Ne kadar kıvranacaksın? Dilberlerin zülfünden değilsin
Ne kadar yanacaksın? Arzu edenlerden değilsin

Eğer herkesi böyle arzuyla yakıyorsan
Madem yakıyorsun, neden böyle parlıyorsun?

Onun ateşini aldınsa, sonunda yaktın
Satın aldığın şeyi neden satarsın?

Madem bunca yanışın, eriyişin var
Kendi yanışınla benim işimi de gör"

Bu sözle cehenneme ateş düştü
Sanki deniz ateş içine düştü

Dedi: "Ben kendi kederimden yanıyorum
Var bu gam yüzünden ateşli yanardağım

Dayanacak gücüm kalmadı. Bu sıcak yerde
Ya hep zakkum buluyorum ya kaynar su

Yüz inilti içinde iki özüm oluştu
İkisinden biri ateştir, diğeri zemherîr

Hep insanla, taşla alevleniyorum
Ama hep kendi korkumdan yanıyorum

Ne mülkten, ne mâlikten korkum var
Benim korkum 'Her şey helâk olur' sözünden

Bir âşık gönülden âh çekecek olsa
Gönülden yanmaya başlarım o anda

Kendimden korktuğum için gönlüm huzursuz
Bu yüzden 'Geç ya mümin' sözü dilimden düşmez

Ey sır bilen! Bu ipucunu mum gibi
Ateşte nasıl bulabilirsin ki?

Sen git; burası senin yerin değil
Cehennem ateşi sana göre değil"

Sâlik geldi gönül parlatan pîrin yanına
Anlattı her şeyi gerçekten yana yakıla

Pîr dedi ona: "Kuşkusuz Cehennem
Dünyanın aslıdır; az olsa da

Halk onda tamamen yanıyor
Hiç kimse ama ölüm korkusunu umursamıyor

Bazen türlü türlü hastalıkları var
Bazen taşlardan dermanları var

Bazen soğuk onu fenâ hâlde üşütür
Bazen sıcak onu darmadağın eder

Dünya aşkıyla böyle şaşkınlık içinde
Dünya nedir? Evi olmayanın evi

Dünya meşakkati tümüyle dinin hüsranı
Dünyayı terk etmek kazandırır dini

Kişi dünyada Cüneyd olabilirse
Avlayamaz olur bir ölü fare bile

Başı yüce şâh doğanı burada
Gaflete düşüp açmaz pençesini

Seninle birlikte toprağa girmeyen ne varsa
Temiz din değildir; tümüyle bir dünya"

Dini bütün biri şu güzel örneği verdi:
Dünya peşinde koşan bok böceği gibi

Dışkıları toplar durur sürekli
Top yapar, yuvarlar durur sürekli

Onun didinişi içindedir daima
Yüz canla gönülden bağlanmış dışkıya

Bazen önden, bazen arkadan yuvarlar
Onu kendi deliğinin başına kadar getirir

Dikkat edilirse onun metaına
Dışkı onun deliğinden büyüktür çok defa

O kapıya sığmayınca o meta
O metaı kapısında eder veda

O kadar çabaladığı şeyi bırakır dışarda
Sonra kendisi içerde kalır, dışkı dışarda

Ne kadar yuvarlaklaştırmış olsa da
Hepsini bırakır, yolda toprak olur

***

Bu hâl malı olan adamın hâline benzer
Bu hikâyeyle onun durumunu anlarsın

Bir ömür altın, gümüş toplayan kişi
Hepsini bırakır, dar mezara girer

Ey himmetçe bok böceğinden geride kalan!
Nam arayıp da âlemin utancı olan!

Sen aşağılık dünyaya aldanmışsın
Oysa zerre kadar vefalı olmaz sana

Saçının her teline kadar ona dayanmışsın
Neye güvendin de ona döndün?

Herkesi getirir dünyaya, besler
Öldürür; kan, toprak içinde yer

Bu devler harabesine gönül verme
Hüngür hüngür ağla; serseriler gibi gülme

Daha ne kadar azapta kalacaksın?
Daha ne kadar yüz suyunu dökeceksin?

Sen tertemiz gönlünü, aziz canını
Zerre zerre her şeye bağlamışsın

Canını kurtarmak istersen kıyamette
Ses gelir sana: "Hey filan can! Kalksana!"

Dünyada bir arpalık malın olmazsa
Hüsrev denilebilir sana anlamca

Bir arpaya bağlılığın olmadıkça
Hüsrev denilebilir sana tamamıyla

Her neye bağlanıp kalırsan
Yaşadıkça onun kulu olursun

Sultan olmak için terket dünyayı
Yoksa tekerleksin sen; döner durursun

XI/2 HİKÂYE

Oğuzların döneminde herkesin canı burnunda
Herkes canından bezmiş durumda

Herkes gizliden gizliye göç ediyordu
Önderler arka sokaklarda kaybolmuştu

O divâne çıktı yüksekçe bir dama
Yırtık bir giysiyi taktı değnek ucuna

Değneği çeviriyordu başının üzerinde
Korktuğu yoktu kimseden hiçbir şekilde

Dedi: "Hey delilik! Ben zavallı
Böyle bir günde varım senin için"

***

Can korkusu yaşanan böyle bir günde
Âşık insan hüsrev olur o iklimde

Bilmiyorsun, ahu köpekten nasıl kaçarsa
Çıplaktan kaçmaya başlar yol kesen de

Senin nakdin varsa, canına bağ olur
Nakdin yoksa, her şey senin olur

Neyin varsa, terket tümünü
Bu zavallılıktan kurtulursun böylece

XI/3 HİKÂYE

Bir divâne gitmişti mezarlığa
Önüne getirdiler on cenazeden fazla

Önce bir ölünün namazını kılıyorlardı
Sonra sıra diğer ölüye geliyordu

Sürekli bir başka ölü geldi
Birini götürdüler, diğeri geldi

Divâne dedi kendi kendine: "Bir ölüye
Ne kadar namaz kılınır? Uzun iştir bu

Her biri için tekbir mi getirilecek?
Toptan bu işin çaresine bakmak gerek

İki dünyada her şey Tanrı'nın emrinde
Öyleyse toptan tekbir getirmeli tümüne"

***

Oturulamaz her ölünün başında
Getiriver dört tekbiri ne varsa

Yoksa dünya derhal mundar eder seni
Yüz defa ölmekten beter eder seni

Gerçi dünya nakdi çok olur
Elinden çıktı mı mundar olur

XI/4 HİKÂYE

Cahilin biri aşağı yukarı koşuyordu
Cenaze namazına yetişmek istiyordu

Delinin biri onun hâlini gördü
Boş yere aceleyle koşturuyordu

Dedi: "Soğuk bir şey dolanıyor yolda
Koş haydi; belki yetişirsin oraya

Dünya malı için sabırsızlanırsın
Gidersin, uzaktan cenazeyi görürsün

Ay yıl demez, dünya mundarını yersin
Bu açlık Allah adamlarına olur helal"

***

Aklı başında verince son nefesini
Cahiller yediler birlikte bir âlemi

Lokman bir lokma yiyene kadar hikmetle
Bir hain yüz canı yer hainlikle

Dünya düşkünleri benzer kudurmuş köpeğe
Isırırlar seni çok yabancısın diye

Cahillikten naz içinde leş yerler
Sonra ölünün kefenini soyarlar

XI/5 HİKÂYE

Divânenin biri coşku içinde kalmıştı
O sırada bir ölü mezara gömülüyordu

Uzaktan kefen bezini gördü
"Ben baştan ayağa çıplağım" dedi

"Ölünün üzerinden kefeni çekeyim
Kendime bundan bir giysi dikeyim"

Başkası işitti bu sözü, "Zavallı!" dedi
"Müslümanlıkta böyle şey olur mu?"

Deli dedi: "Ama şaşıyorum ben
Gece gündüz sizi kefen gibi görüyorum ben

Sapkınlıkla ölü için istediğinizi yapıyorsunuz
Öyleyse niçin bana bu kapıyı kapatıyorsunuz?"

***

Âlemin toprağını topla elekçi gibi
Sonra dök insan yiyen dünyanın başına

Dinin sırlarını istiyorsan, söyle
Şu mundar dünyayı terket

Çünkü bir lokma verirse sana
Ardından yüz belâ verir sana

Her zaman mademki bir zarar verir
Bakarsın bir zaman fayda verir

XI/6 HİKÂYE

Bir küçük kuş cik cik etti, biraz sıçradı
Başını salladı, sonra bir dala kondu

Süleyman işitince o kuşun sesini
Dedi: "Biliyor musunuz onun derdi neydi?

Dal üstünde dünyadan şikayet ediyor
'Nedir bu meşgale?' diye zârı zârı ağlıyor

Âlemi yakan şu dünyadan ben
Yarım hurma yedim bugün ben

Toprak yağsın dünyanın başına! Sevda veriyor
Benliğin karşılığında yarım hurma veriyor"

***

Değil mi ki dünyada yarım hurma yeterli
Kim kurt gibi mülk isterse namerttir

Kim dünya yurdundan arınırsa
Mutlak nûr olur; toprak olsa da

Kim aşağılık dünyayı küçümserse
Sabah gibi dünyayı kaplar kendi doğruluğuyla

XI/7 HİKÂYE

Muhterem şeyh Ebû Saîd-i Mehene
Hamamdaydı bir pîrle birlikte

Çok hoş, insana rahat veren hamamdı
Çünkü su ile ateş burada bir aradaydı

Pîr dedi: "Şeyhim; güzel bir hamam burası
Hoşluk bir yana; gönül açıyor, hem de cazibeli"

Şeyh dedi: "Biliyor musun neden hoştur?"
Dedi: "Biliyorum; söyleyeyim doğrusunu

Bu hamamda senin gibi şeyh olunca
Hoş oldu hamam; gidip gelmek hoş oldu"

Şeyh dedi: "Bundan iyi açıklama isterim
Benim ayağımı nasıl çektin buraya?"

Dedi: "Burası haddinden ziyade hoş hamamdır
Sefil dünyanın bütün metaından

Kovayla peştemalden başka yok yanında
Üstelik bunların ikisi de ait değil sana"

XI/8 HİKÂYE

Hârûn sıcak vakitte bir yoldan geçiyordu
Yol üzerine dikilmiş bir mil taşı gördü

Hârûn gölgeli mil taşına doğru yürüdü
Öbür tarafından Behlül göründü

Dedi: "Bırak gösterişi heves düşkünü!
Yeter sana bir mil taşının gölgesi

Bağ, manzara, eyvan, ordu meyli ne?
Mil taşının gölgesi kuşkusuz yeter sana"

***

Madem girilecektir bir gölgeye
Kâfi gelecektir az bir sermaye

Alçak dünya uzatır başını timsah gibi
Boynuna kadar yutar iyiyi, kötüyü

Mahşere kadar büker herkesin bileğini
Onun hilesinden kimse kurtulmadı

Bütün aslanlar vurulmuş onun zincirine
Kalmıştır onun zaptında, hükmünde

Dünyayı seversen sen beyinsizlikle
Soğan gibisin sen, baştan ayağa kabuk içinde

XI/9 HİKÂYE

Geçmiş zamanda bir üstat vardı
Dört yüz sandık kitap ezberindeydi

Onun ilimden, ibadetten başka işi yoktu
Bir an bile bu ikisinden uzak kaldığı yoktu

Onun zamanında bir peygamber vardı
Hakk'ın vahyi onun canında kapı açmıştı

Dedi: "O adama de ki: Behey kararsız!
Gece gündüz işin ilim ile ibadettir

Madem sevdin dünyayı, Hak zerre kadar
Senden bir şey kabul etmez; neden aldanırsın?

Dünyayı gönlünden uzaklaştırmış değilsin
Yakıcı Cehennem dışında olmayacaktır yerin"

***

Yüz dünya dolusu ilmin, mânân olsa da
Cehennem'e götürür seni dünya ile bir olunca

Zerre kadar dünya sevgisi varsa sende
Cildin bir olur Cehennem'in bedeniyle

Tepetakla gidiyorsun; ne olacak böyle?
Düşmanımızı seviyorsun; ne olacak böyle?

Ne kadar iftihar edeceksin şu toprak sarayla?
Bir leş gibisin; yüz bin akbaba var başında

Dünya benzer kambur, kokuşmuş karıya
Her Allah'ın günü öldürür yüz binlerce koca

Her zaman başka allık sürünür
Her nefeste yüz kocaya yönelir

Kimse onun tılsımından haberdar olmadı
Niceleri kanla toprak içinde kaldı

XI/10 HİKÂYE

Denizde sıcak bir hayvan vardır
Bakalkus derler; her tarafı yumuşaktır

Organları o kadar yumuşaktır ki
Hangi şekli isterse, alıverir o şekli

Her zaman başka şekle bürünür
Her ne görürse, gördüğü gibi olur

Bir deniz canlısı belirecek olsa
O şekle giriverir bir kenarda

Herkes onu kendisi gibi görür
Kendi cinsinden olandan nasıl kaçılır?

O çıkıverir hemen bir köşeden
Kendi rızkını çıkarır onlardan

Onun tılsımı ifşa olmadıkça
Bu hileyle avlanır durur daima

***

Gönlün mânâdan haberdar olmuşsa
Din işinde dünyayı terk etmek düşer sana

XI/11 HİKÂYE

Meryem oğlu İsâ bir mağaraya girmişti
Mağaranın içinde bir adam uyumuştu

Dedi: "Hey dünyadan habersiz! Kalksana!
Çalış; belki ulaşabilirsin bir azığa"

Dedi: "Yaptım ben iki âlemin işini
Sonsuza kadar elime geçirdim ben bir mülkü"

Dedi: "Hey bu yolun adamı! Nedir yaptığın?"
Dedi: "Dünya bir saman yaprağı benim için

Bütün dünyayı bir ekmeğe değişirim
Ekmeği bir kemik gibi köpeğe veririm

Uzun zamandır ben bu dünyadan kurtuldum
Oyun çocuğu değilim ben; erginim

Erginim; oyunla ne işim var ki benim?
Uzağım; oyunla, oyuncakla ne işim var benim?"

Meryem oğlu İsâ işitince bu sözleri
Dedi: "Şimdi, işte yap dilediğini

Madem uzaksın dünyadan; rahat uyu
İyi uykular sana; rahat uyu"

***

Madem yoktur sende dünya kaygısı
Tümüyle yapmış bil sen işlerini

ON İKİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Gökyüzüne Gitmesi

Sâlik geldi iki gözü kanlı yaşla
Yere kapandı gökyüzünün önünde

Dedi: "Sen âlemin sultanısın
Baştan ayağa taklısın, kemerlisin

Herkes sende kayıp, sen hepsinin üzerinde
Her şey damla gibi, sen denizsin tümüyle

Gönlü güçlü, himmeti güçlü olan sensin
Âlem halkının velinimeti sensin

Kimse böyle senin gibi gözünü açmadı
Önde arkada olsun, senin gibisi var mı?

2685

Binlerce gözle dolanır durursun
Kuşkusuz sürekli görüş sahibisin

Bunca dönmekten maksadın nedir?
Sürekli gidiş gelişinin sınırı nedir?

Hey felek! Daha ne kadar avâre olacaksın?
Daha kaç şafağa bulanıp duracaksın?

Gerçi sürekli döner durursun
Böyle dönmekten bıkmaz mısın?

Daha ne kadar yukarıdan aşağıya geleceksin?
Bu gidiş gelişlerden hiç bıkmaz mısın?

Her gece karga kanadı gibi götürürler seni
Bunca yıldız çırasıyla götürürler seni

Neyi arıyorsan, belgilendir beni
Tut elimi, yoldaşın et beni

Senin gibi başım dönüyor; uzlaş benimle
Şu maksadın perdesini aç yüzüme"

Felek işitince bunu "Hey kararsız!" dedi:
"Senin benimle olamaz bu kadar işin

Benim bir koku aldığımı sanıyorsun
Öyle değil; baştan başa perde arkasındayım

Bu arzu yüzünden bilmem başımı, ayağımı
Bir saat olsun yoktur bir yerde durduğum

Suçum yokken gündüz dumanlar içindeyim
Gece boyunca kara sular içinde kalırım

Bu taleple kan içinde dolaşırım daima
Görmüyorsan, bak şafağa vesselâm

Gece gündüz halka gibi döner başım
Kim çalacak acaba gönlümün kapısını?

Çevgendeki top gibi kaldım böyle
Daha ne kadar avâre olacağım böyle?

Başını, ayağını kaybetmiş bir halkayım
Kuşkusuz kapıda asılı bir halka gibiyim

Kazanın eli sürekli kovalar beni
Kulağımı tutar, dolaştırır beni

Her gece gökyüzü yıldızlarla doludur
Gökyüzü değil bu; kor ateş dolu leğendir

Katrandan bir elbise diker üstüme
Kor ateş dolu leğeni döker başımın üstüne

Daha ne kadar kararsız sûfiler gibi
Döneceğim şu iş meydanında?

Avâreliği din bellemek ne kadar sürsün?
Takım üstünde giysi bulunsun bunun için

Yüzyıllardır aşağı yukarı dolaştım
Sonunda yol alsam da geri kalacağım

Hey sâlik! Çokça otursan yanımda
Senden de avâre olacağım bu yolda"

Sâlik geldi usta pîrin yanına
Yaşadıklarını anlattı bir bir ona

Pîr dedi: "Gökyüzünün başı dönmüştür
Şafak yüzünden gönlü kana bulanmıştır"

XII/1 HİKÂYE

Bir şey müritleriyle uzun yoldan
Bir değirmen taşı getiriyordu

Tesadüf bu ya ağır taş kırıldı
Bunun üzerine şeyh hâlden hâle girdi

Bütün dervişler dedi: "Tuhaftır
Gece gündüz canla başla didindik

Hem paramız hem zahmetimiz boşa gitti
Bunlar bir yana değirmen atıl kaldı

Bu ne hâldir? Anlatıver bize
Bilmiyoruz bunu; açıkça söyle"

Şeyh dedi: "Bu taş burada kırıldı
Böylece, birçok baş dönmesinden kurtuldu

Onda bu kırılma olmasaydı
Kuşkusuz gece gündüz başı dönecekti

Bu kırılış olunca onda açıkça
O dur duraksız kavuştu ebedî huzura

Taş yüzünden bu hâllere girdim
Taş yüzünden mum gibi oldu gönlüm

Gönül kulağıyla duydum onun sırrını
Bu hâl bende onun yüzünden başladı"

***

Kimde belirdiyse sürekli baş dönmesi
Kırıldığı vakit tamamen kurtuldu

Kimin başı dönmüş, hayran kalmışsa
Onun derdi dermansız olur daima

Bütün dünya işlerinden umudunu kesti
Onun işi ebediyen kan içmek oldu

XII/2 HİKÂYE

O temiz insan gitti bir divânenin yanına
Gördü onu kan revan içinde toprakta

Onu sarhoş gibi şaşkın, hayran gördü
Baş aşağı buldu onu, başı döner gördü

Dedi: "Hey yüzü, yolu olmayan divâne
Ne yaparsın burada sen gündüz gece?"

Dedi: "Gece gündüz Hakk'ı istiyorum"
Adam dedi: "Ben de aynısını istiyorum"

Mecnûn dedi: "Elli yıl süresince
Benim gibi kan içinde otur her hâlde

Ey aziz! Kan dolu kâse içedur
Sonra bana bir kâse mey ver

Bu deniz meydana gelsin böylece
Yoksa bizim işimiz girmeyecek düzene"

***

Bu düğümü çözmenin imkânı yok
Hem ölmenin hem doğmanın imkânı yok

Şunu bilirim ben; bu dolambaçlık varken
Bilmiyorum; hiçbir şey bilmiyorum ben

XII/3 HİKÂYE

Divânenin biri inleyerek diyordu
Bütün âlemde budur benim işim

Kara kül üzerine otururum
İki elimle başıma toprak dökerim

Hem çulu boynuma atarım
Hem kuşağı belime sıkıca dolarım

İnleyerek gözyaşı dökerim devamlı
"Ne yapayım? Ne yapayım?" derim devamlı

Sonunda durumu anlamak isteyen biri gelir
"Neyin var? Söyle bana" der

Ben ona derim: "Ey makam sahibi
Bilmiyorum, bilmiyorum vesselâm"

***

"Ne yapayım? Ne yapayım?" hep bizimledir
"Bilmiyorum, bilmiyorum" hep dediğimizdir

Bu meydana çekerlerse bir an için seni
Üstüne yürür hayretle bir âlem dolusu

Bu yolun perdesi açılmazsa sana
Bunların tümü masal gelir sana

Senin bilgin bilgisizlik ise
Avârelik olacaktır işin sonunda

XII/4 HİKÂYE

Yolun pîrlerinden kâmil biri dedi:
"Kim kendi yurdundan hacca niyetlenirse

Veda etmelidir ailesine, dostuna
Vazgeçmelidir bağından, mülkünden

Hasma mutluluk lâzım; hoşnut etmeli
Sen zarar etsen de o kâr etmeli

Sonra gece gündüz yol almalı sürekli
Sonunda olursun Beytülharem'in ihrama gireni

Ulaştın; gördün Kâbe'yi; nedir işin?
Ne gündüz, ne gece olacaktır kararın

Tavaftan başka olmayacak sürekli işin
Baş dönmesi, avârelik olacak sürekli işin

Bilirsin böylelikle işin sonunda
Olmayacak kimse işleri çevirenden başka

Sonunda kan revan içinde yığılmak var
Gökkubbe gibi baş aşağı gelmek var

Aradığın şey geçmeyecek eline
Talepten vazgeçilemez bir an bile"

XII/5 HİKÂYE

Bir kuş vardır; dur duraksız; ateş gibi
Gece gündüz dolaşır dalların çevresini

Vurur gagasını ağaç dalına
Dal yumuşak veya sert, fark etmez ona

Böyle bir kuş şevkle, şiddetle
Süleyman'a âşık oldu bir süreliğine

Dur duraksızlığı tazelendi günden güne
Sabırsızlığı her an oldu ziyade

Erkenden gelirdi Süleyman'ın karşısına
Kaçamak kaçamak bakardı ona

Aşkından kanatları yanıyordu
Sonra hileyle yeniden kanatlanıyordu

Bir gün Süleyman çağırdı onu yanına
Kuş daha da âşık oldu çağrılmakla ona

Dedi: "Biliyorum; bana âşıksın
Acaba sen benim aşkıma lâyık mısın?

Vuslatımdan bir işaret lâzımsa sana
Gözün aydınlanacaktır kavuştuğunda bana

Bir dileğim var; yerine getir; sonra
Sen benim ol, ben senin olayım daima

Bu dileğimi yerine getirmezsen
Ne sen benim olursun, ne ben senin"

Dedi: "Ben senden bir tahta isterim
Ne yaş ne kuru; ne eğri ne düz olsun

O âşık kuş gece gündüz kararsızca
Dallar arasında dolanır durur sarhoşça

Tuhaftır! Vurur gagasını dallara
O tahtayı arar durur her yanda

Binlerce asır geçse de dünyada
Böyle bir tahtayı nerede bulur acaba?"

***

Bütün âlem halkı, inişte, çıkışta
Böyle bir tahtayı arayıp durmakta

Böyle bir tahtanın alâmeti aslâ yoktur
Dünyada bu izzet hiçbir tahtada yoktur

Bu talebini atıver deniz suyuna
Böyle bir tahtayı bulamazsın aslâ

Böyle bir tahtadan bir ad yeter sana
Bir zerre mesaj yeterlidir senden yana

Onu elde etmek mümkün değil kimse için
Sonsuza dek ne kazanç kalır kimseye addan başka?

XII/6 HİKÂYE

Bir padişahın sevgili kızı vardı
İki âlemi de bir bir bağlamıştı

Saçının her tel ucu bir cinayet işlemişti
Serkeş olanları baş aşağı getirmişti

Ateşler saçan bir âşık çıktı karşısına
Taşkınlık düştü canının deryasına

Kararsızlık karar etti canında
Halk arasından çekildi bir kenara

Takati kalmadı, tükendi sonunda
Gitti o ufukların ay parçasına

Dedi: "Vuslatın rehber olmazsa bana
Canımı kurtarır mıyım, bilmiyorum"

Kız dedi ona: "Lâzımsa sana
Bir kapının açılması vuslatımla

Bir çuval darım yola döküldü
Kasıtlı değildi bu; ansızın döküldü

Hemen git bul onu, sonra bir bir
İğne ucuyla topla onları yerden

Bu şekilde çuvalı doldurursan darıyla
O zaman dolarsın elini boynuma"

Âşık adam yıllarca iğneyle
Bir arpa toplamamış! Bak şu işe!

İğneyle çuvala darı doldurmadıysa
O kadın çuvala soktu bunu imkânsızlıkla

Hayret! Bu adam elinde iğneyle
Canını verecek; yerindedir can verirse

XII/7 HİKÂYE

Bir sûfiye dedi ileri gelenlerden biri:
"Dünyayı dolaştın; nasıl görürsün hâli?"

Dedi: "Kardeşim; otuz yıldır koşturdum
Arpa kadar altını ne gördüm ne buldum

Şaşıyorum; şimdi oturdum ya şuraya
Yüz hazinelik altın geçti elime"

***

Ömür boyu bir zırnık bulamayan kişi
Uzak değildir bir hazineyle izzet bulursa

Birazcık altın bulacak cesaretin yok
Nasıl bulabilirsin mücevher hazinesini?

Köye giriş izni olmayan kişi
Ararsa köy sahibini; yoktur haberi

Her gecenin gündüz olması gerekiyorsa
Dermanı olmaz dert gerekli sana

Aşk derdi benim canımdadır
Hayret! Bu dert benim dermanımdır

Bulamıyorum bir türlü aradığım şeyi
Bu talepten vazgeçemiyorum bir an

Onun bunun arasında âciz kaldım
Canım oldukça canımla âciz kaldım

Muhabbet denizi engin denizdir
Bir susuzluk onda yüz bin mislidir

XII/8 HİKÂYE

İshak-ı Nedim'in evinde bir kul vardı
Bu kul sürekli onun hizmetindeydi

Her gün güneş doğmadan önce
Akşama kadar Dicle'den su çekerdi

Ne susuzluk ne su azalıyordu
Köle bir an iş yüzünden nefes almıyordu

Bir gün tedirginlikle gördü onu efendisi
Halktan uzakta kendi işine bakıyordu

Efendi sordu ona: "Nasılsın köle?"
Dedi: "Zor bir işim var hep böyle

İki belânın arasına düştüm
Baş aşağı, ayak altında ezildim

Bu yana bakıyorum; tükenmez su var
O yana bakıyorum; nankör susuzlar var

Dicle'yi boşaltmak mümkün değil
Susuzu suya kandırmak mümkün değil

Dicle ile susuz arasında böyle
Gidiyor geliyorum hep böyle"

***

Din ile dünya arasında kaldım
Kâh mânâda kâh davada kaldım

Ne dinden iyi bir koku alırım
Ne bir an düzene girer dünyam

Ne orası ne burası; yolda kaldım
Yük eşeğiyim; yük ağır; uzundur yolum

XII/9 HİKÂYE

Bir peksimet buldu o köpek yolda
Öte yandan ayı gördü apansızda

Köpek peksimeti yere bıraktı
Ayı yakalamak için koşmaya başladı

Ne çok koştu; ulaşamadı aya
Yüz geri etti, döndü yoluna

O peksimeti çok aradı, bulamadı
Yine gitti, aya doğru koştu

Ne peksimete ne aya ulaşabiliyordu
Yolu bir baştan bir başa koşuyordu

Şaşıp kalmıştı yol ortasında
Kaybolmuştu; ne bu, ne o vardı elde

***

Böyle bir derdin olmazsa gönlünde
Hayat denilen şey geçmeyecek eline

Dert lâzımdır sana sürekli
Yığın yığın değil; birazı yeterli

Belki bu dert bir yola sokar seni
Kendi varlığından alır götürür seni

XII/10 HİKÂYE

Talip olan biri sır talep ediyordu
Günün birinde temiz Üveys ona dedi

Doğrusu şudur: "Korku yolunda sen
Canın oldukça sabit durmalısın

Dünyadaki bütün varlıkları sanki
İbadet derdiyle öldürdün say sanki”

***

Böyle bir derdin bulunmuyorsa
Yazıktır! Adam denir mi sana?

XII/11 HİKÂYE

Kemal yolunu arayan biri
Şeyh Kurrekânî’ye sordu:

Dedi: “Neden semâ isteği yok sende?”
Dedi: “Semâdan kopmuşluk var bizde

Çünkü bir ağıtçı var gönlümde
Bir an gönülden dışarı çıkacak olsa

Arş’ta, Ferş’te bulunan her zerre
Ağıt yakıyor veya helâk oluyor daima

Var olan bu dert ortaya çıkarsa
Sonsuza dek oturmak gerekli o matemde

Canımda böyle bir dert varken
Semâ ile raks nasıl dermanım olur?

Bugün derdimi dile getiremiyorsam
Bu kederin, yangının öyküsünü söyleyemiyorsam

Susarım belki böylece bir binit gelir
Beni gecesiz gündüzler yoluna götürür”

Ebu Ali Tûsî aşkla coşmuştu
Altın suyu gibi sözler etmişti

Sonunda gün bitti, vakit geç oldu
Dedi: "Yazık! Sözüm burada bitti!

Bir gündüzün ardından gece geliyorsa
Bu sözün layığı nasıl bulunur?"

Gün boyunca sabretmek gerekli
Gecesi olmayan günler gelir sürekli

ON ÜÇÜNCÜ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Güneş'e Gitmesi

Başı dönmüş sâlik harap sarhoş gibi
Yüreği kaynayarak güneşe gitti

Dedi: "Ey dünyayı dolaşan sultan
Dünyanın soğuğunu, sıcağını çok gören

Feyizde, aydınlıkta önde giden
Semânın dördüncü katına altın tabak koyan

Zürriyetlerin zâtını ısıttın
Zerrelere âşıklığı öğrettin

Sultan değilsen nasıl âlem açarsın?
Altın kösünü sabah nasıl çalarsın?

Her pencereye ulaşacak gücün var
Zerre zerre görürsün her şeyi; aydınlıksın

Gerçekten de âlemin gözü, çerağısın
Bu dünyanın, o dünyanın mahremisin

Bazen feyzinle taşı mücevher edersin
Bazen kimyasız, bakırı altın edersin

Bacaklarının altında felek atını sürersin
Her zaman iki dünyanın mülküne sahipsin

Bütün hamların pişmesi senin sayende
İyi adlıların süsü, ziyneti senin sayende

Ben gidecek yerimden uzak düştüm
Baş aşağı yüz belâya düştüm

Gideceğim yeri tarif edersen
Âdeta ölüye can vermiş gibi olursun”

Güneş bu hikâyeye kulak verince
Gözyaşı Pervin'i başladı coşmaya yüzünde

Dedi: “Ben de gamlıyım senin gibi
Bu yüzden başım döner daima senin gibi

Bu gamla yüzüm sarı; giysim mor
Koşturur dururum inişte, çıkışta

Gece gündüz bu aşkla parlıyorum
Ay yıl boyunca bu şevkle yanıyorum

Ayağımla başımı ayırt edemez hâldeyim
Her an bir yerden bir yere koşar dururum

Bu gam yüzünden susuz pınar oldum
Bu gamla sürekli parladım durdum

Bazen buluttan suya kalkan atarım
Bazen kendimi öldürmek için kılıca el atarım

Bazen bu dertle toprağa düşerim
Bazen kızarırım, bazen sararırım

Ortaya yüz binlerce renk çıkarırım
Belki böylelikle bir koku alırım

Top gibi başsız, ayaksız dolaşırım
Renk ile kokudan başka bir şey bulamam

Ben gözüm; işte, bu kadar dolaştım
Bir koku buldumsa kâfirim

Her gece onun civarına bir somun götürürüm
Belki onun yüzünde bir şey olur derim

Ben senden de hayranım; vazgeç benden
Bu kapı açılmayacak sana benim yüzümden"

Sâlik görmesini bilen pîre geldi
Kendi hâlinden hemen haber verdi

Pîr dedi ona: "Güneş sıfatta
Himmet ile marifetin otağıdır

Kim himmet sahibi olduysa, mert oldu
Güneş gibi yükseklikte tek oldu

Gerçi cevher gibi yüksek himmetin var
Altın misali başta yerin boş olur

Her şeye heveslenecek olursan
Şâhın elinden nasıl kadeh içersin?"

XIII/1 HİKÂYE

Bir hüsrev günün birinde köle alıyordu
Güneş onun binitinin önünde koşuyordu

Yüz güzelliğinde bir benzeri yoktu
Selvide bile o endam güzelliği yoktu

Boyca selvinin üstâdı olurdu
Selvi onun özgür kulu olurdu

Yüzünün parlaklığından ay ona sığındı
Dudağı yüzünden şeker kamışa sığındı

Baştan ayağa bir güneşti sanki
Kimse aba içinde böyle güneş görmemişti

Konuşacak olsa ağzından inci dökerdi
Gülecek olsa ağzından şeker dökerdi

Civarında yüz bin aşığı vardı
Yüz dediğin ancak böyle yüz olurdu

Zülfünün siyahlığı göreni dinden ederdi
Zülfünün halkası yüz Çin ederdi

Nergis gözleri iki içli bademdi
Özünde kâfirlik, büyücülük gizliydi

Sedef ağzından gösterince Aden incilerini
Ağız içinde kırardı aklın dişlerini

Gülüp de açınca lâl kutusu ağzını
Yüz yıllık ölü birdenbire canlanırdı

Ağzının küçüklüğünü anlatacak olsam
Beli dışında bir kıl bile sığmazdı

Ondan utandığı için güneşin yüzü sarıydı
Onun şevkiyle sabahın nefesi soğuktu

Hoş bir mevsimdi, bahar günleriydi
Çemendeki nazeninlerin hamilelik günüydü

Kırların yüzü renkler içindeydi
Yeşillik çok ama âlem dardı

Coşkulu bülbül güzel güzel dolaşıyordu
Gülün önünde dikencinin yolunu söylüyordu

Hem nazik gülün gülücük dolu dudağı vardı
Hem menekşenin başı her yerde eğikti

Yaseminin bir dili fazla geldi
Dar ağızdan o dil dışarı fırladı

Yeni nergis altın leğen taşırdı başında
Mutlulukla gözünü açmıştı bağa, bahçeye

Kârûn hazinesi yukarıya çıkmıştı
Ölümsüzlük suyu yeşilliklere düşmüştü

Böyle vakitte, böyle yüz karşısında
Bilmem ki şâh fırsatı kaçırır mıydı?

Şâh bu fırsatı kaçırmak istemedi
Taze, kutlu bir şenlik yapmak diledi

Bahçede bir şenlik düzenlediler
O gümüş göğüslü köleyi çağırdılar

İyi adlı şâh şenlik sırasında
O kölenin yüreklenmesini istedi

Sâkîye dedi: "Bir kadeh şarabı
Götür ona; bakalım ne olacak?"

Sâkî götürdü hemen ona kadehi
O köle başını bile kaldırmadı

Şâh perdedara işaret etti, "Kalk" dedi
"Sen ver kadehi ona, 'Afiyetle iç' de

O aydın dolunay, perdedardan almadı
Şâh "Bu iş vezirin işidir," dedi

Şâhın veziri kadehi ona götürdü
O köle ondan da kadehi almadı

Şâh kalktı ayağa, kendi eliyle
Götürdü kadehi gümüş tenli selviye

Ondan da almadı; konuşmuyordu
Bu yüzden vezirin öfkesi kabardı

Dedi: "Şâhın elinden de mi kadehi almıyorsun?
Senden edepsizi yoktur askerlerin içinde

Şâh ayakta; sen başını eğmişsin
Maşallah, kulluğa pek de yaraşıyorsun!"

Köle oturduğu yerden konuştu
Dedi: "Bu yüzden şâh önümde durdu

Elbette kimseden almadım kadehi
Kıyamete kadar sürecek kıvancım, tamam mı?

Herkesten mey kadehini alsaydım
Böyle bir sultana lâyık olur muydum?

Susmakla bir kötülük gelmez bana
Bundan iyisi yaraşmaz bana

İlk kadeh bana uygun olmadı ya
Şâh ayakta durdu sonunda başımda

İlk kadehi alıp kanaat etseydim
Vezir ile şâhı kaybederdim

Beni öldürse veya hayatta bıraksa
Sonsuza kadar şâhın sâkîliği yeter bana"

Şah dedi: "Gerçekten liyakatli bir köle
Güzeldir onun huyu yaratılışından da

Yüzü güzel, himmeti yücedir
Böyle birisiyle ebediyen oturmak gerekir"

***

Kim himmet ile bu yola girmişse
Şâh olmuştur dilencilik etse de

XIII/2 HİKÂYE

Mahmud ordusuyla bir yolda gidiyordu
Sırtına yükünü bağlamış bir ihtiyar gördü

Kemal sahibi hüsrev ona yaklaştı
"İhtiyar! Çuvalında ne var?" dedi

Dedi: "Muzaffer şâh! Akşama kadar
Başak topladım bugün ben

Bu çuvalı buğday başağıyla doldurdum
Çocuklarıma götürmek için gidiyorum

Çocuklara ekmek yapacağım bununla
Değerli insan! İşte, durumu sana söyledim"

Şâh dedi: "Rızkın için sen
Bu başağı nereden topladın?"

Dedi: "Bir Müslüman vardı; kuşkusuz
Sultana ait olmayan tarladan

Sultanın tarlası haramdır zira
Adımımı atar mıyım gasp edilmiş tarlaya?

O tarladan alınan başak helal değildir
Oradan yersem bana günahtır, vebaldir"

Şâh dedi: "Hey kıt akıllı, kötü zanlı!
Neden haram dersin sultanın malına?"

Dedi: "Yaşlılığım, zayıflığım, yoksulluğumla
Sultanlığının malını yemek ar gelir bana

Bir lokmayı bile kendime reva görmem
Bu konuda Hakk'ı şâhit getirdim

Senin bunca filin, askerin var
Bugün yedi ülkenin şâhısın

Dünya saltanatın varken utanmazsın
Her zaman dünyadan pay alırsın

Gece gündüz yoksulların malını yersin
Rızkını onların gönül kanından çıkarırsın

Kâh köyden, kâh şehirden alırsın
Değnek darbesiyle, kahırla halktan alırsın

Kötülükle, veballe âlemi birbirine katarsın
Sonra 'Bu benim malım, helaldir' dersin

Bunca mal, mülk, şatafat ne varsa
Ey şehriyar; toplandı senin için

Annen ip eğirmekle mi topladı?
Baban tohum saçmakla mı topladı?

Zorla Müslümanların malını alırsın
'İmanın yok senin; mezara gir' dersin

Yüz binlerce hasmı birbirine düşürürsün
Böylece, bir lokmayı elde edersin

Bu dünyaya ne kadar sultan varsa
Hepsinin önderi Süleyman oldu

O kendi rızkı için zembil ördü
Senin gibi dedikodu halısı dokumadı

Onun işi bir zembille yoluna girdi
Senin işin hâllolmaz beş yüz fille

Gerçi yoksulum, senin yüzünden güçsüzüm
Senin verdiğin rızkı yemeye utanırım

Sahip olduklarının hepsi sana ait değil
Yoksulluk dışında senin dermanın yok

Önce kendi himmet düşkünlüğüne bak
Sonra bendeki yüce himmete bak

Maldan, saltanattan vazgeçmen gerek
Senin padişahlığı benden öğrenmen gerek"

Bunu söyledi, padişahın önünden geçti gitti
Şâh onun arkasından şaşkınca bakıyordu

O sözün doğruluğundan, onu kıskanmasından
Bahar yağmuru gibi yaş boşandı gözünden

***

Himmet kuşu özellikle doğru yolda
Güneşi bir tane bilir dam üstünde

Birisi yarasaya dedi ki: "Hey zayıf!
Habersiz kaldın şerefli güneşten

Bütün günün karanlık gece olmuş
Gözlerin aydınlık karşısında kamaşmış

Karanlık gecede dolaşır durursun
Bir ışık çizgisini bile görmezsin

Güneşin ışığıyla haşır neşir olursan
Onun parlaklığından böyle kaçmazsın

Daha ne kadar bir deliği yurt tutacaksın?
Dalga dalga parlayan güneşe bak

Ateşli güneşi nihayet görürsün
Az da olsa onunla halvette kalırsın"

Yarasa ilginç cevap verdi: "Hey habersiz!
Ne yapacağım ben güneş ile ayı?

Değil mi ki o güneş kararacak
Battığı zaman bataklıkta olacak

Yüzü sararmış, matem giysisi üstünde
Koşturmaktan bitkin düşmüş; derbeder

Başkalarından yüz kat fazla susamıştır
Şafak yüzünden kanlara bulanmıştır

Böyle bir güneş göze görünmezse
Varsın görünmesin; başka bir güneş var

Be adam! Uyuma; uyanık kal bir gece
Geceleyin güneşi görürsün açıkça

Hey gafil adam! Her gece benim gündüzümdür
Yenzilullah' güneşi geceleyin doğar

O güneş gece vakti doğunca
Alem halkı varır uykuya

Güneş bu kadar ışığın yansımasıyla
Yüzünü örter hayâ çadırında

Şaşılacak şey! Utancından kaçar
Gündüz gecenin korkusuyla veda eder

Ancak kim benim gibi mahrem olursa
Onun güneşi olur matem gecesinde

Böyle bir güneş geceleyin doğunca
Körlüğünden uyursan, senin için güç olur

Ben gece sabaha kadar uyumadım
O güneşin çevresinde yangıyla kanat çırptım

Mecaz güneşi gösterince yüzünü
Biz karanlıkta yaparız yuvamızı

Allahın güneşi geceleyin doğuyorsa
Böyle bir güneşi görmekten nedir fayda?

Doğanlar gibi bir himmet elde edersen
Sultanın eli olur konacak yerin

Himmetsizlikten sivrisinek gibi olursan
Sivrisinek gibi hürmetten uzak kalırsın

Sivrisinek olmak eksikliktir senin için
Varmışsın, yokmuşsun; birdir senin için"

XIII/4 HİKÂYE

Bir sivrisinek birkaç gün boyunca
Yaşadı güçlü bir ağaçta yani çınarda

Sonunda yolculuğa karar verdi
Devasa çınar ağacından özür diledi

Dedi: "Sana çok zahmet verdim
Artık bundan sonra zahmet vermem"

Çınar derhal söze başladı, dedi:
"Daha fazla üzme kendini," dedi:

"Senin gelmenle, gitmenle yoktur işim
Boş yere zırvalamaktır senin işin

Senin gibi yüz bin tanesi gelse de
Onlarla hiç işim olmaz bir an bile

İster sabret bana, ister etme
Kim oluyorsun sen, konuşursun benimle?

Eğer yanıma gelirsen âcizlikle
Aradığın şeyi bulursun fazlası ile"

XIII/5 HİKÂYE

Bir padişah erkenden yol alıyordu
Tesadüfen oradan bir elekçi geçiyordu

Derken elekçi konuşmaya başladı:
"Yarabbî, başımda toprak eledim

Şimdi işe gitmem gerekiyorsa
Şimdiye kadar çalışıyordum durmadan

Yola düşmem gerekiyorsa erkenden
İş için kalktım işte, erkenden

Yapmam gereken neyse, getirdim yerine
Yarabbî! İş sana düştü şimdi de"

Şâh elekçinin sözlerinden mutlu oldu
"Al şu keseyi, dök hele eleğe!" dedi:

"Madem erkenden işine koştun
Aradığından fazlasını buldun"

ON DÖRDÜNCÜ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Ay'a Gitmesi

Sâlik güneşten haberdar olunca
Kalktı gitti sonunda ayın yanına

Dedi: "Ey parıltılı pınar
Menzillerde öğrendin geceyi gündüzü

Her an başka bir menzile gidersin
Kâh ayak üstü kâh baş aşağı olursun

Her ay başında yenilenirsin kemalinle
Kuşkusuz fal açılır bakılırken yüzüne

Her karanlık gece yalnız gidersin
Elinde meşale, güzel güzel gidersin

Gece zencisinin kulağını sen büktün
Karanlığın kurdunu sen çuvala soktun

Bir çadırın var, ipleri nûrdan
Onun ipiyle bir dünya ip dolu

Süleyman gibi rüzgâr senin emrinde
Kuşku yok, nûrdan bir şadırvan var sende

Sen de Süleyman gibi şadırvandasın
Yeni aydan kendine yüzük yapmışsın

Böyle bir mülkü ortaya çıkarmışsın
Sanki sen bu müşkülü çözmüşsün

Haberin varsa derdimden, yangımdan
Bir işaret ver; gece oldu gündüzüm"

Dedi: "Soru soran! Çalışma vakti geçti
Kervanbaşı bizden önce gitti

Kervanın tozunu bile göremeyince
Yüzüm kaldı gözyaşları içinde

Ay başında bir anlık ömür buldu
Âleme maskara oldu, gam buldu

Her ayın sonunda gönlü hararet içinde
Güneş gurub eder sarı rengimin üstünde

Aydınlık güneş yükseldiğinde
Şiddetli ateş saçar harmanıma

Kâh aslan ağzı olur benim yerim
Kâh akrep koyar başını ayağıma

Bazen başağa çekerler beni orak gibi
Bazen boğada olurum altın değirmen taşı gibi

Bazen teraziye öyle çekerler ki beni
Bazen kirişle yaya çekerler beni

Bunca sıkıntının, hararetin arasında
Hep beyhude vakit geçiririm, boşuna

Böyle birinin düğümü nasıl çözülür?
Hele hele burcunda iki düğüm varsa"

Sâlik geldi yaşlı pîrin yanına
Hâlden hâle girdi; hâlini anlattı ona

Pîr dedi: "Ayda hâl zayıflığı var
Eksiklik, tamlık derken olmuş avâre

Kâh incelir, değeri, parlaklığı düşer
Kâh dünyayı aydınlatır, dolunay olur

Güneşin hararetine dayanamadığı için
Bu eksikliğin dağı yüzünde görünür

Onun peşinden gider başı dönerek
Yine ondan bir ipucu arar

Gerçi mâşuğun güzelliği tamdır
Onun aslâ o parlaklığa dayanacak hâli yoktur

Ona yakın olmanın nûruyla
Tamamen fâni olur kendi kendine

Bir âşıkta havsala olmazsa
Bir zerre vuslat verir ona yüz velvele

Kimde aşk eksik kalırsa
Kendi canıyla boğuşur daima"

XIV/1 HİKÂYE

Sencer'in ay gibi bir kızkardeşi vardı
Padişah ona Safiye Hatun adını vermişti

Dilberlik dünyasının cemâli karşısında
Doğunun güneşi bir zerre kadardı

Alımlı mı alımlı, şirin mi şirindi
O yasemin göğüslü hem tuz hem şekerdi

O dilberin zülfünde yüz kıvrım vardı
Her kıvrımına bir gönül bağlanmıştı

Saçının bir teli görünecek olsaydı
Görüş bağışlayan akıl görmez olurdu

Zülüflerinin eğriliğini konuşmak hatadır
Çünkü orada hiçbir şey doğru değildir

O gümüş göğüslü dilberin alnında
Ham gümüş vardı altın tacının altında

Kaşları nasıl da sert yaya benzerdi
Bu yaya hiçbir zaman kiriş gerilmezdi

Kirpik okları o kadar sivriydi ki
Her kirpiği yüz kan dökücü ok demekti

İki gözü sihir yapmakta bir olmuştu
İki göz iki Babil sihirbazı olmuştu

Katran rengi zülfü kana susamıştı
Zülfikâr onun gamzesi karşısında hançerdi

Zülüflerinin altında onun güneş yüzü
Her tel saçı güzelliğini aydınlatmıştı

Yüzü parlak ay gibiydi
Ay yerden göğe onun avâresiydi

Yakut kutusu ağzında şâh incileri vardı
Her incinin bir gönülle işi vardı

Onun fıstık ağzı bir yaralıya yardım etmedi
Kapalı kapı dışında kimseye bir şey vermedi

Lâl dudağından hayat pınarı sıkılırdı
Karanlıklar denizinde utançta kalmıştı

Biri onun çenesini görecek olsaydı
Herkesten önce topu çukura atardı

Gerçi güzelliğin topunu götürürdü
Ancak kendisi de çukura düşerdi

Yanağı Hint'ten fil dişi getirmişti
Bütün Rûm'un haracını getirmişti

Onun beni Rûm'daki Hindistan gibiydi
Çin'e kadar akın ettiği malûmdu

Onun özelliklerini söyleyecek olursam
İşimi eksik yapar, kusurlu olurum

Çünkü o ay yüzlü dilberlikte
Bütün Berber güzellerinin hüsreviydi

Cemalden, mülkten nasibini almıştı
Merv bu dilberin başkenti olmuştu

O gönül okşayıcı ziyarete çıkardı
Her cuma günü öğleden sonra

Çavuşlar önden kapıya giderdi
Geçeceği yolu insanlardan temizlerdi

Sonra Hatun çarşıya gelirdi
Akıl uyur, fitne uyanırdı

Araplarda bilgili bir şehzâde vardı
Biraz da meczuptu; Şerrüddevle'ydi adı

Nihayet Merv'e geldi, yerleşti
Aklı az ama tahsili çoktu

Safiye Hatun perde arkasındaki aydı
Bir cuma günü ziyarete niyetlenmişti

Önü sıra çavuşlar yol açıyordu
Her bir taraftan halk kaçışıyordu

Ancak uzakta duruyordu
Gözünü açmış, altın mahfeye bakıyordu

O güneş yüzlü mahfeden çıkınca
Şerrüddevle harap oldu onun aşkıyla

Yarım aklı vardı; o da elden gitti
Yarım canı vardı; körkütük sarhoş oldu

Bir narâ yükseldi ondan dertle
Baş üstü yığıldı kaldı yerde

Gerçi Hatun haberdar oldu
Sustu, oradan tenhaya gitti

Gördüğü şeyi görmezden geldi
Aşktan kurtuldu; gördüğüne razı oldu

Nihayet Şerrüddevle kalktı sarhoşça
Bir yerden et geçirdi eline

Ata bindi, kararsızca gidiyordu
O sırada Sencer avdan dönüyordu

Yaklaştı, sonra saygıyla eğildi
Ardından Arapça konuşmaya başladı

Kızkardeşini ondan istedi
Kulluk adına bir yazı istedi

Padişah Arap dilini bilmiyordu
O sırada orada Emir Tahir vardı

Dedi: "Tahir; bak şuna; ne yapmalı?"
Dedi: "Ben söylersem, düşer başı"

Sonra konuşmaya başladı: "Padişahım
Bu meczup, dur duraksız bir adamdır

Senin tarafındadır, seni methediyor
Âcizlikle sana dua ediyor"

Bunu söyleyince içeri atılmasını istedi
Bir süre hapiste tutulmasını istedi:

"Divâneliği azalacak olur belki
Aklının temeli yerine oturur belki"

Ertesi cuma, Hatun düştü yola
O delikanlıyı aradı sağda solda

Sağda solda göremeyince onu
"O meczup delikanlı nerede?" dedi

Bir hizmetçi dedi: "Zindandadır
Ayağı zincirli, başı dönmektedir"

Dedi: "Şimdi zindana gidelim
Çünkü orada sadaka vereceğiz"

O yakut dudaklı zindana girince
Derhal Şerrüddevle'yi çağırttı

Baktı, baştan ayağa zincire vurulmuş
Kanlı gözyaşından yer çamur olmuş

O dilber yüzünden peçeyi kaldırdı
Sevdalının dili, aklı işlemez oldu

Onun parıltısı, ışıltısıyla tükendi
Aklı elden gitti, şaştı kaldı

Hatun onun derdinden hoşlandı
Onun sararmış yüzünden gönlü dertlendi

Orada bir süre oturmak istedi
Ama zindanda oturacak yer yoktu

Sonunda gözyaşı dökerek eve geldi
Ferraşı çağırdı yanına, "Kalk" dedi

"Hava iyiden iyiye karardığında
Filancayı çuvala koy, getir buraya"

Ferraş gitti, koydu onu çuvala
Getirdi o cemal sahibinin yanına

Delikanlı görünce dilberin yüzünü
Aklını tamamen kaybetti

Canı, aklı kalmadı, tükendi
Hâli her defadakinden beter oldu

Hatun gördü onda kemal olmadığını
Cemâline zerre kadar dayanmasını istedi

Bunun üzerine gönderdi onu medreseye
"Belki bu vesvesesi azalır," dedi

"İlim erbabının, söz sahiplerinin arasında
Belki aklı biraz olsun erer kemâle"

Delikanlı medresede hastalandı
Bakıma muhtaç olmayan yeri kalmadı

Kazânın gayretli çalışanları sağdan soldan
Ölüm kargısını onun yüreğine çevirdi

Saraydan bazı kıt görüşlüler geldi
Ona yazı getirdi; canını istedi

Hatun'a ondan haber gelince
Örtüsünü örttü, gitti sevgilisinin yanına

Kadın perdedar dedi: "Sizinle geleyim mi?"
Dedi: "Perdedar orada utanır"

Mahfeci dedi: "Altın mahfeni hazırlayayım mı?"
Dedi: "Hayır, belki sözümü yerine getiririm"

Öbürü dedi: "Atı hazırlayayım mı?"
Dedi: "Hayır, belki aşkımı sağlamlaştırırım"

Hasılı, dosdoğru medreseye gitti
O hastayı kuruntu içinde gördü

Öbür tarafın yolcusu olmuştu
Kanlı gözyaşları içinde kalmıştı

Hatun onun başucuna oturdu
Dedi: "Al şu mektubu, oku tamamen"

Şerrüddevle yine onun yüzünü görünce
Dedi: "Sevgilim hemen dön geriye

Çünkü burada biraz daha durursan
Ölüm benim hakkımdan gelecek

Senin yüzüne bakma gücüm yok
Zayıflığımdan bu, işte, âcizim ben"

Dedi: "Bunca düşmanla uğraştın
Şimdi nasıl razı olunur bu kadere?"

Biçare âşık dedi: "Sevgilim
Benim başucuma şefkatle oturdun

Bütün dünya malları olsun hediyem
Ama yarım can dışında yok vereceğim

Gerçi bu hediye lâyık değildir sana
Dertli canımı hediye ediyorum sana"

Bunu söyledi; tatlı canını verdi hoşça
Toprak onun üzerinde çimenlik olsun hoşça

Hatun onu böyle dertli görünce
Dedi: "Hey kendi zayıflığıyla helâk olan!

Ben üç defa sana üstün geldim
Üçünde de sen tepetakla geldin

Hiç kendi namertliğini farketmedin mi?
Bu gönülle mi benim aşkımı kaybettin?

Sende olan bu erkeklikle
Aşkın olmalıydı yüz kişinin aşkınca

Zindanda ziyarete geldim yanına
Âcizliğin arttı, işin uzadı

Seni yalnız kaldığım yere getirttim
Sanki sana yüz belâ okuyan getirdim

Geldim, oturdum başucuna
Sığmıyordun sen benimle aynı yere

Madem bu derde dayanamıyorsun
Söyle o zaman; ne etmeli sana?

Madem aşkıma dayanacak gücün yoktu
Neden bu kadar iş açtın durdun?"

Bunu söyledikten sonra oradan ayrıldı
Yoksul âşığı orada ölmüş hâliyle kaldı

Defnedilmesini emretti, kefenletti
Denize bir şebnem gitti vesselâm

***

Madem hiç yiğitliğin yok savaşta
Böyle savaşçı gibi laf edip durma

Hey aslanım! Bir yiğit görürsen
Muhannetler gibi kaçarsın korkudan

XIV/2 HİKÂYE

O muhannet büyük bir yılan gördü
Korkusundan bir dama zıpladı

"Kılıç altından kaçmış gibi" dedi
"Yazık yazık! Bir erkekle bir taş yok mu?"

***

Senin namertliğin elinde değil
Senin parmağında ok atacak güç yok

Gerçi sık sık Rüstemlik gösterirsin
Bir puşttan sağlamlık görmek mümkün değil

Gerçi baban sana iyi bir isim vermiş
Ancak utanılacak biri çıktın oğlum!

XIV/3 HİKÂYE

Büyük birinin bir oğlu oldu
Babası hemen Rüstem adını verdi

Gevşekliği son haddine vardı
Adı Rüstem'di ama puşt çıktı

***

Tanrı'dan başka kim sana ad verirse
İyi belle bunu; sana tuzak kurar

İsimle adam gibi adam olsaydın
Adla her işin tamam olurdu

XIV/4 HİKÂYE

Ebû Saîd Mehene kabz hâline girmişti
Hizmetçiye dedi: "Talihli insan! Çabuk

Kendimi kaybettim; bir an beni kendime getir
Dışarı çık, kimi görürsen, bana getir

Dereden tepeden konuşsun benimle
Belki bir yol açar benim önüme"

Hizmetçi gitti; bir ateşperest gördü, çağırdı
Onu şeyhin karşısına getirdi, oturttu

Şeyh dedi: "Anlat hâlini bana
Vaktin nasıl geçiyor, söyle bana"

Ateşperest dedi: "Herkesin imamı!
Dün bir çocuğum dünyaya geldi

Ona 'Câvidan Ziyâd' adını verdim
Dün gece öldü; çok yaşasın şeyhim."

ON BEŞİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Ateşe Gitmesi

Sâlik ansızın ateşin yanına geldi
Gönlünden ateş düşürmüştü harmana

Dedi: "Ey Merih tabiatlı, başı yüce!
Sıcak tabiatlı, çabuk yanar, hızlı koşar

Akan yıldız ile şimşek senin eserin
Sıcak gitmek, sıcak olmak senin için

Şeytan için taşlanırsın; şeytan da senden
Ne acayip dertsin! Derman da senden

Hayvani ruha ruh veren sensin
İnsan nefsinin misafiri sensin

Hakk'ın hitabıyla can cenneti oldun
İbrahim'in bağına reyhan oldun

Taşın, demirin içine giden yol senin
Dünyada fedakârlık billahî senin

Odunsun, Bedahşan lâli yaparsın
Demirsin, rummanî yakut yaparsın

Yüce unsursun, sadece sen gelirsin
Felekle sadece sen boy ölçüşürsün

Hafif ruhluluğunla mutlak hafifsin
Yaksan da uzlaşsan da haklısın

Yeşil ağaçtan çıkarırsın başını
Meftun edersin müştak Mûsâ'yı

Mûsâ sayende buldu uzaklardan yolunu
Öyleyse gösteriver bana lâyık olan yolu"

Bu söz üzerine ateşte kaynama oldu
Onun gönlüne harlı bir ateş düştü

Gözünden bulut gibi gözyaşı boşandı
Ateşin ayağında duracak sabır kalmadı

Dedi: "Ben sürekli can yakıcı oldum
Gece gündüz bunu istedim durdum

Sürekli hararet içinde ateş saçtım
Yine bu gerçeğin işaretini soruyorum

Neyi elime geçirirsem yakarım
Kül üstüne oturmuş görürsün beni

Ben bu gamla kül üstündeyim
Başka birinin kurtulmasına nasıl izin veririm?

Benim işim hararettir, yanmaktır
Benim bütün ömrüm sadece bugün değildir

Ben sıcaklıktan kuruyu, yaşı bıraktım
Hiçbir şey görmeyince, vazgeçtim

Bende bir şey bulamazsın; kalk yürü
Başka yola git; kalk, çabuk yürü"

Sâlik geldi yol gösteren pîrin yanına
Anlattı hikâyesini ona baştan sona

Pir dedi: "Ateş hırstır, tamahtır
Bütün âleme uzun tesiri olmuştur

Herkesi para hırsına düşürmüştür
Böylece herkes para ile bir put yapmıştır

O kadar çok candan, imandan oldular
Sonunda ortaya bir parça altın attılar"

XV/1 HİKÂYE

İsâ bir yolda gidiyordu nûr içinde
İyi bir yol arkadaşı belirdi uzaktan

İsâ'nın üç somun ekmeği vardı
Bir somunu yedi, diğerini ona verdi

Üç somundan geriye bir somun kaldı
Bu somun ikisinin arasında yenilmeden kaldı

İsâ su bulmak için yürüdü
Yol arkadaşı orada somunu yedi

Meryem oğlu İsâ onun yanına geldi
Onun yanında o somunu göremedi

Dedi: "O somun nereye gitti oğlum?"
Dedi: "Benim ondan yok hiç haberim"

İkisi birlikte oradan hareket etti
Nihayet karşılarında deniz belirdi

O zaman İsâ onun elini tuttu
Onunla birlikte deniz üstünde yürüdü

Onu deniz üstünden geçirdi
"Yoldaşım! âdil Tanrı aşkına!" dedi:

"Bir padişah böyle bir delil gösterirse
Böyle bir delili göstermez kendine

Bu yolun yolcusu! Şimdi söyle bana
O somunu kim yedi orada?"

Adam dedi: "Yok benim haberim
Benden ne istiyorsun, bilmiyorum"

İsâ ondan nefret ederek yürüyordu
Nihayet uzaktan bir ahu belirdi

İsâ kıvrak ahuyu yanına çağırdı
Ahunun kanıyla toprağı kana boyadı

Ahuyu kebap etti, birazını yedi
O adam da tıka basa doydu

Daha sonra Meryem oğlu İsâ kemikleri
Bir araya getirdi; üfledi ortasına

Ahu o anda yeniden canlandı
Saygıyla eğildi, çöle doğru gitti

Yine o anda yol gösterici Mesih
"Yoldaş! O Tanrı'nın hakkı için!" dedi:

"Sana bunca kanıtı gösterdi
O bir somun ekmek için bilgilendir beni"

Dedi: "Arkadaş! Aklından zorun mu var?
Bilmiyorum dedim ya; nasıl bilgilendireyim seni?"

Yine o adamı yanında götürdü
Derken karşılarında üç toprak yığını belirdi

O zaman İsâ içtenlikle dua etti
Üç parça toprak hemen altın oldu

Dedi: "Dürüst adam! Bir parçası senindir
Gördüğün diğer parça da benimdir

Üçüncü parçanın sahibine gelince
Kim bir somun ekmeği gizlice yediyse"

Adam duyunca altının adını
Nasıl da hâlden hâle girdi

Dedi: "Öyleyse, o somunu ben yedim
Açtım; gizlice ben yedim"

İsâ ondan doğru sözü işitince
Dedi: "Nefret ederim; senin olsun üçü de

Sen benimle yol arkadaşlığına lâyık değilsin
Ben istemiyorum seni, istesen de sen beni"

Bunu söyledi; bu yüzden kalbi kırıldı
Adamı bıraktı, ondan uzaklaştı

Bir süre sonra iki kişi geldi
İkisi de altını gördü, ona düşman kesildi

Adam dedi: "Bütün altın benimdir"
İki kişi dedi: "Bu altın bizimdir"

Bir ağız dalaşıdır başladı
Dillerinde, ellerinde takat kalmadı

Sonunda üç ham adam razı oldu
Altını üçe bölmek kararlaştırıldı

Üçü de orada acıkmıştı
Açlıktan nefesleri çıkmıyordu

Biri dedi: "Altından kıymetlidir canım
Şimdi şehre ekmek almaya gidiyorum"

İkisi dedi: "Ekmek getirirsen
Hasta bedenimize can verirsin

Sen ekmeğe git; geri döndüğünde
Altınları böleriz o zaman üç hisseye"

Adam hemen altını arkadaşına emanet etti
Düştü yola, kendi işiyle ilgilendi

Şehre gitti, ekmek aldı; kendisi de yedi
Sonra hileyle ekmeklere zehir ekledi

İki kişi ekmek yüzünden ölecekti
O hayatta kalacak, altınlar onun olacaktı

İkisi öte yanda sözleşti
Bu ikisi onu aradan çıkaracaktı

Sonra üç hisse ikiye bölünecekti
Bu karar verilmişken adam geldi

İki kişi derhal onu öldürdü
Zehirli ekmeği yiyince, ikisi de öldü

Meryem oğlu İsâ tekrar oradan geçti
Öldürülenle ölenleri orada gördü

Dedi: "Bu altın burada kaldıkça
Bu altın yüzünden insan öldürülecek sayısızca"

Bunun üzerine dua etti temiz canıyla
O altın ilk hâli gibi dönüştü toprağa

Dedi: "Hey altın! Bir ömrün olursa
Öldürülürsün bir günde yüz bin defa

Altın topraktan iyi olsa da
İyisi mi toprak yağsın altının başına!"

***

Altın kızıl yüzlü, cazibeli olsa da
Ateş kesilir ama elinde tuttukça

Yeni nergiste ileriyi gören göz yoktur
Körlüğünden altını, gümüşü tutmaktadır

Bunca insan altın sevdasındadır
Katır ferciyle eşek toynağı altının yeridir

Böyle altın madem yoldan çıkarıyor
Bu iki yer ona daha lâyıktır

Yüz gizli hazinen olsa da
Hepsinden maksat yararlanmaktır

İster götür, ister ye, istersen sakla
Nasibin bu olacaktır ömründe

XV/2 HİKÂYE

Sultan Mahmut ordusuyla ilerliyordu
Ordusu, filleri yüzünden âlem kararmıştı

Yeryüzü de gökyüzü gibi kıvılcımlıydı
Gökyüzü de yeryüzü gibi tozluydu

Feleğin, gökyüzünün boğası kös sesiyle
İkisi de kânî olmuş bir batman una

Yol üstünde bir virâne vardı
Virânenin duvarında bir divâne vardı

Uzaktan görünce şehriyarın yüzünü
"İşi yüzünden başı dönmüş moruk!" dedi

"Bunca fil, asker, iş güç nedir?
Bunca kargaşa, savaş nedir?"

Dedi: "Önümde, arkamda ne varsa
Bir somun ekmektir yediğim gün başına"

Divâne dedi: "Ben mutlulukla yerim
Çünkü ben bunlar olmadan yerim"

***

Değil mi ki bunlardan nasibin bir sofradır
Bütün bunları toplamak boşunadır

Anlatılır: o haşin şâh, Sultan Mesut
Kızdı Hasan'a; feci şekilde öldürüldü

Bir kasrın önünde baş aşağı astılar
Onun kanını toprağa karıştırdılar

O iyi bir vezirdi Mahmut için
Devletsizliğinden kötü oldu Mesut için

Dünyanın azlığı, çokluğu geçer
Bir anda devlet devranı geçer

Dünya şâhı benzer ateşe
Hoştur onun etrafında olmak pervâne

Hasan öldürüldüğünde, halk başındaydı
Herkes bir başka kusurunu sayıyordu

Öldürüldü ama âlemin kınamasından kurtulmadı
İnsanların dilinden de kurtulamadı

Her eşek onun harmanına inek sürüyordu
Köpekler aslâ leşin paylaşılmasına izin vermezdi

Onun kötülüğünü saydı döktüler
Derken perişan kılıklı biri çıktı ortaya

Dedi: "Onun bir başka kusuru daha vardı
İşittiğim kusurlarından da beterdi"

Dedi: "Ona ait bin kehriz vardı
Her kehriz önünde bir hisarı vardı

Hepsinin kapısı demirden, kıbleye bakar
Her hisarda bir köy, dedikodu dolu

Bin iş yeri vardı, kendi mülkü
Hep ipek dokunurdu resim gibi

Gulamların sayısı binle hesaplanırdı
Hepsi yiğitlikte, iyilikte nam salmıştı

Önünde ardında o kadar kehrizden
Beş batmanlık gasil suyu oldu nasibi

Onun için dokunan onca ipekten
On arşın kefen bezi oldu nasibi

Onca iyi adlı gulamları arasında
Kuşkusuz dört hamal çıktı tabut taşıyıcı

Onca hisardan, onca demir kapıdan
Yer altında on kerpiç oldu nasibi

Onca alçak, yüksek araziden, tarladan
Dört arşın mezar toprağı oldu layığı

Onun kusuru vardı; fazilet, beyan ile
İncelikleri bildiğini iddia etti dünyada

Gerçi canını incelikleri bilmekle verdi
Dünyanın ayıbını zerre kadar bilmedi

Dünyanın ayıbına bakmayan ince düşünceli
Gurura kapılır, görmez öbür dünyayı

Gerçektir; bugün kanını döktüler
Kasırdan baş aşağı sarkıttılar

O görmedi; oysa yol dolambaçlıydı
Kusuru buydu; diğerleri bir hiçti

Yolun korkunçluğunu görürsen, erginleşirsin
Her şeyi bir yana bırakır, kurtulursun

Kendi boğazını kendi eliyle sıktı
Kendi yüzünden âciz kaldı, öldü"

***

Sürekli bir parça aşırabilmek için
Bir tane koymuşsun tuzak için

Herkesin tuzak kurması dükkâncılıkla değil
Senin tuzağın hırka içine gizlenmektir

Hile için yenini kısa tutmuşsun
Böylece elini uzatmak istemişsin

Tabiatınla şeriata itaatsiz olmuşsun
Kör olduğun için maviliklerde kaybolmuşsun

Kim hırka içinde hileye başvurduysa
Dükkânın kapısını açmıştır bu amaçla

İnsanlar karanlığa, aydınlığa çıktılarsa
Bu sözle uzaktadırlar, hem de çok uzakta

Şükret Allah'a, onlardan değilsin
Halvettesin sen; perişan değilsin

XV/4 HİKÂYE

Bazen Mecnûn'da hareketlilik olurdu
Zaman zaman çarşıya gelirdi

Şaşkın, sarhoş hâlde seyre koyulurdu
Sonra hemen eliyle burnunu kapatırdı

Biri ona dedi ki: "Hey dini bozuk!
Neden böyle burnunu kapatıyorsun?"

Dedi: "Hey pazarcıların kötü kokanı!
Burnumu çok rahatsız ediyor"

Dedi: "Öyleyse çarşıda az otur"
Dedi: "Olmaz; önemli işlerim var

3245

İstediğim bir şey var; göreyim gündüz gözüyle
Çarşıda bulunanları hararet, yangı içinde"

ON ALTINCI MAKALE

Düşünce Sâlikinin Rüzgâra Gitmesi

Sultan gönüllü, derviş tabiatlı sâlik
Başı toz toprak içinde geldi rüzgâra

Dedi: "Ey halkın canını besleyen
İnsan boğazının hemdemi, bağlısı olan

Kimin mutlu bir ömrü varsa, sayende
Canı olan herkesin yaşaması, sayende

Can yönüne doğru hürmetle yol alırsın
Nûr getirir, karanlığı götürürsün

Can sahanlığının süpürülmesi sayende
Dillerdeki konuşmalar da sayende

Gençlik ateşini yakan da sensin
Hayata kaynak veren de sensin

Sen Süleyman'ı yücelere ağdırdın
Onun tahtını doğuya, batıya taşıdın

Âd kavminin kökünü sen kazıdın
Baş aşağı getirip yere çaldın

Hem lütfun hem çok kuvvetin var
Kuvvetlendir, sonra lütfunla adam et beni

Çok dolandın sen dünyanın etrafında
Cânanımın kokusunu ulaştır canıma"

Rüzgâr sâlikten dinleyince bu sözleri
Buna üzüldü, soğuk bir nefes verdi

Dedi: "Ben de ayaktayım sürekli
Bu musîbetten dolayı elim boş kalır sürekli

Başımda toprak, elimde hava var
Bu gam yüzünden yok bir yerde durağım

Kapı kapı dolaşıyor, onu arıyorum
Sabahtan akşama kadar bu sözü söylüyorum

Ben bu yolda çok hayran kaldım
Hava gibi sözüne güvenilmez oldum

Şimdi havaya güzeli, çirkini verdim
Şimdi ben ne Cennet ne Cehennem isterim

Maksada ulaşma umudu bulursam
İki âlemde de muradıma ermiş olurum

Bir nefeslik bile umut kokusu almazsam
Yapacağını yapacaktır soğuk nefesim

Ateş yüreğime düştü bu gam yüzünden
Harmanım yele verildi bu gam yüzünden

Dünyayı dolansam da yüz kere
Benim sırrımdan olmayacak haberi

Sen elini çek eteğimden, vazgeç
Çünkü bir iş gelmeyecek elimden"

Sâlik önder pîrin huzuruna geldi
Anlattı hâlini onun yanında

Pîr dedi: "Rüzgâr canın hizmetçisidir
Rüzgâr ruhtandır; onun ruhu da ondandır

Onun rahatı insanlara, cinlere ulaşır
İnsanlar, cinler iki dünyada onunla kemal bulur

Güzeldir o; güzellik var onda
Rahmân'ın nefesinden nasip var onda

Kimin kaybedilmiş Yusuf'u yoksa
İman getirse de getirmiş sayılmaz

Senin can Mısır'ında oturuyorsa bir Yusuf
Her zaman onun esintisi gelir sana

Bir nefesliğine hissedersen onun meltemini
O nefesle anlarsın bir hiç olduğunu

İki âlem senin düşmanın olsa da
Kendi Yusuf'undan gelen esinti yeter sana

Bütün âlem altüst olsa da
Yusuf'un gölgesinden sakın ayrılma!"

XVI/1 HİKÂYE

Anlatıldığına göre bir gün bir hüma uçuyordu
Mahmut'un askerlerinden kim onun gölgesini görse

Hepsi birden onun gölgesine koştular
Bu yüzden birbirlerini itekledi, kakaladılar

Nihayet Ayaz geldi, maksadına ulaştı
Mahmut'un gölgesine sığınır oldu

Sonra o gölgede, yolun tozu arasında
Her zaman başta giderdi şâhın önü sıra

Birisi ona dedi ki: "Hey fikri bozuk!
Hümanın kanat gölgesi yok orada"

Dedi: "Sultanım hüma olarak yeter bana
Onun gölgesi yol gösteren rehberdir bana

İyice anladım; işim budur benim
İki âlemde de zamanım budur benim

Başımı çevirmem aslâ onun dergâhından
Başsız, ayaksız giderim ben onun yolunda"

XVI/2 HİKÂYE

Devletli bir hırsız vardı, uyku vaktinde
Ahmed-i Hıdrûye'nin evine geldi

Evin çevresinde çok dolandıysa da
Hiçbir şey bulamadı; döndü deliye

O habersiz dışarı çıkacağı sırada
İçinde ümitsizlikle yöneldi kapıya

Şeyh seslendi, dedi: "Cömert adam!
Umutsuzca gidiyorsun; dön geriye

Kovayı al, su çek, gusül abdesti al
Sabah olana kadar namaz kıl, konuşma"

Hırsız işe koyuldu onun emriyle
Meşgul oldu namazla, zikirle, istiğfarla

Sabah olup gün doğduğunda
Bir zengi yüz dinar getirdi

Şeyhe verdi, dedi: "Bu senindir"
Şeyh dedi: "Bu misafirimize aittir"

Parayı hırsıza verdi, dedi: "Senindir
Bir gecelik ihlasının karşılığıdır"

Hırsıza bir hâller oldu, değişti
Gözyaşı döküyordu; canı talepteydi

Yere kapandı kibirsiz, benliksiz
Hırsızlıktan, haydutluktan tövbe etti

Şeyhe dedi: "Kötü bir hırsızlıktı benimki
Cehaletten yaptım, şaşırmıştım yolumu

Bir gece Allah için çalıştım
Ömrümde bulmadığımı buldum

Bir gece onun için namaz kıldım
Hırsızlıktan kurtuldum, ihtiyaçsız oldum

Gece gündüz Tanrı için çalışırsam
İki dünyanın saadetini bulurum

Öleceğim güne kadar tövbe ettim
İtaat etmekten başka yoktur işim"

Bunu söyledi, devletli biri oldu
Şeyhin müridi, ibadet adamı oldu

***

Şunu iyi belle; iki dünyada
Kimse ziyan etmez Tanrı katında

Sen yukarılardan bu inişe geldin
Kadınlar gibi süse, ziynete büründün

Âlem bir yokuştur baştan başa
Bırak değirmeni; suyun çıktı dışarıya

Felek gibi bu meydana niyetlenirsen
Her nefeste yüz değirmen döndürürsün

Terk et dünyayı; dinin olsun
Çıkar onu elden; elinde bu olsun

Azizim! Bir şey çıkarsa elinden
Onun yükü düşecektir sırtından

XVI/3 HİKÂYE

Hamalın biri güzel güzel oturmuştu
Hamallık ipini sırtından çözmüştü

Birisi dedi: "Hey ham adam!
Sürekli böyle işsiz oturulur mu?

Sırtından ne çok gümüş para düşüyor
Gümüş parası olmayınca ne yapar işsiz biri?"

Bunun üzerine kaba saba hamal dedi:
"Benim sırtımdan bir dirhem düşerse

Bin dirhem gidecek olursa benden
Azizim, yüz katı yük düşer sırtımdan"

***

Ne kadar yük çekeceksin? Yüksüz ol
Bir anlık ömür varsa kıymetini bil

XVI/4 HİKÂYE

Bir câniyi götürüyorlardı perişan hâlde
Baş aşağı asacaklardı onu darağacına

O neşeleniyordu; çok dinç hâldeydi
Gülüyordu oysa gülünecek yer değildi

Biri sordu ona: "Bu rahatlık neden?
Öldürülme vaktinde böyle sevinmek neden?"

Dedi: "Kader bu; bu kadar ömür kaldı
Bu kadarı için hiç gamda yaşanır mı?"

Bunu söylerken Hak onu kurtardı
Ölüm kenara çekildi; hayatta kaldı

***

Ne bulursan istifliyorsun; istifleme
Hiç kimse için az çok bir şey ayırma

Elinde ne varsa, gönder öbür tarafa
Yarım hurmadan az olsa gönder o tarafa

O tarafa ne gönderirsen, senindir
Her neyi saklarsan, ceremesi senindir

XVI/5 HİKÂYE

O padişah kulluk ihtiyacı dolayısıyla
Tanrı erenlerinden birinin gitti yanına

Dedi: "Bir öğüt ver, rehber olsun bana
Bunun gibi yüz mülkten iyi olsun bana"

Dedi: "Şehriyarım! Şimdi bak bakalım
Dünya işleri ne kadar yarıyor işine?

Dünya işlerinden kaçınılmaz olanı
Yap o kadarını; sonra et istirahati

Şimdi bir de bak âhiret işlerine
Âhirette ne kadar muhtaçsın ona

Senin için âhirette lâyık olan neyse
O işi yapmak daha uygundur sence

Gece gündüz dünya ile âhiret işini
Talep et kendi ihtiyacın kadarını

Burada ne kadar ihtiyacın varsa yap onu
Orada sana ne gerekliyse bul çaresini

Kıl kadar bir bağlılığın olursa
Kıl kadar yorgunluk gelecek sana

Bağlılığın dağ kadar büyük olursa
Dağ kadar yorgunluk çıkacak karşına

Her bağlılığın bir bağ olacak sana
Ne kadar sürecek bu bağlılığın acaba?

Baştan ayağa kopar bağlarını
Belki böylece ölebilirsin; yoksa vay hâline!"

XVI/6 HİKÂYE

Kâmil biri demiş: "Bilir misin, adam kimdir?
Şen şakrak yaşayabilen adam değildir

Adam dediğinin sevinçli canı vardır
Dünyayı umursamadan hoşça ölebilir"

***

Ey bu çemberde bükülüp duran!
İp büken çırak gibi duran!

Bu çemberden ebediyen geçilecek madem
Dünyanın çevresine ne kadar ip dolayacaksın?

Daha ne kadar bundan fazla yığacaksın?
Yığdıklarının hepsi yıkılmayacak mı?

Sürekli Kārûnluk etmeyeceksen
Mezar başında bitecek yiyeceğin, giyeceğin

Peygamberler böyle çalıştı, yaptı
Üstatların üzerinde dükkân yapma

XVI/7 HİKÂYE

Meryem oğlu İsâ uykuya dalmıştı
Başının altına yarım kerpiç almıştı

İsâ tatlı uykusundan gözlerini açtı
Mel'un İblis'i başucunda gördü

Dedi: "Hey mel'un! Niçin dikiliyorsun?"
Dedi: "Başının altına kerpiç koymuşsun

Bütün dünya benim iktaımdır
O kerpiç benimdir; bu aşikârdır

Benim mülkümden tasarrufta bulunursan
Kendini benim kervanıma katarsın"

İsâ kerpiçi fırlattı başının altından
Yüzü toprakta uyumaya çalıştı

O yarım kerpiçi atınca İblis dedi:
"Gidiyorum; şimdi güzelce uyu"

***

Madem mezar kerpiçinin altına düşeceksin
Neden kerpiç üstüne kerpiç koyarsın?

Madem gönül kanından çamur karıyorsun
Dünya uğruna neden çamur karıyorsun?

XVI/8 HİKÂYE

Bir gün yoldan geçiyordu Peygamber
Bir oluğu çamurla sıvıyordu Ömer

Yanından geçti; ona selâm vermedi
Ömer derhal ardından yürümeye başladı

Dedi: "Resûlullah! Ne oldu acaba?
Ömer'den hızlı hızlı kaçıyordun âdeta"

Dedi: "İmaret yüzünden aldanmışsın
Ölüme zerre kadar inanmaz mısın?

Kuşkusuz canının kökünü kazıyorsun
Oluğuna çamur sıvıyorsan"

***

Kimin mezarda toprak olması gerekiyorsa
Çamur sıvamakla ölümden korkmaz mı acaba?

Bu dünyayı terk etmek gerekiyor
Toprağa, kana bulanmak gerekiyor

Kan, toprak içinde kalmamak için
Başından ne zaman gidecek avâreliğin?

Bu toprağın her zerresi bir ağaç olursa
Her zerre yüz bin can meyvesi verir

Kim bilir nice ilginç canlar
Bu derin denize dalmıştır

Kim bilir, nice aziz gönüller
Kan olmuştur; kan olur seninki de

Kim bilir, nice temiz bedenler
Toprak altında kana bulanmıştır

İki âlemin de hasılı hayıflanmaktır
Herkesin gönlünde ancak hayıflanma vardır

Böyle bir sarayda nasıl dik oturulur?
Onun kenarından kalkacağız derhal

Âlemin işi tılsımdır, dolambaçlıktır
Haraplık içinde haraplıktan öte değildir

Sağlamken harap olmuş bir şehir vardı
Güneş yüzünden baştan başa çoraklaşmıştı

Yüz binlerce teras, duvar, kapı
Baş aşağı, üst üste yığılmıştı

Bir gün mecnûnun biri o şehri gördü
Çok kahırlandı, hayıflandı

Hayretler içinde orada dikildi
Şehre her yönden bakıyordu

Gün ortasına kadar orada durdu
Sanki ayağı orada çamura saplanmıştı

Birisi sordu ona: "Hey yolun delisi!
Neden şaşkınlık içinde kaldın burada?

Çok derbeder, gamlı olmuşsun
Bu kadar kaldığına göre ne düşünüyorsun?"

Dedi: "Hayretler içinde kaldım
Vaktiyle burası mamur bir şehirmiş

Şehrin içinde insan kalabalığı varmış
Hâline bakılırsa büyük bir şehirmiş

O zamanda bu şehrin insanları yaşarken
Ben neredeydim acaba o zamanlar?

Şu zamanda ben açıkça buradayım
Onca insan, iş güç ne oldu acaba?

O zamanlar ben neredeydim?
Yahut o zamanın insanları nerede?

Ben o zaman yoktum; onlar vardı
Ben dünyaya gelince onlar gizlendi

Bu sözün gerçeğini bilmiyorum
Burada, işte buna şaşıyorum

Kim bilir, bu pergel nedir?
Yahut bu pergelin dışında olan nedir?

Çok dolandım orayı burayı
Şimdi kaybettim gönlümü, kendimi

Hiçbir gönlün hayretten başka çaresi yok
Bu gidiş gelişten kimsenin canının haberi yok"

ON YEDİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Suya Gitmesi

Sâlik geldi temiz yüzlü suya
Dedi: "Ey hızlı giden temiz varlık

Dünyada canlı ne varsa senin sayende
Kuşkusuz kapalı olanlar açılır sayende

Nerede yeşillik varsa senin eserindir
Tazeleştirmek senin işleyiş tarzındır

Selsebil, Kevser, Rıdvan senindir
Ölümsüzlük pınarının hayatı senindir

Cânanın yolunda mutlulukla gidersin
Kuşkusuz her an daha mutlu gidersin

Cânan aşkının kemaliyle kalem gibi
Önce başını koyarsın yola, sonra ayağını

Hem sürekli temizsin, hem temizleyensin
İçte, dışta hem cisimsin hem cansın

Her şeye girersin ruh gibi
Nûh iki âlemde başarılı oldu sayende

Kimin suyu varsa, senin ardındadır
Kimin yüz suyu varsa, sayendedir

Demirden sert olmaz susamış biri
Sayende hançer olur su verilince

Demiri böyle suya doyuran şey
Benim canımı da hâlsiz bırakabilir

Bir an için onun kapısından haber ver
Böylelikle olsun bir anda yüz âlemin"

Su bu söz üzerine kıvrandı
Bir ateş çıktı içinden, parlaklığı kalmadı

Dedi: "Ben kimim ki? Eteği ıslak biri
Eteği ıslak birinden ne erkek olur ne kadın

Bütün âlem elini yıkadı benimle, vazgeçti
Benim yüzümdendir insanların mizaç zayıflığı

Gidiyorum baştan ayağa çıplak, gündüz gece
Bu mânâyı arıyorum sürekli ben

Bazen umutsuzluk içinde yumuşak yumuşak giderim
Bazen bir zanna kapılır, hararetle giderim

Bazen yüz türlü coşarım bu sebepten
Bazen bağırır, haykırırım bu sebepten

Baştan ayağa gözyaşı içindeyim bu yüzden
Başsız, ayaksızım; ateşi kıskanırım bu yüzden

Bir süre gittim iyilik bulma umuduyla
Su olduğum için işim varmadı bir sona

Sanki varacağım yer görmüştür beni
Bir kerecik olsun değirmen yolunda

Ateş gibi hararetlensem talepte
Der bana: 'Hey edepsiz! Git kuma'

Böyle bir dertle almadım onun kokusunu
Ona nasıl götürebilirim başka birini?"

Sâlik geldi elden tutan pîrin yanına
Kalp kutusunun mücevherlerini gösterdi ona

Pîr dedi ona: "Su temiz olmak demektir
Onun işi daima temizlenmek, arınmaktır

Su aslında temiz yaratılışlıydı
Bu yüzden Arş'ın binası su ile kuruldu

Kimde bu yolun temizliği varsa
Canı haberdar olur Hakk'ın temizliğinden

Sen köpek nefsin yüzünden kirli oldun
Pisliğin yüzünden göze görünmez oldun

Bir an olsun firavun gibi yenildiğin yok
Mısır'a sahip değilsen de firavunluğun çok

Sen firavunluğunla büyük şehir gibisin
Firavunun dostusun; Hâmân talihlisin

Midenle ferce kul olmuşsun hey leş yiyici!
Gece leş gibi yatarsın, gündüz çalışmazsın

Duymuşsundur o Cehennem köpeği var ya
Uyumuş senin içinde; istirahattesin mutlulukla

Bu Cehennem köpeği ateş yer
Ona ne verirsen, güzel güzel yer

Dur hele, yarın nefis ile benliğinin köpeği
Sana düşmanlık için Cehennem'den kaldırsın başını

Bu köpek senin düşmanındır; köpekten de beter
Hey habersiz! Ne kadar besleyeceksin köpeği?

Nefsinin azığını gönlün için ver sürekli
Senin azığın haram olmasın sana bari

Azığın nasıl haram olur böyle yersen?
Erkekler gibi ye bir taam yiyeceksen"

XVII/1 HİKÂYE

O basiret sahibi Ahmed-i Hidrûye dedi:
"Gördüm ben bütün dünyadaki insanları

Seçkini, avamı, bir ahıra girmiş hepsi
Görüyorum hepsinin bir yiyeceği yediğini"

Biri sordu ona: "Ey şeyhlerin ulu'su!
Sen de o ahırda hiç bulunmadın mı?"

Dedi: "Bulundum." Dedi: "Peki, ey basiret sahibi
Diğerleriyle senin arandaki fark nedir ki?"

Dedi: "Diğerleriyle aramda fark var
Hepsi sevinç gösteriyor, yiyor, içiyor

Tepişiyorlar oysa bilmiyorlar durumu
Mevki ile mal ile kaldırıyorlar başlarını

Herkes gülüyor, hoşça naz ediyor
Herkes aynı yerde duruyor, hoş hoş oynuyor

Oysa ben yaşayacak kadar az yiyorum
Gafil değilim; durum nedir, biliyorum

Her zaman yağmur gibi kanlı yaş döküyorum
Gülmüyorum; dünya yüzünden gururlanmıyorum

Fark var onlarla aramda; bu yeterlidir
Müslümanın yol azığı bu olmalıdır"

***

Dünya nimetleri lezzetli olmuştur
Yüz hikmetten sonra hasıl olmuştur

Temizlik ve incelik onun has vasfıdır
Bunu övecek olursam, çok yerindedir

Köpek nefsin için yemek yersen daima
O nimet haram olacaktır sana aslında

Bir nimet temizlik ve ibadet hakkında
Bir an için seninle konuşacak olsa

Kirlilikten âlemin yüz karası olur
Bir an içinde adı âlemden silinir

XVII/2 HİKÂYE

Basiret sahibi Ebû Saîd bir gün gördü
Yol üzerine bir helâ yapılmıştı

Göğsünü asâsına dayadı orada
Öylece kaldı, bakıyordu oraya

Kim onu görse inkâr ediyordu
Özellikle münkirlerin sayısı az değildi

Sonunda bir mürit ona sordu
Hal sultanından durumu öğrenmek istedi

Şeyh dedi: "Bu pislik görüldüğünde
Nice tuhaf rumuzlar işitilir ondan!"

Dedi ki: "Ben yüz türlü nimettim
Hem kuvvette hem himmetteydim

Hem Hakk'ın dergâhından gelmiştim
Hem Hak yolunda besin olmuştum

Çok rengim, lezzetim, kokum vardı
Herkes hakkımda konuşmak isterdi

Bir aralık seninle konuşmuştum
Onca sultanlığı terk ettim, bıraktım

Senin yüzünden yüz ibadetten geri kaldım
Senin yüzünden bir anda böyle oldum

Seninle sohbet beni böyle güzelleştirdi
Beni hem necis, hem uğursuz, hem rezil etti

Nimet yiyen adam! Sen böyleysen
Bende olan gitti hey biçare adam!"

XVII/3 HİKÂYE

Bir efendi başı dimdik gidiyordu
Yolda çukuru temizlenmiş bir helâ vardı

Oradan geçerken yeniyle burnunu kapattı
Cübbesinin eteğini de üstüne tuttu

Tesadüfen orada bir mecnûn vardı
"Burnunu burada kapatma," dedi

"Hey habersiz! Bu pislik yakın zamanda
Getirilir önüne; 'Ye!' denilir sana

Bugün onun yüzünden kapama burnunu
Yarın öbür gün nazla, hoşça yersin bunu

Yarın sana işret azığı olacak bu şey
Neden bugün ondan nefret edersin ki?

Kan ile balgama bulaşmış olanlar!
Midelerini leş mezarlığı yapanlar!

Kâh köpekler gibi tutup parçalarlar
Kâh kurtlar gibi öldürür yerler

Tertemiz nimeti necis hâle getirirler
Sonra da reisliğe yeltenirler"

XVII/4 HİKÂYE

O bilge düşüne düşüne geçiyordu
Ovada bir hela ile kabristan gördü

Bir narâ attı, dedi: "Hey seyredenler!
İşte nimet! İşte nimet yiyenler!"

***

Tuhaf şeydir; böyle bir nefis varken
Tanrılık iddiasıyla kaldırır başını

Âlemdeki bütün çirkinlikler onun pisliğinden
Yetmiyormuş gibi bir de tanrılık etmek ister

Her nefiste bu iddia vardır ama
Kendisini Firavun'dan iyi göstermek ister

XVII/5 HİKÂYE

Mel'un İblis Firavun'un yanına gitti
Yerden bir avuç kum aldı

Sonra o kumu inci hâline dönüştürdü
Sonra o incileri kum hâline getirdi

Dedi: "Al şu kumları; inci yap sen de"
Dedi: "Bu nasıl yapılır, hiç bilmem"

Sonra mel'un İblis konuşmaya başladı
Dedi: "Senin böyle başın, sakalın var

Dilencilik edersen, çok iğrenç bulurum
Peki neden Tanrılık iddia edersin?

Her zaman sakalın mücevherlidir
Taht istersin, murassa taç giyersin

Bu sakalınla böbürlenir durursun
Bu mu sakal? Sen hiç utanmaz mısın?

Bu kudretiyle, bu âcizliğiyle
Beni kabul etmiyor kulluğa

Sen hem alacalı, hem dazlaksın
Kim seni Tanrı beller? Sussana!

Kâfir nefsimi ben her anda
Dener dururum ibadette

Tehlikeli denize batmış görüyorum onu
Her nefeste beterin beteri görüyorum onu

Şu uğursuz köpeğin bana yaptığını
Bana yaparsa kâfirim Rûm kâfiri

Benim gibi kendine düşman olan yoktur
Kim var benden habersiz? Kimse yoktur

Başıma gelenler gelmedi kimsenin başına
Bu baş yüceliği henüz gitmedi ardımdan

Benim devletim bulutsuz bir yağmurdu
Ömrümün hasılı tamamen hayıflanmaydı

Bir derdime bile derman olmadı
İğne iplik oldum; derdimi kıl kadar eksiltmedi

Yazık! Bedendeki canımızı yitirdik
Canın kıymetini zerre kadar bilmedik

Tufanda ölüyoruz susuzluktan hepimiz
Oysa hayat pınarından gelir daima suyumuz

Hem yaşayış zamanının sevinci kalmadı
Hem ömür kandilimizin nûru kalmadı

Derdimize nerede merhem bulacağız?
Ömür gitti; nerede matem tutacağız?

Bu derdi yaşamadığı için demir kan oldu
Kanayan bir gönül demir gibi nasıl olur?

Bir dert noktası olmazsan evlat
Sana nasıl adam denilir evlat?

Her kimin gözünde diken yoksa
İşi yoktur onun Tanrı'nın gayb gülüyle

Gidiyorsun onun yoksul kâfiri gibi
Onun önünde hiç böyle gidilir mi?

Evin dinden, gönülden uzak olursa
Dinsiz, gönülsüz nasıl gidersin Tanrı huzuruna?

Madem senin evin matem yeridir
Böyle bir yerde gönlün nasıl mutludur?"

3485

XVII/6 HİKÂYE

Bir dervişin bomboş bir evi vardı
Eve hırsız girdi; dervişin haberi oldu

Bir şey var mı diye çok aradı
Ne yazık ki eli bomboş kaldı

Yaşadıklarından dolayı yüz lâhavle çekti
Bunun üzerine dervişe bir gülmedir geldi

Hırsız dedi: "Evin böyle tamtakırken
Nasıl gülebiliyorsun? Salak mısın?

Âlemde az rastlanan bir ev
Gülme yeri değil, matem yeridir

3490

Cahilliğinden kendine yürekli diyorsun
Çünkü hamamda aslan resmi görmüşsün

Ormandan aslan sesi gelecek olsa
Yürekli adam dönüşür muhannete

Eskinin içinde yeniye yol olur mu?
Rustemlik muhannetin işi olur mu?

O cemâlin güneş ışığı vurunca
Ne değerin olur ki hayâle daldığında?

O nişansız cemal görünecek olsa
Hani ebediyen ilk ve son olan cemal

Başını engin denize daldırır
Sonra o denizi başına koyar

Bunca köpük, duman arasında sen
Olmak istediğin gibi olmayacaksın

Sonunda artık gitmen gerekir
Sonundan, geçmişinden olmaz haberin

Ne bir an evvelki durum görünür
Ne sonda son zerre görünür

Ben bununla onun arasındayım; ne o ne buyum
Cisimden, candan habersizim; ne o ne buyum

Temelimde küfür var, imanım zayıf
Nefsim galip, bedenim güçlü, canım zayıf

'Nasıl edeyim?', 'Nasıl edeyim?'ler çoğaldı
Hayret vardı; aşk onunla yâr oldu

Şimdi hayret, hasret içindeyim
Bir karınca kanadına kıskançlık duyuyorum

'Bilmem' lafı nerden çıkar; bilmiyorum
Aklımın zühdü, canımın aşkı neredendir?

Bildiğim kadarıyla bir şey bilmiyorum
Hepsini biliyorsam, nereden biliyorum?

3505

Bilgili olmak benim için bilgisizliktir
Benim bütün bilgisizliğim hayranlıktır

Bütün hayranlığım bitikliğimdendir
Bütün bitikliğim ölümcüllüğümdendir

Ölüye din hayatı verilir mi?
Cemşid'in kızı mehirsiz verilir mi?

Su içmek sirozlu için zehir demektir
Özellikle onun sirozu karın şişmesi demektir"

ON SEKİZİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Toprağa Gitmesi

Sâlik geldi yük çeken toprağa
Dedi: "Ey zahmetler çeken biçare

İki dünyada nerede bir sır varsa
İçinde gizli şeyler var dışarı çıkarsan da

Sen kudret elinin hamurusun
Fıtrat sırlarının taşıyıcısısın

Dört erkândan biri hakkıyla sensin
Bir rüknü sende ararsam, yerindedir

Gerçi yükün, zahmetin var dışardan
Ama hazine yükün var içerden

Kucağında yüz bin hazine görüyorum
Kucağında ne varsa dök ortaya

Kimde ilginç hazineler varsa
Başkalarını nasıl nasipsiz bırakır?

Sır arayan biri olduğumu biliyorsun
Söyle bana kendi hazinenin sırrını

Sarhoş gönlüme bir kapı açıver
Gideceğim yer için yol gösteriver

Yoldaki toprak bu sözden haberdar oldu
Avucu bomboş, yoldaki toprak gibi oldu"

Dedi: "Ben dünyada kim oluyorum ki?
Açık veya gizli ne sırrım olabilir ki?

Bir şeyim yoktur hayâl kırıklığından başka
Benim bir özelliğim yok ölümlülükten başka

Kader yüklendi; etmediğini bırakmadı bana
Keçem bağlandı öküz sırtına, girdim ölüm yoluna

Önce yoldan kaldırdılar beni
Sonra kül sandılar toprağımı

Umutsuzluktan nasıl tükenmiş hâldeyim!
Toprakta yatarım, toprak yerim

Öküzü bana düşman ederler
Hepsini benim harmanıma salarlar

Bedenimde dağ kadar ağır yük var
Her zaman yüz yüze geldiğim güruh var

Gerçi ayak altında zerre zerre oldum
Hiçbir yerde zerrenin tozunu görmedim

Gece gündüz bu dertle tükenmiş hâldeyim
Ölü müyüm, diri miyim, bilmiyorum

Bana ne zulümler edildi, fesat yapıldı
Sonra utanarak dönüştürülmem istenir

Çok tehlikeli, dasdaracık yerdeyim
Başımda toprak var; yerlerdeyim

Bütün ölenleri içime koyarlar
Ölümü bir altın başlık sanarlar

Ölülerin arasında habersiz hâldeyim
Benim hayattan nasıl olur bir izim?

Ölmüş bir gönülde nasıl hayat bulursun?
Terk et beni; yoktur benim hâsılım"

Sâlik geldi temiz yaratılışlı pîre
Kendi durumunu anlattı pîrin önünde

Pîr ona dedi: "Yük çeken toprak
Hilim âlemi, güzel huy cihanıdır

Toprak gibi tahammül edebilirsen
İki âlemde su gibi temiz olursun

Sen zerre kadar tahammül edersen
Güneş gibi kendini gösterirsin

Kim azıcık tahammüle alışırsa
Huyunun misk kokusu yayılır dünyaya"

XVIII/1 HİKÂYE

Abdullah-ı Tahir avdaydı
O ünlü, şehre dönüyordu

Yolunun üstünde oturma yerli köprü vardı
Yaşlı kadının biri o köprüden fırladı

Abdullah'ın atı ürküp şâha kalktı
Abdullah'ın külahını yere düşürdü

Abdullah ona kızdı, küplere bindi
O kadının kim olduğunu öğrenmek istedi

Dedi: "Bre cahil! Ne yaptın sen?
Bula bula oturacak yer burayı mı buldun?"

Yaşlı kadın eliyle şikayet mektubu uzattı
Dedi: "Bir evladım var; yoktur suçu

Senin zindanında düşkün, esir kaldı
Ey emir! Lütfet, çıkarıver onu

Canım yanıyor onun derdinden
Gündüzüm karardı onun sararmış yüzünden

Yaşlıyım; ömrümün son günlerine geldim
Merhamet et yangı dolu gönlüme"

Emir öfkeyle yemin etti:
"O oğlan esir olarak hapiste ölecek

Onu zindandan aslâ çıkarmayacağım
Onu orada âciz hâlde tutacağım"

Yaşlı kadın dedi: "İş bilir emir!
Dünyayı yaratan iş başında değil mi?

Sen bir işteysen, Yüce Tanrı da işte
Kudretlidir; her şeyi bilendir

Ben şimdi işimi ona havale ediyorum
Yürü git! Ben de yükümü çekiyorum

Dünyaya hükmeden Tanrı kapısı durdukça
Senin kapına gelmek ardır bana

Sustum; canım yanıyor; işte, gidiyorum
Sen mi güçlüsün, Tanrı mı? Hadi bakalım!"

Bu söz Abdullah'ın yüreğine işledi
Yolun tozuna kanlı gözyaşı döktü

And içti tekrar o müşfik insan:
"Şimdi geçmeyeyim bu köprüden

Getirilmedikçe bana o oğlan
Ne ben onu göreyim, ne o görsün beni"

Zindana adam gönderdi, at üstünde getirtti
Onun cemâlini görünce bu ünlü kişi

Ona kaftan giydirdi, dedi o yüce kişi:
"Gururla dolaştırın şehirde bunu

Sağa, sola tellal çıkartın her yana
Bu, Allah tarafından serbest bırakıldı!

Dağı saman çöpüne çeviren Tanrı
Bu işi Abdullah'ın rağmına etti!"

Birinin tahammülü iyidir ama
Şâhların tahammülü daha iyidir daima

Nasr-ı Ahmed bahar günlerinde
Gitmek istiyordu bağlara, yeşilliklere

Çalgıcılarını önden göndermişti
Onlarla birlikte semâ ile bâde vardı

Bir muhtesip vardı İlyas adında
Çok sağlamdı takvâda, mânâda

Oradakilerin önüne çıktı elinde kamçı
Ne gördüyse hem döktü hem de kırdı

Nasr bu durumdan haberdar oldu
Bunun üzerine İlyas'ı çağırttı

Dedi: "Hey dini bozuk zavallı İlyas!"
Dedi: "Ne oldu sana zavallı Nasr?"

Dedi: "Kim sana bu işi verdi? Söyle"
Dedi: "Şâhlığı kimden aldın? Söyle"

Dedi: "Emîrülmümininin emridir"
Dedi: "Şâhlığım Rabbülâlemindendir"

Dedi: "Söyle, zerre kadar korkmaz mısın?"
Dedi: "Âlemde ben varım, bir de kamçım

Kimseden aslâ bir şey beklemem
Gözümde değeri yoktur âlemin

Ne öldürülmekten zerre kadar korkarım
Ne de senin gibi belâdan korkarım

Birisi kanımı dökse öldürse beni
Hoştur; o kan Allah'a ulaştırır beni

Kan senin için Hakk'a götüren rehberdir
Dünyada bundan iyi şey var mıdır?

Misk hoşuna gider, beğenirsin
Çünkü ondan sana kan kokusu gelir"

Bu sözler Nasr'ın çok hoşuna gitti
Onun sözlerine öfkelenmesi geçti

Dedi: "Şad ettin beni şimdi; şad ol
Bir dilek dile benden; özgür ol"

Dedi: "Az veya çok bir şeye muhtaç değilim"
Dedi: "Ama mutlaka bir şey istemelisin"

Şerefli şâhın hemen yanı başında
Çok zayıf bir gulam duruyordu ayakta

Şeyh İlyas ona şöyle bir baktı:
"Hacet ondan istenir, padişahtan değil"

Nasr dedi: "Benim gibi bir şehriyarın yanında
Ondan hacet mi istenir? Utansana!"

Dedi: "Öyleyse ben utanıyorum şimdi
Dünyanin sahibi yerine senden isteyeceğim"

Israr etti, dedi: "Elbette iste"
Dedi: "Madem öyle, şimdi padişahım

On sekiz yük buğday vermeliyim
Çünkü Semerkant'ta borcum var benim"

Nasr dedi: "İyi buğdayı seçin
Sonra katırla Semerkant'a götürün"

Daha sonra İlyas dedi: "Padişahım
Sizden isteğim şudur: Bu buğdayı

Kendin yüklen, hiç itiraz etme
Semerkant'a götür güzellikle"

Nasr dedi: "Sen beni tanımıyorsun
Çünkü benimle aynı yolda yürümüyorsun

Kendi bahçemde bile iki adım fazla yürüsem
Su toplamaya başlar iki ayağım

Nasıl mümkündür, Nişâbur'dan ben
Sırtımda yükle uzak yere giderim?"

Bunun üzerine İlyas dedi: "Aşikârdır bu
Bu kadar yük sırtında olursa

Semerkant'a kadar götürmekten âcizsin
Ama ne kadar taşıyabilirsin; bileyim

Gece gündüz, bütün Horasan'ın yükü
Ebediyen sırtındadır; tuhaf değil mi?

Kıyamet günü meydan hazırlandığında
Böyle bir yükle ne yaparsın Sırat'ta?

Bütün âlemi sırtında yük biliyorum
Yiyecek bir somun ekmeğin oldukça

Böyle bir yükten söz edilemez bile
Yürünemez Hakk'ın Sırat Köprüsü'nde"

Nasr derhal tövbe etti, vazgeçti
Şâhlığı terk etti, sır ehlinden oldu

***

Tahammül etmekte kim temiz olursa
Alçakgönüllü olur gökyüzünde olsa da

Onun hilmi dünyanın yükünü çeker
Ziyan etse de kazançlı çıkar

3600

XVIII/3 HİKÂYE

Cahilin biri Ahnef'e diyordu: "Kızma!
Sen bir söylersen, on cevap veririm sana"

Ahnef dedi: "Sen on söylersen bana
Ben bir şey söylemem; yeter bana"

***

İyi huy değildir; haber alırsan
Daha seviyesiz biri yüzünden alt üst olursan

Hakir birinin hakaretine dayanamıyorsan
O büyük Tanrı'nın sözüne nasıl dayanacaksın?

İyi huy nedir? Halk yüzünden kan içmek
Üstünü örtmemek değil; üstünü örtmek

3605

XVIII/4 HİKÂYE

İlginçtir; Cüneyd'in boş bir evi vardı
Eve hırsız girdi; bir şey bulamadı

Sonunda bir giysi buldu, götürdü
Ertesi gün bir tellala verdi

Bir müşterî giysiye alıcı oldu
Satış sırasında bir aşinâ istedi

Rehber Cüneyd oradan geçiyordu
"Buna aşinâyım ben; satın al" dedi

***

Tahammülde toprağın hâlini dedim ya
Temiz canının âciz kalmaması için toprak ol

Ömrün rüzgâr hızıyla geldi geçti
Toprak ol; toprak gibi gelip geçeceksin hızla

Susuzluk yüzünden teyemmüm ettinse
Bir yiğidin toprağıdır o; sen bilmezlendin

Teyemmümle bir toz gelmişse sana
Kuşkusuz bir cömertin başından gelmiştir sana

Toprak olmayan hiçbir toz yoktur
Tertemiz olmayan hiçbir toprak yoktur

Canı olmayan hiçbir temiz kişi yoktur
Cânanı olmayan hiçbir can yoktur

Bak öyleyse; adım attığın zaman
Haberin yok; kana basıyorsun ayağını

Toprağın her zerresi ölenlerin şahsıdır
Her damla, ölenlerin canındaki kandır

Toprağı yüz kere karıştırıp elediler
Sonunda gönül kanıyla karıştırdılar

Yerden kendin için çıkardığın her şey
Toprak ile kan arasından gelir sana

Ne bulursan, tıpkı ateş gibi yersin
Toprak ile kan içinden güzel güzel yersin

Ölenler kan ile toprak arasında ne yapar?
Âdeta kanla, toprakla macun yapar

Keşke içlerinden biri başını kaldırsaydı
Bir söz söylese bir kapı açsaydı!

Bu başın üzeri her an daha çok örtülür
Canların kanı bu yüzden daha çok kaynar

Bir karış toprak kandan arınmış değil
Çünkü bütün topraklar mezarlıktır

XVIII/5 HİKÂYE

İbrahim Edhem bir yolda gidiyordu
Derken onun yanına bir atlı geldi

Dedi: "Arkadaş, mamur yer nerede?"
Dosdoğru mezarlığı işaret etti ona

Atlı adam bu hâle çok sinirlendi
Onu kamçıladı da kamçıladı

Başından, yüzünden kanlar boşandı
Kanından o yerdeki toprak çamurlandı

O atlı şehre yaklaştığı sırada
Koşuşturan, telaşlı bir kalabalık gördü

Dedi: "Hey millet! Nedir aceleniz?"
Biri dedi: "İbrahim Edhem şimdi

Önden gidiyor; haber geldi
Atın varsa, yetişirsin ona"

Kim onu gördüyse açıkça veya mânen
Emin oldu öbür dünyanın azâbından

Atlı adam onun özelliklerini sordu
Özelliklerini anlattılar; zârı zârı ağladı

Anlattı kendi hâlini: "Nasıl dövdüm onu!
Onun kanına bulandı elim, giysim"

Adam utandı; geriye döndü
Onu çamaşır yıkarken gördü

Üstündeki kanı yıkıyordu; atlı yaklaştı
Yere çöktü, hüngür hüngür ağladı

Af diledi; affetti onu hemen
Sordu: "Peki, bana niçin öyle dedin?"

Dedi ki: "Efendi! Mamur yer
Mezarlık haricinde daimî değildir

Mezarlar her gün daha mamur olur
Ama şehirler her an daha viran olur

Dünyanın her yerini mamurlaştırsalar
İyi belle; sonunda mezarlık yaparlar

Usta binici! Demek ki sana ne dedimse
Doğru dedim; sen eğri hayâl kurma"

ON DOKUZUNCU MAKALE

Düşünce Sâlikinin Dağa Gitmesi

Sâlik geldi cevherli dağa
Dedi: "Cevher yapmakla meşgul olan!

Kemerini mücevherlerle süsleyen
Kılıcın var hem demirden hem altından

Yerinde sağlam durursun; kalıcı değilsin
Çünkü cevher üzerinde otursun

Ne zemine ne zamana sığarsın
Kibirle başını göklere erdirmişsin

Yeryüzünü sayende sağlam görüyorum
Çünkü vakarınla yerin çivisisin

Ama aşk yüzünden o vakarın kalmadı
Kararsız canının sabrı kalmadı

Kuşkusuz sakin değilsin hiçbir kapıda
Bulut gibi geçmektesin gece gündüz boyunca

Bütün âlemde safâ sahibi sensin
Mücevher mülkü saflaşır seninle

Bütün dünyada rahmet dağı senindir
Anlamlı 'Kaf ve'l-Kur'ân' âyeti senin içindir

Bir doyumluk ekmek yoksa sana Lübnan'da
Âlemin kutbu yeter misafir olarak sana

Tûr'unun vasfını söylesem zerre kadar
Güneş gibi olurum senin nûrunla

Elinde bu kadar mücevherin var
Cudi'deki azık ve kuvvet elin var

Bütün âlemi baştan başa tufan kapladı
Cudi olmadan bir kulübe düşünülür mü?

Senin Cudi'n var; ulaştır bana cömertliğini
Canımı sana vereyim; maksada ulaştır beni"

Dağ bunları işitince dedi: "Hey vefasız!
Sesimdeki iniltiyi işitmez misin?

Bu dert yüzünden kimin divanında zelzele var?
'Yâ cibâlu evvibî' âyeti kimin hakkındadır?

Kıyamete kadar ayağı bağlı oldum
Ayağım bağlıyken uzun yola nasıl giderim?

Yüz binlerce yüksek geçidim var
Taşlanmaya, taş dökmeye müptelayım

Hem katı hem utangaç oldum
Çünkü sürekli taş yürekli oldum

Her zaman onun yüzünden yaralıdır gönlüm
Kılıcımı kemerimle onun önüne koyarım

Taştan, demirden olsa da gönlüm
Lâl ile akik kanamıştır sanırım

Bazen namertler yüzünden sıkıntı çekerim
Bazen değersiz insanların külüngünü yerim

Yaşlı kadınlar gibi elime çakıl alırım
Söz konusu maksat için fal tutarım

Nice taşlıktaki lâleden kan çıkartırım
Ama taştan yar çıkar dışarıya

Gönlüm inlemekten kan oluyor
Taşı lâleden nasıl çıkarıyor?

Taleple ne zaman canı sıkkın gelse bana
Baş ile taş sesleri gelir bana

Benim gibi bir taş niçin gerek sana?
Hiçbir taşla işin hâllolmayacak zira"

Sâlik geldi gönlün beğendiği pîre
Hâlini anlattı kederli canıyla

Pîr dedi: "Dağ ile dağlık yerler
Vakarda yer eden baştan ayağa kadar

Gerçi görünüşte sebatı vardır
Sıfatta hareketli zâtı vardır

Gerçi tepesine kılıç koymuşlardır
Bulut gibi sürekli hizmete durmuş, gider

Talep yolunda o kadar yol aldı ki
Kuşkusuz bu uğurda demir nalın eskitti"

Arayan biri aradığını kaybetmişti
Gece gündüz dünyayı dolaşıyordu

Can ile dünyanın gamıyla aldanmış
Dünyada dolaşıyordu canı âşık olmuş

Talep yolunda ne yaptığını bilmiyordu
Kendisine demirden nalın yapmıştı

Yüz kere dünyanın çevresini dolandı
Tuhaf şey! Demir nalınları aşınmıştı

Uzun yollarda zerre zerre aşındı
Nalınlarının demiri okşanmamıştı

Gerçi derdinden çok döndü dolaştı
Hiçbir yerde izine rastlayamadı

Sonunda üç yol kavşağına geldi
Her yolun başında siyah yazı vardı

Bir yolun başında yazılmıştı: "Delikanlı!
Bu yola girersen hakkıyla

Bu yol çetin, uzun bir yol olsa da
Bu yoldan hedefine ulaşırsın sonunda"

Diğer yolda yazılmıştı: "İyi huylu!
Bu büyük yola girecek olursan

Ya bu yolun sonundan çıkıverirsin
Yahut buradan ebediyen çıkamazsın"

Üçüncüsüne yazılmıştı: "Temiz insan!
Bu ölüm yoluna girecek olursan

Sonsuza kadar aslâ çıkamazsın
Senden geriye ne izin kalır ne haberin

Yok olur, kaybolur, naçiz olursun
Bundan fâni ne varsa, öyle olursun"

Dedi: "Madem vuslat incisi umudu yoktur
Ebedî umutsuzluktan başka iş yoktur

Bu üçüncü yol benim daimî yolumdur"
Bunu söyledikten sonra üçüncü yola girdi

Birinci yol şeriatta yürümektir
İbadette tabiatı terk edip gitmektir

İkinci yolun ise tarikattir
Üçüncüsünü istersen, hakikattir

Hakikat yolunda yürüyeceksen
Konuşmak şöyle dursun, mahvolursun

Kim hakikat yolunda iki adım atarsa
Sonsuza kadar yok olur; o kadar

İlk adımda derviş kendinden soyutlanır
Sonraki adımda Hak'ta mahvolur

Kim bu yerden bir koku alırsa
Sığmaz oraya kıl kadar olsa

Bir gün Nizam bir sûfi gördü
Vefada, ahitte, temizlikte tamdı

Dedi: "Benden ne dilersen dile
Sen muhtaçsın, ben padişahım zira"

Dedi: "Ben Hak'tan bile bir şey istemem
Gerçekten senden de bir şey istemem"

Dedi: "Bir şey lâzım değilse sana
Bari benim bir dileğimi getir yerine

Hak için alınıp verilen nefes var ya
O nefes muhakkak mülktür sana

O nefeste Nizam'dan söz edersen
O nefes onun için ebedîdir o kadar"

Sûfi dedi: "Sen ne habersiz adamsın!
O nefes âdil Tanrı ile aramdadır

Nefes benimse beni aradan çıkarır
Olmayan bir kişi seni nasıl anabilir?

Ben oraya sığamayacağıma göre
Nasıl gidebilirim yanımda biriyle?

O zaman kişiye kıl kadar yer verilmez
Kıl kadar olsan da sığmazsın oraya

Ben o anda nasıl kalkıp da yoldan
Başka birini oraya götüreyim?"

Bunak mı bunak bir divâne vardı
Ne üstünde giysi, ne yiyecek azığı vardı

Hoş bir âşık, ilginç bir mecnûndu
Bu derin denize eskiden dalmıştı

Dostun aşkıyla gece gündüz yanardı
Onun aşkıyla kim yanarsa, iyi eder

Bir vakitler yüz ızdırap içindeydi
Onun çevresinde belâ girdabı dönerdi

Kuşkusuz uzun süren ömründe
Mutlu yaşamış, hiç dövünmemişti

Muratsızlık şarabıyla mest olmuştu
Mihnet filinin ayakları altında ezilmişti

Gözleri yaş dolu, sürekli derdi
Yarabbî, sonunda sana vereyim cevabımı

Öleceği vakit bir âşığı çağırdı
Sonra oturttu, ona vasiyet etti

Dedi: "Canım bedenimden ayrılınca
Giysimi kefen yerine çek üstüme

Göğsümü aç, sonra yar güzelce
Sonra dışarı çıkar kanlı yüreğimi

Kefene, mezar taşına, kerpiçe, toprağa
Yürek kanımla yazı yaz iyice:

Sonunda bu âşık sana cevabını verdi
Öldü; bir avuç toprak ile suyu geri verdi

Sen onunla dünyaya sığmıyordun
Sana bıraktı dünyayı; kalktı aradan

Canı iyi geceler diledi; bedeni mutsuz oldu
Can alanın dünyasından kurtuldu

Müflislikte cihan ile can söz konusuysa
Can ile cihan olarak sen yetersin daima

Ey canım, cihanım! Sen yoksan açık veya gizli
Ben ne yapacağım bu can ile cihanı?

Henüz ömrümde alacağım nefes varsa
'Ev alma, komşu al' sözü yeter bana"

XIX/4 HİKÂYE

Coşkulu mu coşkulu bir Hindû vardı
Aşk makamında görüş sahibi olmuştu

Kafile hac yoluna koyulduğunda
Bir kalabalık gördü telaş içinde

Dedi: "Hey gönül çelen aklı karışıklar!
Ne yapıyorsunuz? Nedir düşünceniz?"

Birisi dedi ona: "Bu yolcular
Buradan hacca gidiyorlar"

Dedi: "Hac da nedir? Söyle yol gösterici"
Dedi: "Bir yerdir; var orada Allah'ın evi

Kim orada bir nefeslik ikâmet ederse
Cehennem azâbından kurtulur böylelikle"

Hindûnun canında bir coşkudur belirdi
Kâbe'yi görme arzusuyla yandı tutuştu

Dedi: "Oturmayacağım gece gündüz demeden
Âşıklar gibi hac ibadetimi yerine getirmeden"

Sarhoş gibi dur duraksız yürüyordu
Sonunda hac işinin yapılacağı yere vardı

Evi gördüğü zaman sordu: "Allah hani?"
Çünkü hiçbir yerde görmüyordu O'nu

Hacılar dedi: "Hey perişan akıllı!
Utan utan! O hiç evde olur mu?

Ev O'nundur ama O evde değildir
Bu sırrı bilir her kim ki divâne değildir"

Bu söz üzerine Hindû alt üst oldu
Hayretinden aklı şaştı, âdeta durdu

Sürekli feryat edip duruyordu
Kendini taştan taşa vuruyordu

İnleyerek "Be Müslümanlar!" diyordu
"Neden getirdiniz ki ben derbederi?

Ben ne yapacağım evi, O olmazsa?
Ev mezar göründü şimdi divâneye

Ben derbeder, haberdar olsaydım
Bunca yolu hiç yürür müydüm?

Madem getirdiniz beni buraya
Getirmiş oldunuz beni çıkmaz sokağa

Ya eviyle birlikte Allah lâzım bana
Ya kesinlikle evin sahibi lâzım bana"

***

Onun gözüne görünen her şey Yaratan'dandır
Hepsinde yaratılış izi olsa da zayi demektir

Canın oldukça Yaratan'dan gündüz gece
Canın için Yaratıcı'yı gören göz iste

XIX/5 HİKÂYE

Bir gün Rabia bahar vaktinde
Girdi kapkaranlık evin içine

Terk etti bütün âlemi, eğdi başını
Geç vakte kadar öylece kaldı

Bir zâhid yanına geldi, dedi: "Şimdi
Kalk, dışarı çık; seyret dünyayı

Gör O'nun rengârenk yaratışını
Daha ne kadar sıkacaksın canını?"

Rabia dedi: "Sen gir hele eve
Yaratıcıyı gör. Deli misin ne!

Karanın, denizin yaratılışını ne yapayım?
Yaratılışa götürme beni; buradadır Yaratanım"

Yaratan'dan gönlüne giden yol olursa
Yaratılış saman çöpü gibidir onun üzerinde

Bir kişiye böyle bir yol açıksa
Niçin uzatsın ki yolu kendine?

Can Kâbe'si cânanın yüzünü görmektir
Onun yüzünü can Kâbe'sinde görmektir

Böyle görürsen, "dünyayı gören" derim sana
Yoksa "gözü görmez dinsiz" derim sana

XIX/6 HİKÂYE

Her nasılsa biri sordu Mecnûn'a:
"Evlat; söyle kıble ne tarafta?"

Dedi: "Sen bîhaber bir kerpiçsen
İşte sana Kâbe; bak şu taşa

Âşıkların Kâbe'si Mevlâ'dır
Mecnûn'unki ise Leylâ'nın yüzüdür

Sen ne o ne busun; bir kerpiçsin
Hey utanmaz maskara! Taştandır kıblen

Gerçi Kâbe insanların kıblesidir
Ama Kâbe'nin kıblesi candır

Cana yakın olan o haremde
Avâredir yüz binlerce Kâbe"

XIX/7 HİKÂYE

Her nasılsa, Harem'de rüzgâr çıkmıştı
Şeyh Nasrâbâdî orada oturuyordu

Kâbe'nin örtüsü havada rüzgârla
Ne de güzel dalgalanıyordu!

Şeyh'in hoşuna gitti; yerinden kalktı
Perdenin alt kenarını eline aldı

Dedi: "Yüce başlı güzel gelin
Mekke'nin ortasında nazla otursun

Kendini gelin gibi gösterirsin
Âlem dolusu dervişi canından edersin

Yüz dünya dolusu insan senin hayranın
Deve dikenleri arasında ölmüş senin için

Her nefeste bir âşığı zincirlersin
Bu cilveyle daha ne kadar öldüreceksin?

Daha ne kadar sürecek bu kıvanç ile kibir?
İçin boştur; ne kadar sürecek uçuşman?

Yar sana bir kez 'Evim' dediyse
'Ey kulum' dedi bana yetmiş defa"

***

Kim muhabbet sırrında olduysa bende
Oldu sonsuza kadar hem mahrem hem zinde

İşin başında onun sırrı parladı
Işığı, ateşiyle dostlarını kaptı

Cehennem'den uzak, özgür oldular
Adn Cenneti olmadan mutlu oldular

XIX/8 HİKÂYE

Amr-ı Kays'a bir adam sordu
Dedi: "Yarın ululuk sahibi Tanrı

Ansızın seni Cehennem'e sokarsa
İşte o zaman ne yapacaksın?"

Dedi: "Asâm ile mataramı alırım
Cehennem'in çevresini adımlarım

Hüngür hüngür ağlarım, burası onun zindanı diye
'Lâyık olur mu burası onu sevenlere?' diye"

O gece Hak Teâlâ'yı rüyasında gördü
Rüyasında Amr-ı Kays'a hitap geldi

Dedi: "Hey kötü zanlı! İnsanları yaratan
Dostlarına hiç böyle şey yapar mı?

Dostlarımın Cennet'e bile girmesini istemem
Cehennem'de boğazlarına nasıl kılıç dayarım?"

YİRMİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Denize Gitmesi

Sâlik geldi büyük bir denize
Dedi: "Mestsin, harapsın onun coşkusuyla

Aşk dalgası seni alt üst ediyor
Coşku ile şevk seni tatlılaştırıyor

Suya kanmış bir susuz olmuşsun
Hoş mizaçlı, dudağı kuru olmuşsun

Bu kadar su içtin, hâlâ istiyorsun
Çok havsalan var, eğer istersen

Can feda etmekte önder olmuşsun
Yücelt başını; can feda etmektir işin

Lacivertsen, sûfî işli olmuşsun
Âşıksın gerçekten, incili olmuşsun

Eğer sende bu coşku olmasaydı
Mavilikte cevherli kılıç gibi olurdun

Mavi giyinen, mücevherli sûfisin
Kaynaya dur; kaynamakla daha hoşsun

Coşkuyla sarhoş ettin kendini
Eline geçirmiş oldun aradığını

Gözlerime bak; kan saçan bulut gibi
Zerre kadar olsun; ondan ver işareti

Senin içinde daima okyanus var
Ona sahipsen, haydi bana da ver

Hem cevherin hem suyun var kılıç gibi
Susamış birinden neden esirgersin suyu?"

Bu söz üzerine deniz kabardı
Suyu ateş gibi kaynamaya başladı

Dedi: "Peki, ben kimim? Bir avâre
Dudağı kuru, eteği ıslak, bulanmış biri

Şaşılacak şeydir! Susadım ben
Utancımdan terimde kayboldum ben

Sevgili yüzünden dayanacak gücüm kalmadı
Karaya düşmüş balığa döndüm ben

Sen bilmiyorsun; bunca haşmetimle
Balıklar zârı zârı ağlar hâlime

Her an bir başka şekilde coşarım
Bu üzüntüyle başıma köpük saçarım

Onun sevdasından böyle coşkulu oldum
Onun denizinden bir damla istiyorum

Canım burnuma geldi bedenim yüzünden
Onun dudağını ıslatmasını isterim

Madem yoktur susuzluğumun sonu
Nasıl geçiririm başkasının susuzluğunu?

Benim gibi susamış biri sana ne yapabilir?
Yürü git; benden hayır gelmez sana"

Sâlik geldi rehberlerin pîrine
Kendi hâl dersini anlattı ona

Pir dedi: "İşi gücü çok olan deniz
Baştan başa benzer havsalaya

O kadar su içmiş ki taleple
Dudağı kuru kalmış bir damlanın şevkiyle

Kime suya kanmışlık gerekiyorsa
Sürekli susuz kalmaktan başka yok çare

Can ile gönül susuzluğu gerek sana
Ama ikisinin de dengeli olması gerek sana

Çünkü eksik veya fazla olursa
Kendi kemalinden uzaklaşır sonra"

XX/1 HİKÂYE

Bu söz İskender'den nakledilir:
"Olabildiği kadar mutedil olmalısın

Ortadan git gerek izzette gerek zülde
İtidal akl-ı küllün bir cüz'üdür zira"

Ne yakına gel, ne dur uzakta
İşlerin hayırlısıdır; bulun ortada

İpliğin bükülmesi mutedil olursa
Bir sicim olur yüz kez bükülürse

Lüzumundan fazla bükecek olursan
Sicimin bağları ayrılır birbirinden

Kuru veya yaş olarak dünyada
Şimdi yok soğuk söz ile sıcak yüreğinden başka

Soğuk sözlü, sıcak yürekli biri olsan da
Çaba göster; olursun ılımlı biri sonunda

İşlerinin yolunda gitmesini istiyorsan
Ilımlı olmaya çalış işlerin hayırlısında

İşler aklın ölçüsünü aştığında
Hepsi fazilet olsa da fuzulilik getirir sana

Tanrı âşıklarına verilecek yiyeceği
Hiç yeni başlayanlara verirler mi?

XX/2 HİKÂYE

Hâce Ekkâfî konuşmaya başladı
Sözünden halk selvi gibi inliyordu

Sanki minberi Arş'ın üzerindeydi
Gökyüzü onun yanında yaygı gibiydi

Sözün yüceliğinde öyle ileri gitti ki
Sanki o zaman halkın da canı çıktı

Sözün içeriği yükseldi de yükseldi
Onu dinleyenler kendinden geçti

Tesadüfen meclisin yanından biri geçti
"Kunduracının işini getirin," dedi

Hâce bu sözü işitince dertlendi
"Bu adam ne dedi, duydunuz mu?" dedi

"Bu sözle bir ilham geldi gönlüme
Bir dünya dolusu dert birikti içimde

İlham eden bana dedi: Bu yüksek sözler
Bir avuç dinleyiciye lâyık değil

Bu sözler zinde olan uçucular için
Değil palanlı eşekle eşekçi için

Dervişleri kuşlar gibi yakıp durma
Dervişler için çarık dik bir parça

Mecliste bulunanların tümü yolcudur
Kunduracının yaptığı gibi çarık dike dur

Sivrisineğe fil kuvveti veriyorsun
Karıncayı Cebrail ile denk tutuyorsun

Yolcu için çarık dikmek istiyorsan
Demek ki havanda su dövüyorsun

Bir iş ölçüsünü aşacak olursa
İşin sahibini bırakır kan içinde

Meselâ aşk, takatin üstünde olursa
Sahibi boğulur canının kanında"

XX/3 HİKÂYE

Şiblî mânânın özünden bir sır söyledi
Bu hikâyeyi kardeşinden nakletti

Dediğine göre şehrin ilkokulunda
Kenan ilinin Yusuf'u gibi bir emirzâde vardı

İki âlemde de güzellik onun nakdiydi
Güzellikte her ne dersen, onun nakdiydi

Onun güzelliği cemal divanının fihristi
Onun vasfı kemal ayvanının üzerindeydi

Okulda üstâdın huzuruna gitmişti
Bütün öğrenciler feryada gelmişti

Orada yoksul bir çocuk vardı
Babası malsız mülksüz bir kunduracıydı

Gönlü o oğlanın aşkıyla mest oldu
Kendini kaybetti; sırılsıklam âşık oldu

Onun cemâlini görünce sabredemedi
Her an aşkı daha hararetlendi

Zamanın çerağını arzu ediyordu
Onun aşkıyla mum gibi eriyordu

Bir çocuk aşkın gamını çekmemişse
Saman gibi olmuşken nasıl çeker aşk dağını?

Bir gün saray görevlisi mirdad okula gitti
Emirzâdenin yanında bir çocuk gördü

Dedi: "Söyle bana, şu kimin çocuğu?"
Dedi: "Kunduracının; maksadın nedir?"

Dedi: "Hoca! Hiç utanmaz mısın?
Bir emirzâde onunla nasıl oturur?

Onunla yanyana otururşa emirzâde
Onun huyunu kapar, himmetini yitirir"

Yazı hocası, gönül veren çocuğu
Okula gitmekten nasipsiz etti

Uzaklaştırdı onu okulundan
O zavallı böylece derbeder oldu

O oğlanın aşkıyla kor ateş gibi oldu
Sonra kor ateş gibi gitti, küle oturdu

Gözleri döndü nevruz bulutlarına
Başladı şimşek gibi can yakan âhlara

Sonunda kendi canından vazgeçti
Ölmek için kendine yer seçti

Emirzâde onun hâlinden haberdar oldu
Birini gönderdi ona; "Ey alt üst olan!" dedi

"Niçin böyle inliyorsun? Söyle bana"
Dedi: "İyi bil; gönlümü verdim sana

Şimdi can verme vakti geldi
Toprağa girmenin vakti geldi

Sevgilim! Gözyaşlarım kızıl kükürt gibi
Altına dönüştürdü yüzümün bakırını

Bir süredir beni beklettin
Ateş gibi beni dur duraksız ettin"

Adam geri döndü emirzâdeye
Dedi: "Yalvarmaktan öldüm!" diyor

"Senin aşkınla gönlüm elden gitti
Aşkından benim hasılım ölüm oldu"

Emirzâde tekrar ona haber gönderdi
Dedi: "Gönlün alt üst olduysa

Anlıyorum seni; gönder bana
Gönlünün tanesini gönder bu harmana"

Adam geri döndü; sözü iletti
Çocuk ona "Biraz bekle!" dedi

"Madem yüreğimi istiyor sevgilim
Bunu göndermemek değil benim yolum"

Çocuk girdi, evi kan içinde bıraktı
Göğsünü yardı, yüreğini çıkardı

Sonra onu örtülü bir tabağa koydu
"Al bunu üstü örtülü olarak ona götür," dedi

Yüreğini tabağa koyduğunda
Canından ramak kalmıştı; verdi onu da

Sözün kısası, emirzâde tabağı gördü
Aslâ böyle bir şey beklemiyordu

O kanlı yüreği çıkardı
Bütün okullular kan ağladı

Yüreğinde açıkça kıyamet koptu
Onun eline geçen, kıyamet oldu

Sonunda kendi öldürdüğüne yas tuttu
Yapamadığı şeyi yapmış oldu

Onun mezarını kendine kıble etti
Her an onun matemini şiddetlendirdi

Gerçi âlemin pîri olduğunu sanıyorsun
Aşk yolunda böyle bir çocuktan geridesin

Aşk yolunun adamıysan, yar göğsünü
Yoksa sus; can çekişme; bu kadar laf etme

Canın oldukça canının belâsıdır
Can ver dertle; senin dermanındır

Daha ne kadar panzehir minneti çekeceksin?
Çünkü can zehir sayesinde mutlu olur

Kendinle arana perde çekmişsin
Sonsuza kadar kusurlu kalmışsın

Senin senliğin çıkarsa aradan
Ebedî perdesiz olarak sen kalırsın

XX/4 HİKÂYE

Ayaz erkenden sultanın yanına geldi
Nar çiçeği rengi yüzü saman sarısıydı

Ne yüzünde tazelik kalmıştı
Ne sözlerinde tatlılık kalmıştı

Şâh sordu: "Ayaz! Neyin var?
Yüreğime sonsuz ateş düşürdün"

Şâhın huzurunda kalabalık vardı
Her biri bir iş için tedirgindi

Dedi: "Çok kalabalık var burada
Nasıl söyleyim? Engeldir bunların tümü"

Şâh derhal orayı boşalttı
Orada Ayaz ile padişah kaldı

Dedi: "Şimdi, söyle bana sırrı
Kalktı aradan halkın engeli"

Dedi: "Şâhım! Engel benim; ne yapayım?
Belki kendimi aradan kaldırmalıyım

Madem ki âlemde kendime engel benim
Az önce halktı engel; şimdi benim

Benden kıl kadar varlık kaldıkça
Sır söylemenin yoktur imkânı

Ben kalmazsam, sadece sen kalırsan
Benim sırrım fışkırır o zaman topraktan"

***

Canını feda edenler dervişlerdir
Her nefeste kendilerini daha çok yok etmişlerdir

Hakikatte herkes onu istedi
Kuşkusuz kendine düşmanlığa kalkıştı

XX/5 HİKÂYE

Dervişin biri diğerine sordu:
"Ey derviş! Şimdi arzun nedir?"

Dedi: "Kuru veya yaş, iki âlem mülkünde
Bir kısa mızrak lâzım bana, iki ağızlı

Bir ağzıyla kurtarayım kendimi
Diğer ağızla ben dervişin hâcesini

Böylece ne sen ne ben ortada olayım
Hak açıkça görünsün bizim utancımız olmadan"

***

Bu huzurda senliğin baki kaldıkça
Kötülük dolu yüz cihan kalır sana

Varlığından kıl kadar kalırsa zira
Yedi Cehennem dolar taşar kötülüklerinle

XX/6 HİKÂYE

Bir gün âşığın biri kan ağlıyordu
Biri sordu: "Neden ağlıyorsun?"

Dedi: "Diyorlar ki yarın Yaratan
Yüzünü göstermeye başladığında

Kırk binlerce yıl devam edecek
Kendisine yakın olanları kabulü

Bir süre arada kendilerine gelecekler
Naza alışmış olanlar niyaza gelecekler

Ağlamamın sebebi; kendime geldiğimde
Bir an için gözümde göründüğünde

O bir nefeste ne yapacağım kendime
Kendimi öldürebilirim bu gam ile

Kendimde değil görürsen beni, Tanrı ileyim
Kendimdeyken görürsen beni, kötü görünürüm

Kendimden kurtulduğum zaman ben
Kendimde olmayınca tanrılığın aynı olurum"

***

Kim varlığını kıl kadar koyarsa ortaya
Kıl kadar geride kalır, açıkça

Kişinin iki sarayda da yok olması gerek
Başını ayağından ayırt etmemesi gerek

Kıl ucu kadar fark olursa arada
Put olur tümüyle baştan ayağa

XX/7 HİKÂYE

Mecnûnun biri daima başlıksızdı
Yolda sürekli başı açık yürürdü

Biri sordu ona: "Hey çılgın adlı!
Niçin açık tutuyorsun sürekli başını?"

Dedi: "Başı kapalı kadındır, erkek değil
Sorduğun bu kötü soruyu başka kim sordu?"

Dedi: "Peki, öyleyse ayağın neden çıplak?"
Dedi: "Be ahmak! Baş dediğin bir tane

Benim başım çıplak olursa
Ayaklarım ondan değerli değil ya!"

***

Bu yolda kaybedince ayağını başını
Tanırsın kendi değersizliğinin kadrini

Senin kendini orta yere çıkarman
Kazancını zarara çevirmek demek

XX/8 HİKÂYE

Dertli Şiblî bir yolda gidiyordu
Yere oturmuş iki çocuk gördü

Ortada bir tane ceviz vardı
İki çocuk ceviz kavgası ediyordu

İkisi de ceviz için cenk ediyordu
Şeyh dedi: "Biraz beklemek gerek

Ben şu küçük cevizi kırayım
Sonra aranızda bölüştüreyim"

Cevizi kırdı ama içi boş çıktı
O zaman canından bir feryat çıktı

Kendi beyinsizliği çıktı ortaya
Gözyaşı döküyor, tedirgin oluyordu

Hâtif'ten ses geldi: "Ey canı coşkulu!
Bölüştürücüysen, bölüştür haydi!

Madem görüş sahibi değilsin, hamlık etme
Bölüştürücülük davasına kalkma bundan böyle"

YİRMİ BİRİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Cansız Varlıklara Gitmesi

İtikadı temiz, coşkulu sâlik
Denizden ayrıldı, katı cisimlerin yanına geldi

Dedi: "İçindeki soğukla katılaşanlar
Kâh taş, kâh demir, kâh yüzük kaşı olanlar

Kesin olan şu ki hem sabitsin hem sakinsin
Âlemin nakdini sen güvencede tutarsın

Madenden geldiğin için benden temizsin
Her neye sahipsen hep madensin

Senin bir taşın Rahmân'ın sağ yanı
Diğer taşın Süleyman'ın yüzük kaşı

Birisi devlere, perilere emir verir
Diğeri her iki âlemin yüzüğü

Biri yoksulluk içinde siyaha bürünmüş
Diğeri aşk sayesinde padişah olmuş

Birinde var yeryüzünün saltanatı
Diğerinde sol yan, tıpkı sağ yan gibi

Demirin İskender'in aynasıdır
Cevherin Haydar'ın Zülfikâr'ıdır

Bir yüzük kaşın iki sarayın nüshası
Cemşid'in kadehi gibi gösterir dünyayı

Senin nakdin gümüş, altın, parlak inci
Sayısız lâl, yakut, zümrüt

Senin elmasını anlatmak mümkün değil
Dil elmasıyla delik açmak mümkün değil

Mine ile bazen yemyeşildir gündüzün
Firuze ile bazen vardır yüz zaferin

Hem geceyi aydınlatan inciden parlaksın
Ham lâlinle gül bahçesinin kızıl yüzlüsüsün

Madem sensin makam, rütbe sahibi
Sağla benim mânâya doğru yakınlığımı

Madem mihenkte ölçme işin var
Kalbimin nakdini dönüştür altına"

Cansız varlık sâlikten bu sırrı duydu
Katı cisimler gibi düşünemez oldu

Dedi: "Ben, habersiz bir katı cismim
Mânâ hakkında yoktur hiç bilgim

Âlemde Allah'ın sağ yanı ben olsam da
Kâbe hisarı Allah'ın has evidir

Kâbe'nin içinde sadece hava vardır
Taşın yolu Kâbe'den öteye değildir

Kerpiç için Kâbe yolu kapalıysa
Kara taş nasıl yol bulur oraya?

Bu gamla siyahlıkta otururum devamlı
Matem elbisesi içinde kaldım devamlı

Her zaman benden başka put yaparlar
Kendilerini de beni de kâfir yaparlar

Ben katı olsam da canım yanar
Cehennem ateşi benimle parlayacaktır

Benim elime geçen böyle bir derttir
Bu yüzden ayağım hep çamura saplanmıştır

Bu günahsızın içindeki derdi gör
Benim gibi katı birinden derman isteme"

Sâlik geldi son makamdaki pîre
Kendi hâlinden haber verdi ona

Pîr dedi: "Katı cisimler görününce
İnan bu katı cisimler âlemine

Böylece katılığın bir damarı kalır sende
Ölümlülüğün yüz işareti kalır sende

Senin katılığın ortadan kalkınca
Hayat başlar katı cisimler içinde

Zinde ol; bu ölümcüllüğü at üstünden
Katılığın sıcak tozunu at üstünden

Korkmaz mısın hiç, başkaları gibi
Ağır bir yükle dünyaya dalarsın!"

Bir gemi şiddetli girdaba girdi
Gemide talihsiz, hırslı biri vardı

Onun nakdi bir eşek yükü demirdi
Onunla birlikte başka biri daha vardı

Bunun yükü sadece balaban kuşu tüyüydü
Derken deniz kabarmaya başladı

Demirin sahibi demirleri sırtına bağladı
Diğeri balaban tüylerinin üstüne çıktı

Sonunda o gemi parçalandı
Demir yükü, sahibini dibe çekti

Öbürü sahil yolunu tuttu
Güzel güzel balaban tüyünü aldı

***

Ey ömrü günah yüküyle ağırlaşan!
Önünde, ardında kara su var, korkmaz mısın?

Demir gibi gönlün, ağır yükün var
İman gemisi sahile nasıl çıkar?

Denizden sahile çıkmak istiyorsan
Balaban kuşu tüyü gibi yük lâzım sana

Yoksa kan girdabına düştün say
Ağır yükten tepetakla oldun say

Hayattayken yap kendi hazırlığını
Çünkü bir şey yapılamaz ölüm günü

Bu zamanı idrak et; kolay gelir sana
Çok zorlukla karşılaşırsın yoksa

XXI/2 HİKÂYE

Bir zengin can çekişirken çağırdı birilerini
"İşimi doğru düzgün yapın" dedi

Herkese bir başka iş verdi
Herkesten ayrı istekte bulundu

Fazla ömrü kalmadığını anlıyordu
Çabuk çabuk bir şeyler diyordu

Başucunda sevdalı biri vardı
"Kör müsün? Gözün yok mu?" dedi

"Her hâlükârda yetmiş yıl boyunca
Aynı sakızı çiğnedin durmadan

Nasıl yapacaksın bir anda bu işleri
Uzat ayaklarını, canını ver hemen şimdi

Hey hünersiz! Böyle uzun bir ömürde
Nerdeydin? Şimdi mi oldu haberin?

Ömrün boyunca yaptın durdun bunları
Şimdi hesap kitabın zamanı mı?

Ölüyorsun! Gülsene! Öl mum gibi
Ne kadar sürsün bu telaş? Öl haydi!"

XXI/3 HİKÂYE

O vezirin ölümü yaklaştığında
Yüzünü döndü yakınlarına şaşkınlıkla

Dedi: "Ne yazık ki maksatlı olarak
Âhireti değiştirdim vezirlikle

Bu dünyanın arzusuyla yanıyordum
Kuşkusuz onu buna karşı sattım

Bugün canı yanmış hâlde gidiyorum
Dünyayı terk etmişim, âhireti satmışım"

***

Hey gafil gönül! Biraz uyanık olsana!
Kötü sarhoşluk daha ne kadar? Akıllansana!

Gidenler birinci menzildedir
Oturmuş bekliyorlar; aceleleri var

Onları daha fazla bağlı tutma
Peki ama daha ne kadar bekleteceksin?

XXI/4 HİKÂYE

Davud-i Tâî bir yolda tedirgince
Gidiyordu hem de çok acele

Sordu birisi: "Neden koşuyorsun?
Görenler sanır, dükkânını su basmış!"

Dedi: "Şehir kapısında beni bekleyenler var
Koşuyorum çünkü beni koşturuyorlar"

XXI/5 HİKÂYE

Genç biri o divânenin yanına gitti
"Güçsüz, yaşlı bir yakınım var," dedi

"Şu zayıfa bir dua okusan
Yüce Tanrı da verse şifasını"

Deli eline değneği aldı
"Çabuk terk et bu evi!" dedi

"Peygamberler, bütün mezarda yatanlar
Oturmuş cümlesi, onları beklerler

Biri buradan oraya gitsin diye
Sen yoldan çeviriyorsun ne diye?"

***

Gönlüm! Sonunda inleyerek ölmek var
Çalış çünkü bugün vaktin var

Dünya köprüsünde neden yurt tutuyorsun?
Kalk; yol hazırlığını yapmaya bak

XXI/6 HİKÂYE

Behlül aşk şarabıyla sarhoştu
Her nasılsa yolunun üstündeki köprüye oturdu

Tesadüfen Hârûn geçiyordu
Behlül başını eğmiş oturuyordu

Hârûn dedi: "Hey sarhoş Behlül!
Kalk buradan; köprüde oturulur mu?"

Dedi: "Ey emir! Bunu kendine söyle
Köprü üstünde yerini sağlamlaştırdın ne diye?"

***

Bütün dünya baştan başa köprüdür
Kendi köprüne bak; bu kadar manzaralıdır

Köprü üstünde çokça ayvan kurarsan
Köprünün ötesinde su var her yandan

Köprü üstündeki ev nedir boynunda? Zincir
Peki, ölümle bu müşkül nasıl çözülür?

Elinden geldikçe köprü altında durma
Köprü yıkılabilir; sakın emin olma!

Samanyolu yüzünden gökyüzü kırılır
Ezilmeden önce çabucak geç

Kümbet çatlamış, sen altına oturmuşsun
Yoksa canından mı usandın sen?

Çatlamış kümbet çökecek olsa
Nasıl sıçrar biri aslan bile olsa?

Ölüm önden, sen arkadan gidiyorsun
Akbaba gibi mundar için gidiyorsun

Arın dünya leşinden tam mânâsıyla
Leş gibi tuzakta kalırsın yoksa

Senin sevdan olan ne varsa
Yarınki nakdin olacak öldükten sonra

Hârûn Reşit, Behlül'le birlikte gitti
Mezarlıkta bir kabir başına geldi

Birine ait kuru kafatası gördüler
Kuşlar kafatasını yuva yapmış

Hârûn kafatası hakkında ona sordu
Behlül "Durum gizli değil," dedi

"Başı düşmüş bu adamın vaktiyle
Canını vermiş güvercin kumarında

Adam bunun sevgisiyle ölmüş
Ölünce bu işi de yanında götürmüş

Bu heves onun başından çıkmamış
Şimdi başı kuş yumurtası yeri olmuş

Hem beyni güvercin oyununda
Toprak olmuş; oyunu devam etmekte

Bu heves, kafatası toprak olmadan
Bilmiyorum, acaba çıkar mı başından?"

***

Her ne olursa dünyada hayâlin
Sonsuza kadar o olur vuslat yolun

Emellere kapılmış, yolunu uzatmışsın
Ecel gelmeden kapa kendine emeller yolunu

Yoksa ölürken kolay olmaz senin için
Her nefeste başka şekilde olur ölümün

Herkes kumarda kaybedip uzatıyor ayağını
Yerinde olur kefene göre uzatırsan ayağını

XXI/8 HİKÂYE

Bir adam vardı, cömertlikte eşsizdi
Nesi varsa düşünmeden harcardı

Kuşkusuz, arpa tanesi kadar altın tutmazdı
Bir gün ona dedi iyi düşünceli biri:

"Hey filan! Ölümden korkmaz mısın?
Ecel zamanı çıkacaktır temiz canın

Madem bir giysi bile saklamıyorsun
Ama kefen lâzım olacak senin için"

Dedi: "Canım çıktığında bir kenarda
O kefeni isterler herkesten nasıl olsa

Şehir kapısından çıkarıldığımda
O kefeni geçirirsiniz başıma"

***

Hırsın temiz bırakmaz seni evlat!
Sonra toprağa kirli girersin evlat!

Sürekli hoş olmayan huya sahipsin
Kötü sıfatlar yüzünden ateşe düşmüşsün

Bu sıfatlar sende bulundukça
Mum gibi yanmadan duramazsın

XXI/9 HİKÂYE

Yoksul hâlli adam Haydar'ın yanına geldi
O ilim denizine üç soru sordu

Dedi: "Yetmiş fersahlık yoldan geldim
Şimdi cevap ver bana; çok bunaldım

Yoksulluk, hastalık, ölüm nedir?"
Ona üç mükemmel cevap verdi Haydar

Dedi: "Senin yoksulluğun cehalettir
Yoksulluğunu çözmek, bilgiliysen, kolaydır

Bütün hastalıklar kıskanmaktır
Senin kötü huyluluğun hep ölmektir"

XXI/10 HİKÂYE

İbni Sîrîn dedi ki: "Canım bedendeyken
Hiç kimseyi kıskanmam gerçekten

Bu durumun iki yolu var kardeşim!
Ya Cennetlik ya Cehennemliktir bir insan

Bir insan Cennetlikse o kadar kemali var
Aradığını eksiksiz olarak bulacaktır

Onun her şeyi vardır; dünyası azdır
Az olan bir şeye nasıl haset edilir?

O, ne isterse elde eder
Az olana mı haset edeceğim?

Bu müptela Cehennemlik biriyse
Belâ var demektir onun önünde

Böyle birine haset edilir mi?
Ona ya ağıt yakmalı ya dua etmeli"

***

Bir somun ekmekle yaşıyorsan
Seni o kadar kıskanmak ne için?

Her gün bir somun ekmeğin varsa
Mesele kapanmıştır bir ekmek kazandınsa

XXI/11 HİKÂYE

Bir fırıncı delirdi, biçare oldu
Fırıncıların arasında avâre oldu

Şehir şehir dolaşıyordu kaybolmuş gibi
Çalışmadan bir somun ekmek istiyordu

Birisi sordu ona: "Behey hileci!
Çalışmadan nasıl ekmek alınır? Söylesene!"

Dedi: "Ben bir somun ekmek pişirirdim
Arkasından bir somun ekmek gelirdi

Bir somun ekmek pişerdi
Arkasından bir tane daha gelirdi

Somun ekmeğin arkası kesilmiyordu
Ben ölmüşüm; cinnetten başım dönüyordu

Gönlüme bir şey geldi Allah'tan
Dedi: 'Yüz somun pişirme; bir somun iste

Gece gündüz bir somun ekmek yeter sana
Nihayet yüz kişiden ekmek gelir sana

Güzel güzel yürü git yollarda
Çalışmadan bir somun ekmek iste daima'

Yüz somun ekmeğe çare bulunmalıydı
Bir somun ekmek yemek bana lâzımdı

Şimdi her gün şeker yiyorum
Ekmekten iyi yüz başka şey yiyorum

Sana Hak'tan ekmek gelmiyorsa sebebi var
Sürekli avâre olan bir gönlün var

Avâre biri ekmek isteyecek olursa
Ağlayarak istediği için ekmek vermez ona"

XXI/12 HİKÂYE

O divâne âşık hüngür hüngür ağlıyordu
Biri sordu ona: "Nedir ağlamanın sebebi?"

Dedi: "Ağlıyorum; çıplaklığa sabrediyorum
Nasıl ağlamayım? Çünkü açım"

Dedi: "Canın ekmek çekiyorsa
Senin gibi biri açlıktan ağlar mı?"

Dedi: "Nasıl ağlamayım on kişilik
Çünkü beni bu yüzden aç tutuyor

İlkbahar bulutu gibi ağlamalıyım
İşte, şimdi hüngür hüngür ağlıyorum"

YİRMİ İKİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Bitkiye Gitmesi

Sâlik geldi bitkinin yanına şeker gibi
Dedi: "Yeşilliğin hayat suyundan gelir

Temizliğin su gibi zâtından gelir
Bitki özelliğinin aslından gelir

Çekirdekten, taneden filizlenme vermiş sana
Sevgi tanesiyle yüz yenilik vermiş sana

Yeşil giyimli meleklerin mahremi oldun
Şüphesiz âlemdeki yeşilin başı oldun

Ruh ile görüş kuvveti sendendir
Gönül açıcılık, rahatlatıcılık sendendir

Dünyada her an bir şey yeşertirsin
Âlemde yüz Adn Cenneti senindir

Bütün ilaçlar sayesinde yeşerir
Gül seninle açar, reyhan sayende biter

Bir diken bile sayende selvi olur
Şifa veren nar sayende zâhir olur

Nar senin yeşil dalında bitince
İyileşme görüldü Mûsâ'nın derdinde

'İnnî enallah' sözünün aslı bundandır
Sidre ile Tûbâ senin şanın hakkındadır

İki âlemin efendisi sayende minnet gördü
Sayende namazdayken Cennet üzümü buldu

Hannâne'nin aşkı sayende ateş gibi oldu
Onun iniltisi sayende böyle hoş yükseldi

Senin asânın açıklamasını nasıl yaparım?
Asâdan bahsetmek için bir Mûsâ lâzım sana

Madem devlet yeşilliğini sen buldun
Gelişip boy atmakta kılı kırk yardın

Demek ki ırmağı denize sen götürdün
Öd ağacı kokusuna sahipsin; koku aldın

Ya bir kokuyla zindeleştir canımı
Ya bir ilacınla kıl benim dermanımı"

Bu söz üzerine bitkinin keyfi kaçtı
Şeker kamışıydı sanki; kalmamıştı canı

Dedi: "Başı yerden çıkardığımdan beri
Gündüz gece şevkle inliyorum böyle

Birkaç günlüğüne suya kanarım
Daha sonra ayva gibi yüzümü sarartırım

Yeşillik içinde boy atarım
Sararmaya, eksilmeye başlarım

Başlangıçta tazelikle başımı kaldırırım
Sonuçta sararır, boynumu eğerim

Bazen testereyi dayarlar başıma katı katı
Bazen kabalıkla keser, soyarlar beni

Bazen yakar, kül ederler beni
Bazen orakla başsız bırakırlar bedenimi

Bazen yerler, bazen atarlar beni
İşte, anlattım sana acıklı hikâyemi

Aradığın şey bende yoktur
Çünkü fazla rengim, kokum yoktur

Madem yoktur ben zavallının rengi, kokusu
Benden sana nasıl açılabilir bir kapı?"

Sâlik geldi tatlı dilli pîrin yanına
Onun huzurunda kavuşturdu hâlini açıklığa

Pîr ona dedi: "Ağaçlar ile bitkiler
Büyüğü, küçüğü zât gibidirler

Büyükleri akıllı, kâmil olmuştur
Küçükleri âşık, mecnûn olmuştur

Kim canını sevgiliye mahrem bulduysa
Ağaç gibi kavuştu bu yolun yeşilliğine

Ya onun dergâhında kemal buldu
Ya onun yolunda divâne gönüllü oldu

Kim divâne olduysa sevgili yüzünden
Söyledi her ne geçiyorsa içinden"

XXII/1 HİKÂYE

Sabah vaktiydi, Mahmut erkenden
Harp için ordusuyla birlikte at bindi

Ülkesinin orduları dalga dalgaydı
Birkaç ülkenin ordusu toplanmıştı

Yaklaşık beş yüz fil vardı zincirli
Bütün âlem savaşa tutuşmuştu hasılı

Bir köşede sarhoş bir divâne gördü
Şâh atından indi, onun yanına oturdu

Divâne önüne, arkasına göz attı
Her tarafta filler, askerler gördü

Sonra başını gökyüzüne kaldırdı
"Şâhlığı şimdi bundan öğren!" dedi

Mahmut "Sakın böyle söyleme!" dedi
"Nasıl söylememeyim ki şâhım?" dedi

"Senin bunca filin, askerin varken
Bir yoksulla savaşa kalkar mısın?

Şâhın biri seninle savaşa kalkışsa
Hiç beklemez, savaşırsın onunla

Bir padişah savaşır padişahla
Savaşa kalkışmaz bir yoksulla aslâ

Hak seni böyle padişah bırakmış
Sonra saltanatla başını yüceltmiş

O ise gelmiş, cenk ediyor benimle
Ben ise onun elinden kaçıyorum böyle

Senin padişahlığına ihtiyacı yok; hayret!
Bir yoksulla uğraşıyor gündüz gece

Sürekli uğraşıyor ben biçareyle
Ben daha düşkün oldum; budur mesele"

***

Dert yüzünden gönlü kararsız olanlar
Tanrı'dan gönüllerini uzaklaştırırlar

XXII/2 HİKÂYE

Zengin biri divâne oldu, şaşırdı
Gönülsüz, kuvvetsiz, azıksız kaldı

Yoksulluğa, esirliğe düştü
Belâya, zahmete, yaşlılığa düştü

Dağ bile aslâ çekemezdi
Bu âcizin yükünün yüzde birini

Bir gece sırrını açtı Tanrı'ya:
"Rehbersin, yol gösterirsin bana

Sen varsın ya senin yerinde olsaydım
Benden yana seni daima rahat bırakırdım

Bir an bile seni kederli tutmazdım
Benden iyi hâldesin; seni daha da iyi ederdim

Gönlünü yitirmişler bir işe soyundu mu
Kendi varlıklarından nefret ederler"

XXII/3 HİKÂYE

O divâne zorluk, sıkıntı içindeydi
Bir gece münacatında inleyerek diyordu:

"Yarabbî! Senden bir şey istemem
Verirsin veya vermezsin; şudur sözüm

Canım tehlikede, sıkıştım kaldım
Ne kadar sürsün bu? Verdiğini alıver

İnim inim inlettiğin şu vücudumu
Hiç istemiyorum; sana al diyorum"

***

Divâne ne söylerse söylesin
Cömertlik divanından affı istenir

İyi bir şey olmasa da onunki kabul edilir
Sonra iyi bir şeyle ondan alınacak alınır

Onun her kötüsüyle idare edilir
Güleryüzlülükle karşılık verilir

Divâne mizaçlı aç biri vardı
Ayağı, başı çıplak, yolda gidiyordu

Oradan buradan ekmek istiyordu
Herkes ona "Allah versin!" diyordu

Açlıktan hastalanmaya başladı
Bir mescitte Mahfur işi kilim gördü

Çabucak dürdüğü gibi başına koydu
Götürmek üzere kapıya yürüdü

Nihayet yolda biri onu yakaladı
Etmediği cevir, küfür kalmadı

Ondan kilimi aldıktan sonra sordu:
"Neden bunu yaptın, söylesene kara bahtlı?"

Dedi: "Nereye gidecek olsam
Herkes diyor bana: Allah versin!

Onun izni yoktu; böyle âciz kaldım
Ben de sonunda onun Mahfur'unu aldım

Tamamıyla hâlletsin benim işimi
Daha ne kadar yaşayacağım biçareliği?"

Yaptıklarından dolayı adam güldü
Götürdü onu, yedirdi, giydirdi

O divâneyi adamın biri yolda gördü
Üstüne giysi geçirmiş, erkenden geliyordu

Dedi: "Nereden buldun elbiseyi?
Kazandın mı yoksa bağış mı aldın?"

Dedi: "Bu elbiseyi Allah gönderdi"
Dedi: "İkbalin, devletin açıldı şimdi

Çünkü bir kişide devlet olmazsa
Allah böyle giysi bağışlamaz ona"

Mecnûn cevap verdi: "Ne devleti canım!
Bu giysiyi vermez yüz sıkıntı çekmeden bana

Ansızın almazsam ondan rehini
Ne karnım ekmek bulur, ne sırtım giysiyi"

4135

***

Onunla birçok iş olmaz güzellikle
Biri ondan rehin almadığı sürece

Rehin almazsan işin girmez yoluna
Rehin almazsan, giysi, ekmek vermez sana

Sen rehin almazsan, çıkarmaz sesini
Ateş düşürür hem canına hem harmanına

XXII/5 HİKÂYE

Köşede inzivaya çekilmiş biri vardı
Dünya rızkı olarak bir şeyi bulunmazdı

Tevekkül içinde gece gündüz oturmuştu
Gönlünü kanaat bağıyla bağlamıştı

4140

Hak yolundan kesinlikle sapmazdı
Hakk'ın dergâhına karşı dobra dobraydı

Ziyaretine aç iki kişi geldi
Nefesi dışında ne gideni vardı ne geleni

İki kişi oturdu geç vakte kadar
Rızık adına bir şey gelmedi yoldan

O iki kişi bekledi de bekledi
Şeyh utancından yerin dibine girdi

Nihayet ansızın yerinden fırladı
Divâneler gibi başını gökyüzüne kaldırdı

Dedi: "Az veya çok bir şeyim mi var?
Habire misafir gönderiyorsun bana!

Madem gönderdin iki rızık yiyeni
Ben zavallıya rızık gönder bari!

Eğer rızkını şimdi gönderirsen
Her günün cenginden kurtulursun

Yoksa bak alırım şu değneği
Kırarım mescidinin tüm kandillerini"

Yüreği kabarmış adam bunu söyleyince
Yoldan bir sofra geldi yerli yerince

Anında ay yüzlü bir gulam geldi
Orada sofrayı kurdu, hizmet etti

Onun sözlerini işitince bu iki kişi
Onun davranışı karşısında şaştı

İkisi de sordu: "Bu ne dobralıktı?
Dobralıktan hiç korkun olmadı mı?"

Dedi: "Ona böyle diş göstermek gerek
Diş göstermezsen, olmaz hiç faydası"

***

Onun âşıkları eksiklikten uzaktır
Ağaçlar gibi hepsi de rakstadır

Yerdeki fidan kadar temizdirler
Kuşkusuz tam yakınlık hâlindedirler

XXII/6 HİKÂYE

Coşkulu Nazenin vaktiyle yürüyordu
Hem hava soğuktu hem yol çamurluydu

Biri dedi ki: "Yolu çamur kapladı
Durma, kendine bul bir eski ayakkabı"

Dedi: "Ayaklarım için nasıl ayakkabı isteyeyim?
Hele hele geceleri yastık yerine geçeni?"

Gönlün şahsında kaldığı sürece
O devlet aslâ geçmeyecek eline

Gönlünü yitirmiş olabilirsen sürekli
Tam mânâsıyla elde edersin bu devleti

XXII/7 HİKÂYE

Gönlü coşkulu bir divâne vardı
Bir virânenin dibine yüzünü çevirmişti

Gözlerinden yağmur gibi yaş döküyordu
Biri "Bu ağlamak da nedir?" dedi

"Kimin öldü?" Dedi: "Sen sağ ol; gönlüm;
Gönlüm öldü, daha çetinleşti müşkülüm"

Dedi: "Gönlün nasıl öldü, yerinden gitti?"
Dedi: "Allah dolayısıyla kederliydi

Güzelce öldü; benden uzaklaştı
Onun yanına gitti; dünyadan çıktı

Beni böyle yalnız, hayran bıraktı
Beni böyle düşkün, avâre bıraktı

Şaşılacak şey! Gönlüm oraya gitti ya
Bana müşkül görünüyor gitmek oraya

Benim arzum oraya gitmektir
Ama yol denizin dibine gitmektedir

Bir gün ulaşırsam oraya ben
Ağlamaktan, yangılardan kurtulurum"

***

Kimde âlemi yakan bu dert yoksa
Gecededir; onun gündüzü yoktur aslâ

Bir dert gerekli; dermansız olmalı
Derman edersen bu kolay olur

XXII/8 HİKÂYE

Her nasılsa vaktiyle divâne Şiblî
Tımarhaneye padişahı getirtti

Şâh onun durumu hakkında ölçüyü kaçırdı
"Hey filan! Şunun boğazına ilaç dökün!" dedi

Bunun üzerine dur duraksız Şiblî dedi:
"Hiç boş yere üzerim deme kendini

İyi adam! Bu o delilikten değil
İlaçla iyileşmez; dolanma peşimde!

Nerede dermanı olmayan dert varsa
O dert değildir; inilti derler ona

Canım yoksa cânanım yeter bana
İlacım dermansız derttir; yeter bana"

***

Senin Hak ile hiçbir işin yoksa
Nasıl bileceksin bu zamanın kıymetini?

Yüz kere kan içinde bırakır seni
Sonra bir an için incitir seni

Yüz kere öldürür, sonra diriltir seni
Sonra bir ekmek verir sana veya bir giysi

XXII/9 HİKÂYE

Mecnûn mu mecnûn biri yolda gidiyordu
Ayağı, başı çıplak, dudağı kurumuştu

Soğuktan, çamurdan rahatsız olmuştu
Başını havaya kaldırdı, dedi: "Yarabbî!

Ne kadar sürsün belâ? Ya ver gönlümü
Ya da eski püskü çarık ver Yarabbî!"

XXII/10 HİKÂYE

O divânenin yüreği kabarmıştı
Ekmeksizlik derdiyle içi tükenmişti

Gamdan ağlıyordu bir ekmeği yok diye
Ekmeği olmadığı için can gamı da yoktu

Biri dedi: "Ağlama hey zavallı!
O Tanrı, bu yüksek tavanı

Sütun olmadan havaya yerleştirdi
Senin rızkını da verebilir tabii"

Mecnûn adam dedi: "Keşke şimdi
Sağlamlaştırmak için gökkubbeyi

Hak Teâlâ yüz sütun dikseydi
Beni inletmeden ekmeğimi verseydi

Bana ekmek ile katık lâzım şimdi
Ben ne bilirim sütunsuz gökkubbeyi?"

XXII/11 HİKÂYE

Mecnûnun biri hırsla yemek yiyordu
Hakk'a şükrediyor, şükrediyordu:

"Yarabbî! Can ile beden sana aittir
Sana şükür benden, benim yiyeceğim senden

Sen yiyecek gönder bana gökten
Ben şükür göndereyim sana o zaman

Her an buraya yiyecek gönder
Ben de sana sürekli göndereyim şükür

Bu kavmin vasıtası ayağa kalkmaktır
Onların sözü kuşkusuz çok doğrudur

Mecazdan başka bir şeyi görmezler
Hep ondan işitir, yine ondan söylerler"

XXII/12 HİKÂYE

Nazenin dergâhın coşkulu dervişiydi
Zâhidin biri erkenden geldi

Dedi: "Yüce Allah selâm gönderdi sana"
Nazenin dedi ona: "Haydi, yürüsene!

Bırak şu münasebetsizliği
Hak'tan haberin yok çünkü

Allah'ın işi sana mı kaldı?
Senin gibi vekile yoktur ihtiyacı

Çekil aradan çünkü o tek Tanrı
Senin elçiliğin olmadan bilir söylemeyi, yapmayı"

YİRMİ ÜÇÜNCÜ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Yaban Hayvanlarına Gitmesi

Sâlik geldi aklı başından gitmiş hâlde
Vahşi gibi, daralmış yüreği hayvanların yanına

Dedi: "Ey denizlerin, karaların canlıları
Âlemin bir uçtan bir uca dolaşanları

Her aşağılığın ayağı altında çiğnendiniz
Toprakta kanlar içinde kaldınız

Yokluk makamına düştünüz
Hakk'ın varlığına göz çevirdiniz

Hak lütfuyla sizden örnek getirdi
Bir karıncanın cevherini size verdi

Kadim Kur'ân'ın sûrelerinden birini
Keremle bir karıncanın gerdanlığı etti

Yine bir karıncayı güçlü aslan gibi yarattı
Çünkü bir sûresine 'en-Nahl' adını verdi

Ankebût'a da aynı şerefi verdi
Bir sûreyi onun adıyla bildirdi

Karıncayı içi söz dolu olarak öne çıkardı
Onunla Süleyman'ı kendinden geçirdi

Madem ki sizin sırlara yakınlığınız var
Benim dilimde söyleyecek şey kalmadı

Elimden tutun; belki bir yere varırım
Belki bu alçaktan yukarıya çıkarım

Madem Süleyman öğütünüzü dinliyor
Gönlü sizin sözünüzü içten kabul ediyor"

Yaban hayvanı sâlikin sözünü dinledi
"İtaat et; benden söz etme" dedi

"Bütün yeryüzünde ben kimim ki?
Din sokağında benim adım geçer mi?

Kısa ömürlü, zayıf, çelimsizim
İğne deliği kadar ayrıntıyı görürüm

Bir örümcek girdiyse mağara günü
Sonra dinin iki gözüne perdedar oldu

Bir de usturlapta burçların örümceği var
Ama gökyüzü hakkında yoktur bildiği

Halk güneşi onun sayesinde bilir
Ama o güneşi bilmez hiçbir hususta

Bütün âlemde örümcekle aradı
'O ölümsüz diri'nin kıssâsını

Kara hâlli zayıf karıncanın kıssâsını
Aynı şekilde bil ama sızlanma

İyi bak; açlıktan ölmektense
Adımızı anmak daha iyi senin için

Bir kişinin şekerden yükü olsa
Bir şeker ister; gerisi ar olur

Bütün âlem coşkun âşık doludur
Hepsi dert ile görüş sahibidir

Ne istiyorsun sen karıncadan, sinekten?
Galiba bizden başka kimseyi görmemişsin

Konuştuysak da bizi ölmüş bil
Ömrü geçmiş, bir yere varmamış bil"

Sâlik geldi çok akıllı pîrin yanına
Yaban hayvanları hikâyesini anlattı ona

Pîr dedi: "Hâlleri sıkıntılı yaban hayvanı
Her sıfatıyla gizli bir maden gibi

Her zâtta yüz âlem sıfat vardır
Ama hepsinin aslı marifet olmuştur

Marifetin aslı tevhîd olmuştur
Tevhîde götürmek için tefrîd gelmiştir

Yaban hayvanı gibi yolda gezinirsen
Ebediyen canın için kemal elde edersin

Canında kemâle ermek nasıl mümkün olur
Var olan her şeyden tümüyle arınmazsan?

Sen kendinde olduğun sürece hep sayı görürsün
Fâni olduğun zaman her şeyi tek görürsün"

Zavallı bir adamın birinde alacağı vardı
Alacağını istemekte çok üsteliyordu

Gerçi borçlu olan sıkışıyordu
Ama borcunu ödemeye yanaşmıyordu

Aralarındaki husumet şiddetlendi
Bu iş, iki hasım arasında büyüdü

Bir derviş vardı; adama "Kalk!" dedi
"Kıyamete kadar borcu boynunda kalsın

Kıyametteki para daha çok işine yarar
Öyleyse bırak ona; uğrama yanına"

Zavallı adam dedi: "Kıyamette ondan
Paramı geri alamam; aşikârdır bu

Yarın borcunu bana vermez; sus!
Bu yüzden bugün onunla cebelleşiyorum"

Adam dedi: "Ne demek bu, bilmiyorum
Açıkla da bu şüpheden kurtulayım"

Dedi: "İkimiz de can kafesinden çıkınca
Onunla ben, yani ikimiz bir olacağız

Her tarafta Allah'ın birliği görünecek
İkilik kalırsa bunun adı şirk olacak

Hakikatte ben oyum, o da ben
Kuşkusuz orada düşmanım olmayacak

Ancak burada tevhîd aşikâr değil
Ondan alırım; para burada yarar işime

Şüphe yok; şimdi ondan paramı alırım
Daha sonra ikimiz de bir oluruz"

***

Bir, sayı olarak söz konusuysa bir şeydir
Aksi takdirde çok fazla sıkıntı demektir

XXIII/2 HİKÂYE

Bir divâne âşık hâllendi
Bir bakkal dükkânına geldi

Dedi: "Niçin dükkânda oturuyorsun?"
Dedi: "Belki bir kazanç elde ederim"

Dedi: "Kazanç nasıl olur?" Cevap verdi:
"Bir malın iki mal olursa, kazançtır"

Dedi: "Yanlışın var; iki şeyin varsa
Bunu bir yaparsan; kazanç bil bunu

Sen bu işi tersten götürüyorsun
Senin şirkinde tevhîd yoktur ama

Gönlünle bedenin Hak'ta kaybolursa
Adam olursun tam mânâsıyla"

XXIII/3 HİKÂYE

Nazenin hem yürüyor hem coşuyordu
Sanki bir rüya görmüştü

Vaaz verilen bir yerden geçiyordu
O sırada vaiz şu sözleri diyordu:

"Allah insanın toprağını yeniden yarattı
Kudret eliyle kırk sabah yoğurdu

Sonra dedi ki: Müminin gönlü sürekli
Hakk'ın parmakları arasında buldu yerini"

Nazenin ondan duyunca bu sözleri
Canının ateşinden bir duman yükseldi

Dedi: "Biçare! Neden insan yaratsın?
Yerden alınmış bir gönül veya topraktır

Gönül ile balçık onun elinde ya
Elimizde ne kalır hevesten başka?

Benim âlemde bir gönlüm, bir balçığım var
İkisi de onun; işte, sana müşkülün müşkülü

Dünyada gönülde miyim, balçıkta mıyım?
Her şey onun; arada ben neyim?

Bir hiçim ben; bilmiyorum veya yokum
Her şey o değil mi? Peki, ben burada kimim?"

XXIII/4 HİKÂYE

Köylünün biri Merv şehrine gitti
Büyük caminin içinde yattı

Ayağına gevşek bağlanmış bir kabak vardı
O şehirde kaybolmasını istemiyordu

Biri geldi, ayağından kabağı çözdü
Kendi ayağına bağlayıp öteye yattı

Adam uyandığında huzursuz oldu
Kabağını başkasının ayağına bağlı buldu

Hayretler içinde kaldı, başı döndü
Dedi: "Yarabbî! Bir köylü öldü!

Yarabbî; o bensem peki, ben neyim?
O bense demiyor ki "Ben kimim?"

4270

***

Nefy ile isbat arasındayım sürekli
İş ne benimle oldu, ne bensiz tamamlandı

Onunla bunun arasında âciz kaldım
Şüphe ile yakîn arasında âciz kaldım

XXIII/5 HİKÂYE

Tanınmış biri, bir şeyhe gitti
Kendinde olamadığı için ağladı inledi

Dedi: "Kulluktan bezdim artık
Rablıktan da bir nefes gelmedi

Ne öyleyim, ne böyle; kala kaldım
Ne yapayım?" Dedi: "Beklemeye devam"

4275

***

Bu sözün bir yeri olacaksa
İlimle, amelle çıkmalı ortaya

Ezel levhasına göz çevrilmeli
Ne kadar gözeteyim ilimle ameli?

XXIII/6 HİKÂYE

Uzun ömürlü, işbilir bir denizci vardı
Biri sordu: "Ey çok bilen!" dedi

"Denizin ilginçliklerinden söz et"
Denizci dedi: "Ey sır arayan

Benim denizde gördüğüm en ilginç şey
Geminin sağ selamet kıyıya varması"

Bir gemi sürekli girdaptadır
Dalgalar peşpeşe gelmektedir

Biz dalganın, siyah girdabın arasında
Rüzgârın çıkmasını bekler dururuz

***

Hile ile hiçbir iş düzelmez
Ezel levhasından haberimiz olmaz

Öyleyse senin yolun itaat etmektir
Kendini bilmeden can vadisinde gitmektir

Kulun itaat etmesi tercih sebebidir
Tanrı ne irade ettiyse o olur

XXIII/7 HİKÂYE

Düşmanların arasında yaşlı biri
Bir dostuna şu güzel sözü dedi:

"Bu kadar insan var; hepsi gamlı
Sevinci terk etmişler; hepsi yaslı

Hep gamlı olmalarını şunda görürüm:
Acaba kerem sahibi Tanrı ne diye

Kendi istediğini yapar daima?
Halka lâzım olanı yapmaz acaba?"

***

Yüz kişiden biri bir iş için dua etse
Allah istemediği sürece, iş girmez yoluna

4290

XXIII/8 HİKÂYE

Suya gönderilen biri sudan geç geliyordu
Sûfiler dil uzatmaya başladı adama

Ebû Saîd Mehene dedi ki: "Hey millet!
Filan kişi suyu nasıl şimdi getirebilir?

Bize nasip olacak güzel su
Henüz gelmedi; işimiz nasıl hâllolur?

Su gelince o adam suyu çeker
Vakti gelmemiş su nasıl içilir?"

***

Hüküm onundur; hükmü koruyan odur
Koruma işini en iyi yapan da odur

4295

Ömer Mekke'den yola çıktı
Evde bıraktığı karısı hamileydi

Dedi: "Yarabbî, dünya seninle aydınlanır
Ben gidiyorum; çocuğumu sana emanet ediyorum"

Neden sonra Ömer yolculuktan döndü
Geç kaldığı için hamile ölmüştü

Karısının mezarından bir ses geldi
"Emanet etmiştin; gel; dünyaya geldi"

Emîrülmüminin gitti, mezarı açtı
Baktı; kadınının bedeninin yarısı çürümüştü

Diğer yarısı canlı ve tazeydi
Çocuk durmaksızın süt emiyordu

Çocuğu kucağına almıştı
Çocuğun ağzı annenin memesindeydi

Ömer çocuğu oradan çıkardı
Ardı sıra Hâtif'ten bir ses geldi:

"Hakk'a emanet etmiştin; sana teslim etti
Annesini emanet etmedin; o öldü"

***

Hakk'ın ismeti yardım etmezse
Halk ismette kalmaz bir an bile

Denildiğine göre bir gün Rükneddin Ekkâfî
Konuşma sırasında inciler saçıyordu

Onun meclisi bir parça hararetliydi
Hoca hakkında birine soru soruldu:

"Ne oldu? Bu hararetliliğin sebebi ne?
Biz bilmiyoruz; söyleyin doğrusunu"

Birisi dedi ki: "Filanca yaşlı başlı adam
Gizlice bir ayakkabı çaldı, götürdü

Burada ondan aldık ayakkabıyı
O yolunu sapıtan kıyameti kopardı

Hoca ona diyordu: Uzatma meseleyi
Çünkü günün birinde muhtaç olmayan Tanrı

Üstümüzden ismet perdesini kaldırsaydı
Şu dilenci ilk ayakkabı hırsızı olurdu"

***

Kim ne bilir nasıl bir hikmet olduğunu
Her varlığa ne kısmet edildiğini

Sıddıkların kanı bu hasretle döküldü
Gökyüzünden onların başına toprak elendi

Gerçi buradan her yöne yol aradılar
Şaşılacak şeydir; bundan zerre anlamadılar

Yüz dünya dolusu hasreti temiz canla
Görmek mümkündür toprak altında

XXIII/11 HİKÂYE

Murtaza'ya ünlü bir adam sordu:
"Daha çok âlem hakkında ne biliyorsun?"

Dedi: "İbadet daha çok göktedir
Çünkü orada ruhanîlerin yeri vardır

Ama yeryüzünde kurusundan, yaşından
Gafletten çok bir şey görmüyorum

Toprak altından soracak olursak
Orada hasretten fazla bir şey yoktur

Kim topraktan, kandan yaratıldıysa
İyi bak; ne kadar hasret vardır onda

Âlemin işi doğmak ve ölmektir
Kâh ortaya çıkarmak, kâh götürmektir

Kuşkusuz bu iş ebediyen devam edecek
Sonsuza kadar bu dert dermansız olacak

Böyle bir iş bizim haddimizden fazladır
Bizim iniltilerimizle yoluna girmeyecektir"

XXIII/12 HİKÂYE

Hem yaşlı hem yoksul bir ihtiyar
Mezarlığın önünde yer tutmuştu

Ay yıl demez önündeki bez parçasına
Yüz binlerce dikiş atardı

Her an bir cenaze gelirdi
Her cenaze için bir dikiş dikerdi

Cenaze bir veya on tane olsa
Bir dikiş atar, işini sürdürürdü

Her zaman bir cenaze çıkardı
Hırka dikişler yüzünden görünmez oldu

Nihayet bir gün çok ölüm oldu
Yaşlı kadın pusulayı şaşırdı

O gün çok cenaze getirildi
Kadın işinde hataya düştü

Âciz kalınca feryat etmeye başladı
İpliği kopardı, iğneyi kırdı

Dedi: "Bu benim yapacağım iş değil
Ne kadar iğne iplikle uğraşayım?

Ben artık iğneyle dikiş dikmem
Bezi ateşe atıp yakacağım

Her saat böyle iş yaparsam
İğne, iplikle ne zaman düzelir işim?

Felek gibi başı dönmüş lâzım bana
Bu iş iğneyle, iplikle olacak değil"

***

Sen hep böyle akılsız kalmışsın
Bu söze aslâ kulak vermezsin

Sen bunlardan birini dinlersen
Üstündeki giysin olur kefen

Biri yine Abbase'ye sordu
Dedi: "Konuşman sır hazinesinin anahtarı

Paralı insanlardan bir dostun yok
Bir zenginin senin meclisine geldiği yok"

Dedi: "Paralı nasıl gelebilir yanıma?
İşimiz gücümüz olmaz birbirimizle

Bir paralı gelecek olursa meclisime
Tümüyle altın olsa bakır görünür gözüme

Boynundaki yakasını ipe çeviririm
Üstündeki giysiyi kefene çeviririm

Dediklerimi duysa altın kaplama evi
Mezar görünür paralının gözüne

Ben onun kusurunu örtemem
Onun dinini küfre çeviririm

Böyle biri nasıl rağbet eder bana?
Böyle nispette bulunmak nasıl oluyor bana?"

***

Her zalime rağbet edersin
Nasıl mümkün olur senin bana nispetin?

Zalimin dergâhı müminin yeri olur mu?
Kim ateşe girerse canından emin olur mu?

O takvâ sahibi bir müftüyü gördü
Sultanın kapısında oturmuştu kabul günü

Hâlim selim adam ondan fetva istedi
"Arkadaş! Burası fetva yeri mi?" dedi

Adam dedi: "Emirin, şâhın kapısı
Müftülerin yeri mi be hey tenkitçi?"

YİRMİ DÖRDÜNCÜ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Kuşlara Gitmesi

Sâlik uçtu kuşların yanına
Dedi: "Ateş ile nûr kuşları

Belâ tuzaklarından kurtulanlar
Gökyüzünde saf saf olanlar

Hem kuş dili sizin şehrinizde
Hem ses ile nûr sizin için

Sıfatsızlık yuvasından uçtunuz
Marifet dünyasında dolaştınız

Hem kanadınızla kafesi kırdınız
Hem tuzaktan, bağdan kurtuldunuz

Sayenizde hüthüt aracı oldu
Yüzük sahibinin sırdaşı oldu

Hüthütün eriştiği makam size yeter
Öyle bir şâh onun hâlini sordu

Geceleyin Pervin leğenini arzu edersiniz
Sabah oldu mu yumurtayı altın rengi edersiniz

Hepiniz vasıtasız olarak acele edersiniz
Rızkınızı 'Sabah aç kalkarlar' âyetinde bulursunuz

Doğudan batıya her yer gölgeniz altında
Simurg'un gölgesi düşmüş başınıza

Siz Simurg ile sohbet edersiniz
Kuş sütü istesem getirirsiniz

Emekliyorum, bakın sütün çaresine
Susuzluktan ölüyorum; tedbir alsanıza"

Bahçedeki kuşlar işitince bu sözü
Dünya gözlerinde karga kanadı gibi karardı

Kuş dedi: "Hay hâlimden habersiz!
Bu musîbetten yandı kanadım, tüyüm

Bu gam yüzünden kan, balçık içinde kaldım
Yarı boğazlanmış tavuk gibi oldum

Kanatlarımla katettim bütün âlemi
Kanadımla, gagamla kana buladım kendimi

Gün boyu bu talepte bulunuyordum
Geceleri uykuya veda ediyordum

Sonunda senin gibi hayran kaldım
Bu arayış yüzünden kanadımı, tüyümü dağıttım

Bülbül bize âşık bir kuştur
Şakımaktan başka nasibi yoktur

Hüma kuşu olsa, kemik yeter
Böylece onunla bir şâh dünyayı yer

Bakma tavusun cilvesine; bak buna
Başını eğer, bir üzüm karşılığında

Hüthüt kendi kendine gururlanır durur
Başında bir şey var ya başı dik durur

Simurg bizim devekuşluğumuzu gördü
Bizden utandığı için kuşkusuz uzlete çekildi

Bizim kanatlarımızla uçmaya kalkarsan
Dökersin tüylerini, kendini rezil edersin"

Sâlik geldi benzersiz pîrin yanına
Perişanlığını anlattı baştan sona

Pîr dedi: "Kuş kemali dolayısıyla
Örnektir bütün yüce mânâlara

Bir mânânın içinde hayır varsa
Senin beklemen gerek görünüşe bakılırsa

Can zâtının birçok mânâsı vardır
Ancak isteğinin olması için iş vardır

Senin canında ne kadar mânâ varsa
Gizli kalacaktır bedene bağlanmadıkça

Bedene bağlanınca o has şey senindir
Canında duruyorsa, o has senin değildir

Sana din devleti, talihi müyesser olursa
Canının nakdi eşit olacaktır vücudunda"

XXIV/1 HİKÂYE

Dedi ki: "Mahmut, o cihan padişahı
Bir avda ordusundan uzak kaldı

Baştan başa harap bir köye girdi
Yolunun üzerinde bir ihtiyar gördü

Ayva gibi sararmış yüzü; inek sağıyordu
'Kadın! Bana içecek süt verir misin?' dedi"

Yaşlı kadın dedi: "Ey ulu emir
Hiç lafı mı olur ki sütün?

Şimdi kocam burada olaydı
Yoluna bir sığır kurban ederdi

Konuk edeyim seni acelen yoksa
Kurban edecek şeyim yok inekten başka

Onun sözü Mahmut'u sevindirdi
Hemen attan indi, geçip gitmedi

Başladı hemen ineği sağmaya
Süt başladı hayvanın memesinden fışkırmaya

O sırada şâhın eline ne çok süt aktı
O süt ihtiyar kadının bir aylık sağımıydı

Yaşlı kadın görünce o kadar sütü
"Beyim, niçin süt istiyorsun?" dedi

"Çünkü senin her parmağında
Süt dolu bir pınar var âdeta

Şimdi sahipsen böyle bir ele
Süt istemek de neyine?

Bir devletin var engin deniz gibi
Kim olduğunu bilmiyorum ey süvari

Benden değil, kendi kol gücünle iç sütü
Kendi emeğinle içeceksin çünkü

Senin sağdığın şu süt yok mu
Beyim! Ben bir ayda sağarım onu

Bunca süt senin elinle sağıldı
Sütü meme vermedi, elinden çıktı"

Onlar bu hâldeyken sahra dolusu ordu
Her yandan geldi, şâhın çevresini sardı

Onun huzurunda secde ediyorlardı
Her taraftan onu çevreliyorlardı

Yaşlı kadına onun hâli malûm oldu
Taş gibi kaskatıydı, mum gibi oldu

Şâhın huzurunda eli ayağına dolandı
Utancı, huzursuzluğu arttı da arttı

Dedi: "Şimdiye kadar tanımıyordum
İneği sana kurban ediyordum

Şimdi bildim artık; canın uğruna
Kendimi kurban ederim sana"

Yaşlı kadının sözü şâhı sevindirdi
"Ne dilersen dile benden," dedi

Dedi: "İsteğim o ki şâhtan, ara sıra
Ordundan kalıver uzakta

Bir konuk gelsin bana bir başına
Yalnız gelsin kendine sevdalının yanına

Çünkü baştan ayağa güç yoktur bende
Köslerin, âlemlerin gücü yoktur bende"

Şâh, o köyün imar edilmesine karar verdi
Yaşlı kadının hatırı için bu işe girişti

Köyü ona bağışladı; oradan ayrıldı
Yaşlı kadın için bu söz serüven oldu

Mahmut'un devleti mecazî devlet değildi
Nereye giderse devlet ona dönerdi.

***

Akıllı adamın aslında devlet vardır
Varsa sende böyle devlet, ver kulağını

Bu kadarcığına bile vermezsen kulağını
Kötü göz derhal yapar yapacağını

XXIV/2 HİKÂYE

İhtişamlı bir şehriyar vardı
Yakınında bir dulun köşesi vardı

Dul kadın her gün üzerlik serperdi
Yüce şâh hayret eder de ederdi

Bir gün şehriyar hizmetkârı çağırdı
Halis ayarlı yüz altın dinar verdi

Dedi: "Şâhtandır, git şunu yaşlı kadına ver
Sor bakalım ona; Her Allah'ın günü erkenden

Ne sebeple yakar durursun üzerliği?
Bir gün, bir gece bırakmazsın bu işi."

Hizmetkâr gitti, altını verdi, sırrı söyledi
Yaşlı kadın derhal "Efendim" dedi:

"Tüm dünyada adını sayacağın ne varsa
İyi bakarsan, bir göz değer ona sonunda

Gerçi yoksulluktan canımı tüketiyorum
Ama bu üzerliği onun için yakıyorum

Kendi yoksulluğum lâyıktır bana
'Bir göz gelsin bakalım' dedim ona

Şimdi parayı getirdin, koydun yanıma
O yoksulluk gitti, sahip oldum varlığa

İşte, bak, bir göz nihayet beni gördü
Benim o yoksulluğuma bir göz değdi"

***

Alemi tınmayıp yoksulluk çekmek
İyidir yüz padişahlık sürmekten

Her gün yetiniyorsan bir ekmekle
Hiçbir dünya bağını bağlama can evine

XXIV/3 HİKÂYE

Vaktiyle İskender'in yolu Çin'e düştü
Çin Fağfuru onu ülkesinde konuk etti

Şâhlara yaraşır bir meclis hazırladı
Anlatılması yüz efsaneye sığmazdı

İskender'in önüne birkaç kâse koydu
Kâseler inci, lâl, mücevher doluydu

Dedi: "Buyrun, bir el atın hele
Elini uzatsın böylece diğer askerler de"

İskender dedi: "Önümdeki yiyecek değil
Lâl, yakut dışında kâse dolu değil

Neden kâseye mücevher koydun, söyle
İnsan dediğin bunu yer mi, söyle"

Çin şâhı dedi: "Ey ilimler denizi!
Anadolu'daki azığını mücevher etmedin mi?"

Dedi: "Bir insan mücevheri nasıl yer?
İki somun ekmek azık olarak bana yeter

Seçkini, avamı dahil benim işim
Günde bir iki ekmekle doyarım"

Şâh dedi: "Madem mücevher yemiyordun
Madem iki ekmekten fazlasına yoktu ihtiyacın

İki somun ekmek bulamıyor muydun Anadolu'da?
Kalkıp gelmen mi gerekiyordu buralara?

Yürümek mi gerek bütün dünyayı
Bir bir şehirleri, köyleri geride bırakmayı

Bunca orduyla yol almak mı gerek?
Bunca halkı tebah etmek mi gerek?

İki somun ekmeği hazır etmeli
Anadolu'da bunu özgürce yemeli"

İskender ondan işitince bu sözleri
Hemen kalktı oradan, yüz geri etti

Dedi: "Seferde öğrendiğim bu bilgi yeter bana
Kıyamete kadar ruh azığımdır, yeter bana

Terk ettim artık sefer yapmayı
Bu avârelikten arayacağım bir bucağı"

***

Kimse için denizlerde, karalarda
Kanaatten büyük mülk yok başka

XXIV/4 HİKÂYE

Âmir bin Kays, o yedi feleğin kutbu
Bir gün yeşilliği tuza banıyordu

Ekmeksiz yiyordu yeşilliği zevkle
Hoşnutsuzluk ettiği yoktu zerrece

Biri sordu ona, "Yüce insan" dedi
"Sonunda bu yeşillikle yetindin mi?"

Âmir ona dedi: "Şu âlemde nice
Bundan azına kanaat eden var gerçekten de"

Dedi: "Söyle peki, kimmiş?
Bundan azına kanaat edermiş"

Dedi: "Kim dünyayı âhirete tercih ettiyse
Bundan azına aldandı dünyayı seçince

Dünya dediğin din kucağında zerredir
Yüz binlerce zerre her yeşilliktedir

Demek ki biri dünyayı tercih ettiyse
Razı oldu bundan azına, yüz binlercesine"

***

Madem bundan azına aldanmamak gerekir
Şu yeşillik dünyadan değerli demektir

Bütün dünyadan değerli şeyim varsa
Tüm dünyadan değerli olanı yersem, olur reva

Kim kanaat yolunda mert olduysa
Âlemin mülkü soğumuştur onun gönlünde

Somun ekmek kuru veya taze çıkınca kürekten
Kurtulmuştur insan emirinden, vezirinden

XXIV/5 HİKÂYE

Padişah o divânenin yanına gitti
"Yoksul insan! Benden bir şey dile!" dedi

Dedi: "Dünyada iki dileğim var benim
Bakarsın, şimdi yerine getirir şâhım

Önce Cehennem'den güzelce kurtar beni
Cennet'e götür sonra, yerleştir beni"

Padişah dedi: "Hey yolun şaşkını!
Benden isteme bunu çünkü Tanrı'nın işi"

Kapı önünde mecnûnun bir küpü vardı
Şâh geldi, küpün karşısında durdu

Dedi: "Küpten uzak dur, yavaş yavaş
Güneş ışığıyla küp ısınsın biraz

Akşamdan sabaha kadar küpe giriyorum
Sıcak sıcak uyuyor, kendimden geçiyorum

Hey namlı! Yattığım yer küptür
Daha fazla soğumasın, uzak dur.

Ne senden bir dileğim kabul gördü
Ne senden derdime bir deva geldi

Bu derdime çare bulmadın madem
Yatacağım yeri soğutma bari sen"

***

Yüz bakıcı yetmiyorsa birine
Nasıl bakabilir ki başka birine?

XXIV/6 HİKÂYE

Divânenin birini koşturuyorlardı
Çocuklar onu taşa tutuyorlardı

Divâne yüksek bir kasra kaçtı
Yüksek kasrın baş köşesinde oturan vardı

Karşısında oturan birkaç kişi gördü
Onun yüzünden sinek kovalıyordu

Vali olduğu yerden ona seslendi:
"Hey talihsiz! Kim seni buraya attı?" dedi

Dedi: "Gözlerimden kan damlıyordu
Çünkü şu çocuklar beni taşa tutuyordu

Çocuklardan beni kurtar diye geldim
Bakıyorum da benden yüz kat âcizsin

Senin önünde birkaç kişi durmalı
Yüzünden sinekleri kovmalı

Çocukları benden nasıl uzaklaştırabilirsin?
Gerçekten baş aşağısın, yüce başlı değilsin

Sen emir değilsin, sürekli esirsin
Gerçekten mahkûmsun, hâkim değilsin"

***

Emir dediğin o kimsedir olgunlukta
Kimse denk olamaz onunla

Saltanat kalıcı değildir kimseye
Bir sultan vardır; şunu bellesene.

XXIV/7 HİKÂYE

Bir çocuk hep kendi kendine yeterdi
Ceviz oyununu hep bir başına oynardı

Birisi sordu ona: "Evladım
Neden tek başına ceviz oynarsın?"

Dedi: "Çok seviyorum emir olmayı
Hep ben emir olayım, değil başkası."

YİRMİ BEŞİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Hayvana Gitmesi

Sâlik dertli hayvanın yanına geldi
Ne emniyet umudu, ne helâk korkusu vardı

"Vahyetti"nin talibi olmuş ışıklı gönlü
Vahşi hayvanlarda arıyordu Kur'an'ı

Dedi: "Ey rehber arayanlar
Rükuya varmış, herkes ibadet eder

'Neden' ve 'Kaç tane'den azledilmiş
Kendi otlamasıyla meşgul olmuş

Yeryüzünde boğa sizin siyahlığınızdan
Boğa yükünün altında sizin balığınız var

Geminizde boğa var, balık var
Ayı, aslan, ne istersen var

Aşağıyı, yukarıyı, her yanı tutmuşsunuz
Dağları, kırları, kuruyu, yaşı tutmuşsunuz

Bazen sizin de görünür bir halefiniz
'Tanrı'nın dişi devesi' saf önünde kâfidir

Ashab-ı Kehf'in köpeğini sormayın
Çünkü aşka vakfedilmiş bir canı var

Sizden peygamberliğe, işte adı
Bir koyun oluyor kaim-makam

Sizden yeri temiz bir balık
Bir yunusa oluyor halvet sarayı

Sizden kebap edilmiş zehirli bir oğlak
Kahırdan haberdar ediyor Ahmet'i

Sizinle devlet dalı meyve veriyor
Ahu misk, sığır amber veriyor

Devlet yolda birine yâr olursa
Yâr olabilir başkasına da

Devletin yüzü dönüktür sizden yana
Sizin civarınızdan devlet istiyorum ben de"

Hayvan işitince bu müşkül hâli
Bu hâlden dolayı hâlden hâle girdi

Dedi: "Hey hem habersiz hem edepsiz
Kim boğadan, eşekten inci ister?

Biz hep birbirimizin yolunu keseriz
Birbirimizi öldürürüz, birbirimizi yeriz

Koymuşuz başımızı âmeke kararsız
İşimiz yok yemeden, uyumadan başka

Aradığın şeyi burada arama
Denizde bulacağın inciyi karada arama

Yüz binlercemiz ölür yük altında
Nihayet bir Burak belirir apansızda

Yücelik bulmuşsa bizden biri
Nadire bakılarak hüküm verilir mi?

Sır bulunmaz eşekte, sığırda
Yüce insan! Haydi şimdi düş yola"

Sâlik geldi akıllıların pîrine
Vahşi hayvanların hikâyesini söyledi ona

Pîr dedi ona: "Hayvanı, yırtıcısı
Mecusî nefsin ateşinden bir ışıktır

Kâfir nefis serkeşlik eder sürekli
İsyan edersen, öne eğer başını

Kâh Müslümanlık kâh para verirsin
Sonunda bir kâfire lokma verirsin

Nefsin yiyeceği hoş olsa veya olmasa
Ateştir; yolu nefse düşer ya

Mecusî nefse güzel güzel yiyecek verme
Onun hoşnutsuzluğunu görmedikçe iyice"

XXV/1 HİKÂYE

Dinin aslanı, şeriatın mumu Süfyan-ı Sevrî
Kendi kavmine "Ey şeriat topluluğu!" dedi

"Yemek yemenin lezzeti, hoşluğu
Ancak dudaktan damağa kadar

Sabret, bu kadar yolu gitmek kolaydır
Hoş olanla olmayan senin için birdir"

***

Boş yere köpek gibi koşuyorsun
Kimsin sen? İnsan kılığında köpek misin?

Hani eline bir kemik geçti mi
Ömrün, canın gidiyor hey köpek düşkünü!

Ruh hümasına ver sen kemiği
Yazık olur köpeğe verirsen kemiği

Mertlerin azığı ruha can vermektir
Nedir senin azığın? Köpeğe ekmek vermektir

Aylarca, yıllarca meşgul olan köpekle
Daha ne kadar gireceksin çuvala köpekle?

İşinde girersen köpeğin emrine
Köpek olarak dirilirsin mahşer gününde

XXV/2 HİKÂYE

İmran oğlu Mûsâ'nın bir çömezi vardı
Usta olmak için çabalar çabalardı

Bir gün Mûsâ'dan uzakta bir şehre gitti
Uzun zamandır ondan haber gelmiyordu

Mûsâ onun izini çok aradı
Sanki dünyadan izi silinmişti

Bir gün Mûsâ bir yolda koşuyordu
Bir adam gördü; domuz çekiyordu

Mûsâ sordu: "Nerelisin efendi?"
"Filan şehirdenim efendim" dedi

Dedi: "Benim çömezim oradadır"
Dedi: "Senin çömezin işte, şu domuzdur"

Mûsâ şaştı kaldı bu söze
Bu habis nasıl dönüşmüştü domuza?

Tanrı'ya yalvarmaya başladı
"Yol göstericim! Söyle bu sırrı," dedi

Dedi: "Bu herif senden din ilmini öğrendi
Düşük himmetinden canında ışık yanmadı

Gitti, aşağılık dünyayı avladı
Mutlak dini dünyaya bağladı

Dünya adamıydı, dünya ile uzlaştı
Dünyanın işvesiyle kendi dinini kaybetti

Kuşku yok, ben de dönüştürdüm onu
Domuz kisvesine büründürdüm onu."

Ahir zaman peygamberinin ümmeti
Dönüşme tehlikesinden kurtuldu

Ancak dünyada onlara aman verdim
Kıyamet gününe kadar zaman verdim

Onun ümmetinden biri bunu yaparsa
Kendi dinini dönüştürür mahşerde

Bu yolun insanı tövbe etmeyecekse
Domuz olacaktır hep orada.

***

Daha ne kadar nefsini besleyeceksin?
Bir domuzla sohbeti ne yapacaksın?

Eşek domuz korkusuyla kaçar sürekli
Sen kaçmıyorsun; eşek değilsin demek ki.

XXV/3 HİKÂYE

Biri diğerine diyordu hararetle
"Hey bahtsız! Alıyorsun beni alaya!"

Mecnûn dedi ona: "Değil mi ki eşeksin
Bunca salaklığınla hiç üzülme!"

***

Görünüşe bakmayı âdet edindiyse biri
Sıfatı, maneviyatı düşünebilir mi?

Sûretin aslı şehvetli nefsindir
Mânânın aslı ruhanî canındır

Sûreti terk et sıfatın aşkında
Marifet güneşi doğsun içine

Senin sûretin balgam ile kandan öte değil
Sûret adamı ileri görüşlü adam değil

Balgamla, kanla güzel olan ne varsa
Ona müptela olmak olur sevda

XXV/4 HİKÂYE

Bir delikanlı vardı gayet iş bilir
Kıvrak zekalı, kurnaz, çok bilir

Hırsla sürekli tahsil hâlindeydi
Yıldan yıla iki gece tatil ederdi

İnsanlarla bir alışverişi yoktu
İşi gücü tekrar etmek, okumaktı

Onun aydın gözlü bir hocası vardı
Gerçekten de bu öğrenciye lâyıktı

Hem öğrencisinden çok üstündü
Hem onunla bir başka konuşurdu

Hocanın perde arkasında vardı
Güneş gibi parlak yüzlü cariyesi

Gözü kısık, dilber, cana can katar
Âleme süs katar, acayip vücutlu

Bir görünüşü var, baştan ayağa ruh
Lütuf lütuf, açılış açılış üstüne

Hem şirinlikte şekeri bağlamıştı
Hem acılıkta ekşiyi şeker etmişti

İki kemend saçı yere kadar inerdi
Kasıtlı değil bu, kendiliğinden öyleydi

İki lâl dudağından şeker dökülürdü
Papağanlara kol kanat verirdi

İki gözünden bakış oku fırlardı
Öldürdüğünü kanlara boyardı

Bu öğrencinin gözü ona ilişti
"Ben öğrenciyim, o hocadır," dedi

"Şimdi dünyada kimse hocam değildir
Bu güzele öğrencilik benim için yeterlidir

Hoca bana aşk dersi verirse
Gireceğim öğrenci olma yoluna

Bana aşk dersi vermeyecekse
Ders çalışmayacağım ben de"

Gece gündüz o dilberin aşkına düştü
Dersi, hocayı hepten terk etti

Onun derdiyle safran dalına döndü
Rengi safran rengi gibi sarardı

Ona aşk geldi, aklı alt etti
Bir gönlü vardı, onu canından bezdirdi

Gerçi ilmin hakkını yerine getirmişti
Bir parça aşk ne varsa yele verdi

İlim öğrenmek kibir, kavga getirdi
Âşık olmak coşku, sevda getirdi

Kimin aşk olmadan ilmi varsa
İlim mal, makam sevgisi verdi ona

Sonunda tam mânâsıyla hasta oldu
Vücudunun her yanı tedaviye muhtaç oldu

Cariyeyle arasında geçenleri
Hoca eninde sonunda anladı

Bilgisiyle bir hileye kalkıştı
Cariyenin iki elinden kan aldı

Müshil verdi ona; yapacağını yaptı
Daha sonra hayız hâli başladı

O cariye döndü bambu dalına
Gül yanakları döndü safran yaprağına

Ne yüzünde güzellik kaldı
Ne yanağında tazelik kaldı

Cemâlinden bir zerre kalmadı
O kadeh kırıldı, o sâkî kalmadı

Otuz defa bu ilacı içmişti
Hepsi bir leğende birikmişti

Hacamat kanı, hayız kanı leğendeydi
Leğen ağzına kadar dolmuştu

Hoca akıllı öğrencisini çağırdı
Perde arkasından cariyeyi çağırdı

Önce öğrenciyi yere oturttu
O cariyeyi önünde ayakta tuttu

Delikanlı onun yüzünü görünce
Bakmadı ondan başkasına

Hayrete düştü; o güzel dilber
Felekten nasıl böyle nasipsiz kaldı?

Ona karşı içinde bir soğukluk oldu
İçinde tahsil hevesi uyandı

Onun bütün hastalığı geçti
Cariyeden ebediyen kurtuldu

Hoca gördü onun özgürlüğünü
Sevincin gamına üstün geldiğini

Akıllı öğrencinin harareti soğudu
Canı cariyenin aşkından kurtuldu

Sonra hemen getirtti o leğeni
Getirdiler üstü açık leğeni

Dedi: "Delikanlı! Ne oldu sana?
Kararlılığın düştü kararsızlığa

Aşkla yanan hararetli gönlün nerede?
Onca cesaretin, utanmazlığın nerede?

Gece gündüz bu cariyeyi isterdin
Kaldır başını, bak, nedir arzun?

Neden onun aşkıyla yüzün sarardı?
Öyle bir aşk nasıl böyle soğudu?

Sen eskisi gibisin, cariye de öyle
Ondan bir şeyler eksildi lâkin

Senden uzaktayken ondan eksilen şey
İyi bak; bu leğen dolu o şeyle

Bunlar cariyeden uzaklaşınca
Senin aşkın soğudu; hepsi bu işte

Cariye için kavak yeli esiyordu sende
İşte buna âşıkmışsın hakikatte

Sen bu yola sezgisiz olarak girdin
Kana, pisliğe âşık oldun"

Öğrenci tekrar işine koyuldu
Tövbe etti; dersine başladı

***

Madem pislik hamalı oldun
Ne diye riyasete kalkışır oldun?

Senin işin ülke yönetmekse
Senin yolun din ilmini okumaksa

Nefsin için yaparsan işini
Değerin geçmez bir köpeğin değerini

XXV/5 HİKÂYE

Senâî gidiyordu bir yolda kararsızca
Bir çöpçü gördü, meşguldü işiyle

Bu sefer baktı bir başka yana
Bir müezzin gördü, ezan okumakta

Dedi: "Bu işte bir sakatlık var
Her ikisi bakıyorum, bir iş yapıyor

Çünkü bunun haberi yok; oysa öbürü
İki batmanlık ekmek için çalışıyor

Bu iki hamın işi de ekmek için
Görüyorum, ikisi de bir işi yapıyor

Ama çöpçü yaptığı işte dürüst
Müezzin ise aldanmış ikiyüzlülüğe

Azizim! Demek ki hiç kuşku yok
Çöpçü müezzinden üstündür."

***

Arkadaş oldukça nefsinle şeytana
Çöpçülüğü meslek edineceksin kendine

Şeytan ağacını sökersen gönlünden
Canını kurtarırsın bu zor düğümden

Şeytan ağacını tutarsan yerinde
Evdeş olursun şeytanla, köpekle

XXV/6 HİKÂYE

Adamın biri ölümü candan istedi
Hâce Bû Alî Dakkak'ın yanına gitti

Dedi: "Taşlanmış şeytanın yüzünden
Zerre kadar korkum yok ölümden

Sanki her an şeytan canımı götürüyor
Canımı ölüm götürse daha iyi olur"

Hâce dedi: "Talihli çare arayan!
Sök at, evinin içindeki ağacı

Üstüne serçe konmasın bir daha
Ağaç olmayınca şeytan oturur mu bir daha?

İçinde şeytanın evi durdukça
Başın bunalacak şeytanla daima

Şeytanın evini yakarsan tümüyle
Hey dertli! Şeytanın işi olur mu seninle?"

YİRMİ ALTINCI MAKALE

Düşünce Sâlikinin İblis'e Gitmesi

Sâlik taşlanmış şeytanın yanına geldi
"Ey Rahmân, Rahim'in reddettiği" dedi

"Ey başlangıçta çağrılanların önderi
Ey sonunda kovulanların önderi

Ey bir hürmetsizlikle fitneye düşen
Ey bir edebi terk etmekle lânetlenen

Yedi yüz bin yıl boyunca sen
Hâlin, sözün sırrını topladın sen

Sözün boynuna zincir oldu, hâlin imkânsız
Dönüştün; ne kolun kaldı ne kanadın

Bir zamanlar devlet çanını çalıyordun
Şimdi çan gibi bomboştur için

Yok senden çok musîbet gören biri
Otur dudağı kuru, gözü yaşlı sürekli

Üstattın sen Adn Cenneti'nde
İşin düştü şimdi cehennemin dibine

Öyle biriyken nasıl böyle oldun?
Dün melektin, bugün melûn oldun

Senin küfür ateşin dine düştü
Tüm âlemde kimin başına bu geldi?

Kendini bilirsin melek gibi yürekli
Şeytanlığın geç değil, aşikâr oldu şimdi

Hey melek! İnsanlara şeytan kesildin
Peri gibisin ama akrep gibi oldun

Seninle başkaları arasına fark koyarlar
Ama şeytanlık külahını senin başına koyarlar

Müminin gönlünü ağzında tutarsın
Gönül kanıyla damarlarda dolaşırsın

Yerden göğe kadar her yer senin yerin
Doğudan batıya yollar senin yolun

Önüne koymuşsun koca dünyayı
Kendi işin hakkında bilgilendir beni

Hazineye giden gizli bir yolun varsa
Sıkıntıdan kurtulayım, anlat bana"

Bu sözle İblis kan içinde kaldı
Göğsünden ateş fışkırmaya başladı

Dedi: "Yüz binlerce yıl önce ben
Bu dolu dolu kadehi içtim ben

Sonunda kadehi ters çevirdim
Lânet tortusu çıktı dibinden

Bir uçtan bir uca iki âlemde
Bir yer yok ki etmedim secde

İblise ne çok lânetler ederdim
Verilen nimete hep şükrederdim

Nereden bilirdim kötü bir şey yaptığımı
Gün boyu kendime lânet ettiğimi

Ansızın dert selleri boşandı
Lânetle üstüme baskın yaptı

Yüz binlerce yıllık amelim vardı
Azazil iken kolum kanadım vardı

Hepsini lânet seli önüne kattı
Hem beni dönüştürdü hem benlikten çıkardı

Kuşkusuz melûn, âsi biri oldum
Bir zamanlar melektim, şeytan oldum

Hurîlerle birlikte yatıran beni
Şimdi hamam şeytanı etti beni

Baştan ayağa hasret kesildim
Her yerde herkese ibret kesildim

Benden ibret alırsan, doğrudur
Başka bir işe kalkışırsan, hatadır

Yüz dünya dolusu rahmeti niçin bıraktın?
Habersizce lânet yoluna adım attın?

Benim lânetli 'uzak dur mızrağım' var
Sen dayanamazsın lânete, uzak dur."

Sâlik geldi rehberlerin pîrinin yanına
Anlattı meseleyi; yüz ibret vardı onda

Pîr dedi ona: "Çirkin İblis var ya
Kıskançlık, benlik âlemidir baştan ayağa

Çünkü dediler ona: 'Hey uzakta kalan!
Bu kadar uzak kalışa nasıl dayandın?'

Dedi: "Elimde kılıç, uzak düştüm
Kim varsa o kapıdan kovuyordum

Onun çevresinde kimse dolanmasın
Bütün âlemde benim işim bu olsun

Uzak düştüm; iki gözüm bulut gibiydi
Çünkü o yüz beni görmek istemiyordu

Uzak durdum, dayanamıyordum çünkü
Benden başkası bir an görürse yüzünü

Uzak durdum çünkü onun yolunda ben
Onun huzuruna lâyık biri değildim

Uzakta durdum; her şeyimle ben
Daha iyiydi ondan uzakta yanarsam

Uzak durdum; ayrılık derdiyle perişandım
Yoktu onun vuslatına yaklaşacak gücüm

Gerçi kovulmuşum onun dergâhından
Zerre kadar başımı çevirmem onun yolundan

Adım attığımdan beri sevgilinin civarına
Bakmadım hiç sevgiliden başka tarafa

Mânâ sırrıyla nefes aldığımdan beri
Kıl ucu kadar bakmam başkasına."

XXVI/1 HİKÂYE

İşittin mi ileri gelenlerden biri
Derbeder İblis'e soru yöneltti

Dedi: "Sevgi dolu Tanrı sana emretti
Âdem'e secde etmedin; sebebi neydi?"

Dedi: "Bir saraydaydı sûfînin biri
Altın yatakta vardı taş gönüllü biri

Zamanın sultanının kızı, ay yüzlü
Rüzgârdan yatak perdesi düştü

Sûfînin gözü onun cemâline ilişti
Koluna kanadına ateş düştü

Bir yüz gördü; güneş kuldu ona
Sabahın dudağı gülüyordu o dudakla

Hâli karmakarışık sûfînin gönlüne
O cemal çetin bir ateş düşürdü

O sultan tabiatlı, büyücü yaratılışlının aşkı
Sûfînin gönlünde saltanat kurdu

Her an onda yeni bir dert çıkardı
Hesaba gelmez, neler neler yaptı

Aşkından gönlü ferman dinlemiyordu
Gönül gitti elden, hatta çıktı canı"

Her neyse, kız onun hâlini anladı
Yatağın yanına çağırdı, konuştu

Dedi: "Hey sûfî! Niçin hayran oldun?
Ne oldu sana? Neden avâre oldun?"

Dedi: "Sûfînin bir gönlü vardı
Gönlü sen götürdün; çık işin içinden şimdi

Aşkın gönlümü götürdü; canımı istiyor
Canımı aşkının yolunda işaret yapmak istiyor

Benim coşkum her bir yere ulaştı
Yardım edeceksen et şimdi haydi

Derman edersen, canımı kurtarırım
Yemin ederim, yoksa derman bulamam"

Kız dedi ona: "Böyle çok söyleme
Benim vuslatım perde ardında; bu kadar isteme

Gerçi şirinliğim, güzelliğim var
Gerçi inci saçan sözlerim var

Bir kere görsen kızkardeşimi
Kirpiğinin oku büker senin belini

Sûfîler o tarif edilmez şeye 'ân' derler
Kızkardeşimin cemâlinde onu ararlar

Sen sûfîysen, işte, onu ara
Geveze, ekmek isteyen birisin yoksa

Bak, şimdi bana inanmıyorsan
İşte, kızkardeşim geliyor arkamdan

O güzel dilberin yüzünü görürsen
Benim gibi yüz bin tanesine bakmazsın"

Ahdi bozuk herif onun ardına baktı
Kız yatak perdesini indiriverdi

Dedi: "Zerre kadar âşık olsaydın
Ondan başkasına dönüp bakar mıydın?"

Olgun sûfî değildi, ham ahlattı
Hile adamıydı; tuzağa düşen kuştu

"Hoş olur benim aşkımda tebah olmak
Nedir peki, başkasının yüzüne bakmak?

Böyle birini cezalandırmak iyidir
Başını boynundan düşürmek iyidir

Sandım ki o çok kıvrak çıktı
Denedim onu; pek yavaş çıktı"

Çağırdı hizmetkârı, dedi: "İtaat et
Hemen götür sûfîyi; vur boynunu

Benim gibi gönül okşayana âşıksa biri
Başka bir tarafa aslâ bakmamalı"

***

İblis hikâyesiyle bu hikâye aynıdır
Bilmiyorum burada kuşkusu olan var mıdır?

Reddedilmiş olsa da umutsuz değildir
Sanki onun lâneti kalıcı değil gibidir

Gerçi şimdi umutsuzluk içindedir
Bir umutla zamanını geçirmektedir

XXVI/2 HİKÂYE

Lânetlenmiş İblis gitti sabah vaktinde
Âlemlerin peygamberinin yanına

Hem Selman'dan hem Haydar'dan izin istedi
Kambur gidişli şeytana izin verilmedi

Peygamber dedi: "İzin yoktur ona
Söyleyin gitsin; onun işi yok benimle

Melûn İblis nasıl benim adamım olur?
Nasıl benim çevremde dolanabilir?"

Nihayet Cebrail alelacele geldi
"Şu melûna bir süre için izin ver," dedi

"Uzak kalmışlığın kederini söylesin sana
Uzaklık derdini bir kez anlatsın sana."

İnsanların efendisi izin verdi ona
İçeri girince selâm verdi Seyyid'e

Dedi: "Biliyorum, aferin, maşallah sana
Dün gece çıktın sen miraca"

Seyyid dedi: "Hey melûn! Gittim"
Dedi: "Rabbülâlemîn'in Arş'ını gördün mü?"

Dedi: "Gördüm Arş'ı, Kürsü'yü, Felek'i
Gördüm melek sırlarını, âyetlerini"

Dedi: "Arş'ı sağ yandan gördün mü?"
Dedi: "Gördüm, nûrlar, nimetler âlemini"

Dedi: "Allah'ın Arş'ının solunu gördün mü?
İnkâr vadisini, kapkara bozkırı?"

Dedi: "Gördüm; yolumdan uzaktaydı"
Dedi: "O bozkır vaaz verdiğim yerdi"

Dedi yine: "O âlemi baş aşağı gördün mü?
Ey yol gösterici! O âlem bana aitti"

Dedi yine: "Kırık minberi gördün mü?
Şu gönlü yaralı için Hak yerleştirdi

Minberim oydu, vaaz verirdim
Kendimi altın, halkı bakır bilirdim

Meleklerin yedi yüz kere yüz bini
O minberin altında otururdu

Ben Tanrı hakkında bilgi verirdim
Her birini Tanrı hakkında bilgilendirirdim

Nereden bilirdim ki yabancı benim
Onlar akıllıymış, divâne benim

Sanırdım ki ben devletliyim
Lânet boyunduruğundan habersizdim

'Lânetî' kelimesinde beş harf vardır
Lam, ayn, nun, ta ve ya vardır

Dün Sultan seni miraca çıkardı
'Le'amruk' tacını başına koydu

Azizim! 'Le'amruk'ta beş harf vardır
Lam, ayn, mim, ra ve kâf vardır

Beş senin, beş de benim vardır
Rahatlık sana, ızdırap bana aittir

Benim boyunduruğum beş, senin tacın beştir
Benimki toprak, seninki hazinedir

Hem resûlsün hem eminsin
Boyunduruğumu gör, benden emin olma

Her ne kadar hiçbir şey olsam da
Görüyorum tacını; umutsuz değilim ben de

Ben umutsuz değilim; o kadar emin olma
Muhtaç olmayana bak; sakin durma"

***

İblis'in başlangıçta bir mevkii vardı
Değerini bilemedi; ondan yüz çevirdi

O mevkiden düşünce zelillik toprağına
Değerini bildi, iş işten geçtikten sonra

Güneşe bakanın gözleri kamaşır
Su kapıdan girdi mi ev çamura bulanır

Çocuk sahibi biri gamdan yanıyordu
Akşama kadar diken yolup satıyordu

Çok yoksuldu; üstelik güçsüz ihtiyardı
Çocukları, genç karısıyla yaşıyordu

Vücudu yüz kez hırpalanmadıkça
Bir ekmek kazanması mümkün değildi

Evi bozkırın ortasındaydı
Derken Mûsâ onunla karşılaştı

Mûsâ'yı gördü, Tûr'a gidiyordu
Dedi: "Bağışlayıcı Tanrı aşkına

Tanrı'dan dile, her gün bana
Göndersin rızkımı zahmetsizce bana

Bir somun ekmek versin elime
Feleğin dönüşü neler etmiyor bana!

Her gün diken yolmam gerekli
Böylece rızkım elime geçmeli

Tanrımdan odur gerekli bana
Fazlından bir kapı açıversin bana"

Mûsâ gidince dağa, meseleyi açtı
Âciz ihtiyarın hikâyesini anlattı

Hak Teâlâ dedi: "O ihtiyar ne istediyse
Olacak işlerden değildir dünyada

Ama biliyorum, onun iki haceti var
Dilerse o hacetini getiririm yerine"

Mûsâ geriye döndü, dedi:
"Burada iki hacetini kabul ediyor Tanrı

Tanrı'dan iki hacetine izin var
Dünya dışı olan iki şey iste ondan"

Adam bozkıra girdi diken getirmeye
İki hacetini bir şekilde gerçekleştirmeye

Tesadüf bu ya bir padişah o bozkırdaydı
Dikencinin karısıyla karşılaşmıştı

Güzel mi güzel bir yüz görüyordu
Nasıl aldandığı anlatılır değildi

Şâh sordu: "Kimdir bunun kocası?"
Biri dedi: "İhtiyar bir dikenci"

Şâh dedi: "Bu kadın lâyık değil ona
Benden başkasını lâyık görmem kocalığa"

Zamâne şâhı derhal emir verdi
Kadın bir sandıkta şehre götürüldü

İkindi vakti olunca o dikenci
Yükünü çekti, köşesine geldi

Baktı ki çocukların ciğeri kebap olmuş
Annelerine ağlıyorlar, hepsi üzülmüş

Sordu çocuklara: "Anneniz nerede?"
Olan biteni anlattılar ihtiyara

İhtiyar derbeder oldu, kan ağlıyordu
Karısı olmadan yaşayamazdı çünkü

Dedi: "Yarabbî! Gönlüme bağışlamıştın
Bana iki hacet hakkı tanımıştın

Yarabbî! Sen benim karımı bilirsin
Şimdi onu ayıya dönüştürebilirsin"

Bunu söyledi; hayatı allak bullaktı
Çocukların ekmeği için şehre yollandı

Şâh avdan dönünce şehre
Dedi: "Hizmetkâr! Sandığı getir hele"

Açtıklarında sandığın kapağını
Yüce şâh bir ayı yüzü gördü

Dedi: "Bu perili biridir galiba
Her an girer kılıktan kılığa

Haydi götürün şunu eski yerine
Bir de peri bulaşmasın üstümüze"

Dikenci şehirde dikenini sattı
Ekmek aldı, perişan hâlde çocuklarına vardı

Çocukların arasında bir ayı gördü
Çocuklar korkudan ondan kaçıyordu

Dikenci orada ayıyı gördü
Sanki yüz susamış bir derya gördü

Dedi: "Allahım! Bir hacetim daha kaldı
Şimdi eski hâline dönüştürüver onu"

Ayı gitti, kadın eskisi gibi oldu
Güzellikte eskisinden güzel oldu

Çocukların annesi ortaya çıkınca
Sevinçten her biri başladı uçmaya

Adamın iki haceti yerine geldi
Gafil ihtiyar elini duaya kaldırdı

O nankörlüğü terk etti
Yüce Tanrı'ya şükür etti

Dedi: "Yarabbî! Sağlıklı tuttukça sen beni
Kanaat ederim, böyle yaşatırsan beni"

***

Bundan önce nankörlükten eriyordu
Şimdi bunun değerini daha iyi anladı

4765

YİRMİ YEDİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Cine Gitmesi

Gönlünü kaptırmış, yürekli, âşık sâlik
Cinin yanına geldi canından bezmiş

Dedi: "Cemâlini kıskanarak örtünen
Hayal perdesiyle has otağını kuran

Can gibisin, insanlardan gizlendin
Hayır, hata ettim; sen can olarak geldin

Mustafa'yı 'Leyletü'l-cin'de gördün
Sakaleyn hikâyesini ona sordun

İnsanın, cinin can dostu olarak bildin
Gizliden gizliye dünyanın sırrı bildin

4770

Lâtifliğinden insan bedenine bürünmedin
Can bedene girer; ismen vardır canın

Âdem'den önce âlemde vardın
Mustafa'nın devrinde de vardın

Sende Kur'an'ın heybeti, sûresi var
Her ağızda dillenen ismin var

Dünyada çeşit çeşit dil var
Hem bilirsin, hem hükmünü yürütürsün

Sana hüner verseler, kusur verseler
Söylersin gaybdan sana ne verseler

Süleyman mülkünün kubbesini gördün
Derdin, dermanın çözümünü gördün

Sakaleyn hissesi sana verildi
Kâh cehennem, kâh hilat payesi verildi

İki âlemde iş onlara düştü
İnsana olanlar cinlere de oldu

Bir insanı yere serebilirsin
Hem onun bağını çözebilirsin

Kendi bağımla bağlandım; çöz bağımı
Hak sırrına doğru aç bana bir kapıyı

O ümitle senin yanına geldim
Doğrusunu istersen, bu yüzden canımdan bezdim"

Cin işitince bu sözü, canı kalmadı
Bir periye diyorsun, Müslüman mı kalmadı?

Dedi: "Ama ben perilerle eş oldum
İnsan arasına girmem sözde kaldı

Bir şey söylesem onun dili söyler
Ne dersem, onun can hâli olur

Gerçi gün görmüşlüğüm var
Kemikle beslenmişliğim var

Her zaman beni çağırır dururlar
Afsunlayıp beni su şişesine koyarlar

Benim ateşim nasıl suyunuz gibi olur?
Bir an bile size dayanacak gücüm yoktur

Kuşkusuz sabırsız, dur duraksızım ben
İster istemez hemen itaat ederim ben

Bazen şeriatın, gaybın nûruyla
Bazen hüneri, bazen aybı söylerim

Bana sorduğun şu sır var ya
Gaybdan bu şekilde sır gelmez bana aslâ

Neden benim zamanımı alıyorsun?
Vazgeç; bu peri işi değil zira"

Sâlik geldi işleri hâlleden pîrin yanına
Cinle konuştuklarını söyledi ona

Pîr dedi: "Yol gösterici olduğumdan beri
Ben bu işte divânelik görüyorum

Kimde cinnet belirtisi olursa
Top gibi başlar yuvarlanmaya

Kim deniz gibi kabarık olursa
Sevda yüzündendir ne söylerse

Bunların sözü haddini geçince
Divâne oldu mu kişi, reddetme"

XXVII/1 HİKÂYE

Bir gece Leylâ gizlice Mecnûn'a dedi:
"Ey benim aşkımdan aklını yitiren!

Elinden geldikçe akla yabancı ol
Yağmala aklını, divâne ol

Akıllı olarak gelirsen bana
Çok yara alırsın benim civarımda

Ama sayılırsan divâneler arasında
Hiç kimsenin işi olmaz seninle"

XXVII/2 HİKÂYE

Başını, ayağını bilmez acayip bir deli vardı
Deliliğinden dolayı ileri geri konuşurdu

Sofunun biri dedi ona: "Hey küstah herif
Böyle deme; küstahlık peşinde yürüme

Gittiğin yol çok yanlış bir yoldur
Hem söylediklerin doğru değil; söyleme"

Dedi: "Tanrı benim divâne olmamı istemedi mi?
Öyleyse yerindedir deli her ne derse

Hatalı sözler ediyorsam ben
Revadır bana; çünkü akıllı değilim

Aslâ cesaret olmaz bir akıllıda
Yüreğindekini tamamen boşaltmaya

Bu yüzden delilikle uzlaştım
Böylece içimi tümüyle boşalttım

Şeriat akıllılar için görevdir
Aşıklara aşk hilatı verilmiştir

Hey sofu! Az konuş; git işine
Nefis adamısın; para iste, kadın iste

Aşıkların parayla, kadınla ne işi var?
Şeriatın, akıllı olmanın benimle ne işi var?"

XXVII/3 HİKÂYE

Anlatılır: O divânenin hayatı zehir gibiydi
Bir bayram günü şehrin dışına gitti

Süslenmiş büyük bir kalabalık gördü
Başka giyinmiş kuşanmıştı her biri

Kalabalığın arasında habersizce gidiyordu
Üstünde eski giysi, yalın ayak, başı çıplaktı

Arzu etti, oradaki insanlar gibi
Bayram yerinde olsun yeni giysileri

Her neyse, gitti bir virâneye doğru
Sonra güzel güzel konuşmaya başladı

Duasında dedi: "Ey sırları bilen!
Bir şeyler yap giysim, yiyeceğim için

İstiyorsun böyle bir bayram günü
Donatıyorsun bunca insanın üstünü

Öbür insanlar gibi benim de canım var, bak
Ne giysim ne yiyeceğim var, bak

Bir bayramlık ayarlayıver benim için
Bir pabuç, bir sarık, bir de giysi

Dediklerimi şimdi verirsen bana
Hiçbir şey istemem ta gelecek bayrama"

O kararsız insan gerçi çok söyledi
Ama istekleri bir türlü gerçekleşmedi

Dedi: "Şimdilik bir sarık ver bana
Olur giysi ile ayakkabı vermesen de"

Bir zavallı o virânenin damındaydı
Divânenin dedikleri kulağındaydı

Şu dünyada eski bir sarığı vardı
Fırlattı ona doğru, sonra saklandı

Divâne görünce o eski püskü sarığı
Hayretle zıvanadan çıktı, tepesi attı

Sarığı ezdi, buruşturdu umutsuzca
Fırlattı dama doğru, dedi: "Hey baksana!

Benim gibi bir divâne bunu nasıl giysin?
Senin Cebrail'e ver şunu, başına geçirsin!"

***

Akıllı biri böyle konuşacak olsa
Hem şer'an cezalandır hem eziyet et

Bu sözü akıllı biri söylerse, hatadır
Ama divâne ve âşık söylerse, revadır

Bu söz divâneler için hoş olur
Âşıklar için hararet, ateş olur

XXVII/4 HİKÂYE

Doğunun, batının imamı âşık Mûsâ
Bütün vücudu batmış gitmişti aşka

Tevrat tabletini yere çaldı, kırdı
Hârûn'un sakalına sıkı sıkı yapıştı

Aşk ile düşünce, yaptı doğru olanı
Hak ne bundan ne ondan sorguladı

***

Bil şunu, bir şey âşık için uygunsa
Hatadır başka biri doğru bulursa

Bazen bir söz bulunur küstahça
Birçok ibadetten makbuldür ama

XXVII/5 HİKÂYE

Gönlü elden gitmiş, canı kararsız biri vardı
Başını kaldırır, inleyerek konuşurdu:

"Yarabbî! Hiç kimse bilmese bile
Bana neler ettiğini her nefeste

Bildiğim şu ki bilirsin her şeyi
Öyleyse bir şeyler yap; yapabilirsin her şeyi

Her nefeste bana yaptıklarını
İçinden gelerek yapıyorsun, öyle mi?

Canıma kastın var; aldın gönlümü
Bu yaptığını aslâ yapmam sana, bağışla beni."

XXVII/6 HİKÂYE

Başı açık bir divâne vardı
Başını gökyüzüne kaldırmıştı

Güzel güzel dedi: "Yarabbî!
Canın sıkılmadıysa bunca işten

Sıkıldı canım. Ne kadar sürecek işin?
Bu iş güce doymadın mı Yarabbî?"

XXVII/7 HİKÂYE

Divânenin biri kara oturmuştu
İki eliyle harıl harıl kar yiyordu

Biri sordu ona: "Niçin bunu yiyorsun?
Herhâlde lezzetli bir şey yiyorsun"

Dedi: "Ne yapayım, karnım aç"
Dedi: "Karla açlık azalmaz"

Dedi: "Tanrı 'Ye' diyor, "Söyle ona
Açlığın azalsın böylece."

"Hiçbir divâne söylemez bu sözü
Yiyorum karı, ne başı var ne sonu

Tanrı 'Seni ekmeksiz doyururum,' dedi
Doğru dedi ama karla doyurdu beni"

XXVII/8 HİKÂYE

Divânenin biri bir somun ekmek istedi
Dedi: "Ben yoksulum; bu Tanrı'nın işi"

Divâne dedi: "Hey karışık hâlli!
Tanrı'ya ben öğrettim kıtlık yılını

Oğuz dönemiydi, her yerde ölü vardı
O müstağniydi, bir somun bile vermedi"

XXVII/9 HİKÂYE

Divânenin biri bir şey sordu:
"Hey filan! Tanrı'yı mecazsız tanır mısın?"

Dedi: "Nasıl tanımam onu? Yüz kere
Onun yüzünden oldum böyle avâre

Hem şehrimden hem yakınlarımdan uzaklaştırdı
Aldı benden gönlümü, beni gurbete attı

Gece gündüz eteğimi tutuyor elinde
Onu iyi tanırım ben ben oldukça"

Perişan hâlli bir bedevî vardı
Bir gün Kâbe'nin halkasına el attı

Dedi: "Yarabbî! Senin kulun çıplaktır
Ama çıplaklık bir bende kalmamıştır

Çocuklarım da çıplak kaldı
Kuşku yok, hepsi ağlar oldu

Ben insanlardan çok utanıyorum
Sen utanmıyor musun? Kime ne diyeyim?

Daha ne kadar çıplak tutacaksın beni?
Şimdi bana değerli bir giysi ver bari"

İnsanlar duyunca onun dediklerini
Bağırdılar ona: "Hey cahil! Sussana!"

O kalabalık tavafı tamamladığında
Bedevî geliyordu onlardan yana

Keten sarığı, ipekli giysisi vardı
Âdeta dünya saltanatına fermanı vardı

Yine sordular ona: "Hey zavallı!
Kim verdi sana bunu?" Dedi: "Kim verecek? Tanrı.

Ben o sözleri ettim, bana bunu verdi
Sonra düğümlü para kesesini açtı

Ne söylediysem, ânında kabul edildi
Çünkü sizden iyi tanırım ben onu"

XXVII/11 HİKÂYE

Bir divâne vardı, hiç namaz kılmazdı
Bir gün geldi, namaza başladı

Biri sordu ona: "Hey fikri bozuk!
Bugün Tanrı'dan hoşnutsun galiba!

Böyle harıl harıl namaz kılıyorsun
Tanrı'ya ibadetten başını kaldırmıyorsun"

Dedi: "Evet, aslan gibi açtım
Bugün Tanrı beni doyurdu

Onun huzurunda güzel namaz kılıyorum
Çünkü o bana iyilikte bulundu

Her zaman bana böyle davransın
Ben de diğer insanlar gibi davranayım"

***

Bu tarz sözlerden aşk yağıyor
Sen ister inkâr et, ister etme

Şeriat bir divâneyi azat etti
Sen inkâra kalkışamazsın bunu

XXVII/12 HİKÂYE

Mûsâ'nın yüzüne tecelli nûru düşünce
Bir coşkudur düştü bütün âleme

Kimin gözü ilişse onun yüzüne
Birden görmez oluyordu karşısında

Tecelli onun yüzünde beliriyordu
Onu gören hemen görmez oluyordu

Gerçi her türlü örtüyle kapıyordu yüzünü
O güneş yine öyle parlıyordu

Yüzü açık veya kapalı olsa da
Alıyordu gözleri hemen o anda

Hazret'e gitti, dedi: "Yarabbî
Ne yapayım göz kamaştıran bu yüzü?

Bu uğurda nice baş, göz gitti
Kimse benim yüzümü göremez oldu

Yüce Tanrı'dan ona emir geldi
Coşku hâlinde olan ne yaparsa

Yırtsın giysisini aşk coşkusunda
Sonsuza kadar kaybolsun aşk uğrunda

O giysiden örtü yaparsan kendine
O perdeden güneş vurmaz dışarıya"

***

İmanında yoksa aşkın heyecanı
Delil olarak bu hikâye sana yeterli

Bu meclisten almamışsan nasibini
Onun yolunda coşku, sevda lâyık değil sana

Sevdalılar sır sahibi olur
Onların bazen çıkışması, bazen nazı olur

Onların zerre kadar nazı Tanrı katında
Önceliklidir bir sürü sofunun ibadetinden

Anlatılır: o divâne pek yoksuldu
Yaşamak onun için ölümden beterdi

Karnı aç, mahrum mu mahrumdu
Ne yiyecek bir şeyi ne uykusu vardı

Bir gün çok düşkün, utanmış hâlde
Canı sıkılarak gitti Nişâbur şehrine

Sığırlar gördü, sahrayı karartmış
Zalimin, günahkârın gönül sahrasına dönmüş

Sordu birine: "Bu sığırlar kimin?"
Dedi: "Bunlar bizim şehrin valisinin"

Oradan ayrıldı; gözleri kamaştı
Yine kararmış bir sahra gördü

Atlardan sahra görünmez olmuş
Sanki atlar dünyayı kaplamış

Sordu: "Şuradaki atlar kimin?"
Dedi: "Bunlar padişahın valisinin"

O aklı başında olmayan az daha gitti
Koyun dolu başka bir sahra gördü

Sordu: "Bu kadar sürü kimin?"
Adam dedi: "Bunlar bizim valinin"

Az daha gitti; şehir kapısını gördü
Sayısız ay yüzlü güzel gördü

Her birinin yüzü ay gibi
Hepsi de selvi boylu, süslü

Gönül kulaklarındaki inciden coşar
Şehrin zenginleri kul olmuşlar

Güzellik dünyasında her biri bir ordu
Güzellikte, dilberlikte bulmuşlar sınırı

Divâne dedi: "Bu kullar kimin?
Bunca salınır selvi boylu kimin?"

Dedi: "Bunlar bayram şehrini süsler
Valinin has kuludur bütün bunlar"

O güçsüz zavallı girince şehre
Bir eyvan gördü, başı göklerde

Her yöne bir dizi dükkân açılmış
Âlem dolusu çavuş orada baş yüceltmiş

Sürekli bir kalabalık geliyordu
O eyvandan göğe sesler yükseliyordu

O divâne, sordu adamın birine
"Şu mükemmel kasır kimin malı?"

Dedi: "Evlat, bu valinin kasrı
Kimsin sen? Bilmiyor musun bunu?"

Divâne kendini yarı canlı gördü
Yoksulluktan yarım ekmeği yoktu

O divânenin canına bir ateş düştü
Öfkelendi, içi kanamaya başladı

Eski sarığını çıkardı başından hemen
Sonra gökyüzüne doğru fırlattı hemen

Dedi: "Al şu eski sarığı, bir de gamını
Valine ver bir de şunları

Madem bütün bunlar valiye lâyıktır
Başımda eski sarık olmasa da olur"

XXVII/14 HİKÂYE

Zavallının biri kendinden geçmişti
Yoksulluktan yüreği daralmıştı

Böyle nasiplilik içinde kalınca
Gitti bir camiye, içi dolu niyazla

Yüzünü toprağa sürüp inliyordu
Pençe altındaki biri gibi inliyordu

Perişanlıkla diyordu: "Ey işiten, gören!
Çabuk yüz dinar ver bana zahmet etmeden

Biliyorsun durumumu, bitkin hâldeyim
Kana, toprağa bulanmış hâldeyim"

Neler söylemedi ki; faydası olmadı
Öfkelendi; işler yolunda gitmiyordu

Dedi: "Yarabbî! Para vermeyeceksen bana
Hiç olmazsa camiyi yıkabilirsin başıma"

Bu sözüyle divâne düştü tuzağa
Çünkü tavan başladı çatırdamaya

Caminin tavanından toprak dökülüyordu
Bunu gören divâne başladı konuşmaya

"Yarabbî! Ne kadar kıvraksın şimdi!
Başıma indiriyorsun ağır tavanı

Kim para isterse geri çeviriyorsun
Caminin damını başına indiriyorsun

Burada kıvraksın, orada değilsin
Beni öldürsen de cereme çekmeyeceksin"

Sonunda toprak dökülmeye başladı
Eteğini dişine kıstırıp kaçmaya başladı

Hiçbir bayram soytarısız olmaz
Divânelerin bayramı sürer gider

Çünkü divâneler beyan vaktinde
Soytarı kesilirler orta yerde

XXVII/15 HİKÂYE

Bir çiftçinin bir öküzü vardı
Öküzü vardı ama eşeği yoktu

Tesadüfen köyde sığır vebası başladı
Köylü ecelden mühlet istedi

Öküzü sattı hemen, eşek aldı
Bir öküzü varken, başına eşek belâsı aldı

Satışın üstünden on gün geçti
O köyde eşek vebası çıktı

Ebleh herif dedi: "Ey sırları bilen!
Öküzle eşeği ayıramaz mısın sen?"

YİRMİ SEKİZİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin İnsana Gitmesi

Sâlikin yüzü kıpkırmızı kesilmişti
Bunalmış bir hâlde insana gitti

Dedi: "Ey görüş güneşi olan
Bütün yaratılışın kutbu olan

Emanet yükünü çekebilir oldun
Emanete aslâ hıyanet etmedin

Bu dünyanın, öbür dünyanın önderisin
Hayret! Sen ikisinden de üstünsün

Bütün melekler senin hizmetindedir
Nimet dolu iki âlem de senindir

4940

Hem kıyamet senin ordugâhındır
Cehennem ile Cennet iki yol ağzındadır

Tanrı'dan sana kelâm ve görüş verildi
'Ol dedi mi olur' senin kudret elinde

Gökyüzünü, yeryüzünü aşarsın
Eksilmeyecektir senin bir kılın

Her şeyi senin için verecekler
Sonsuza kadar seninle ilgilenecekler

Ezelden beri ebedilik mülkü senindir
Güzel güzel talepte bulunmak senindir

Ey hazine ve iş sahibi! Sayende
Hakikatin gizli hazinesi çıktı açığa

Dünyadan üstün bir olgunluk vardı
Ona canı susamış eksiklik gerekiyordu

Aldı o toprakları kendi kadriyle
Hilalden sahraya kendi dolunayını getirsin diye

Uzun yoldan sonra yakınlığın değerini bilir
Yakın olmayı can u gönülden korur

İki âlemden bunun adamları geldi
İnsandan başka yok lâyık olanı

Madem hazineye doğru böyle yol almışsın
Hazine yolunda bazı zahmetler çekmişsin

Hazineye doğru bana yol gösterirsen
Sonsuza kadar beni kuyudan kurtarırsın"

İnsan bu söz üzerine kendinden geçti
Gönlü onun yüzünden coştu da coştu

Dedi: "Açık veya gizli olsun, yani
Dünyada bizden derbederi var mı?

Göreve, zanna bağlı olarak geldi
Ne kayboldu ne de ortaya çıktı

Önünde cezalarla dolu bir dünya
Her zaman çetinlik korkusu artmakta

Hem bu dünyada yüz utancın altında
Hem o âlemde yüz hesabın esiri

Güneşimiz kararıyor şimdi
İmanda olursa zerrece eksiklik

Başımıza gelen bu iş yüzünden
Granit taşına bir ateş düştü

Taş bu yükü çekemez oldu
İnsan böyle yükü yürekten çekti

Yazık! Ne zahmetlere katlandık
Yaşamak değil bu; hepimiz öldük

Hayret denizine daldık gittik
Baştan başa özlem içinde kaldık

Bazen hırsta, bazen tutkuda kaldık
Nazlar, niyazlar içinde öldük

Yolcu! Uzaklaş bizden; ne istiyorsun?
Yoksa bizim gibi kuyuya düşersin

İnsanlıktan bu zor yolu talep etme
Sana bir yol lâzımsa insandan iste"

Sâlik geldi pîrin yanına, izin istedi
Onun huzurunda sırlarını söyledi

Pîr dedi ona: "İnsanoğlunun canı
Bütün içinde bütün, mutluluk içinde mutluluk

Kim insanların canına düşerse
İki âlem kaybolur onun gönlünde

Kim can âlemine yol bulursa
Can yoluyla ulaşabilir cânana

Cana yol bulmak cânana yol bulmaktır
Ama ilk aşama cana yol bulmaktır

Cânandan cana gizli yol vardır
Ama dünyada bu yol gözlenmiştir

Cana giden yol açılırsa ona
Sonsuza kadar gizlice görür onu

Çünkü her bir yanda kıskançlık vardır
Onun yüzünü gizlice görmek cesaret işidir

Her gönülde şâha giden yol vardır
Ama kaybolmuş gönlün yolu yoktur

Evin dışında şâh yabancı olsa da
Üzülme, içerde birlikte olduktan sonra"

Ayaz göz değmesi yüzünden hastalandı
Sonunda sultanın gözünden uzak kaldı

Güçsüz bir hâlde yatağa düştü
Belâya, ızdıraba, hastalığa düştü

Mahmut'a Ayaz'dan haber geldi
Hakbilir şâh bir hizmetkâr çağırdı

Dedi: "Şimdi git Ayaz'ın yanına
Sonra 'Şâhtan uzak kalan!' de ona

Senin yüzünden o kadar uzaktayım
Hastalığının üzüntüsünden ben de hastayım

Senin hastalığını düşündükçe ben
Sen hastayken ben ben miyim, bilmem

Can yoldaşımdan uzak düştüyse bedenim
Ona çok yakındır arzulu canım

Senin yüzünden cana müştak kaldım
Bir an bile senden uzakta değilim

Kötü göz etkisini fenâ hâlde gösterdi
Senin gibi bir nazenini hasta etti."

Bunu söyledi, "Çabuk düş yola" dedi
"Duman gibi git, ateş gibi gel

Sakın yolda dururum deme!
Su gibi aş bendi, yıldırım gibi

Birazcık duracak olursan yolda
İki âlemi de dar ederim sana"

Başı dönmüş hizmetkâr yola koyuldu
Ayaz'ın yanına geldi rüzgâr gibi

Bir de baktı, sultan onun karşısında oturuyor
İleri görüşlü aklı darmadağın oldu

Vücuduna bir titremedir düştü
Âdeta bitmez bir derde düştü

Dedi: "Ne diyebilirim ki şâha
Kanımı dökecektir şu anda"

Yemin etti: "Yolda hiçbir yerde
Ne bekledim, ne oturdum

Zerre kadar bilgim yok; şâhım
Benden önce nasıl geldi buraya

Şâhım inansa da inanmasa da bana
Kâfirim bu işte bir kusurum varsa"

Şâh dedi ona: "Suçlu değilsin bunda
Ey hizmetkâr! Nasıl geçebilirsin bu yolu?

Benim ona giden gizli yolum var
Çünkü onun yüzünü görmeden bir an duramam

Her zaman o yoldan ona giderim
Dünyada kimsenin haberi olmasın isterim

Onunla aramızda çok gizli yol vardır
Onunla canımızda çok sır vardır

Görünüşte gerçi ondan haber sorarım
Ama perde arkasında ondan haberdarım

Dışarda olanlara sır soruyorsam
İç âlemimde onunla birliktedir canım"

***

Can cânanda tümüyle mahvolunca
Can hep cânanı tutar daima

Gerçi görünüşte ikilik rengi vardır
Birden başka değil ama manevidir

Eğer iki ayrı iplik varsa
Tek kat olur ipi büktüğünde

XXVIII/2 HİKÂYE

Mahmut gönül okşayan Ayaz ile
Çevgen oynamaya başladı Gazneyn meydanında

Sadece ikisi çevgen oynuyordu
Çevgeni aşk gibi güzel oynuyordu

Kâh o, kâh bu atını sürdü
Kâh o, kâh bu topu kaybetti

O kul ile padişahın arzusundan
Gökyüzü çevgen, ay top oldu

Meydanın çevresi seyirci doluydu
Herkes bu ikisine meftun olmuştu

O iki gönül okşayan kuş durdu
İkisi birbirinin karşısında durdu

Şâh sordu ona: "Aydınlıktır seninle dünya
Sen mi benden, ben mi senden iyi oynuyorum?"

Dedi: "Şâh bunu başkasına sorsun"
Şâh bir seyirciyi çağırdı yanına

Dedi: "Hangimiz daha iyi oynuyor? Söyle
Atı meydanda kim iyi sürüyor? Söyle"

O seyirci düşünceli biriydi
Dedi: "Şâhım, gözüm kor olsun

Sizi ben iki kişi olarak gördüysem
Bir kişiden başka değil gördüğüm

Hakbilir şâha baktığımda
Hep Ayaz vardı baştan ayağa

Ayaz'a baktım şöyle gizlice
Cihan şâhı olmuştu o yedi azâsıyla

Eğer iki kişi görseydim
İkinizin arasında karar verirdim

Ama ikinizi bir kişi olarak gördüm
Aranızda hüküm vermek değil mümkün"

Yol iz bilir adam lâyık olanı söyledi
Şâh da kolundaki bileziği koluna geçirdi

***

Âşık mâşuğunu ayrı olarak görürse
Ondan nasibini nasıl alabilir?

Mâşuğun gözü âşıkta oldukça
Âşığın canı lâyıktır onun aşkına

İkisinin birbirine bakışı olmalı
Bu ondan, o bundan nasibini almalı

İkisinin bir kişi olması gerek
İki kişi olmadan görüşmek gerek

XXVIII/3 HİKÂYE

Cemalden nasibini almış bir çocuk vardı
Güneş ile ay yüzünün yanında Zühre kadardı

Lâtiflik mi, alımlılık mı, hoşluk mu
Serkeş kılıcın önüne baş uzatmak mı

Hayret! Onda olan başkasında yoktu
Gönlünü ona kaptırmayanın canı yoktu

Çetin ceviz olan biri ona âşık oldu
Aşkın kemalinde mâşuk gibi kıvraktı

Neyi varsa mâşuk yolunda verdi
İki dünyasını aşk gamıyla kurdu

Az veya çok olsun, halk için
Mâşuk gamından iyisi yoktur

Her neyse, o tatlı oğlan gitmişti
Hamama geliyordu kapıya

Aynada şöyle bir yüzüne baktı
Gerçekten ay gibi güzel yüz gördü

İki yanaktan güneşin yanağı yerdeydi
Ay gibi yüzden ayın yüzü yerdeydi

Yüzü ona çok güzel göründü
Yüz gönülle kendi yüzüne âşık oldu

Yüzünü âşığının görmesini istedi
Nazla, salınarak ona doğru gitti

Ay gibi yüzüne peçe çekmişti
Güneşe ateş düşürmüştü

Ondan âşığına haber geldi
Kalem gibi baş aşağı oğlana geldi

Dedi: "Yarabbî bu nasıl açılıştır?
Kötü bahtım sanki uykudaydı

Niçin zahmet ettin? Nasıl geldin?
Hangi iş için evinden çıktın?"

Dedi: "Hamamdan ay gibi çıktım
Aynada kendi yüzüme baktım

Kendi yüzüm çok hoşuma gitti
İşime gideceğim senin gibi

Canım istedi, insanlardan şimdi
Senden başkası görmesin yüzümü

Bu yüzden yüzümden peçeyi kaldırdım
Güneş gibi yüzümü görmeni istedim"

Bunu söyledi, yüzünden örtüyü çekti
Konuşurken şekere şeker kattı

Âşığı dedi: "Hayırlı geceler! Git
Ben kurtuldum senden; sen rahatça git

Evlat! Benim sana olan aşkım
Kendi cemâlinden habersiz olmandandı

Ne kendi yüzüne gözün ilişmişti
Ne dudaklarında kibir belirmişti

Madem şimdi kendine güzel göründün
Kuşku yok, kusurlu mâşuk oldun

Ben kurtuldum; sen bak kendi hâline
Kendine âşık ol; uzlaş kendi aşkınla"

***

Her maşuğun şartı kendini görmemektir
Her âşığın şartı kan içinde kalmaktır

Mâşukluğun şartını tümüyle işittin
Âşığın şartı nedir? Sürekli sabırsızlık

Âşığın sabırsız olması iyidir
Gönlü şimşekli, gözü bulutlu olmalıdır

Aşkında biraz sabırlı olursa
Âşık değildir; olur mâşuktan uzakta

XXVIII/4 HİKÂYE

Anlatılır: Bir gün zamanın padişahı
Kasrında dam kenarına çıktı

Güzel, lâtif bir çocuk gördü
Zayıf bir ihtiyarı yumrukluyordu

Kasırdan aşağı indi, ona sordu:
"Niçin böyle dövüyorsun onu?"

Dedi: "Onu daha çok dövmeli
Başkasına aynı davada bulunmamalı

Bana âşık olduğunu iddia ediyordu
Üç gün üç gecedir çıtı çıkmıyordu

Ne istedi beni, ne ardımı aradı
Aşkında böyle gerilerde kaldı

Bütün âlemde beni tercih etti
Şimdi üç gün oldu beni görmeyeli

Ne zamandır bana aşk davasında bulundu
Aşkta bundan beter günah olur mu?"

Şâh dedi: "Daha kötü dövmeli
Her an bir başka şekilde dövmeli"

***

Âşık maşuğa karşı nasıl sabırlı olur?
Şimdi yaptığını nasıl yapabilir?

Kim mâşuksuz sakin kalıyorsa
Yetinilir mi hiç birkaç dayakla?

Kim bu divanın ekmeğini yiyorsa
Ne tokatlar yemez ki ensesine!

Bir sûfi yürüyordu canında gamla
Pespaye biri bir tokat aşketti ensesine

Orada öyle sert tokat yedi ki
Sûfî geriye dönüp şöyle bir baktı

Adam dedi: "Neden bakıyorsun geriye?
Bunu yemelisin yaşadığın sürece."

YİRMİ DOKUZUNCU MAKALE

Düşünce Sâlikinin Âdem'e Gitmesi

Sâlik kan saçarak geldi Âdem'in yanına
Âdem'den eser bulmak istiyordu o nefesle

Dedi: "Senin zâtın fıtratın temeli
İki dünya zürriyetlerinin coşkusuyla dolu

Sonsuza kadar sensin âlemin harikası
Sensin 'Biz Âdemoğluna keramet verdik'in aslı

Yerde, gökte ordular senindir
Cisim, can, cüz, kül hepsi senindir

Dünyanın, dinin merkezi mutlak sensin
Âlemin noktası, Hakk'ın Safî'si sensin

Asıl sûrette yaratılan sensin
Onun sûretinden ayrı sûret olan sensin

Hem Tanrı elinin hamuru senindir
Canı vasıtasız Hak'la dayim olan sensin

Hem gönlünde Tanrı'nın kudret parmağı var
Temiz canın Tanrı'nın has kuşudur

Bir spermadan insan var eden sensin
Sekiz Cennet'i bir buğdaya verirsin

Bu yolun çocuğuydun; aşağıda, yukarıda
Melekler secde etti sana baştan başa

Tekrar din yolunda ergin oldun
İki âlemden sonsuza kadar fariğ oldun

Melek bir çok âlem görmüş olsa da
Bunlardan kimse ulaşmamıştır bir ada

Herkese her ismin öğretilmesi seninle oldu
Her adlandırılanın zerresi seninle var oldu

Çünkü sen meleklerin üstâdı oldun
Hepsi memlûk oldu, sen mâlik oldun

Müsemmadan kendi haddimce birkaç harf
Öğren benden ey hem babam hem atam

Ne kadar yanayım? Bak yangın dolu canıma
Gündüzüm gece oldu. Bak geceme, gündüzüme"

Masum Âdem dedi: "Ey bu yolun adamı
Senin huzura kadar gitmen gerekli

Din devletinin öncüsü Mustafa'dır
Bu işin yoluna girmesi için git onun huzuruna

Gerçi biliyorum bu talebin çözümünü
Onunla bu çözümü bulmak değil edep yolu

Onun huzurunda bizden devlet isteme
Devleti orada ara, yolu orada ara

Yarın nebîler, veliler tümüyle zira
Giden yol arayacak sancağının altına

Kim girmezse Muhammed'in yoluna
Ebediyen bir toz bulamaz o dergâhta

Dünya ve din devleti onun dergâhıdır
Nebîlerin kıblesi onun halvet yeridir

Devleti orada ara, dini orada ara
Yakîn sahiplerinin başvuru yerini orada ara

Şimdi tut âlemin yolunu, bak
Nûh yoldadır, ona da bak"

Sâlik geldi başı yüce pîrin yanına
İçindeki sırları açtı onun huzurunda

Pîr dedi ona: "Âdem küllün aslıdır
İzzeti satıp zilleti satın almıştır

Efendilik tahtından uzaklaştı
Zillet içinde kulluğu tercih etti

Adn Cenneti'nden dışarı çıktı
Kul olmanın gamıyla şad oldu

Kutsallık nûruyla bir gömlekteydi
Bu nûrun boynundan düşmesini istedi

Çünkü onun için matlup olan kulluktu
Kuşkusuz kullukta sevilen biri oldu

Kulluk uğruna Cennet'i terk etti
Âşık gibi Cennet'ten dünyaya indi"

Şâh bir kulu imtihan ediyordu
Bir sabah erkenden huzura çağırdı

Dedi: "Eteğimi başına geçir şimdi
Sonra benim yakamdan çıkar başını

Böylece yakan benimle aynı olur
Benim neyim varsa senin olur

Aramızda birlik hasıl olunca
İkilik konusundaki düşünce bâtıl olur

Cismim, canım senin cismin, canın olur
Benim neyim varsa hepsi senin olur"

Cahil kul yerinden fırladı
Padişahın yakasından başını çıkardı

Cihan şâhıyla bir gömleğe girdi
Zerre kadar kendi haddini bilmedi

Şâhın yakasından çıkarınca başını
Orada görmedi kendi başını

Şâh görünce ondaki hürmetsizliği
Emir verdi, bedeninden ayırdı başını

***

Kim haddini aşacak olursa
Hem başından olur hem dininden

Kim adım atarsa saygısızlıkla
Tuzağa düşürür kendini eşkıyalıkla

Bir kulda edep olmazsa öncelikle
Onun elinden nasıl kulluk gelir acaba?

Yakınlık belâsını görünce Âdem uzaktan
Karanlıklar yurduna geldi nûrdan

Dünyayı kendi tarlası gördü
Kuşkusuz burayı kendine seçti

Dünya kötü değildir çalışırsan
Kötü olur para peşinden koşarsan

XXIX/2 HİKÂYE

Allah'ın aslanının yanında biri
Dünyayı kötüledi de kötüledi

Haydar ona dedi: "Dünya kötü değildir
Kötü sensin çünkü akıldan uzaksın

Dünya dediğin tarla gibidir
Gece gündüz orada ekip biçmelidir

Çünkü dinin izzeti, devleti tümüyle
Evlat! Kazanılabilir tamamen dünya sayesinde"

***

Bugün ekilen tohum yarın ürün verir
Ekmezsen, "Eyvah eyvah!" verir

Dünyadan din götürmeyeceksen sen
Hayat nedir bilmeden öleceksin sen

Sürekli kederler içinde kalacaksın
İşi çetin, adam güçsüz, yol uzun

Öyleyse senin daha iyi yerin senin dünyan
Çünkü dünya senin öbür dünya azığın

Sen dünyada meşgul olma kendinle
Ama âhiret işini tut öncelikle

Böyle yaparsan dünya iyi görünür gözüne
Din uğruna dünyayı sev öyleyse

İşsizlik nedir bilmez böyle yapan kişi
Bir şeyler yap, calış, versinler sana izni

XXIX/3 HİKÂYE

Edhemoğlu'nun kendinde olmayan gönlü vardı
Ahırında yüz, belki daha fazla kır atı vardı

Gerçi hüküm sürdüğü başşehir Belh'ti
Ama Belh, Belhlikten çıkmış, acılamıştı

Onun saygı dolu bir canı vardı
Ama İbrahim'in kalbi acılamıştı

Fakr gamına tutulunca şad oldu
Fakrı görünce her şeyden kurtuldu

Gerçi onunla din yüzünü süslediler
Hamama gitti, ondan para istediler

Hamam kapısında yığıldı kaldı
Kanatsız bir kuş gibi düştü kaldı

Dedi: "Madem şeytan evinin kapısında
Elim boş diye izin verilmiyor girmeme

Rahmân'ın evine girmek bedava
Nasıl mümkün? Olmaz, olamaz aslâ"

***

Âdem anladığı vakit işin sırrını
Dünyaya yöneldi, bir ömür kan ağladı

Sen onun evladıysan kan ağla
Buluttan geri kalma, buluttan fazla ağla

Kan ağla, yok çünkü ağlamanın sonu
Gözyaşı şehit kanı gibi kabul edildi

Şebnemlenirse gözünün nergisi
Yüz suyun nakit olur dünya dolusu

Gözyaşı damlan sevdada, coşkuda
Cehennem ateşini söndürür zorla

Buradan ne götürürsen, senindir
İyi veya kötü senin dermanın, derdindir

Âdem cevherliysen, buradan götür azığı
Buradan ne götürürsen, götürürsün onu

XXIX/4 HİKÂYE

Anlatılır: Ebû Saîd, İmam-ı Ernebî
Peygamber'in sözleriyle vaaz veriyordu

Soyulmuş kervan yolcuları içeri girdi
Haccı terk etmişler, yürekleri kabarıktı

Bu topluluk yol azığı almak için geldi
Meclisin kapısında "Bize azık!" dedi

"Çünkü bizim, kervanımızın yolu kesildi
Hac yolunun ortasından geri dönüldü."

Tüccar dedi: "Şehre nasıl gidilir?
Hacca niyetlenene bu bir kahırdır

Hac yolundan geri dönmek doğru değil
Kim bu yoldan döndüyse haberdar değil"

Dedi: "Ne miktarda mal var meselâ
Bir avuç haydut elinizden aldı"

Dedi: "Bizim neyimizi aldılarsa
Ulaşır iki kere on bine"

Tüccar dedi: "Cemaatten biri var mı
Halkın gönlünü aydınlatan mum gibi

Bunlardan alınanı hemen versin
Zararı karşılarsa zararlı çıkmaz"

Köşede oturan bir kadın seslendi
"Karşılayabilirim ben bu zararı."

Cemaat gerçekten hayrete düştü
Sevgiyle ona dua etmeye başladı

Kadın gitti, hemen bir kutu getirdi
Ne kadar parası, altını varsa getirdi

Tüccar kutuyu koydu önüne üç gün
Dedi: "Kadın pişman olursa şaşılmaz

Buradaki altınlar yirmi dinar
Yirmi dinarın her biri on bin eder

Kadın bu işten pişman olursa
Ne denilebilir? Cahilliğinden olur"

Üç gün sonra kadın tüccara geldi
İki bileziğini önüne koydu

Tüccara dedi: "Ey Hakk'a sığınan
Neden altına bu kadar bakıyorsun?"

Tüccar dedi: "Bunu kimseden görmedim
Pişman olmandan çok korktum"

Dedi: "Düşünme bunu, maazallah, söyleme
Bunu ver onlara, başka şey söyleme

İki bileziğimi de onlara ekle
Boynum tamamen kurtulsun böylece"

Sonra dedi: "Ey namlı! Bileziğim
Bana annemden yadigârdır

Bu altınlardan o bir tanesi değerliydi
Kuşkusuz gece gündüz benimleydi

Rüyalarımda görürdüm kendimi
Adn Cenneti'nde tıpkı güneş gibi

Çevremdeki bütün altınları
Görmüyordum bu bileziği"

Dedim: Annemin yadigârını
Görmüyorum; artık değil bana gerekli"

Cennet hurisi dedi: "Artık bundan bahsetme
Bunu gönderdin artık; başka şey arama

Senin buradan nazla gönderdiğini
Kuşkusuz döndürdük sana yine"

***

Meselâ yüz dünya dolusu malın varsa
Gönderirsen onu, ait olur sana

Bu yolda kul veya özgür isen
Göndermediğin şeyi göremezsin.

5170

XXIX/5 HİKÂYE

Habersiz mi habersiz bir genç vardı
Vaktiyle Şeyh Helvayî'nin yanına vardı

Dedi: "Bir ömür boyu kan ağladım
Kendimi bilmeden tepetakla yuvarlandım

Hem sonsuz riyazetler çektim
Gece gündüz dur duraksız kaldım

Uzun ömrümde hiç olanı görmedim
Hiçliğe ulaşamadım, âciz kaldım"

Şeyh ona dedi: "Sanırım yanılmışsın
Evladım! Aradığın şeyi bulmuşsun

5175

Sen neyle ilgilendiysen buldun
Çünkü işinin o olduğunu sandın

Bu yolda sana aradığını verirler
Nankörlük edersen, nasıl iman verirler?

Tüccar kör ama altın ayarcısı iyi görür
Ne götürürsen 'al' diyecektir."

***

Bu dünyadan gözünü ayıramayacaksan
Kör ölürsün, orada ebediyen kör kalkarsın

Her zaman canını yaralar durursun
Derdini kendi dermanın bilirsin

Zaman olur can gamı çekmediğini söylersin
Zaman olur sadece ekmek matemi tutarsın

Buğday yüzünden Âdem'in başına hâl geldi
İnsan nefsi yüzünden aklın başına hâl geldi

Her nefeste nefsinin andığı bir şey var
Senin için ism-i âzam ekmektir, o kadar

XXIX/6 HİKÂYE

O karışık hâlliye biri sordu
"Eğer Zülcelal'in ism-i âzamını" dedi

"İyi insan! Biliyorsan söyle bana"
Dedi: "Ekmektir. Bu söylenemez ama"

Adam dedi: "Ahmaksın, kararsızsın
Ekmek nasıl ism-i âzam olur? Utan!"

Dedi: "Aman aman! Nişâbur kıtlığında
Aç dolaşmıştım kırk gün kırk gece

Ne bir yerde ezan sesi duydum
Ne bir mescidin kapısını açık buldum

Anladım ki ekmek ism-i âzamdır
Huzurun noktası, dinin temelidir"

***

Köpek gibi ekmek için çırpınıyorsan
Hak verir rızkını; yerine getir sen hakkı

Hak rızkını verir, işini yoluna koyarsa
Yemeye bak; "Bu nereden geldi?" diye kimseye sorma

XXIX/7 HİKÂYE

Edhemoğlu din adamına sordu:
"Sen nasıl elde ediyorsun rızkını?"

Dedi: "Bunu rızkı verene sor
Rızkımı o veriyor, sırrı ona sor"

***

Görünüşte bir rızkı helal görürsün
Rızkın iç yüzünü sormamalısın

Her gün temiz canını terk edersin
Bir yerden rızkın çaresini ararsın

Hey kendinin eleştirilmesinden habersiz
Daha ne kadar ruhsuz yaşayacaksın?

Ey ağır uyku yüzünden vakarsız kalan
Ey eşekler gibi yemeye, uyumaya kânî olan

Kendi renginde biriyle çıkmazsan dışarıya
Değerli olmak sende belirecek mi acaba?

Bir renkli olmakla saman gibi hafiflersin
Çeker götürürler seni hemen huzura

Saman kehribarla bir renk olunca
Kehribarla uyum olur onun arasında

Mıknatıs demirle bir renk olunca
Bir renklilikle sımsıkı sarılır ona

Bir kişinin yaratılışında bir renklilik varsa
Devlet başından beri sıkı sarılır ona

XXIX/8 HİKÂYE

Anlatılır: Şeriat mumu Şeyh Kurrekânî
Din adamlarıyla bir yolda gidiyordu

O zamanlar Nizamülmülk çocuktu
Pamuklu giyerken ona atlas dokunuyordu

Dünyadan habersiz bazı çocuklarla
Çevgen oynuyordu yol ortasında

Şeyhi maiyetiyle birlikte görünce
Çekildi yolun bir kenarına

Dedi: "Toz kaldırmayın yolda
Şu adamın üzerine toz konarsa

Bedbahtlık gelir herkesin başına
Hiç kimsenin işi girmez yoluna"

Şeyh bu sözleri duydu, o hürmeti gördü
Böyle bir çocuktan o himmeti gördü

Pîr bir büyük olarak dedi: "Çocuğum
At elinden çevgeni, kazandı bahtın

5210

Halk seni başına geçirmeye çalışır
Sonra bu dünyanın Nizamülmülk'ü eder

Bu edeple, bu hürmetle, bu huyla sen
Ey Nizamülmülk! Bu işi başardın sen

Meydanda attın topunu, artık oynama
Vezirsin, bırak çevgeni; yücelt başını"

OTUZUNCU MAKALE

Düşünce Sâlikinin Nûh'a Gitmesi

Sâlik geldi inleyen Nûh'un yanına
Dedi: "Ey ruhun rahatı, şeyhlerin şeyhi

Âlem dolusu dertsin, deva denizisin
İkinci Âdem'sin, nebîlerin büyüğüsün

Kenan'da kuraklık olması senden
Âlemin tufanda kalması senden

İnlerken gözyaşların nasıl çoğaldı
Sıcak bir tandır tufan yağdırdı

Esen kalanların gemisi sana hastır
Sonsuza kadar din denizi sana aittir

Her girmediyse senin gemine
'Allah adıyla binin gemiye' yeter sana

Senden daha susamışını görmedim
Önün, ardın tufan oldu, yok kuşkum

Gerçi âlem senin tufanında kaldı
Canının susamışlığı daha çoğaldı

Aşk sırrıyla koyuldun işine
Sırlar denizinin susamışı oldun

Görünüşte o deniz zorla oluştu
Senin tufanın dünyayı coşturdu

Dünyanın susuzluğunu giderdiğinde
Esen kalanların gemisini yüzdürdün

Aşktan öldüm, bir can gönder bana
Susuz öleceğim, tufan gönder bana"

Nûh dedi: "Hey inleyen kararsızca
Aç gözlerini, bana bak iyice

Onun yolunda bin yıl koşturdum
Sonunda kâfirlerden uzak kaldım

Gece gündüz, ömür boyu yara aldım
Yüz türlü inlemeyle açıldı kapım

O kapıya kadar çabuk nasıl varırsın?
İlk basamaktayken son basamağa nasıl varırsın?

Çaresi yok bunun, sabretmelisin
Böylece bunun çaresini bulmalısın

Bir kapının açılmasını istiyorsan sana
Aradığın şey yüzünü gösterir sana

Ahir zaman peygamberinin kapısından
Çevirme başını halka gibi bir zaman

Eğer rehberin güneş olacaksa
Hiç yolculuk edilir mi yıldıza?

Zerre gibi tut güneş kapısının yolunu
Tut o ebedî sultanın yolunu

Yol ararsan Mustafa'nın yakınlığına
Bu yerden git İbrahim'in yanına"

Sâlik geldi değerli şeyhin yanına
Dertli insan anlattı hikâyeyi ona

Pîr dedi: "Nûh ruha huzur verir
Hak, Nûh ismini 'nevha'dan vermiştir

Sürekli musîbet görüyordu ibadet adamı
İbadet derdiyle işi gücü 'nevha'ydı

Senin işinde dert belirmezse
Dinleyemezsin bu derdin hikâyesini

Evlat! Bu yolun eri olacaksan
Dertten başka yok senin için derman"

XXX/1 HİKÂYE

Yakîn ehlinden kâmil biri dedi:
"Bütün Yahudiler din seçselerdi

Çok sevinmezdim; vardır sebebi
Kimse serkeşlik etmeden, bir dertle

Dertli biri olur bu dertle
Toprağa giren hem bu dertle

Dert içinde yaşamış; gitmiş dertle
Gitmiş bu âlemden öbür âleme dertle"

XXX/2 HİKÂYE

Bir kuşcağız var, hemen koyulmuş işe
Her kuş gibi kararı yok dal üstünde

Gece sabaha kadar haykırır durur
Bir ayağından kendini dala asar

Gece boyunca kararsızlık çeker
Güzel güzel nâle çeker, inler

Gece boyunca hasıl olmaz muradı
Bir damla kan damlar gagasından

Bir damla kan yüreğinden çıkar
O kan damlasıyla yüreği deniz olur

O bir damladan denize coşku düşer
O coşkudan bir ateş sahraya düşer

Ertesi gece geçer yine iş başına
Aynı şekilde başlar iniltili nâleler

İşinin ne başı ne sonu bellidir
O iniltiler bitecek gibi değildir

***

Bir işin olmazsa senin yiğitçe
Nasıl inleyebilirsin ki işinin derdiyle?

Beli iki büklüm yaşlı bir kadın vardı
Ay parçası gibi delikanlı öldürülmüştü

Oğlunu anasına getirdiler kalkan üstünde
Aldı getirdiler ciğer kanı içinde

Zayıflıktan kıla dönmüş kadın geldi
Başı, yüzü açık, saçlarını yolmuştu

Yüzü, üstü başı kan içindeydi
Çevresinde heyecan yaratmıştı

Gerçi sırtı yay gibi kamburdu
Ama âh okları gökyüzünü geçiyordu

Birisi ona "Kocakarı!" dedi:
"Ört yüzünü, geçir başına örtüyü

Yaptığın iş doğru değil aslâ"
Yaşlı kadın "Hey zavallı!" dedi o anda:

"Bu ateş olsaydı senin ciğerinde
Reva görürdün bundan fazlasını da

Benim ateşim düşmezse senin içine
Reva görmen mümkün olmaz sence

Bir an bile bir ölenin anası olmadın
Benim gibi nasıl matem tutabilirsin?

Dertten uzak olanlardan görüyorum seni
Nasıl ayırt edersin dertlilerin derdini?"

Bir mecnûn vardı Nişâbur'da
Ondan ızdıraplısını görmedim dünyada

On yıllık sıkıntısı, hastalığı vardı
Kamış gibi bedini, iniltisiz dili vardı

Göğsü yangı, gönlü dert dolu
Dudaklar kapalı, kan içer dolu dolu

Sıcakta, soğukta çektiklerini
Bir dağ tek başına çekebilir mi?

Yüzünün nûru gökyüzüne yükselirdi
Her nefeste hâlden hâle girerdi

Ben perişan hâlli sordum ona
Bu mecnûnluk nasıl çıktı ortaya?

Dedi: "Bir gün bir güneş doğdu
Girdi boğazıma, harap etti beni

O günden beri kendimi kaybettim
O yangı yüzünden kaybolur iki dünyam"

Ölmek üzereyken başucuna gitti
"Temiz yaratılışlı insan" dedi iyi biri

"Ruhunu teslim edeceksin? Nasılsın?"
"Sen nerden bileceksin?" dedi ve öldü

***

Musîbete uğrayan çok söz etsem de
Kim ne bilecek başına gelmedikçe?

XXX/5 HİKÂYE

Anlatılır: O yetkili, bir hırsızı yakaladı
Halkın ortasında tuttu, elini kesti

Hırsız ne bir şey dedi, ne âh çekti
O eli aldığı gibi yola düştü

Sessiz sedasız gidiyordu yolda
Sonunda vardı bir kervansaraya

Varınca oraya feryada başladı
İnlemeye, bağırmaya, coşmaya başladı

Yüz türlü iniltiyle figan etti
Kendi feryadıyla kararı gitti

Biri sordu: "Bu kadar bağırıyorsun
Cezan kesilirken niçin susuyordun?"

Dedi: "Orada dert ortağım yoktu
Eli kesilmiş bir tek adam yoktu

Orada bağırıp çağırsaydım
Yüz türlü feryat etseydim

Onca feryat figan etsem de
Vızıltı gelecekti halkın kulağına

Ama burada eli kesik biri var
Kimse anlamasa da el acısını, o anlar"

***

Ortaya çıkmadıkça bir dert ortağı
İşitemez aslâ derttaşının iniltisini

Bir derdin zerresi gelirse başına
Başka yüz dert başlar yüreğinde

Bu dert senin eteğini tutarsa
Bu dert pîrin olarak yeter sana daima

Bu dert hemen eteğini tutmazsa
Bu konuşmanın hiç faydası olmaz sonra

5290

XXX/6 HİKÂYE

Anlatıcı o büyük şeyhin huzurunda
Dedi: "Her gün bilgili pîrin biri

Kur'an'ı hatmeder; uzun ömründe
İşi hep budur; bunu söyleyim size"

Şeyh dedi: "Bütün o Kur'an'dan
Bir âyet bile tutmamış onun eteğini

Bir âyet tutsaydı onun eteğini
Benim gibi okumaya cesaret edemezdi"

***

Onun derdi bir an tutarsa eteğini
Kurtulmuş olursun âlemden

5295

Sarhoş gönülle bu derdin kokusunu
Alabiliyorsan kurtuldun demektir

Âşıklar bu derdi uzaklardan
Tanır, alır kokusunu, ilginçtir

XXX/7 HİKÂYE

Leylâ, Mecnûn'dan önce öldü
O zaman temiz Mecnûn ortalıkta yoktu

Nihayet Mecnûn oraya geri döndü
Göremediği kişi hakkında haber aldı

Birisi dedi: "Gönlün onun coşkusuyla dolu
Kalk haydi; göstereyim sana onun mezarını"

Dedi: "Gerek yok; söyleme bana
Ben o toprağı tanırım kokusuyla"

Bunu söyledi, mezarlığa yollandı
Bağırdı çağırdı, sarhoş tavrı takındı

Hem toprağı kokluyor hem koşuyordu
Gide gide Leylâ'nın mezarını buldu

O ay yüzlüye matem tuttu
Bir an kendini kaybetti, can verdi

Tertemiz olarak canını verdi
Halk onun yanında onu toprağa verdi

O, sevgilisinin aşkıyla yaşıyordu
O olmayınca, böyle nefesi durdu

XXX/8 HİKÂYE

Sultanın bir kadın komşusu vardı
O kadının güzellikten nasibi vardı

Sayısız aşk ordusu saldırdı üstüne
Ayaz'ın yüzüne âşık oldu yüz gönülle

Ona kavuşmaktan zerrece nasibi yoktu
Bu konuda konuşacak cesareti yoktu

Gece gündüz onun aşkıyla yanıyordu
Kâh sönüyordu kâh parlıyordu

Bir pencere vardı gündüz gece daima
Başını dayardı o pencereye dudak kuruluğuyla

Zaman olur, onun yüzünü görürdü
Saçları diken diken olurdu

Gönlü elden gider, aklını yitirirdi
Altındaki toprak kandan çamur kesilirdi

İnleyerek derdi: "Ne yapacağım şimdi?
Böyle bir divânenin nedir zinciri?

Kimsenin aşkımdan yok haberi
Gizli aşkı daha nasıl büyütürüm ki?

Ay yüzlü Ayaz! Bak bir bana
Gör derdi; dinle iniltiyi, bak ağıtıma

Beni daha ne kadar kana bulayacaksın?
Bundan fazlasına yoktur benim takatim

Gönlüme vurma kirpik oklarını
Canıma vurma hicran ateşini"

Bunun üzerinden bir zaman geçti
Takati tükendi, daha da âcizleşti

Ömründen eline bir şey geçmedi
Güzel güzel ölümün pençesine düştü

Bir gün Mahmut ordusuyla geçiyordu
Kadın o pencereden bir âh çekti

Onun âh sesi Mahmut'un kulağına geldi
Sanki onun derdiyle kendinden geçti

Dedi: "Kadın! Ne oldu sana?
Böyle kararsızlık düşmüş canına"

Dedi: "Ömrümün sonuna yaklaştım
Adaletli şâh! Senden var bir dileğim

Kerem et; bir çare bul derdime
Çünkü komşunun hakkı var komşuda"

Şâh dedi: "Âciz kadın! Dile
Padişahtan istediğini söyle"

Dedi: "Ferahlatıcı bir şerbet istiyorum
Çünkü Ayaz'dan darbe yedi canım

Her zaman beni yere çöktürüyor
Çünkü gökteki ay gibi doğuyor

Bir an için şâh işimi yoluna koysun
Çünkü dünyada yoktur hiç kimsem

Hikmet bilir şâh hemen göndersin
O şerbeti ama Ayaz'ın eliyle göndersin"

Şâh dedi: "Canın bunu istiyorsa
Benim elimden şerbet doğrudur sana

Sen ölmüş olsan yaşasan da
'Kimsin?' diyemezsin Ayaz'ıma"

Dedi: "Ayaz'la şâh nasılsa, öyleyim
Eskiden beri âşığız ikimiz de ona"

Dedi: "Ben onu parayla satın aldım"
Dedi: "Ben onu canımla seçtim"

Dedi: "Sen onu canınla satın aldınsa
Peki, cansız nasıl yaşıyorsun dünyada?"

Dedi: "Yoktur aşktan başka dayanağım
Aşkla yaşıyorum; canla yaşıyor değilim"

Şâh dedi: "Hey aşka boyun eğen!
Aşkla nasıl yaşayabilir insan?"

Bu sözü duyunca kadın dedi: "Ah
Âşık sanmıştım seni ey padişah

Ben sandım ki âşık adamsın
Aşkta sadakat kokusu almamışsın

Aşkta mahrem değilsin, ne yapayım?
Adam! Bir kadından geridesin; ne yapayım?

Cihan padişahlığı azâdeliktir
Canı yanmış benim gibi düşkünlük değildir"

Bunu söyledi, pencereden başını çekti
Can verdi; yüzünü örtüye çekti

Onun ölümüyle padişah allak bullak oldu
Eyeri gözyaşlarına bulandı

Bir süre yıldız gibi gözyaşı döktü
Gömülmesini emretti sonra, atını sürdü

Haktanır şâh hemen emretti
Ayaz, onu kendi eliyle defnetti

***

Kim bir işin derdini istemiyorsa
Aşk ağacından nasip gelmez ona

Aşk ehliysen, bu yolun adamıysan
Dert iste, dert iste, dert iste

XXX/9 HİKÂYE

Babası Mecnûn'u götürdü Kâbe'ye
Belki dua eder de şifa bulur diye

Mecnûn oraya kadar geldiğinde
Dedi: "Burada dua et, bu yerde"

Söyle: "Allahım! Dertsiz eyle beni
Gönlümde soğut Leylâ'nın aşkını

Sen dua et, baban amin desin
Hak bu sevgiyi kine dönüştürür bakarsın"

Sarhoş Mecnûn o zaman elini kaldırdı
Dedi: "Yarabbî, ne kadar varsa Leylâ aşkını

Artırabilirsen eğer iki yüz misli
Her zaman daha derbeder edersin beni"

***

Onun aşkı fazlalaşırsa sende
Neyin varsa kana dönüşür gönlünde

Bütün âlem kanla bir renk olunca
Onca kandan bir gönül geçer eline

O gönül daima huzurda bulunur
Gönül sevinci sonsuza kadar tamam olur

XXX/10 HİKÂYE

Bir delikanlı ünlü pîrin yanına gitti
Onu bir köşeye ilişip oturmuş gördü

Yalnızdı; yanında başka kimse yoktu
Bir soluktaş bile yanında yoktu

Dedi: "Yalnızken böyle sıkılmıyor musun?"
İhtiyar dedi: "Hey taş yürekli delikanlı!

Kendi Tanrımla daima baş başayım
Nasıl sıkılabilirim? Yıkıl karşımdan

Kim bir soluktaşıyla kucak kucağaysa
Bir nefes iki âlemin mülkünden hoş gelir ona"

XXX/11 HİKÂYE

Mahmut'un ordusu güçlendikçe güçlendi
Zafer sırasında bir Hindû çocuğu bulundu

Bu siyah çocuğun tuhaf hâli vardı
Güzelliğiyle orduda fitne kopardı

Nihayet şehriyarın huzuruna çıkardılar onu
Ünlü şâh o çocuğa âşık oldu

Onun aşkıyla ateş gibi hararetlendi
Bir an bile onu görmemeye dayanamadı

Her an bahtı yeni bir dal verdi
O çocuğa tahtının yanında yer verdi

Çok inci, mücevher döktü önüne
Güzel güzel vaatlerde bulundu ona

Hindû çocuğu izzet, naz içinde
Başladı bahar bulutu gibi yaş dökmeye

Şâh dedi: "Niçin ağlıyorsun yanımda?"
Dedi: "Ağlamamın sebebi, bazen annem

Yüz türlü şekilde Mahmut'la korkuturdu beni
Daima 'Senin layığını o verecek!' derdi

Ağlamamın sebebi, bunca zamandır ben
Mahmut'tan habersizmişim ben

Annem gelsin de göz atsın hele
Şâhın yanında görsün beni altın taht üstünde

Yazık! Ne kadar da habersizmişim!
Mahmut olmadan biri nasıl yaşar ki?"

OTUZ BİRİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Halil'e Gitmesi

Can sâliki dostluk yoluna girdi
Bir dost gibi Halil'in huzurunda açıldı

Dedi: "Can başkentinin sahibi
Ayağının toprağı cihan halkının kıblesi

Üç yalanından iki âlemin doğrusu çıktı
Hile yokken o yalandan doğrusunu kim gördü?

Hem devletle milletin suyu oldun
Hem dost sahiplerinin başı oldun

Usulün temellerini sen koydun
Güneşi, ayı sen batırdın

Bütün melekût âlemini açıkça gördün
Cânanın huzurunda canını ortaya koydun

Kendini, çocuğunu feda ettin
Cebrail'e sen 'Uzaklaş' dedin

Dünyanın yüzünden perdeyi kaldırdın
Dünyasız, gizli sırrı elde ettin

Dünyayı birbirine kattın
'Döndüm yüzümü' sözünü delil yaptın

Babanın divanında bulunan değildin
Oğul kurbanıyla Hak sana yakınlık verdi

Kendi varlığından tümüyle arındın
Bu yüzden ateşte kıvraklaştın

Marifet dünyasında ergenleştin
Kendinden, oğuldan, babadan vazgeçtin

Bu yolda mutlak dost sensin
Hem candan hem bedenden haberli sensin

Canından, bedeninden işaret görmüyorum
Bir toz ulaştır bana yolundan

Elimde bezle, kılıçla misafir geldim
Sen misafirden bir şey esirgemezsin"

Dostluğun efendisi dedi ona: "Evladım
Bir süre inleyip allak bullak olmadıkça

Bir an bile yolu göstermezler sana
Bir âlem dolusu ibadet gerek sana

Gerçi onun devlet vermesi sebepsizdir
Hakk'a ibadet devlet sahibinin işidir

Devletli olursan sen, ibadet edersin
Yoksa ibadeti bir an için edersin

Mademki âdet böyledir, çalış
Çalış, az değil, çok çok çalış

Gece gündüz ibadet adamı olursan
Kapın erken açılır; iste bunu

Vefa kapısına giden yol lâzımsa sana
Çal evladım Mustafa'nın kapı halkasını

Onun eyer halkasını bir an bırakma
Kabul ederse seni aslâ gamlanma

Onun kabulü kesinleşmiş olursa
En küçük mülkün iki âlem olur

Mustafa'ya doğru yolculuk edersen
Geç İmran oğlu Mûsâ'nın kapısından da"

Sâlik ileri görüşlü pîre geldi
Ona anlattı hemen din derdini

Pîr dedi ona: "O tertemiz İbrahim
Dostluk denizidir, temiz teslim âlemi

Kimde zerre kadar dostluk olursa
Her an yüz devlet gelir ona

Dostluğun birincisi muhabbettir
Sonunda dostluk hilati gelmiştir

Meveddetten muhabbete yol verirler
Muhabbetten dostluğa o zaman geçirirler

Zerre kadar muhabbet belirirse
Dağ deniz olur onun gücüyle"

Meryem oğlu İsâ bir adama rastladı
Onun çölde bir mabet yaptığını gördü

Güzel bir mabetti; mihrabı vardı
İçinde çimenlik, su kaynağı vardı

Dedi: "Hey Tanrı'ya tapan zâhid
Buraya oturmuş, ne yapıyorsun?"

Dedi: "Ey ünlü! Bir ömür geçti
İbadetle geçiririm vaktimi

Bir dileğim var; şu uzun ömrümde
İşleri yoluna koyan Tanrı gerçekleştirmiyor"

Dedi: "Dosttan ne istiyorsun?"
Dedi: "Madeninden bir zerre muhabbet"

İsâ onun hatırı için dilekte bulundu
Sonra ayrıldı; öbürünün dileği kabul oldu

Neden sonra İsâ oraya uğradı
O mabedi toz toprak içinde buldu

Su kaynağı tamamen kurumuştu
Bütün mihrabı parça parça olmuştu

Dedi: "Yarabbî! Bu konuda aydınlat beni
O adam nereye gitti; nedir bu haraplığın sebebi?"

Dedi: "Şimdi dağ başında yaşıyor
Baştan ayağa gam dağı kesildi"

İsâ, dağ başına çıktı; tuhaftır
Onu sarı yüzlü, dudağı kurumuş buldu

Hayret makamında kalmış, solmuştu
Mesih onu ölüden ayırt edemiyordu

Bedenindeki her kılda bir dert vardı
Her an yüzünde başka bir toz vardı

Baş aşağı kana, toza bulanmıştı
İki gözü de çukura batmıştı

İsâ, hem selâm verdi hem hitap etti
Ne "aleyküm selâm", ne cevap geldi

Yüce Tanrı İsâ'ya dedi gizlice:
"Öyle biri böyle biri oldu niyazla

Dostluğun bir zerresini istiyordu
Verdim ama her şeyden vazgeçti

Kendi varlığından bile uzaklaştı
Mahvoldu, böyle perişan kaldı

Bir zerre daha artırsaydım
Bu kendini kaybeden zerre zerre olurdu"

***

Bir zerre bile muhabbete sığmaz
Her aldanmış, dostluk adamı olmaz

Bir başkası bulundukça muhabbette
Puthane kalmıştır Kâbe'nin içinde

Başkasının adı kalmayınca gönülde
Mahbubun perdesi kalkar tümüyle

Bir padişah vardı; Mecnûn'u çağırdı
Tahtının yanında kürsüye oturttu

Dedi: "Dünyada bu kadar güzel var
Leylâ yüzünden neden dilsiz kesildin?"

Sonra her yandan güzelleri çağırdı
Onun önünde bir bir gösterdi

Dedi: "Mecnûn, bak şu bir güzel
Bin Leylâ'dan da güzel"

Ancak Mecnûn başını öne eğmişti
Bir güzele bile bir an bakmadı

Padişah dedi: "Yahu baksana
Bunca gümüş göğüslü dilberi görsene

Böyle yaparsan müşkülün çözülür
Leylâ'nın aşkı yüreğinde soğur"

Mecnûn dertli dertli dedi
İki gözünden kanlı yaş döktü

Dedi: "Padişahım, yüce başlı Leylâ'nın aşkı
Canımın içinde öylece durmaktadır

Sonra eline yalın kılıç almıştır
Yemin eder durur: Hey sarhoş mağrur

Bir an olsun bir başkasına bakarsan
Kendi kanını dökersin haberin yokken"

Yusuf'un yüzünü görüp de yaşamak
Sonra da bir başkasına bakmak

Yusuf'un yüzü ortada olunca
Hiçbir ilgi bağdaşmaz onunla

Sen sır ehli biri olacaksan
Sonsuza kadar başka birine bakma

Bir başka yere bakacak olursan
Başını yanına düşürmüş olursun

XXXI/3 HİKÂYE

Bir padişahın güzel bir kölesi vardı
Köle değil, âdeta Yakub'un çocuğuydu

Yüzünün rengi nar çiçeğine renk verirdi
Saçının kıvrımı yılana zehir verirdi

Göz bebeği misk gibi simsiyahtı
Onun mezesi misk ile bademdendi

Ağzından çıkan sözler yankılanırdı
Beline gelir gelmez kaybolurdu

Onun ağzı belirsiz bir nokta gibiydi
Akıl ondan söz etse bilinmezdi

Onun dudağı olmasa Kevser suyu susardı
Haydar'ın kılıcı nergis gözleri için hançerdi

Onun sıcak aşkı canı yakardı
Aklı kuru zühd içine atardı

Padişah onun aşkına gönül vermişti
İşi bitmiş, hâlden hâle girmişti

Padişah akşam üstünü çıkardığında
Köle giysisini giydirirdi sabahta

Su getirir, elini, ayağını yıkardı
Oturacağı yere giysisini koyardı

Önüne öd ile gül suyu koyardı
Hizmetini daha çok yapardı

Şâh sarayda tahta oturduğunda
Yaslanırdı ay yüzlü köleye

Aralıksız onun yüzüne bakardı
Onun önünde hem ölür hem yaşardı

Bilmiyordu onunla ne yapacağını
Tek bildiği şey gönlünün kanamasıydı

O dilber kan içmeye başlayınca
Belki sevdiği gönlünde sakinleşirdi

Bir sabah vezir şâhın yanına geldi
Şâhın yanında o benzersizin başını gördü

Ay yüzlü kölenin başı kesilmişti
Padişah bulut gibi ağlamaktaydı

Sordu durumu makamı yüce şâha
Dedi: "Evet, bu köle sabah vaktinde

Şâha ayna getirmek için gitti
Ama gelirken aynaya baktı

Nefesiyle aynanın yüzü kararmıştı
Öfkeden öldürdüm onu, tutuyorum matemini

Bir daha hürmetsizlik edemez şâha
Şâha hürmet gerektir tam mânâsıyla

Ben onun soluktaşıydım dünyada
Aynadan soluktaş ediniyordu kendine

Bir padişah kimin aynası olursa
Küfür olur eğer kendine bakarsa

O köle niçin yüzüne bakıyordu?
Ona tam mânâsıyla ayna değil miydim?"

Dostlukla çıkacaksan sen öne
Sıyrıl kendinden; sensiz olarak gel

Cebrail sana yasakçı getirirse
"Uzak dur!" dersin sen ateş üstünde

Kendi vücuduna bakma zerre kadar
Zerre kadar bakışla aldanan olma

Madem varlığın yoktur, zâtın var
Neden bir varlıkla çıkarsın ki öne?

Halil'i getirse sana, çık öne
Yoksa sen sensen, gel kendine

XXXI/4 HİKÂYE

Mahmut'ta bir hastalık belirdi
Üç gün üç gece kendini bilmedi

Üç gün üç gece yerinden kıpırdamadı
Aklı gitti, bedeni hareketsiz kaldı

Şaşılacak şeydir, haktanır şâh
Bayıldığından Ayaz da bayılmıştı

Dördüncü gündü, şâh kendine geldi
O köle de baygınlıktan çıktı

Padişah gözlerini açtığında
Kendi Ayaz'ını gördü yanında

Dedi: "Hey köle! Sen ne zaman geldin?"
Dedi: "Şimdi! Ne yüce bir makam"

"Hey sultanla sohbet talebinde olan
Sen görgüsüz; önce edep öğren

Gerçekten halife çocuğuysan sen
Bu tabiatınla kim bırakır seni?"

Vezir şâhın başucundaydı
"Ey taç, taht bağışlayan!" dedi

"Üç gün üç gece şâhın başucunda
Kendinden geçmişti şâh gibi o da burada

Ne onda zerre kadar kıpırtı gördük
Ne ağzından bir kelime işittik

Oysa diyor ki 'Şimdi geldim!'
Ben bu yalanın dışındayım"

Şâh dedi: "Hey edepsiz köle
Neden yalan söylersin yanımda böyle?"

Dedi: "Ben hiç yalan söylemedim
Ancak şâhın varlığında kayboldu varlığım

Şâh kendinden geçerse kendimden geçerim
Kendine gelecek olursa kendime gelirim

Kendi başıma has varlığım yoktur
Bu sözümde içtenlikten başka şey yoktur

Benim varlığım şehriyardan olunca
Onsuz varlığım nasıl çıkar ortaya?

Ben daima senin varlığınla varım
Kul da kim oluyor? Sadece Mahmut var"

***

Kendine tapan! Çalış ecelden önce
Dostluktan bir zerre geçir eline

Bir zerre dostluk geçerse eline
Bir güneş gülecektir senin yüzüne

XXXI/5 HİKÂYE

Bu sır Serî Sakatî'den: Kıyamet gününde
Ümmetleri çağırırlar peygamberlere

Ama yarın dostlarını naz ile
Sonsuza kadar çağırırlar Hakk'a

Dostluk değildir, belâ vaktinde
Kendi Halil'i gelirse aklına

Dostluk makamında bir nakdin varsa
Canının nakdi Hakk'ı zikretme olsun daima

Bir efendinin kıvrak bir papağanı vardı
Zehir onun güzelliğiyle panzehir olurdu

Bir yıldır ona şeker veriyordu
Belki konuşur, şeker döker diyordu

Gece gündüz kendini ona adamıştı
Onun konuşması için hasta olmuştu

Gerçi bir yıldır ona şeker veriyordu
Hiçbir şekilde ağzından tek söz çıkmıyordu

Sonunda hoşa gitmeyen bir şey oldu
O efendinin evinde yangın çıktı

Ateş kafesin çevresine yaklaştı
Sıcaklık güzel papağana yaklaştı

Dedi: "Hey efendi! Aman aman!
Ateşte yanacağım ben şu zaman"

Efendi dedi: "Madem böyle oldu
Böyle bir vakitte aklına geldim

Gece gündüz demedin, sustun
Nasıl oldu da şimdi dillendin?

Can korkusuyla âciz kaldın
Âcizliğin dolayısıyla beni çağırdın

Kendin için beni yanına çağırdın
Ateşi engellemek için beni çağırdın

Ateş canını tehlikeye atmasaydı
Benimle aslâ işin olmazdı

Beni anmak aklından bile geçmedi
Böyle bir vakitte adım aklına geldi

Madem beni yabancı yerine koydun
Pervâne gibi yanmaya razı ol şimdi"

***

Kim ateşteki İbrahim gibi değilse
Papağan gibi korkar, yansa da

Evlat! Başına bir musîbet gelmedikçe
Musîbete uğrayanın hâlini nasıl bilirsin?

Dostluk musîbete uğrayış gibidir
Halil'sen eğer, az dile azadeliği

Senin yolun alt üst olmaktır
Çünkü sağlığın, beter olmaktır

XXXI/7 HİKÂYE

Birisi o divâneye sordu:
"Nasılsın perişan hâlli?" dedi.

Dedi: "Her yolu denedim, çırpındım
Öyle veya böyle, hep beter oldum"

OTUZ İKİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Mûsâ'ya Gitmesi

Sâlik Mûsâ'ya geldi sabırsızca
Mûsâ'nın zamanını gördü Tûr Dağı'yla

Dedi: "İki âlemin nûru senin zâtın
Dokuz felek dokuz mucizenin onda biri

Gece vakti ilâhî hazineyi buldun
Çobanlıktan padişahlığa yükseldin

Çobanlıkta bir sürü sahibi oldun
Bir gecede hepsini elde ettin

Nereden biliyordun, o sürüyle
Onca şey elde ettin bunlar varken

5520

Bir kilimden Kelîm olarak çıktın
Çobanken ebedî padişah oldun

Her tarafta, geceleyin veya gündüzün
Böyle bir nasibi olmaz bir çobanın

Nasibin çobanlıkta karar kılınca
Çobanlıkta son verdin gece yürüyüşüne

'Ben Allahım' sözünü işitince kulağın
Yedi deniz kabardı senin bir coşkunla

Hazret'in ateşi seni yolundan kaptı
Hakk'ın kehribarı seni saman gibi kaptı

Ateş senden yüz yıl uzaktaydı
Bir cezbeyle orada buldun kendini

O ateş sana dünyayı genişletti
Ey o yeşil dalın tüm yeşilliği

'Seçim kadehinden' içip kendinden geçtin
Hakk'ın kelâmını dinler oldu canın

Utanarak o söz çıktı dışarı
Her bir zerre bir Davud oldu

Yüz dünya dolusu akıl gerekirdi
Sen orada daima kulak kesildin

Senin böyle ebedî devletin var
Sultanın has kişisisin; senin sultanın var

O devletten bir zerreyi bana verirsen
İki âlemde de imtiyazlı olurum"

İmran oğlu Mûsâ dedi: "Hey yanık!
Alevli bir ateş olmadıkça

Canını yakıp bedenini soldurmadıkça
Cânana giden yolu bulamazsın; o kadar!

Önce kendi varlığından usan
Sonra yokluğun aşkına kapıl

Yoklukta görüş sahibi olursan
Fakr dünyasında görüş sahibi olursun

Genelde fakr Mustafa'nın has nakdidir
O kabul etmedikçe işin yoluna girmeyecektir

Fakrı, himmet sahipliğini anlayınca
Yüce Tanrı'dan onun ümmeti olmayı istedim

Sen onun ümmetindensin; mutlu ol
Ona kulluk et, özgür ol

Onun yoluna gir, onun istediğini iste
Hakk'ın rızasında onun rızasını iste

Sen gönlü ölmüş birisin; yolun uzaktır
Zebûr sahibinin nefesiyle canını dirilt"

Sâlik geldi zâtı temiz pîrin yanına
Müşkülatını bir bir açtı ona

Pîr dedi: "Kelîm Mûsâ'nın canı
Aşk âlemidir; büyük denizdir

Aşk dünyasında o önde gidendir
Aşk onu Hak'la yakar; gerçektir

Aşk iki dünyanın devlethanesidir
Kim âşık değilse kaybetmiş demektir

Yüzünü kendi kanınla yıkaman gerek
Aşk oldukça can kuşun kıvrak olacak

Bir âşık aşk işinde iyi olursa
Kendini öldürmek onun yolu olur

Kim aşk ile haşır neşir olursa
En küçük işi can feda etmektir"

XXXII/1 HİKÂYE

Bir emirzâde vardı güneş yüzlü
Baştan ayağa güneş gibi sevgi dolu

Misk saçlı, kısık gözlü, dilber biri
Lâl dudakları ballı, sütlü, şekerli

Ne zaman Türkçe konuşmak istese
İnci dişleri şeker çiğner, kırardı

Her zaman bilerek gerisine bakardı
İki siyah zülfünü önüne atardı

Kim zülüflerini öne atmış görse
Zülfünün önünde kendini kul sayardı

Sabah oldu mu dışarı çıkardı
Dudaklarından kan kokusu çıkardı

O âlemi yakan yayıyla, okuyla
Gündüz vakti kırların yolunu tutardı

Şöyle eğilip de ok atacak olsa
Bir âlem dolu insanı feryada boğardı

Serkeş okunu yayına geçirecek olsa
Halkı her zaman avâre ederdi

Kirpiğinin okunda eğrilik olursa
Yay gibi kaşlarını dümdüz ederdi

Herkes ölüyordu; başka yolu yoktu
Hiç kimsenin âh çekecek hâli yoktu

Bir âşığı çıktı, ateş parçası gibi
Dur duraksız, gönlü gitmiş, kan yutucu

Canı yanıyordu; gönlü elden gitmişti
Canından çok gönlü perişan olmuştu

Dedi: "Bu canım oldukça sevdiğime
Nasıl açabilirim ki kendi sırrımı?

Âlemin onun gözünde bir arpa değeri yok
Âleme bir arpa kadar değer biçmez"

O temiz inci yokken sabrı kalmamıştı
Yüzünün şevkiyle kendini helâke azmetti

Emirzâdenin bir yeri vardı
Her sabah orada ok atardı

Onun hedefi bir toprak yığınıydı
Dertli âşık toprak yığınına saklandı

Çarçabuk kendini toprağa gömdü
Canından vazgeçti, ölümü beklemeye koyuldu

Ertesi gün o ay parçası yine geldi
O kan içici okuyla toprağı deşti

Âşığın göğsüne öyle bir ok saplandı ki
Sertliği yüzünden oku parçalandı

Âşığı topraktan başını çıkardı
Bütün toprağı kanıyla ıslattı

Emirzâde uzaktan onu görünce
Üzüntüden ne yapacağını bilemedi

Âşığa doğru gitti, dedi: "Hey korkusuz adam
Neden yaptın bunu? Böyle bir şeyi kim yaptı?"

Âşık adam işitince onun sözünü
Görünce onun güzelliğini, nazını

Yağmur gibi yaş dökmeye başladı
Sanki sazlığa ateş düştü

Dedi: "Bu işi yapmamın sebebi
Bana 'Neden yaptın bunu?' demendi

Ok senin elinden çıktı ya
Akarsa aksın göğsümden kan ırmağı

Senin elinden ne gelirse hoş olur
İsterse hep ateş dolu deniz olsun

Zülüflerinle aramda gizli sır vardı
Dünyada görmezdim kendime bir mahremi

Uzaktan görünce zincir gibi zülüflerini
Senin okuna söyledim gönlümün sırrını

Ben uygunsuzum; kim olabilirim ki?
Senin okun benim sırdaşım olabilir mi?

Keşke benim yüz canım olsaydı
Senin okuna feda etseydim canımı

Şu âlemde bir yarım canım var
Şimdi bence bin candan değerlidir

Yarım canın hiç sözü mü olur?
Bin candan da uzaktayım ben

Aşk yolunda canım işe yaradıysa
İnleyerek ölebilirim cânanın huzurunda"

Güzelce söyledi sırrını, can verdi
Canı pahalı almamıştı; ucuza verdi

***

Canının, bedeninin üstüne titrersen böyle
Bir darı bile etmezsin her şeyinle

Kâh canın kâh bedenin üzerine titrersin
Ne kadar titreyeceksin? Bir darı etmezsin

Na zamana kadar perde arkasındaki kadınlar gibi?
Âşık adam ol; çekme hiç üzüntüyü

Yaşayacaksan, hep böyle yaşa
Can saçacaksan, hep böyle saç

O dünya şehinşâhı Nûh bin Mansur'un
Bir oğlu vardı; dünyanın ayı âdeta

Yakub'un Yusuf'u neyse, Nûh için de öyle
Ölçünün, sınırın dışındaydı güzellikçe

Güzelliğinin atı toz kaldırmaya başlayınca
Nefes alış verişler başlardı soğumaya

Şirinlikle parlatmaya başlayınca cemâlini
Hayâsından şeker kamışı gibi kızarırdı

Zülüfleri kâmil olanın başına takardı
Her tel saçı bir gönlü asardı

Zülfünün çemberi kement üstüne kementti
Halka halkaydı, kıvrım kıvrımdı

Zülfünde yüz binlerce büklüm vardı
Evet, o put gibi güzel kendinin güneşiydi

Yüzünden örtüyü kaldıracak olsa
Onun yüzü güneşi, ayı aydınlatırdı

Başındaki çember taç gümüştendi
Bu yüzden herkesin tabutu korkudandı

Zülüfleri kâfir gibi birbirine dolaşırdı
Sanki zülüfleriyle gümüş haç asmıştı

Yay kaşları karga tüyü gibi siyahtı
Her nefeste çayırlıkta yüz doğan avlardı

Gözünün oku hırsla doluydu
Aklı mengene altında sıkardı

Yüzündeki benin bir başka hâli vardı
Akıl ile can o benin emri altındaydı

Onun ağzı hakkında konuşmak hatadır
Çünkü orada iç içe dar boğaz vardır

Onun mercanına hep hizmet edilirdi
Lal dudağına yakut hizmet ederdi

Dişlerinin dizisi kapısını kapamıştı
Bütün güzellik pazarında bir o yetişmişti

O gümüş göğüslü bir an gülseydi
Anında taştan şeker kamışı biterdi

Söz bile çenesi karşısında hayrandı
Çünkü orada derbederlik çukuru vardı

Yüzünün güzellik topu aya kadar gitmiş
O çene topunda bir çukur oluşmuş

Top çenesinde bir çukur oluşmuş
Şaşılacak şey; o çukur ay ile dolmuş

Ayva tüyünde hiç eksiklik yoktu
Ayın bu konuda yapacak şeyi yoktu

O güzelin gümüş levhasının tozları
Bir yazı yazdı: Burada eksiklik yoktu

Gerçi aklım bunun açıklamasını güzel yapar
Ancak bunun açıklamasını onun yapması gerekir

Böyle bir yüz ona yaraşır
Onun dilinden bu açıklama olmalıdır

Şehriyarın ordusundan biri
Âşık oldu ona; âşıkların kararsızı

Görmezse yüzünü kan ağlardı
Lâle gibi kan içinde kalırdı

Onun dudağı yoksa çok matem tutardı
Âdeta yüz türlü ölür, dirilirdi

Ayva tüyü olmazsa kana batardı
Âdeta şafak içinden çıkardı

Onun gamıyla nasıl da avâre olurdu
Âdeta bir top yüz çevgen olurdu

Her zaman bir derdi yüz misli oldu
Kendini öldürürdü; kendinden geçti

Şâh onun aşkından haberdar oldu
Bir süre orada düşünceye daldı

Dedi: "Emir salın, yarın sabah
Filan alanda ordunun geçit resmi var"

Sonra ünlü şâh oğluna dedi
"Oğlum; güzel giysiler giyin

Zülüflerini gül suyuyla tara
Bulanıklığı kaldır güneş yüzünden

Az süslenme; çok çok süslen
Elinden ne geliyorsa yap

Rahvan yürüyüşlü bir ata bin
Yarın ordunun geçit resmi var, ata bin"

Şâh ertesi gün alana gitti
Her yönden asker geçiyordu

Şâh, şehzâde ve casus ile
Yukardan askerlere bakıyordu

Şâh casusluk eden adama dedi:
"Âşık olan adam geçeceği sırada

Elini dizime değdir o anda
Bileyim o hiç olanı ben de"

Bir süredir onunla yan yana durdu
Derken casus yavaşça dizine dokundu

Şâh bulunduğu yerden hemen baktı
Bir gençti ay ışığındaki selvi gibi

Ayın etrafında siyah yazı çıkarmış
Başı yazıda, canını bu yola adamış

Üstünde çok güzel kaftan vardı
Başında sırmalı bir külah vardı

Hem silahı hem kendisi kıvraktı
Âdeta aşk içinden fışkırmıştı

Geçit yerinin ortasına gelince
Gizliden gizliye bakıyordu oğlana

Şâh oğluna dedi: "Atından in
Mintanının düğmesini çöz, ilerle cesurca

İyi talihli! Şu askerlerin arasında
Kucakla şunu; sık bir iyice

Yüzünü onun yüzüne yapıştır her nefeste
'Tamamdır' diyene kadar ben kal öylece"

Oğlan bu emri yerine getirdi hemen
Mintanın düğmelerini çözüyordu ilerlerken

İlginçtir; mintanın her düğmesini açarken
Yüz düğüm atıyordu âşığın canına

Yağmalamak için yaklaşıyordu delikanlıya
Ellerini doladı onun boynuna

Sonra yanaştırdı onu mintan aralığına
Sımsıkı sarılıyordu ona yokluk korkusuyla

Uzun süre tuttu onu bu şekilde
Kendinden uzaklaştırmadı hiçbir şekilde

Bazen yüzünü yüzüne dayıyordu
Bazen saçlarını karıştırıyordu onun saçlarına

İlginçtir; önde, arkada bulunan askerler
İkisine bakıyordu şaşkınlık içinde

Sonunda şehriyardan ses geldi
"Ey değerli! Elini ondan çek şimdi"

Oğlan onu kendinden uzaklaştırınca
Genç yere yığıldı, canı ondan ayrıldı

Cânanı yanından ayrıldığı sırada
Cânanla birlikte gitti canı da

O mintan dar geliyordu kendi canıyla
Sanki bir mintana girmişti cânanıyla

Cânanla birlikte canı bir mintanda
Nasıl ayrılabilir ondan bir an bile

Cânanı yürümeye başladığında
Ondan önce canı yöneldi varılacak yere

Yol üstünde şâha ait bir mezarlık vardı
Şâhın babası, annesi orada yatıyordu

Şâhın emriyle delikanlı güzelce yıkandı
Sonra o mezarlıkta toprağa verildi

Birisi sordu o allak bullak olan hakkında
Dedi: "Bulundu bu oğlana âşıklık iddiasında

Onun sırrını öğrenmek istedim
Bu bir hakikat mıydı, mecaz mıydı?"

Bu bir gerçekti; kendisi bu yolun eriydi
Kuşkusuz aşktan nasibini almıştı

Dedi: "Âşık delikanlı öldüğünde
Neden toprağa verdin o mezarlıkta?"

Şâh dedi ona: "Kim bizim dergâhımızda
Öldüyse dostlukta ve bizim yolumuzda

Bizden olur, bizden biri olur
Böyle bir âşıksan, güzel olur"

***

Kim aşkta ateş yağdırmıyorsa
Zerre kadar işi yoktur aşk sırrıyla

Ateş sönmüştür âşığın hararetiyle
Utancından donmuştur buz gibi

XXXII/3 HİKÂYE

Mecnûn bir çölde yerleşti
O zaman şiddetli bir kış vardı

O habersiz bir ateş yakmıştı
Isınıyordu; gönlü ateşten sıcaktı

Leylâ'nın yanından biri geldi
"Ey yârinden uzak düşen!" dedi

"Leylâ'dan ne haberin var, söyle
Ben yabancı değilim; sırrı bana söyle"

Dedi: "Şu haberim var: O gümüş göğüslü
Habersizdir benim can çekişmemden"

Bunu söyledi, elini kor ateşe soktu
Kor ateş tamamen kül oldu

XXXII/4 HİKÂYE

Anlatılır: Yakup yolculuk amacıyla
Kenan'dan çıktı, gitti oğluna

Mısırlılar kalktı olanca heyecanla
Mısır'ı donattılar bir uçtan bir uca

Züleyha'nın bundan haberi oldu
Ayağıyla değil, başıyla koşturdu

O dur duraksız, üstüne bir çul geçirdi
Düşkün hâlde yol üstüne oturdu

Sıddık Yusuf'un geçeceği yolda
O âşık kadına ilişti gözü sonunda

Elinde kamçı tutuyordu at üstünde
Derhal yöneldi o mest mecnûna

O yanmış, bir âh çekti yüreğinden
Kamçısı tutuştu onun ateşinden

İlginçtir; ateş çıktığında ondan
Yusuf kamçıyı attı elinden

Züleyha dedi: "Ey dini temiz!
Bu senin civanmertliğine yakışmaz

Canımdan çıkan bir ateşi
Tutamıyorsun sen elinde

Canım yıllardır bu ateşle doluydu
Şu ateş bir an elinde bulunsaydı

Senin aşkınla canımdan çıkan şeyi
Bir soluk bile tutamazsın elinde

Sen din adamlarının önderi, bense bir kadın
Benim gibi birine vefalılık böyle mi?"

***

Sonsuza kadar âşığın hâlini anlatmak
Cümlenin de beyanın da ötesindedir

İki âlem dil kesilse yıllarca
Yapamaz bu hâllerin şerhini

XXXII/5 HİKÂYE

Haktanır şâh Mahmut bir gece
Gözyaşı saçıyordu Ayaz'ın yüzüne

Kendi gözyaşıyla giysisi kan oldu
Sonunda onun çizmesini çıkardı

O iyi adlı, leğenle gül suyu getirdi
Altın leğende kölenin ayağını yıkadı

Gerçi önünde çok fazla gül suyu vardı
Gözyaşı ondan yüz kez fazlaydı

Ayaklarını eteğiyle siliyordu
Etek kanlı gözyaşlarıyla ıslanıyordu

Sonunda yüzünü ayak tabanına dayadı
Aşkı yüzünden onun ayağına kapandı

Gün ağarana kadar ayağından başını kaldırmadı
Onun ayağı yaşlı gözlerinden ayrılmadı

Onun sevda ateşiyle ağlıyordu
Her solukta onun ayağını öpüyordu

Mum şâhla birlikte güzel güzel ağlıyordu
Şâh gibi canı ateş dolu, ağlıyordu

Şahid, gece vardı şâh, mum vardı
Her ne lâzımsa orada toplanmıştı

Çok ilginçtir, şâh böyle bir yaşantıda
Yüzünü sürüyordu kölenin ayağına

Aşk böyle bir yerde böyle zorlarsa
Dişini söker aslanın, döndürür karıncaya

Senin böyle bir gecen hiç olmadıysa
Âciz dilenciden başka şey demem sana

Bu gecenin değerini sadece âşıklar bilir
Simurgluk zevkini sinek nereden bilir?

Sonunda o köle uykudan uyandı
İyi adlı şâh kendinden geçmişti

Köle ona doğru gözünü çevirdi
Ayağını onun yüzünde gördü

Ayağını şehinşâhın yüzünden çekmedi
Çünkü kendinde kıl kadar varlık görmüyordu

Öylece kaldı; nihayet yüce şâh
Kendi baygınlığından sıyrıldı

Yüce makamlı şâh kendine gelince
Dedi: "Ne hürmetsizliktir bu hey köle?"

Dedi: "Her hâlükârda bu hürmetsizlik
Yedi ülkenin şâhı için olgunluktur

Şâh olduğun için kulluk yaraşır sana
Serkeşsin; düşkünlük yaraşır sana

Padişahlıkla hayatını sürdürüyordun
Şimdi kulluk giysisine büründün

Padişahlıktan canın sıkılmıştı
Kuşkusuz kullukta perişan olmuştu

Çünkü her şeydin, her şeyi istiyordun
Şâhtın; kul olmaya kalkıştın

Kulu mey ile kendinden geçirdin
Nihayet bir gece kulluğa kalkıştın

Kalk, kul olmak sana yakışmıyor
Kulluk yeter bana; sultandan kul olmaz

Kulluk senin boyuna göre değil
Kalk ayağa; burası yerin değil

Sürekli tahtta oturmak yakışır sana
Kölenin ayağını öpmeyi bırak bir yana"

Bunu söyleyip ekledi: "Şâhım her nefeste
Öpücük konduruyorsun gönlüne sadece

Canın böyle istemiş; sen bilirsin
Ben ara yerde ne kadar utanıp kalayım?

Bütün vücudum senin emrindedir
Bende öptüğün her yer sana aittir"

OTUZ ÜÇÜNCÜ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Davud'a Gitmesi

Can sâlikinin gönül dudağı niyaz dolu
Davud'a söyledi sevgi hastalığını

Davud olmakla sevgi dünyasısın
Sevgi görüyorum sıfatını Tanrı tarafından

Yüz dünya dolusu muhabbet sırrı toplandı
O Davud'un adı dillendirildi

Dün zerrelerin arz günüydü
Senin zerren, zerrelerin en parlağıydı

Aşkının nûru kutsallık ve sır dünyasındandı
O zamandan beri canının yoldaşıydı

Canında dünya dolusu nûr sırrı vardı
Tümünü Hak sana Zebûr'da açıklamıştı

Kuşkusuz o dert ortağı sırlar
Senin sesinde oldu aşikâr

Güzel sesli oluşun canla uzlaşmış
Halk senin hançeren yüzünden can vermiş

Senin temiz gönlün ilimler deryası
Aşkının ateşinden demir muma döndü

Demiri yumuşatabilen bir ateş
Isıtabilir her iki âlemi de

Hani o ateş ortaya çıkmıştı
Onun sesiyle kırk bin kişi âşık olmuştu

Yolumu kaybettim; haberdar et beni
O ateşin bir zerresiyle yoldaş et beni

Dünyanın kıvrım kıvrım yollarında
Yol bulayım o gizli hazine tarafına

Davud dedi: "Meliklerin bir işi
Hak yolunda sülûk yoksa rast gitmedi

Din yolunda padişahlar geldi
Din işinde hepsi bunun peşinden geldi

Bu dergâha giriş izni lâzımsa sana
Yola azmedip işe girişmek lâzım sana

İhlas ile girersen bu yola
Huzura kadar yol gösterir Mustafa sana

Bir varlığın varsa onun yolunda
Onun eteğini tut elin varsa

Onun yoksulu olursan, şâh eder seni
Haberdar değilsen, haberdar eder seni

Hakikatte 'ahad'dan geçtiğinde
Ahmed başvuracağın olur sonsuza kadar

Bu yolda gidenin ona doğru gitmesi gerek
Onun sokağında inzivaya çekilmesi gerek

Sen ibadete çekildiğinde onun kapısında
Çeşitli şeyler görürsün vasıflanmış vahdetle

Gönlü ölü olan! Sağlıksız gitme oraya
İsâ'dan dirilik kazan öncelikle"

Sâlik geldi gönlü aydın pîrin yanına
Hâlini anlattı ona yana yakıla

Pîr dedi ona: "Davud nebînin canı
Sevgi dininin denizidir

Sevgide sürekli dert onun özelliğidir
Onun ihlasıyla demir muma dönmüştür"

XXXIII/1 HİKÂYE

Davud peygamber altı yıl terennüm etti
Varlıklara ululuk sahibi Tanrı'nın Zebûr'unu

İlginçtir; terennüm ettiği sırada
Aklı bırakmazdı kendi yerinde

Rüzgâr esmez olur, sessizce dururdu
Daldaki yaprakların tümü kulak kesilirdi

Su hızla akmaktan geri kalırdı
Kuş uçamaz olur, bir yere konardı

Sesinin güzelliği haddinden fazlaydı
Ama matemli bir ses değil, ibadet sesiydi

Ancak bir insan bile ağlamazdı
İnsanlar sesi dinler, güzelce yaşardı

Sonunda kaderin bir darbesini yedi
Davud'un canı, gönlü allak bullak oldu

Ağıt söylemek için sahraya çıktı
Onun ağıtıyla kan ırmağı akmaya başladı

Onun güzel sesi dertli olunca
Hayret! Kırk bin kişi helâk oldu orada

Kim uzaktan onun sesini işitse
Can çekişmeye başlardı sabırsızca

Nihayet hitap geldi: "Ey temiz Davud
Kırk bin kişi senin yüzünden helâk oldu

Daha önce kimsenin gözü yaşarmıyordu
Bak bakalım şimdi, iş nereye vardı?

Şimdi başına böyle hâl geldi
Zamanında bir ateştir düştü

Ağıtın yükselince ibadet derdiyle
Kırk bin can saçtım senin başına

Bundan önce güzel sesin vardı
Başka, bambaşkadır matem ağıtı

Bir dert yüzünden ortaya ne çıkarsa
Halkı öldürmek için çıkar sahraya

Biz Âdem'den din derdi istiyorduk
Böylece dünyayı onunla donattık

O dert adamı olunca yaratılışta
Arındı renkten, Cennet kokusundan

Kadın boyanır, bir koku seçer
Erkeğin boyayla, kokuyla ne işi olur?

'Aşağıya inin' hitabı geldi ya
Dert, ızdırap çıktı baştan ayağa"

***

Kimin gönlü sevgiyle dinçleşirse
Özel anlamda kul olur Hüdâ'ya

Edepten başını çevirmez yaşadıkça
Sürekli itaatkâr olur; kuşku yok bunda

XXXIII/2 HİKÂYE

Anlatılır: O murada ermiş hükümdar Mahmut
Kendisi için bin köle satın alıyordu

O sırada gönlü temiz Ayaz'ı
Toptan pazarlıkta ucuza aldı

Köleler uzakta durup öne çıkıyordu
Kendi özelliklerini arz ediyordu

Birisi dedi: "Ben kemankeşim"
Öbürü dedi: "Ok atışında Aris'im"

Bir başkası dedi: "Pehlivanların mızrağı benimdir"
Öbürü dedi: "Keskin hançer bendedir"

Biri dedi: "Ben yüz safı yararım"
Öbürü dedi: "Ben Kaf Dağı'nı parçalarım"

Adamın biri dedi kınama yollu
"Hey Ayaz! Burada ne hünerin var?"

Dedi: "Benim sadece bir hünerim var
Kuşkusuz iki âlemden de değerlidir"

Bir casus vardı, duydu bu sözü
Gitti, sırrı Mahmut'a söyledi

Şâh çağırdı onu, dedi: "Hey köle!
Ne hünerin var? Bana hepsini söyle"

Dedi: "Tacını benim başıma geçirsen
Oturacağım yeri şâhlık tahtı yapsan

Yedi ülkeyi emrime versen
Beni her yerin sultanı yapsan

Yaşadığım sürece hataya düşmem
Çünkü daima kul olduğumu bilirim"

***

Hasların, avamın yerinde, göğünde
Üstün makam yoktur itaat etmekten öte

XXXIII/3 HİKÂYE

Ayaz'ın elinde bir lâl kadeh vardı
Onun kıymeti her kıyastan fazlaydı

Şâh dedi: "Önünde yere çal onu"
Yere çaldı; yüz parça oldu

Halkta, orduda bir heyecan koptu
Herkese göre o suç işlemişti

Herkes diyordu ona: "Hey aklı karışık
Tanrı'dan başka kimse bilmez bunun değerini

Sen bunu kırdın; utan! Utan!
Değersiz ettin onu, mahvettin"

Şâh bu hareketten dolayı gülüyordu
İnsanların tepkisini görmezden geliyordu

Biri dedi: "Dünyayı parlatan şu kadehi
Neden böyle paramparça ettin hey köle?"

Dedi: "Benim bu şâha itaat etmem
Bildiğiniz her şeyden üstündür

Sen kadehe doğru bakıyordun
Bense candan şâhın sözüne bakıyorum

Kul dediğin emre itaat etmelidir
Kadeh de neymiş? Çünkü emir cana işler

Onun kulu ol ki adam olasın
Onun köpeği olursan, bu bile yeter"

XXXIII/4 HİKÂYE

Aşk sarhoşu olan o divâne
Oturmaktaydı kül üstünde

Her zaman gülerdi güzel güzel
Dirsek çürütürdü güzel güzel

Birisi sordu ona: "Anlat hele hâlini"
Dedi: "Yetmiş yıldır kan içindeyim

Beni küle oturttuğundan beri
Kapıya oturttu kemikli köpek gibi

Gerçi köpek gibi izin verilmeyecek bana
Mutluyum; onun civarının köpeğiyim ya"

***

Onunla bir bağlantın olursa
Sonsuza kadar olgunlaştırırsın canını

XXXIII/5 HİKÂYE

Sultanın hizmetinde biri vardı
Sultana sayısız hizmette bulunmuştu

Haktanır şâh bir gün onu çağırdı
Dedi: "Bize sayısız hizmet ettin

Sen dilekte bulunursun; ben padişahım
Ne gerekiyorsa sana, benden iste"

Dedi: "Saray halka açıldığında
Veziri, emiri, imamı oradayken

Şâhın çevresinde ordusu varken
Dünya dolusu halk çevreden gelmişken

Sayısız insan orada dururken
Beni yanına çağır, ağzını kulağıma yaklaştır

Bir şey söyle bana doğru veya yanlış
Hepsi küfür olsa da kabulümdür

Senin huzurunda herkes bilsin beni
Herkes şâhın sırdaşı bilsin beni"

***

Hazretten ne gelirse iyi, kötü
Bunun söylenememesi olmaz kötü

Onun ayakları altında ezilsen de
Onun elinden bir yadigâr gerek sana

XXXIII/6 HİKÂYE

Her nasılsa bir âşık hacca gidecekti
Yolculuk niyetiyle maşuğuna geldi

Dedi: "Şimdi ben yola çıkıyorum
Her ne emredersen canla başla hazırım"

Derhal o üzgün adamın maşuğu
Âşığa şiddetle yarım kerpiç attı

Adam onu inci gibi yerden aldı
Öptü kerpiçi, ortasını deldi

Sonra onu gururla boynuna astı
Kerpiç parçasını hiç yanından ayırmadı

Kim sorsa "Efendi bu ne?" diye
Derdi: "Bundan iyi neyim olacaktı?

Bütün âlemde bununla sakinleşirim
Bu bana sevgilimden yadigârdır"

***

Kime bir koku gelirse onun tarafından
İki âlem de ne ki? Onun civarının toprağı

Ondan sana doğru yol açılırsa
Gururlanabilirsin bu devletle

Bu yol sana aşikâr olursa
Ne dersen, dediğin gerçek olur

XXXIII/7 HİKÂYE

İmran oğlu Mûsâ Tûr'a gidiyordu
Yolda nûra batmış bir zâhid gördü

Dedi: "Ey Mûsâ! Tanrı'ya söyle
Dediğin yapıldı; merhamet et"

Sonra oradan uzaklaştı
Kendinden mahmur bir âşık gördü

Dedi: "Hakk'a söyle, bu özsüz, kabuksuz
Seni seviyor; sen onu seviyor musun?"

Nihayet Mûsâ oraya vardı
Yolunda gönlü divâne birini gördü

Baş, ayak çıplak; cesaretli
Dedi: "Şimdi söyle Tanrı'ya

Beni daha ne kadar derbeder edeceksin?
Bundan fazla düşkünlük azığım yok

Kederden canım ağzıma geldi
Benim sevinç gündüzüm gece oldu

Ey aziz! Ben seni terk ettim
Ama sen beni terk edemezsin"

Divânenin sözleri güzel değildi
Mûsâ ona hiç cevap vermedi

İşleri hâlleden Mûsâ Tûr'a çıkınca
Söyledi, dinledi; geri dönecekken

Zâhid ile âşığın hikâyesini söyledi
İkisinin cevabını Hak lâyıkıyla verdi

Dedi: "Abid için merhamet vardır
Âşık olanın nasibi muhabbettir

İkisinin istediği burada hasıl oldu
Bizden diledikleri hasıl oldu"

Mûsâ secde edip geri döndü
Yüce Allah "Başka ne sır var?" dedi

"Divânenin meselesini gizledin
Sen bu haberi eksik verdin"

Dedi: "Yarabbî; o söz gizlense yeridir
Gerçi biliyorsun; söylenmemesi iyidir

Bu haberi nasıl verebilirim?
Burada edebi terk etmek olur"

Hak ona dedi: "Cevabımı ilet ona
Bizim ağzımızdan seslen ona"

De ki: "Hey kararsız! Diyor ki sana Hüdâ
Sen Tanrı'yı terk ettiğini söylesen de

Ben seni aslâ terk etmeyeceğim
İster başını çevir benden, ister çevirme"

***

Divânelerin hikâyesinde özgürlük vardır
Bütün sözleri edepsizlik, münasebetsizliktir

Bir âşığın rahat rahat söylediğini
Hiç söyleyebilir mi aklı başında biri?

XXXIII/8 HİKÂYE

Serahs'lı Lokman'ı aşkı zorladı
Sahralara çekti onu, coşturdu

Küçük bir çocuk gibi bir sopaya bindi
Sopanın ucunu eliyle sımsıkı tuttu

Dedi: "Bugün ben savaşa gideceğim
Bakarsın bu kez muzaffer olurum

Coşkulu gönlüyle gidiyordu öylece
Sonunda bir Türk yakaladı onu

Türk o sopayı hemen elinden aldı
Yer misin yemez misin bir sopa çekti

Yüzü, giysisi hep kan içinde kaldı
Sonra oradan çölün yolunu tuttu

Nihayet Lokman utanarak kalktı
Yüzü, giysisi kandan lâle bahçesi gibiydi

Kan revan içinde şehre geldi
Halk onun etrafını çevreledi

Biri sordu: "Savaşın nasıl gitti?"
Dedi: "İyi veya kötü; benden kan gitti"

Dedi: "Savaşta sen mi iyiydin, o mu?"
Dedi: "Yüzüme baksana! Post delindi

Ben savaşta yiğit mi yiğittim
Böyle bir allık yüzümü kızarttı

Kan revan içindeyim bak; sorma
Üstüme başıma bak; bir daha sorma"

Kendi başına yapamıyordu O, bu işi
Tuttu, bir Türk'ü kendine yoldaş etti

OTUZ DÖRDÜNCÜ MAKALE

Düşünce Sâlikinin İsâ'ya Gitmesi

Gönlü ölmüş derman arayan sâlik
Canı burnunda Ruhullah'a geldi

Dedi: "Mücerred ruhtur senin zâtın
Hayat içinde hayat senin âyetlerin

Sonsuza kadar mutlak açılışsın
Baştan ayağa kadar mutlak ruhsun

Güneş ışığı canının yansımasıdır
Hayat suyu elini yıkadığın sudur

Cismin, cevherin ötesindedir yerin
Temizlikte üstüne biri yoktur

Rahmân'ın nefesi sana verilmiştir
Güneş sabahla kucak kucağa, hemdemdir

'Allah'ın boyası'nı içinden çıkarırsın
Vahdet küpünden mey çıkarırsın

Kendini Allah'ın boyasına adadın
Alacalının rengini, körün nûrunu verdin

Gerçi boyan için bir kez lâzım bana
Geri dönmeyeceğim; bir koku lâzım bana

Can âlemisin sen; bir can ver bana
Bir köpeksem ben, bir kemik ver bana

Hayat arzusuyla yak beni
Hayatın, kulluğun sahibisin çünkü

Beni has kul yapman için geldim
Zerre kadar ihlasla dirilt beni"

Meryem oğlu İsâ bir nefes verdi
Yolun sarhoşunu bir nefesle kendine getirdi

Dedi: "Varlığından arınman gerekli
Bir haraplıktan yüz imaret gerekli

Zâtın, sıfatların varlığından arın
Böylece hem arınır hem kurtulursun

Bu yolda zerre kadar varlık varsa
Yolda putperestlik vardır aslında

Kendi zâtından fâni olmak gerekiyorsa sana
Mustafa'nın can nûru gerekli sana

Onun can nûruyla sultan oldukça
Sonsuza kadar lâyık olursun irfana

Ben, onun müjdecisi olarak geldim
Müjdeleme işinde de kusurlu oldum

Onun kapısına git; bu müjde yeter sana
Onun toprağı ol; bu temizlik yeter sana"

Sâlik geldi kâinatın pîrinin yanına
Yaşadıklarını baştan sona anlattı ona

Pîr dedi ona: "Gerçekten de İsâ
Keremde, lütufta, temizlikte önde

Kendi doğruluğundan zehiri panzehir gördü
Her ne gördüyse kendi temizliğiyle, temiz gördü"

XXXIV/1 HİKÂYE

Bir köpek ölmüş, yola serilmişti
Ölüm onun dişlerini göstermişti

Köpekten kötü kokular geliyordu
Meryem oğlu İsâ onun yanına geldi

Yol arkadaşına dedi: "Bu köpek onundur
Dişlerindeki beyazlığa bak"

***

O ne kötülük, ne kötü koku gördü
Onca çirkinlik içinde iyilik gördü

Temiz görmeyi âdet edin kulsan
Temiz gör, gören bir kulsan

Herkesi aynı renkte, derecede gör
Yılanı, mühreyi gör; mühreyi değil, yılanı gör

Hem iyiliği, hem iyi ameli tercih et
Şefkati, vefalılığı tercih et

Allah'ı tanıyorsan, kul ol
Sahip olanın nimetinin hakkını ver

Ay, yıl demez, onun nimetini yersin
O nimetin hakkını gözetmezsin

XXXIV/2 HİKÂYE

Akıllı biri bir arkadaşıyla birlikte
Gece yarısı bir eve girdi hırsızlığa

Ansızın arkadaşına dedi: "Çabuk
Bu evden bir duman gibi çık"

Arkadaşı sordu: "Peki, ne oldu?
Kimse uyanık değil; kimden çekiniyorsun?"

"Hiçbir şey yokken talep ediyordum
Derken elime bir parça ekmek geçti

Unuttum, ekmeği ağzıma aldım
Ekmeği yiyince aklıma geldi

Burada ekmek, tuz yenilmiş oldu
Kötü düşünürsen, Tanrı tarafından reddedilirsin"

***

Kâmiller kendi yolunda kan yuttu
Kulluk etti, hakkı yerine getirdi

Kuşkusuz kullukla sultan oldular
Dünyanın en iyi halkı onlar oldular

Kulluk ve kuyu gerekli, hepsi de
Yusuf gibi aziz olursun Mısır'da böylece

Cafer-i Sadık gibiysen, sadık ol
Mâşuk gibiysen âşık ol

Hasan gibi ol ilimde, ibadette
Sen de Hasan gibi olursun böylece

Az oyun oyna; ne kadar zar atacaksın?
Zorlu işlerde Ka'b gibi ol sen de

Sende Rebî gibi yepyeni oluş yok
Nefsinin sonbaharı giderse gelir ilkbahar

Habîb-i A'cemî gibi başkalarından uzak dur
Böyle Tanrı tarafından habib olursun

Ma'rûf gibi Hüdâ'yı tanırsan
Hem tanınır, hem ârif olursun

İbrahim Edhem gibi olmak lâzımsa sana
Takvânın kır atı lâzımdır sana

Süfyân-ı Sevrî gibi gönlünde ışık olacaksa
Boğa burcu talihini çıkar beyninden

Tâvûs-i Yemânî gibi olmak istiyorsan
Mânâlar tavusunun tüyü lâzım sana

Feth gibi birinin makamı lâzımsa sana
Çaba göster, açılışı görürsün sonunda

Sehl gibi olmak istiyorsan, ehil ol
Din işi kolaylaşınca Sehl gibi ol

Serî Sakatî gibi arzun varsa din işinde
O Serî gibi bu arzuyu terk et

Kirman şâhı gibi yanışın varsa
Kirman'ın, Nîmruz'un şâhı sen olursun

Bağışı bilirsen, ne kazanmak var, ne karşılık
O zaman Ebü'l-Fazl da İbni Atâ da sensin

Kemal ile Safv-ı Nûrî lâzımsa sana
Karanlık paradan uzak durman gerekir

Kim dinara mâlik olursa
Mâlik-i Dînar olmaz işinde

Bütün bunlara benzesen de benzemesen de
Bunların hepsini öğrenirsin bilmesen de

Bunları biliyorsan, hiç cahillik etme
Ne yapabiliyorsan yapma elinden geldikçe

Lütuf, şefkat, sevgi yoluna gir
Kendi salâhın için bu yola gir

Sana zerre kadar can şefkati verilirse
İmranoğullarının üssü verilir sana

XXXIV/3 HİKÂYE

Nazlı mı nazlı bir güvercin belirdi
Gitti, Mûsâ'nın yenine girdi

Arkasından bir doğan yetişti
"Mûsâ! Avı bana ver!" dedi

"Benim rızkımdır; benden saklama
Lütfet; rızkımı bırak bana."

İmran oğlu Mûsâ şaştı bu işe
Şaşılacak şey! Çok şaşılacak şey!

Dedi: "Birincisi, bu bana sığındı
İkincisi açtır; sana vermek güç

Düşmanın karşısında bir sığınmacı; ne yapayım?
Düşman açtır; ben ne yapayım?"

Dedi: "Şimdi başka bir şey istemez misin?
Et veya bu güvercini mi istersin?"

Doğan dedi: "Et verilirse bana
Razıyım; güvercinden iyidir bana"

Konuğu için bir bıçak istedi
Kendi bacağından bir parça kesecekti

Doğan bu işin sırrını anlayınca
Melek kılığına girdi, kayboldu

Dedi: "Biz ikimiz de melektik
Sonsuza kadar yemeden, uykudan uzağız

Ancak, Tanrı gönderdi şimdi bizi
Gök ehlinden olanlara malûm edecekti

Emaneti korumaktaki şefkatini
Dinini korumaktaki merhametini

Kimin gözü şefkatle açılırsa
Sır sahibi olur yakınlık hareminde

Affedici oldu hep yaşadıkça
Bir an geri kalmadı kerem göstermede"

XXXIV/4 HİKÂYE

Haktanır şâh bir savaşta
Sayısız esir ele geçirdi

Vezirine dedi: "Vezirim!
Şu bir avuç esir hakkında nedir fikrin?"

Dedi: "Âdil olan Allah verdi sana
Senin sevdiğini, yani zaferi verdi

Yüce Tanrı neyi daha çok severse
Sen de onu yap; yani genel af ilan et"

XXXIV/5 HİKÂYE

Kadının biri zina etmişti
Pişmanlığından kan yutuyordu

O zavallı pişmanlığı yüzünden
Kendini öldürüyor, kana buluyordu

Sonunda Peygamber'in yanına gitti
Utana utana kendi hikâyesini söyledi

Peygamber ondan yüzünü çevirdi
Kadın karşısına geldi, yönünü çevirdi

Peygamber başka yöne yürüdü
Kadın başka yerden karşısına çıktı

Hikâyesini anlattı, hüngür hüngür ağladı
Peygamber'den recmedilmesini istedi

Mustafa ona dedi: "Ey canı perişan
Şimdi recmedilmenin zamanı değil

Gusül abdesti al, karnını doyur
Çünkü bir çocuğun olabilir"

Kadın gitti; inliyor, yanıyordu
Nihayet Allah'ın hükmüyle gebe kaldı

O belâ ve ızdırap bir süre devam etti
Nihayet o kadın bir çocuk doğurdu

Çocuğunu Peygamber'e götürdü
"Bu yoksul kadını kurtar!" dedi

Mustafa dedi: "Git, sabırlı ol
Çocuğu sütten kesene kadar devam et

Başka bir süt şeker olsa da
Senin sütün hepsinden üstündür"

O kadın gitti, belâ ile uzlaştı
Bir gün geldi, çocuk sütten kesildi

Yine çocuğu aldı, oraya götürdü
"Bu kadını yol üstünden alın!" dedi

"Daha ne kadar yanayım? Gücüm kalmadı
Çocuk toplum tarafından kabul edilmez!"

Mustafa dedi: "Yapılacak bir şey yok
Çocuk toplumda kabul yüzü görmez

Kimse yedi yıl boyunca burada
Onu sudan, ateşten koruyamaz

Sen daha uygunsun çünkü kimsesizdir
Yedi yıl boyunca ona bakman yeterlidir"

Biri çıktı, bu işin peşine düştü
Çocuğu aldı, kabullendi

Mustafa bu durumdan rahatsız oldu
Çünkü iş karman çorman olmuştu

Çünkü biri çocuğu kabullenirse
Kadın şer'an recmedilecekti

Mustafa'nın emriyle birçok insan
Yoldan eline bir taş aldı

Sonunda kadını taşa tuttular
O sadık tövbekâr da huzur buldu

O rehber, kadının tabutunun ardından
Ayak parmaklarına basarak yürüyordu

Dedi: "Meleklerin kavgası yolu kesti
Buradan adım atılamaz oldu

Bu devirde kimse böyle tövbe etmedi
Hakikatte bu kadın işinin ehliydi"

Nihayet Mustafa onun namazını kıldırdı
Öldürüleni defnetti, geri döndü

Murtaza o gece kadını rüyasında gördü
"Eee, Hak sana nasıl hitap etti?" dedi

Dedi: "Hak dedi ki: Bilmiyor muydun
Peygamberleri ben bunun için gönderdim

Şeriatın temelini onlar atar
Ne kadar dediysem o kadarını yapar"

Muhammed zamanın emini idi
Recmettirmeyi terk edemedi

5960

***

Ey kendi insafsızlığıyla taşlanan!
Kendi Tanrı'nla cenk hâlindeydin

Ona doğru on defa gittin
Bize doğru yolunu değiştirmedin

Bir kere gizlice bize dönseydin
Kendi günahlarından arınacaktın

O zaman Cebrail'i gönderirdim
Sonsuza kadar af fermanını verirdim

XXXIV/6 HİKÂYE

Kâfirin biri Halil'in yanına geldi
"Şu ihtiyaç sahibine ekmek ver," dedi

5965

Dedi: "Mümin olur, bu yola girersen
Canın ne isterse iste benden"

Kâfir bu sözü işitince Halil'den
Vazgeçti; o sırada Cebrail geldi

Dedi: "Hak diyor ki: Bu kâfir sürekli
Şimdiye kadar yiyeceğini nereden yiyordu?

Bunca zamandır ekmek bulmuştur
Bunu dünyayı yaratandan bulmuştur

Şimdi senin kapında ekmek istedi
İmtina etti, aç karnına yoluna gitti

Sen daima Tanrı'nın Halil'isin
Cömertlikte haliline yâr olmalısın

Sen cimrilikten uzak biri oldun
Cömert ol çünkü dostluk için geldin"

***

Yarabbî! Bak şu bağışa, bağışlayışa
Bak şu donanım üstüne donanıma

Böyle fazilet varken huzurunda
Yaşanır mı hiç günah korkusuyla?

O deniz senin için kabaracak olursa
Unutur gidersin, iyi veya kötü ne varsa

XXXIV/7 HİKÂYE

Zünnûn'un sözüdür: "O sırları bilen
Ululuk sofrasını açtığı zaman

İlk günahlarla son günahlar
Göklerden, yerden fazla olursa

Sofrasının kenarında o günah
Hepsi birden silinir, yok olur"

***

Güneş bir an ışık saçacak olursa
Yüz karanlık dünya silinir gider

Birkaç damla kirlenirse günahla
Böyle bir denizde nasıl çıkar ortaya?

Orada hep ibadet almazlar
Aczi, zaafı da bir anda alırlar

XXXIV/8 HİKÂYE

Bir genç hac vaktini kaçırdı
Yüksek sesle yüreğinden bir âh çekti

Gamlı Süfyan orada bulunuyordu
O delikanlıya dedi: "Ey matemli!

Benim bu dergâha dört haccım var
O âh karşılığında haccımı satayım"

Genç dedi: "Satın aldım." O da sattı
O güzelce satın aldı, bu güzelce sattı

İlginçtir; Süfyan o gece bir düş gördü
Yüce Tanrı'dan ona hitap geldi:

"Bu ticaretten çok kazancın oldu
Bir işine yaradıysa şimdi yaradı

Senin kazancınla bütün haclar kabul oldu
Sen Hak'tan hoşnutsun, O, senden hoşnut

Kâbe şimdi senin temiz can toprağındır
Bugün bir hac varsa senin ardındandır"

OTUZ BEŞİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Mustafa'ya Gitmesi

Sâlik vefayla canı dalgalanarak geldi
Âlemin sadrı, dolunayı Mustafa'nın yanına

Burada hâli bir başka oldu
Başına toprak saçtı, kana bulandı

Dedi: "Ey din ülkesinin sultanı
Ey Rabbülâlemin'in has resûlü

Ey bütün din yayanların gönlünü ışıtan
Ey bütün peygamberlerin başkomutanı

Ey meleklere edep hocası olan
Ey feleklere irşad talep ettiren

Ay ile güneş senin yüzünün yansıması
Arş ile Kürsü senin civarının eyvanı

Yaratılışın maksadı sadece sensin
Sen asılsın, demek varlık sadece sensin

En iyi cümle sana hürmet cümlesi
Senin ümmetindir ümmetlerin en iyisi

Şehirlerin en iyisi senin şehrin
Yüzyılların en iyisi senin için

Hak'tan sana en iyi kitap verildi
Kesinlikle senindir her dilin en iyisi

Beytullah'tır evlerin en iyisi
O senin hem kıblen hem halvet yerin

İyilikte iyinin en iyisisin
Önüne geldi bir damla bulanık su

Utanıyorum ama sana aitim
Eski âşığın, senin hayranınım

Gerçi sayısız hürmetsizliğim var
Çıkarma beni ümmetlikten

Kimse kapından âciz olarak dönmez
Kuşkusuz başka yerde de âciz kalmaz

Kapın açılmayacak olursa birine
Sonsuza kadar açılmaz ona başka yerde

Gerçi yolun baştan başa nûrludur
Ama uzun mu uzun, çetin yoldur

Her kapıya gidiyordum senin yolunda
Sonunda geldim işte bu dergâha

Bu yüzden her kapıya gittim, her köşeye
Senin yolunda bana azık versinler diye

Senin yolunda olan o kapılardan
Sonsuza kadar maksadım senin dergâhın

Senin yardımınla bu kapıya geldim
Senin kapın sayesinde başıma toprak saçtım

Bir zerre verirsen canıma açıkça
Can u gönülden canımı koyarım ortaya

İki âlem de sayende var olmuştur
Hem yeryüzü hem gökyüzü senin tozundur

Senin kapından başka nereye giderim?
Emrin olmadan gidersem, kâfir olurum

Benim cennetim senin civarından ibaret
Böyle bir kapıda umutsuz kalmak mümkün değil

Yol göstermenle sar kırığımı
Bir hediye ver, mutlu et beni"

Din sultanı, seçilmiş Mustafa
Bu sırrı din derbederinden işitince

Bu sâlikin sızlandığını gördü
Ona acıyası geldi, gülümsedi

Dedi: "Sen seninle oldukça yol verilmez sana
Âşık akıl, uyanık can verilmez sana

Sende kıl kadar senlik bulunursa
İşin sarhoşluk, müştaklık olur

Fakr, fenâ gerekiyorsa sana
Yok olman gerekli Hüdâ'nın varlığında

Bir gölge ol, güneşte kaybol
Bir hiç ol, Allah doğrusunu bilir

Ancak senin yolun bu menzilde gitmektir
Gönlünde seyahatten başka yolun yoktur

Mertler gibi, mertlerin hâli lâzımsa sana
Hâlden hâle koyana yaklaşmak lâzımsa sana

Önce hislerden geç, sonra hayâlden
Sonra akıldan, sonra gönülden; işte, hâlin

Hâl dediğin can makamında hasıl olur
Canının makamında işler kolay olur

Senin yaratılışında beş menzil vardır
Gerçekten de sağdan, soldan kat kattır

Birincisi histir, ikincisi ise hayâl
Üçüncüsü akıldır yani konuşmanın yeri

Dördüncü menzil gönlün yeridir
Beşincisi candır; çetin yoldur

Kendi nefsini böyle tanırsan
Hakk'ı tanımakta canını feda edersin

Bu beşinden sıyrılacak olursan
Yedi kat feleğe hırka giydirirsin

Kendini kendin yokmuş görürsün o zaman
Aklı, canı akılsız, cansız görürsün tümüyle

Her şeyi görürsün bir başkasının gözüyle
Her şeyi işitirsin ama sağır olursun

Dilinle ne söylersen, sana ait değildir
Hem ölümsüz olursun, can senin değildir

Bunun kaynağını bilmek istersen
'Benimle görür, benimle işitir,' sözüdür

Sen tecellide kaybolmuş biri olursan
Ey insan olan! Sen insan olmazsın

Mûsâ kendini kaybettiği sırada
Suskun kaldı varlıkla yokluk arasında

Bu yolda yürüyeceksen hulûlda yürüme
Tecellide yürü böylece bilerek yürürsün

Bu menzile varınca ver her şeyini
Hepsini söyleyecek olsam sana, çok sürer

Can yolu sonsuz bir yoldur
Bunun açıklamasının sonu yoktur

Orada sır adına göreceklerin
Yüz binlerce yılda açıklanamaz

Sen buraya gelince her şeyi görürsün
Dünyaya, dine ait her şey hâllolur

Şu hâlde şimdi git, tut yolunu
Tut içindeki beş vadinin yolunu

Afâkî âyetleri görecek olursan
Derhal enfüs âyetleriyle ilgilen

Her uzvunun hakkını lâyıkıyla ver
Nefsine zulmet, onun layığını ver

Çünkü yarın Tanrı bir bir her uzvuna
Soru soracak, hatta her zerrene"

Sâlikin gönlü sırra vakıf olunca
Geri geri çekildi, saygıyla eğildi, geri döndü

Sâlik geldi muhterem pîrin yanına
Hikâyesini anlattı ona her ne varsa

Pîr dedi ona: "Mustafa gerçekten de
Fakr dünyasında önde gider daima

Fakr noktası onun has güneşidir
İki âlemdeki kıvancı ihlasıyladır

Fakr tam mânâsıyla sermayesizlik olsa da
Komşuluğu vardır kendi Tanrı'sıyla

Bu sermayesizlik nasıl bir şeydir?
Sonsuza kadar iki dünya elinin altında demektir

Fakir dediğin hiçbir şeye yönelmez
Öyleyse sermayesizlikten kaçış yoktur

Dünyada yaşayan bütün insanlar
Allah adamlarının tümüne konuktur

Dönen felekten her ne gelirse
Mert olanların canı için gelir

Sır sahipleri için âlem halkına
Sofra kurulmuştur batıda, doğuda

İlginçtir; onlar bir somun ekmek için
Gece gündüz kendi nefislerinden incinir"

XXXV/1 HİKÂYE

Mustafa miraçtan döndüğünde
Bir yahudiden ödünç arpa istedi

Azık olsun diye arpa istiyordu
O köpek çıfıt ise rehin istiyordu

O gece iki âlemi bir darı kadar görmüştü
Ertesi gün için bir batmanlık arpa yoktu

Kuşkusuz bu durumla o durum bir değildi
İki âlem de bir emrinin altındaydı

Hey güçsüz insan! Sende iman zayıflığı var
Gece gidenlerin fakr sırrını ne bilirsin?

Âdem'in canı da fakr sırrını yaktı
Sekiz cenneti bir buğdaya sattı

XXXV/2 HİKÂYE

Büyüklerden ünlü bir şeyh vardı
O büyük insan bir rüya gördü

Ay gibi aydınlık bir yolda gidiyordu
Karşı yoldan bir melek geliyordu

Ona dedi ki: "Nereye gidiyorsun?"
Dedi: "Tanrı'nın dergâhına gidiyorum"

O melek dedi: "Hey, utansana!
Meşgulsün sen bunca işle güçle

Bunca malın mülkün var
Sonra münezzeh Tanrı arzun var

İşine gücüne değer veriyorsun
Hakk'a yakınlık ek yükün mü olsun?

Üstünde bunca yük varken
Nasıl karışabilirsin Tanrı nûruna?"

Adam ertesi gün üzüntüden kahroldu
Her nesi varsa tümünü elden çıkardı

Bir keçe parçasından kendine giysi yaptı
Bir onu tuttu, kalanı elden çıkardı

Ertesi gece o temiz insan uyudu
O melek yine karşısına çıktı

Dedi: "Hey nereye gidiyorsun böyle?"
Dedi: "Rabbülâlemin'e yaklaşmaya"

Dedi: "Hey akılsız! Oraya böyle mi gidiyorsun?
Şu eski keçeyle oraya mı gidiyorsun?

Ey Hakk'ı tanıyan! Oraya keçeyle gitme
Dünyayı yaratana gidilir mi çulla?

Bir iğne İsâ'nın yolunda engel oldu
Keçeden kendine zırh mı yapıyorsun?"

Ertesi gün adam ateş yaktı
O keçe parçasını getirdi, yaktı

Sonuçta, ertesi gece düş gördü
O melek ona koşa koşa geldi

Dedi: "Ey ünlü! Nereye gidiyorsun?"
Dedi: "Yüce Tanrı'nın yanına"

O melek dedi: "Ey her şeyi elden çıkaran!
Sen her şeyini kendinden uzaklaştırdın

6080

Şimdi sen otur; buradan ayrılma
Padişah gelecektir sen oturduğunda

Senin arzun her yönden Hakk'a ulaştı
Kuşkusuz Hak şimdi gelecek sana doğru

Her neyin varsa arın, elden çıkar
Hak o temizlik içinde çıksın karşına"

***

Dervişlik noktan parlamadıkça
Hüdâ'ya yaklaşamazsın kendinden sıyrılmadıkça

Herkesin alnında fakr noktası vardır
Herkesin dermanı can yakıcı fakrdır

6085

Fakrınla övünmezsen Resûl gibi
Dinin şirk olur, fazlın münasebetsizlik

Fakr, Kâbe gibi dört erkân gösterir
Beşincisi Hakk'ın zâtı dışındakileri görememektir

Mustafa'nın zamanında bunların dördü
Sahabeye sürekli görünüyordu

Açlık, can feda etmek, zül ve gurbettir
Bu dördü geçtin mi, beşincisi kurbettir

Açlık yoksa kimsede, dinginlik olmaz
Hiç kimse ekmek ve isim peşinde olmaz

Bütün sahabe can feda edici oldu
Âşık, mert, başını feda edici oldu

Herkesin izzeti zül sayesindeydi
Kuşkusuz onların her cüz'ü küll demekti

Hepsi de gurbette yurt tuttu
Azıktan, kendi varlığından sıyrıldı

Kuşkusuz fakr içinde sultan oldular
İki dünyanın en iyi halkı oldular

Bu yolun çevikleri o çölde
Orada ayaklarını basar üzengiye

O zaman destâr aşkıyla zenginler
Ortalıktan evlerine çekilirler

Sen aşk kuşu, yol eri isen
Hak kapısından yüz binlerce göz iste

O her gözle bir ömür bakarsın
Kendini muhannet cevherli görürsün

Her zaman yeni bir inkârın vardır
Her tel saçının dibinde zünnâr vardır

Demek ki onca gözle baktığında
Yüz binlerce kulak iste bir kez daha

Her kulakla gecede ve gündüzde
Hakk'ın dergâhından ses işitirsin açıkça

Ey muhannet cevherli! İzin yok sana
Muhannetin işi olmaz Tanrı aşkıyla

Adam olmak lâzım; baş, ayak neyine lâzım?
Her şey onda kaybolur, o ise Tanrı'da

Fakrında zerre kadar benlik varsa
Eminlik yüzü ebediyen açılmaz sana

XXXV/3 HİKÂYE

Bayezid erkenden evinden çıkıyordu
Bir köpek de onunla birlikte yürürdü

Şeyh derhal üstünü başını topladı
Çünkü köpeği çok yabancı buldu

Köpek dile geldi o sırada
Dedi: "Kuruysam benden kaçınma

Islaksam yedi su bir toprak
Aramızda barışı hâkim kılar

Senin işin benimle kolay; ne var korkulacak?
Senin işin seninle; korkunç bir iş

Zerre kadar varlığının pisliğine bulanırsan
Yüz denizin suyuyla gusül abdesti alırsın

Kendi nefsin yüzünden hiç arınmazsın
Benim sayemde suyla toprakla arınırsın

Benim yüzümden eteğini topluyorsun ya
Çaba göster kendini kendinden korumaya"

Şeyh dedi: "Dışın kirli görünüyor
Kirlilik benim içimde görünmüyor

Gayret et, ikimiz de aynı menzilde bulunalım
Bakarsın orada temizliği elde ederiz

İki yerde kirli su birbirine karışsa
Kirli sayılmaz su iki testi boyuna ulaşsa

Ey görünüşüyle benim içim olan! Yoldaşlık et
Gönlüm temizlikten emin oluncaya kadar"

Köpek ona dedi: "Yol gösterici imam
Ben bu yoldaşlığa lâyık değilim

Çünkü dünya tarafından reddedilmişim
Oysa dünyanın makbulüdür senin varlığın

Kimi görsem, bana bir darbe gelir
Ya tekme ya taş ya sopa gelir

Kimi görsen, bastığın yerin toprağı olur
Senin temiz itikadına şükran borçludur

Doğduğumdan beri kendi yarınım için
Bir kemiği önüme koymamışım

Sen bu yolda kuşkucu davrandın
Mutlaka iki küpe buğday koydun

Yarın için buğdayın bulundukça
Böyle şeyler aklından geçmez"

Şeyh bu sözleri duyunca bir âh çekti
Böyle yola girmekten vazgeçti

Dedi: "Ben aptallığımdan yaraşmam
Onun bir köpeğiyle yoldaşlık etmeye

Ölümsüz Tanrı'nın yoldaşlığını
Nasıl yapabilirim bunca arızayla?"

***

Benlik, bizlik kaldığı sürece sende
Mümkün değil eminlik sana bir yerde

Bizden, benden tam mânâsıyla kurtulursan
İki âlemde de küll sen olursun vesselâm

XXXV/4 HİKÂYE

Bir sûfî bir yoksulu dava etti
Tuttu hasmını kadıya götürdü

Sûfî orada iddiada bulununca
Kadı kesin hüküm için tanık istedi

Sûfî gitti, işini güzelce yaptı
Tanıklık için birkaç sûfî getirdi

Kadı ona dedi: "Daha çok tanık lâzım"
Tekrar oraya on sûfî götürdü

Kadı yine dedi: "Mecaz adamı!
Buraya getirip durma sûfîleri

Yanında getirdiğin sûfîler
Yüz kişi olsa bir kişidir

Bu toplulukta sayı diye bir şey olmaz
İki tanık getir ama bunlardan olmasın

Bu topluluktakiler bir beden olmuştur
Aralarından biz, ben lafı kalkmıştır"

***

Kim bir an için bu makama gelse
Sonsuza kadar kalkar bu yoldan

Onun adı iki âlemde de kaybolur
Denizdeki bir çiy tanesi gibi olur

XXXV/5 HİKÂYE

Bir kadının bir çocuğu kaybolmuştu
Onun derdiyle gönlü kana bulanmıştı

Yolda kararsızca gidiyordu
Çocuğun üzüntüsünden inliyordu

Bir sûfî dedi: "İyi kadın! İnleme
Teslimi meslek edin, yor iyiye

Üzülme, burada bulamazsan onu
Öbür dünyada yine bulursun onu"

Kadın bu sözleri duyunca köpürdü
Dedi: "Hey sofu! Ne diyorsun? Sussana!

Ben anlamam; kim burada kaybolursa
Yarın gelir iki yol ağzına

Benim bildiğim, zamâne insanları
İki âlemden birinde kılar kararı

Kuşkusuz hem insanlar hem başkaları
Ya bu âlemdedir yahut öbüründe"

Sûfî dedi ona: "Bil ki kısa süre
Biri sûfîlerin arasına düşerse

Kişi iki âlemde de ebediyen
Ne haber, ne ad, ne iz bulur

Kim sûfîlerle düşer kalkarsa
Kalır iki âlemde de kenarda"

Sen şuna üzül: "O lâtif çocuk
Sûfîlerin arasında yer bulursa

Ebedî olarak adı silinir
İki âlemde olmaz sükûnu"

***

Kısa süreliğine Hakk'a yakın olan biri
Görünür denizden bir çiy tanesi gibi

Bir damla denizde kaybolursa
İki âlemde sevdası olmaz Tanrı'dan başka

Onun altı yönünde deniz suyu vardır
Onun civarında gönlü susamış olarak ölür

Dostum! Yakınlık ara; uzaklardan olma
Vuslat iste; uzak düşmüşlerden olma

Yakınlığı sağlayamazsan burada
Uzaklık güç işler çıkarır karşına

Hakk'a yakınlık makamı lâzımsa sana
İyi amellilerin önünde olmak gerek sana

Gündüz yemeyi, gece uykuyu haram et
Bir makam edinirsin belki Hakk'a yakınlıkta

XXXV/6 HİKÂYE

Mâlik-i Dînâr geceleri uyanıktı
Gündüzleri gönül yangınıyla ibadetteydi

Uzun geceleri sabaha çıkardığında
Geceler gibi yeniden başlardı güne

Gece gündüz sabrı kararı kalmamıştı
Böyle yapan biri nasıl uyuyabilirdi?

Bir kızı vardı. Babasına üzülürdü
Dedi: "Artık geceleri uyu ve üzülme

Elâlem uyuyor, sense yıldız gibisin
Neden bir gece olsun uyumuyorsun?"

Dedi: "Uyumak babanın dermanı değil
Babacığım, baskına uğramaktan korkarım

Uykum sel akıntısına kapılırsa
Kıyamet kopar uykudan uyanınca"

***

Bilmiyorum, bunlar nasıl adamlardı?
Amelden bir an bile geri durmuyorlardı

Bir an sende onların gamı bulunsaydı
Sonsuza kadar derdin dermansızlık olurdu

Onların derdi kazanmakla, bağışla değil
Böyle bir dert çalışmakla nasıl hasıl olur?

XXXV/7 HİKÂYE

Gamlı mı gamlı bir derviş vardı
Biri ona dedi ki: "Hey matemli!

At gamını çünkü ben de attım"
Dedi: "Bunca gamı ben getirmedim

Şimdi gece gündüz matemdeyim
Bu gamı bana veren alabilir

Bunca gamı kanlı gönlümden çekerim
Ben getirmedim, nasıl atarım?

Şu zamanda bilmiyorum hiçbir gam
Olamaz ayrılık gibi; olmaz bundan beteri

Yüz gam âlemi birlikte kaybolur
Bir zerre ayrılık gamının yanında

Zerre kadar varlığın varsa
Yüz çetin ayrılık vardır karşında"

XXXV/8 HİKÂYE

Kalabalıkta kemal sahibi biri
Muhyiddin Yahya'ya soru yöneltti

Açık veya gizli olan makamlar
İki dünyada da Mustafa'ya aitti

Neden şöyle dedi: "Keşke cömertlik denizinden
Tanrı beni varlık dünyasına getirmeseydi!

Her şey onun için değil miydi?
İki âlem onun ayağının toprağıydı

Neden desin bunu? Hikmetini biliyor musun?
Ne kadar açıklayabilirsen açıkla bana"

Dedi: "Biri erkek biri dişi iki Lûlî çocuğu vardı
Sahrada bir çadırı mesken tutmuştu

İki çadır birbirinin karşısındaydı
Her ikisi de vuslat içinde yaşardı

İkisinin de güzellikte kemali vardı
Hem alımlılığı hem cemâli vardı

Bunlar birbirinin yüzüyle sarhoş oldu
Birbirinin saç oltasına av oldu

Gece gündüz birbirinin aşkıyla yanıyorlardı
Ay yıl demeden, baştan ayağa yanıyorlardı

Birbirinin cemâliyle yaşıyorlardı
Sürekli birbirlerine bakıyorlardı

Bir an bile ayrılığa tahammülleri yoktu
Çünkü bunların aşkı hercaî aşk değildi

Gel zaman git zaman ikisinin de
Koyunu, sığırı çoğaldı da çoğaldı

İkisinin işi gücü arttı da arttı
İkisinin çadırı hara güre yeri oldu

Mal varlıkları her an artınca
Daha çok hizmetkâr, uşak gerekti

Böylece kırdan şehre geldiler
Kendilerine iki yüksek kasır yaptırdılar

Perdedarlar, hacipler görevlendirdiler
Dünya padişahlığını sürdürdüler

İkisinin işi gücü gittikçe yayıldı
Her an büyüdükçe büyüyordu

Bu yüzden iki gönül okşayan kuş
Birbirinden çok uzak düştü

İş, güç, hara güre derken
Vuslat gitti, ayrılık geldi ortaya

İkisinin arasında uzak yol vardı
Bu ondan, o bundan uzakta kaldı

Birbirinden ayrı oldukları için yanıyorlardı
Her an bir başka şekilde yanıyorlardı

Hiç kimse onların derdinden haberdar değildi
Birbirlerine kavuşmanın imkânı yoktu

İkisi de yoksulluğu arzular oldu
Öyle padişahlığa düşman kesildi

Yoksulken ikisi sütle şeker gibiydi
Birbirleri sayesinde mutlu olurlardı

Ancak padişahlığa eriştiklerinde
Beyazlığı geçip kaldılar siyahlıkta

Yoksulken işleri çok iyiydi
Padişahlık onlara yaramadı

Yoksulken aşk oyunu oynuyorlardı
Şâhlıkta birbirleriyle ilgilenmiyorlardı

Geceler, gündüzler geçti, gel zaman git zaman
Zamâne bunları iflasa sürükledi

Padişahlık gitti, fazla mal mülk kalmadı
Yoksulluk nakdinden başka ellerinde bir şey kalmadı

Böylece şehri terk ettiler
Sahranın, kırın yolunu tuttular

İkisi de mahrum, miskin oldu
Eski yerlerine tekrar geldiler

Eskiden olduğu gibi iki çadır vardı
Bir yere çadırlarını kurdular

Bir kez daha iki dilber yorulmadan
İlginçtir, karşı karşıya bulundular

İkisi yeniden birbirinde kayboldu
Bütün âlemden bir anda kayboldu

Vuslatın nakdini, can hazinesini aldılar
Aradan ayrılık zahmetini kaldırdılar

Her zaman bir başka zevk buldular
Her nefeste yüzden fazla lezzet buldular

İki kuş orada şakımaya başladı
Hakk'a her an şükürler etti:

"Şâhlıktan böyle yoksulluğa geldik
Tekrar aşinâlığın başına geldik

Padişahlık bizim için tuzaktı
İki kuş birbirinden uzak düşmüştü

Temiz canımızla yoksulluk toprağı olduk
Toprak yağsın öyle padişahlığın başına!

Köşke öyle şâhlık, öyle kemal olmasaydı!
Böyle vuslat günlerini ortadan kaldırmasaydı!

Keşke kössüz, alemsiz yaşasaydık
Hep böyle birbirimizle olsaydık

Bütün âlem emrimize verilse de
Hepsinin amacı bulunmaktır birlikte

Şimdi biz birbirimize kavuştuk
Her şeyden kurtulduk; işimiz hep bu"

OTUZ ALTINCI MAKALE

Düşünce Sâlikinin Hisse Gitmesi

Kutsal sırlar sâlikin dadısıydı
Birinci basamak olan hisse geldi

Dedi: "Görünüşteki casus senin adın
Kaldığın yer daima iç taraf

Bütün âlemde beş duyu senindir
Altı yön de emrinin altındadır

Baştan ayağa senin zâtın benliktir
Benlik dışındaki zâtın eminliktir

Nerede varlık varsa orada zâtın var
Yokluk âlemi senin hissedilenlerinin üstünde

6225

Madem benlik yakınlıkta doğru değildir
Kuşkusuz benlik sende uzaklıktan çıkmıştır

Önünde çok uzaklık olduğu için
Susuzluğun hepsinden çok olur

Aklın dadısısın; pîr olan akıl
Senden emen bir süt çocuğudur

Sürekli intikal hâlinde görüyorum seni
Hep akıl saçarken görüyorum seni

Sen dış yüzde işleri hâlletmedikçe
Akıl sır ehlinden olmaz iç yüzde

Akıl hikmetle sır sahibi olmuştur
Senin dergâhına dönmesi gerekir

Beni sır hakkında bilgilendirirsen
Yoksullukta şâhlık hilatını verirsin"

His bu sözleri işitince dondu kaldı
Beş duyusunun mumu gamdan söndü

Dedi: "Benlik benim zâtım olduğundan
Şirk ve bidat bana yüklenenlerdendir

Tevhidin saf şarabı ne zaman gelir
Gelse bile taklidimin kokusu gelir

Her yana uzanan yüz binlerce dalım var
Nasıl tek kıbleli, tek yüzlü olurum

Çokluktan nasıl kopabilirim ki?
Sayıca bunların hepsi boynuma bağlı

Mânâdan zerre kadar haberim yok
Zâhirî hayattan, dünyadan başka şeyim yok

Bir kimsenin hayatı zâhirî ise
Nadirdir batından ona koku gelse

Mânânın sırrından koku almıyorsam
Hissim şirktedir; bu civara lâyık değildir

Eksik olan his birini nasıl olgunlaştırır?
Ondan kaçamıyorsan, hepsi hayâldir"

Sâlik geldi karaların, denizlerin pîrine
Kendi hâlini açıkladı bir güzelce

Pîr dedi: "His benlik içinde benliktir
Onun yolu eminsizlik vadisindedir

Âlem önde, arkada tefrika doludur
Kimseye gönül huzuru vermez zerre kadar

Evlat! Huyunu tefrikadan uzak tut
İşin boş, bâtıl davalar olmasın

Ebedî devlet dünya alâkalarından kesilmektir
Neyi tanıyacak olsan, bu niyetle tanı

Senin benliğin zebun eder seni
Kibirliliğin tepetakla eder seni

Daha ne kadar zan ile zil zurna sarhoş olacaksın?
Kibirliliğine toprak yeter de artar bile"

XXXVI/1 HİKÂYE

Anlatılır: Tıraş vakti halk Hicaz'da
Sünnet icabı saç tıraşı oluyordu

O yolun mecnûnu birine sordu:
"Ne sebeple burada tıraş oluyorsunuz?"

Dedi: "Burada tıraş olmak sünnettir
Sünneti terk etmek sıkıntı sebebidir"

Kısacası o divâne meseleyi dinleyince
Dedi: "Hey bir avuç niyazsız yoksul

Saç tıraşı büyük bir sünnetse
Sakal tıraşının vacip olması gerekir

Çünkü sende öyle bir kibir var ki
Kibir rüzgârın yüz Dizbad kapısını uçurur

Bu söylediklerimden yüz minnet düşer size
Bu vacip yüz sünnetten iyidir"

***

Heves uykusu daha ne kadar? Uyan
Din uyanıkları gibi bu işe soyun

Çalış, bu zaman çalışma zamanındır
Buradaki bir an senin için yüz âlemdir

Bugün ekin ekmeyeceksen sen
Yarın yanıp yakılırken ne yapacaksın?

Akıllı biri karlı günde sahrada gidiyordu
Orada ilginç mi ilginç bir adam gördü

O büyük insan kar küreyip geçiyordu
Sahraya, çöle tohum saçıyordu

Olanca gücüyle karları açıyordu
Kuşlar için güzel güzel yem saçıyordu

Gafil adam ona dedi: "Hey habersiz!
Ekin vakti değil; ürün vermez

Böyle bir mevsimde kim tohum saçar?
Tohum saçarsa biri, divânedir"

Adam dedi: "Bana dediklerin çirkin değil
Ekinim budur; bundan başka ekin yoktur

Evlat! Benim ekin vaktim şimdidir
Sen bunu ayırt etmiyorsan deliliktir

Şu tohum saçtığım tarla var ya
Sulayacağım burayı gözyaşlarımla

Vakti gelince ben hasat ederim
Harman vakti bu tarlaya öküz sürerim"

***

Hamlığın ne kadar sürecek? Yangı hani?
Ne kadar sürsün gece karanlığı? Gündüz hani?

Senin namazın namazsızlık olmuş
Senin can feda etmen bir oyun olmuş

Senin namazın böyle dağınıksa
Terk et bunu; bunun adı boşa uğraşma

XXXVI/3 HİKÂYE

İbni Edhem namaz kıldığında
Yüzünü kapatırdı elleriyle

Derdi: "Yüzümü tehlikeden koruyorum
Yaptığım yüzüme vurulmasın diye

Çünkü bilmiyorum niyazsız el
Namazımı vuracaktır yüzüme"

XXXVI/4 HİKÂYE

O gafil adam mescide gitti
Bir solukta namazını bitirdi

Ne lâyıkıyla secdeye, ne rükuya vardı
Hemen mescidden çıkmak istedi

Mescidde sarhoş bir mecnûn vardı
Gönlü coşkuluydu; elinde taş vardı

Adama dedi ki: "Hey hileci!
Şu namazı kimin için kıldın, söyle"

Namazı savsatan dedi: "Bu namazı
Münezzeh olan Tanrı için kıldım"

Mecnûn adam dedi: "Söylememin sebebi
Sen de bu namazın özelliğini aramaktı

Bu namazı Allah için kılsaydın
Şu taşı kafana ne çok yerdin!"

Adam dedi: "Vakit geç olmuştu
Bu yüzden namazım kısa sürdü

Zerre kadar kendinden haberin yok
Kendinin düşmanısın; ne istersin kendinden?

İnsanları öldürmek ecele yüklenemez
Bu amel emelden başkasına yüklenemez

Emel çok ama ömür azdır
Çok olan azalıyorsa, azda ne şüphe vardır

Bir hafta kalmış, ömrün kalanı gitmiş
Bu bir hafta ömrü ne yapacaksın?

Yıldırımdan hızlı olmayan bu ömürde
Ha gülmüşsün, ha ağlamışsın, fark yok

Ömür geçti mi, aslan olsan
Bir kıl yüzünden yer altına girersin"

XXXVI/5 HİKÂYE

Genç bir güreşçi vardı ay gibi
Üstünlük iddiacılarını yere çalardı

Günler, geceler aktı, geçti
Derken bir tel saçı kırlaştı

Saç telini kopardı, avucunda tuttu
Sonra gözlerinden kanlı yaş saçtı

Dedi: "Güreşte başımı yücelttin
Serkeşlik edenleri yere çaldım

Hayret, bu saç teli serkeşlik etti
Beni baş aşağı yere çaldı

Bütün pehlivanlarla mertçe güreşirim
Bir kılın karşısında mücadeleci değilim

Sabah akşam beni beter etmiştir
Beterden sürekli iyi şey ararım"

***

Beterle ne kadar uzlaşacaksın?
Beter içinde iyi olanı kaybedecek misin?

En iyi şey uzun ömürdür
Beter olan dünyada kumar oynama

Bir arpa dünya zehrine canını satan!
Yusuf'u böyle ucuza satan!

Sen Yusuf'u can u gönülden almamışsın
Kuşkusuz onu candan istememişsin

Satın almayı candan isteyen kişi
Can Yusuf'unu sultan eder

Evlat! Can Yusuf'un azizdir
Evlat! Ondan daha iyi ne vardır?

Kör olan Yusuf'un değerini bilemez
Coşkulu gönlü olandan başkası bilemez

Şâh o garibe vezirlik verdi
Vezirlikte şatafatlı ömür sürdü

Sonunda yaşlılık geldi çattı
O vezir izin almak istedi

Dedi: "Bir köşeye çekilmek istiyorum
Çünkü padişahım, ölümden korkuyorum

Engel olmasın yüce padişahım
Buradan kendi yerime döneyim

Gece gündüz ibadete koyulayım
Sana her an dua edeyim"

Şâh dedi: "Sen geldiğin zaman
Eli bomboş biri olarak geldin

Her neyin varsa, teslim et şâha
İlk günkü gibi ayrıl buradan

Buraya eli boş geldiğine göre
Gidecek misin bunca hazineyle?"

Adam dedi: "Vezirlik yaptımsa
Ömrümün nakdini harcadım yolunda

Benim nakdimi bana ver, al kendininkini
Yoksa razı ol, terk et bu yoksulu

Kim bilecek, ne kadar değerli bir nakdi
Ben de senin yolunda kaybettim"

***

Madem bütün sermayen ömürdü
Neden hemen yele verdin ömrünü?

Madem böyle bir sermaye elinden gitti
Her neyin varsa varlığınla gitti

Ey hiç olan! Nereden bilirsin ömrün değerini?
Sadece ölenler bilir ömrün değerini

Sor sen de mezarlıkta yatanlara
Bakalım aziz ömür hakkında ne diyecekler sana

XXXVI/7 HİKÂYE

Bir şeyh temiz dinli birini düşte gördü
Selâm verdi ama cevabını alamadı

Dedi: "İyi adlı, büyük insan
Neden selâmımı almıyorsun?

Sen de bilirsin, selâma cevap farzdır
Öyleyse selâmımı al, başını çevirme"

Dedi: "Ey iman! Biliyorum, farzdır
Ancak bu kapı bize tamamen kapanmıştır

Senin selâmına nasıl cevap verebilirim?
Çünkü ibadet kapısı tamamen kapanmıştır

Rüku olsun, secde olsun, hiçbir ibadet
Sonsuza kadar elimizden gelmeyecek

Senin gibi dünya yurdunda olsaydım
Hiçbir an bile ibadetsiz kalır mıydım?

Bundan önce bir avuç habersizdik
Onun değerini şimdi biliyoruz"

***

Ne yazık ki ibadet yolu kapandı
Nefes durdu, gam ona eklendi

Ne ibadetime bir yol kaldı
Ne gönlümün âh çekecek hâli kaldı

Yazık! Uzun ömür geçti gitti
Üzüntü kaldı; anlatılamaz bir daha

Her nefes yüz değerli inciydi
Ama tarafımızdan çamura atılmıştı

Yazık yazık! Bilmiyorduk
Oysa biz çalışabilirdik

Kuşkusuz bugün şaşkın kaldık
Pişmanlık içinde zindanda kaldık

Kuş küçük kanadının kıymetini
Kanatları yandığı zaman bilir

Sen körlüğünden kuyu ile yolu ayıramıyorsun
Kalk haydi, Allah'tan gören göz iste

Senin işin ne güzel olacaktır
Körlüğünden haberdar edildiğinde

Sen denizde içi hava dolu kabarcıksın
Oysa temelin kurulmuş hava üstüne

Şimdi hava dolup kalmışsın habersizce
Havan başından çıkar; dur hele

XXXVI/8 HİKÂYE

Divânenin biri şaşkın şaşkın koşuyordu
Mezarlık yolunda bir kafatası buldu

Toprakla doldurdu onu, yere gömdü
Birisi "Neden böyle yaptın?" dedi

Mecnûn dedi: "Hey işten uzak kalan
Bu kafatası gurur havasıyla doluymuş

Bu kafatasını toprakla dolduruyorum
Toprak girince hava çıkacak dışarı"

***

Şimdi başın göklerde olsa da
Gökyüzü gibi tepetakla dolaşırsın yerde

Senin işin gücün bu âlemdeydi
Sen gidince, bunların tümü matemdi

Orada yok olmak dışında bir şey yok
Çünkü bir kılın sığabileceği yer yok

XXXVI/9 HİKÂYE

Mecnûnun biri mezarlığa oturdu
Bir kafatasını eline aldı

Hızlı hızlı kafatasından kıl koparıyordu
Kopardığı kılı hemen yere atıyordu

Biri sordu: "Burada ne arıyorsun?"
Dedi: "Hey gafil! Niye böyle diyorsun?

Bu baş koca dünyaya sığmıyordu
Ama şimdi konuşmaya bile değmiyor"

***

Top gibi kaybetmişsin başını, ayağını
Hey habersiz! Bu ne avâreliktir!

Bütün dünya işlerini koy kenara
Seni buradan kapmalarından önce

Madem hiçbir şeyin bekası mümkün değil
Düşmanlık ve dostluk da mümkün değil

Dersin ki felek değirmeni öğütmüş öğütmemiş
Canım benim! Ne varsa bir varmış bir yokmuş

Bir yüzün burada kalıcı olması mümkün değil
Güzel veya çirkin olmakta fark yoktur

Saçın var olmakta umudu yoktur
Şimdi siyah veya kır olsun istersen, ne çıkar?

Bir kimse çıktıysa yukarıya, geri döndü
Say ki bir damlaydı, denize döndü

Şimşek parlayıp söndüyse üzülme
Bir çiy düştü denize, kayboldu

His âleminin işi gücü bir şey değil
Ne kadar çalışılsa da altın, gümüş bir şey değil

His âleminin hayatı bir âlemdir
Hakikatin yanında ise bir ândır

O bir ân ne kadar güzel veya çirkin olsa
İstemiyorum ben hepsi cennet olsa

XXXVI/10 HİKÂYE

Biri Meryem oğlu İsâ'ya ne dedi?
Dedi: "Senin kemerin güneşle aynı

Neden kendine bir ev yapmazsın?"
Dedi: "Ben divâne değilim

Bir şey sonsuza kadar benimle değilse
Nasıl lâyık olabilir ki bana"

***

Bir şey seninle birlikte gelmiyorsa
Yoksul veya şâh olmuş; fark etmez

XXXVI/11 HİKÂYE

Bir padişah sahrada, dağda gidiyordu
Yanında çekirge sürüsü gibi asker vardı

Bütün sahra toz duman içindeydi
Fil, kös, uzaklaşın sesleri yükseliyordu

Şâhın yolunun üzerinde bir virâne vardı
Divânenin biri duvar dibinde yatıyordu

Şâh yaklaşınca ona, divâne kalkmadı
Öylece ayağını uzatmış duruyordu

Şâh dedi: "Hey yerde yatan yoksul!
Sen niye hürmete riayet etmiyorsun?

Şâhı, önündeki, ardındaki askeri görüyorsun
Benim gibi biri için senin gibi biri kalkmıyor"

Özgür tabiatlı divâne şâhın önünde
Öylece uzanmışken başladı konuşmaya

Dedi: "Sana niye hürmet edeyim?
Yahut nasıl gözüme görünsün nimetin?

Kārûn olsan, ölüp gideceksin
Kārûn gibi tepetakla olacaksın

Nemrud olsan, mülkünle, ordunla
Onun gibi ölürsün bir sivrisinekle

Yüzün güzel mi güzel olsa da
Bir kâfir olursun Hıtay Türklerinden

İlmin var da amelin yoksa
Yol uzak değil seninle İblis arasında

Fildişi taht sahibi olsan da zorla
Bir taş Avc gibi sokar mı seni mezara

Sarayın kerpiç üstüne kerpiç Cennet olsa da
Şeddad gibi öldürürler seni Cennet'te

Bunca kusurun, kötülüğün yoksa
Öyleyse eşit oluruz biz kendimizce

İkimiz bir sudan kanlı canlı olduk
İkimiz de aynı yoldan dünyaya geldik

İkimiz de aynı azıkla ayakta duruyoruz
İkimiz de aynı havayla yerimizde duruyoruz

İkimiz de bir arşınlık yere düştük
İkimiz de aynı pusuya düştük

İkimiz de aynı ölümle kalacağız
İkimiz de aynı toprakla solacağız

Her şekilde ben seninle eşitim
Neden kalkayım? Senden eksik miyim?"

OTUZ YEDİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Hayâle Gitmesi

Ateş gönüllü, coşkulu hâlli sâlik
His kalabalığından çıktı, hayâle gitti

Dedi: "Ey aslında bir zât olan!
Beş duyusu makamlar hâline gelen

Sen birsin; temiz veya kirli ne varsa
Beş duyu gibi idrak edersin

Koku, tad, dokunma, işitme ve görme
Senin bir levhanı Zâtussuver yaptı

Dışarda beş alete ihtiyaç vardı
Sen içte bir aletle yetindin

Sayıdan bir parça uzaktaydın
Birden beş duyun oldu nakdin

Her zamanda hem mekânda geldin
Beş kez kılı kırk yararak geldin

Gerçi beş duyun ortadaydı
Algıların beş duyuda kaldı

Bir defada beşini birden göremeyince
Zâtın bunca sıkıntı çekti zamanla

İlginçtir; bu beş güçlü idrak
Zaman içinde sûretten ibaretti; değil manevi

Vahdete iyice yaklaştığında
Senin yolun histen daha inceydi

Öyleyse vahdete doğru sayıdan çek beni
Göster bana yolu, mutlu et beni

Bunca tefrikadan dışarı çıkayım
Yalan dolanlı bu hırkayı ateşe atayım

Muhabbet vadisine yönümü çevireyim
Gurbet içinde yolumu 'yakınlık'a çevireyim"

Hayâl bu sözle hayâl gibi oldu
Bu imkânsızlıktan dolayı hâlden hâle girdi

Dedi: "Ben bu nakitten çok uzaklaştım
Senin aradığın şeyden uzak düştüm

Rüyamda bana hitap ediliyor
Uyanıklıkta bunu nasıl görürüm?

Hiçbir sûret, mânâ veya iş
Bana ancak perde arkasında görünüyor

Perde arkasında yardım isteyen biri
Başkasına perde arkasında nasıl yol gösterir?

Hiçbir şekilde bana bir şey açılmıyor
Ben hayâlim; ne kadar hayâl kuracaksın?

Talepliyse, buralardan geç
Hisse ayak bas, akıl yoluna gir"

Sâlik geldi şefkatli pîrin yanına
Hâlini ayrıntısıyla anlattı ona

Pîr dedi ona: "Hayâl divanı
Misalle doludur hisle, akılla

Nerede sûret cemâli ortaya çıkarırsa
Bunun bir misalini çıkarır hayâlde

His kısmı ayrılıktır ama hayâl
Bütün âlemde visâl nakdine sahiptir

Her ne dilerse tümü önünde olur
Böyle bir kavuşma onun kendinden olur

His o kadar uzak, yalnız düşmüştür
Nakd visâlinden dolayı yüz ayrılık görür

Kendi vuslatına bir adım atmadan
Yüz ayrılık çıkar karşısına her yandan"

XXXVII/1 HİKÂYE

O dünya şeyhi Ebû Ali Dakkak
Bir müridinin evine konuk oldu

Mürit onun aşkıyla yanıp tutuşuyordu
Uzun zamandır onu bekliyordu

Şeyh oturduktan sonra o yeni mürit
Dedi: "Şeyhim ne zaman gideceksin?"

Dedi: "Daha vuslat gerçekleşmeden
Ayrılık sözlerini dile getirdin"

XXXVII/2 HİKÂYE

Kamil biri dedi: "Günah korkusundan
Önümde gidecek yolun zahmeti olmasaydı

Veya can çekişmek belâ olsaydı
Veya önde arkada kabir azâbı bulunsaydı

Sırat Köprüsü veya adalet terazisi olsaydı
Her ne varsa hepsi kolay olurdu

Bunlar kolay, ayrılık olmasaydı
Ayrılık oldu mu gönül iştiyakla dolar"

***

Kişi hangi azâbı biliyorsa
Tümü azdır ayrılığın yanında

Evlat! Ne bilirsin ayrılık yangısını?
Gönlü iştiyak dolu âşık bilir bunu

Sen âşık değilsin; gönlün ölmüş
Aşk davasını nerden aklına getirdin?

XXXVII/3 HİKÂYE

Mahmut çağırdı işte öylesine
Yoksul düşmüş bir âşığı

Hem yoksul hem yanık âşıktı
Göğsü çıra gibi yanmaktaydı

Dedi: "Derviş! Bana sırrını söyle
Aşktan, âşıklıktan ince söz söyle

Çünkü senin âşık olduğunu söylüyorlar
Aşk hakkında ne söylersen, lâyıktır"

Ay yüzlü Ayaz da oradaydı
Derhal şâhın huzurunda ayağa kalktı

Yoksul âşık dedi: "Padişahım
Sen âşık değilsin; senin ne işin var aşkla?

Âşıkların sözü âşık olana yaraşır
Âşık değilsin; sormasan iyi olur"

Şâh dedi: "Niçin âşık değil mişim?
Âşıklığa senden lâyık değil miyim?"

Dedi: "Sen hiç âşık olsaydın
Böyle rahat rahat oturmazdın

Hoş mu yani âşık rahatça otursun?
Maşuğu başında ayakta dursun?

Aşkta kesin bilgin olsaydı
Maşuğunu böyle ayakta tutmazdın

Sen saltanat işini seviyorsun
Bir de üstüne aşk istiyorsun

Aşkı yoksulluğa, düşkünlüğe verirler
Saltanata, ihtişama vermezler

Padişahım! Hükümdarlık yeter sana
Aşkı, yoksulluğu bana bırak; git işine"

***

Aşk mâşukta yok olmaktır
Ölmek onun için yaşamak demektir

Ölümle hayata kavuşmayacaksan
Boşunadır âşıklık işine kalkışman

Aşk makamında erginleşirsen
Ebedî azaptan kurtulursun

XXXVII/4 HİKÂYE

Bir gece Yahya bin el-Muâz diyordu:
"Bana kıyamette cehennemi verseler

Sonsuza kadar yakmam hiçbir âşığı
Çünkü onlar Ahad yüzünden yüz kez yanmıştır

Bir kere değil, yüz kere yanan için
Nasıl ateş yakılabilir onun için?"

Birisi sordu ona: "Ya hani olur da
Bir âşığın çok günahı olursa

Yakar mısın onu? Ne yaparsın?"
Dedi: "Hayır, o günah onun elinde değil

Âşık ne yaparsa, zorunlu olarak yapar
Yaptığını aşırı sevgisi yüzünden yapar"

***

Hiçbir âşığı kınamak doğru değildir
Onu kıyamette yakmak mümkün değildir

Hiçbir şekilde akıllı insanların çabası
İmkânsızlıkta sabretmekten çetin değildir

Âşık dediğin imkânsızlıktan söz eder
Onun harareti bir âlemi birbirine katar

İmkânsız bir şey söylerse doğrudur
Araya engel girerse, hacip olur

XXXVII/5 HİKÂYE

Süleyman ordusuyla bir yolda gidiyordu
Bir yerde bir çift kırlangıç gördü

İkisi de birbirine âşıktı
İkisi de gönülden yanıyordu

Kâh biri kâh öbürü naz ederdi
Kâh bu başlardı kâh öbürü başlardı

Âşık kırlangıç söze başladı, dedi:
"Güzellikte teksin, benim eşimsin

Ne emrettiysen tümünü yaptım
Senin emirlerini canla başla yaptım

Daha emredersen yine itaat ederim
Hakkımda ne hükmedersen yürekten yaparım

Söylersen bana, indiririm aşağıya
Süleyman mülkünün kubbesini tekmeyle"

Süleyman sarayına gitti
"O kırlangıçı çağırın!" dedi

Kırlangıç görünce o ihtişamı
Şimşek gibi titremeye başladı

Süleyman dedi: "Böyle sözler etme
Kaf Dağı'ndan büyük laf yakışmaz kırlangıca

Bir su kabarcığını deviremezsin
Tekmeyle bu kubbeyi nasıl devirirsin?"

Kırlangıç Süleyman'dan bu sözü duyunca
Dedi: "Ey önder olan dinde ve dünyada

Âşığın namus defterinde daima
Bir mühür var: Boş ver, rivayete kalkma"

6460

***

Âşıklarda çok kıskançlık vardır
Canını hayret denizine daldırmıştır

Canlarından seve seve vazgeçerler
Kendileri için gerekeni isterler

XXXVII/6 HİKÂYE

Yakarırken o iş bilir büyük insan
Dedi: "Ey sırları bilen

Kıyamette kör et insanları
Sadece bana keskin bir göz ver

Benden başkası görmesin seni
Düşman yokken görebileyim seni"

6465

Aradan bir süre geçtikten sonra
Tanrı'dan istediği şeyden vazgeçti

Dedi: "Ey bana her an yardım eden
Kıyamet günü kör olarak kaldır beni

O parlak cemâli görmeyeyim
Yalan yok; bundan dolayı üzülürüm"

***

Âşıkların kıskanması iyi olsa da
Maşuğun kıskançlığı fazladır ondan

XXXVII/7 HİKÂYE

Sıddık Yusuf, Firavun'un zindanında
Ruhülkudüs Cebrail'i gördü orada

Dedi: "Ey baştan ayağa nefis can olan
Bu çukur yerde ne yapıyorsun?

Âsilerin arasına nasıl girdin?
Sidre katından buraya mı geldin?"

Dedi: "Ey rehber! Yanıma geldin
Söyleyeyim sana. Tanrı diyor ki:

Burada bizden ne kötülük gördün
Bizden başkasına sığınmak istedin

Adama bir şey dedin. Peki, ne olacak?
Senin haberini Mısır azizine götürecek

İzzet sahibi Rabb'ın işinde nasıl yâr olur?
Mısır azizine durumu nasıl anlatır?

Mısır azizi nasıl bilir senin işini?
Benim gibi bir Aziz sana yâr olarak yetmez mi?

Senin yârin, işleri yolunu koyan ben Azizim
Öyle bir azize sırrını mı söyleyeceksin?

Bunun cezası olarak birkaç yıl seni
Hapsetmezsem, ululuk sahibi Allah değilim"

***

Mâşukların nazı ateş olsa da
Hoş nazdır; canla başla katlan ona

XXXVII/8 HİKÂYE

Bir gece Mahmut bağışlamak adına
Özgürlüğünü verdi birçok köleye

Dedi: "Ayaz! İster misin burada
Padişah azat etsin seni bu gece"

Ay yüzlü Ayaz saçlarına el attı
Saçının zincirinden bir halka tuttu

Dedi: "Niçin batıyorsun? Erkeksen
Canını kurtar bu halkadan sen

Ey benim zülüflerimin esiri olan!
Kurtar kendini; bunca çırpınma"

***

Maşuğun tarzı kan içmektir
Bu, aşırı sevgiden gelmektedir

Onun cildi altında hep dostluk vardır
Sen onu seviyorsan, o da sever seni

Güzel bir kadın yolda gidiyordu
Adamın biri kadının gözünü harami gibi gördü

Kadının gözü bir anda onun yolunu kesti
Kirpiğinin oku ansızın ciğerini deldi

Kadın yürüdü, adam peşine takıldı
Kadın geri dönüp baktı, sonra "Delikanlı" dedi

"Neyin var?" Dedi: "Yol kesici gözlerin
Gözün aydın demeye kalmadı, yolumu kesti"

O zaman kadın yüzünden peçeyi kaldırdı
Adam görünce güneş gibi yüzü

Oracıkta tamamen kendini kaybetti
Bedeninin her hücresi sarhoş kesildi

Nihayet kadın kendi evine gitti
Âşığı onun kapısında imkânsızı düşündü

Sonunda bir taş attı gururla
Kadın dışarı çıktı: "Hey çılgın, uzaklaşsana

Ey fikri bulanık! Al başını it
Bu ev ahalisi kesmesin başını"

Adam dedi: "Madem benim olmayacaktın
Bana niçin yüzünü gösterdin?"

Dedi: "Gerçekten çok severim ben
Kim sürekli severse beni"

***

Dostluk binasını sağlam yaparsan
Kendini haremde mahrem edersin

Senin yok olma zamanın gelirse
Sen yokken dostun geçer senin yerine

XXXVII/10 HİKÂYE

Hırsızın biri Rabia'nın evine girdi
O görmüş geçirmiş kişi uykudaydı

Onun örtüsünü alınca kapının yolunu bulamadı
Tekrar yerine koyup kapıya koştu

Tekrar alıp geldi ama yolu göremedi
Tekrar yerine koyunca kapı göründü

Hırsız âciz kaldı; Hâtif'ten bir ses geldi
Dedi: "Örtüyü şimdi yerine koymalısın

Çünkü bir dost derin uykuya daldıysa
Uyanık olan bir dost var daha

Örtüyü koyarsın kapı lâzımsa sana
Yoksa otursun örtü lâzımsa sana"

***

Neyin varsa onun demektir
Senin dostluğun ona lâyık olmaktır

Kendini ondan çok seviyorsan
Düşmansın sen, ondan haberin varsa

XXXVII/11 HİKÂYE

Her nasılsa Mâşuk-i Tûsî hastalandı
Onun ziyaretine gitti bir delikanlı

Orada fatiha okumaya başladı
O yolun mecnûnuna üfleyecekti

Dedi: "Sen benim hakkımı vereceksen
Okuduktan sonra nefesini Hakk'a ver

Hiç uygun değildir ben yoksula
Her şeyim ona lâzım, değil kendime

Ne var idiyse varsa var olacaksa
Her şey güzel ve aziz gelir ona"

***

Orada her şey hazır olsa da
Kulluk ve düşkünlük gerek iyice

Kuşkusuz Âdem'in bedenine üfledi
Bir kulu efendiliğe getirdi

Âlem pazarına coşkuyu o getirdi
Bütün ufukları birbirine o kattı

Yüz dünya dolusu efendilik vardı
Kulluk dünyasında coşku yükseldi

XXXVII/12 HİKÂYE

Mahmut ile Hasan saraydaydı
Şâh ile vezir baş başa kalmıştı

Ne biri geldi, ne giriş izni isteyen oldu
Ne bir yoksul şehinşâha yaklaşmak istedi

Hiç kimse adalet istemeye gelmedi
Ne halktan biri ne asker giriş izni istedi

Sarayda büyük bir dinginlik vardı
Hiç kimsede ne bir umut ne korku vardı

O şehriyar vezirine soru yöneltti:
"Hani bizim kapımızda hareket alâmeti?

Ne bizden adalet istiyor biri
Ne bizden yardım istiyor yoksulun biri

Kimin böyle yüce kapısı varsa
Münasip midir kapı boş kalırsa?

Vezirim! Böylesine yüce bir dergâh
Hareketten uzak kalırsa hoş olmaz"

Vezir dedi: "Böyle bir adalet
Seninle ortaya çıktı yeryüzünde

Padişah dünyada adaleti uygularsa
Adalet isteyen çıkar mı ortaya?"

Şâh dedi: "Şimdi doğru söyledin
Dünyada bir velvele koparayım"

Bunu söyleyip orduyu hazırladı
Şehirden, köyden asker istedi

Bütün âlemde bir velvele koptu
Mahmut'un sarayı az boş kaldı

Kapısı işle güçle dalgalandı
İstediği şey böylece gerçekleşti

OTUZ SEKİZİNCİ MAKALE

Düşünce Sâlikinin Akla Gitmesi

Sâlik hayâlleri geride bıraktı
Bağını kopardı, akla geldi

Dedi: "Mülkün çözme, bağlama vezirisin
Mülkün nakdi revaç bulmaz sen yokken

Dinî görevlerin hırkası senin boyuna göre
Senin sınırın gider yokluk sınırına

Gayb âleminden zerrece nasiplenseydin
Zerrece dinî görev üstlenmezdin

6535

‘Buraya dön’, ‘Geri dön’ sana olan hitaptır
Bazen bağlısın, bazen özgürsün

Yoklukta nasıl açılır senin gözün?
‘Buraya dön’ emri seni alır kendinden

Varlık içinde gözünü açtığında
‘Geri dön’ emri her an bağlar seni

Eksiklik, mükemmellik adına neyin varsa
His sana bağışlamış hayâl yoluyla

His sûrette sayı içinde sayıdır
Demek ki hayâl ‘ahad’ içinde sayıdır

Sen sayıca manevi ahad idin
Zamandan, mekândan uzak idin

Hayâlin beş duyuyla beş aşamada geçtiğini
Sen bir anda yüz bin kez idrak ettin

Sen her şeyi bir solukta bilirsin
Gerçi kendinden okuyan bir öğrencisin

His senin ilk hocan olsa da
Senin işin hocandan daha fazla

His gerçekten de senden çıktı
Lâkin görünüşte işini o hâlletti

Sıfatla sen onu dirilttin
Görünüşte o sana yüz marifet verdi

Senin diriltmede becerin olunca
Bu ölmüşlük süreklidir gönlümde

Hayat ver bana; amacıma ulaştır beni
Kullukla mâbuduma ulaştır beni"

Akıl ona dedi: "Hiç aklın yok senin
Her şeyin akılda toplandığını görmez misin?

Çeşit çeşit din oluştu akıl sayesinde
İbadete çekilmek nasıl mümkündür onun kapısında?

Mecazsız yüz binlerce kanıt getirir
Âlem dolusu şüpheyi ileri gönderir

Sarsıntı içinde sürekli başın dönmüş
İpucunu aramak için gidip geliyorsun

İnkârlar aklın varlığından çıktı
Aklın yol göstermesiyle ikrarlar çıktı

Akılda ittifak bulunsaydı
Gönül nasıl iştiyakla dolardı?

Akıl Hakk'ı tanımakta kâmildir
Ama ondan kâmil olan can ile gönüldür

Sana aşkın kemali gerekiyorsa
Bu perde açılmaz sana gönül dışında"

Sâlik geldi ünlü pîrin yanına
Keşif nâmesini ezberden okudu ona

Pîr dedi: "Akıl Hak'tan gelen tercümandır
Yeryüzünün, gökyüzünün adalet kadısıdır

Onun hükmü kâinatta geçmektedir
Onun hükmü müşküllerin anahtarıdır

Akıl ağacında ne kadar dal varsa
Güneşin girmesi mümkün değil oraya

Kim akıl hakkında bir şey söylerse
Yalandır dediği; söyler boşu boşuna

Kimin aklı saf olursa
Yalan, boş laf kalmaz başında

Bir insan söylenene bakarak nasıl
Kemal sahibi olabilir aklının makamında?

Yıllar gerekir, iyi adlı birinin
Aklı sorunsuz tamamlaması için"

XXXVIII/1 HİKÂYE

İskender bilge insanlar ve muhafızlarla
Mahsur kaldı karanlık bir mağarada

Kimse çıkış yolunu bulamadı
Herkes âciz kaldı; iş uzadı

Sonunda kafa kafaya verdiler
Bir eşeği rehber edip öne sürdüler

Eşek önde yola koyuldu
Hepsini oradan ordugâha götürdü

İlginçtir; dünyanın bilgeleriydi
Hepsi de gizli, açık sırdan haberliydi

Öyle bir yolda eşek rehberleri oldu
Hikmetle laf söylemeye kalkışmasın biri

O topluluğa kendi sırlarını gösterdi
Dedi: "Ey işlerinden sonuç almayanlar

Her biriniz ileri düşünceliydi
Ama bir eşek sizin önünüzdeydi

Bir eşek akıllılardan üstün olursa
Başkalarının iş bilirliği nasıl olur acaba?"

***

Akıl cahil olursa, canını götürür
Kibir getirecek olursa imanını götürür

İyisi, aklın itaatli olmasıdır
Yok eğer kâmil olursa kâfir olur

XXXVIII/2 HİKÂYE

Bel'am-ı Bâur zamanının ünlü kişisiydi
Dört yıllıktan fazla ibadeti vardı

Dört yüz cüz kitap yazmıştı
Hepsi tevhid ve hicabın kaldırılması hakkındaydı

Dört yüz gündüz gece secdede
Varlık denizine dalmış gitmişti

Gecelerden birinde, korkunç gecede
Yüzünü kapandığı yerden kaldırdı

Yaratıcıyı nefyeden yüz delil getirdi
Güneşin tanrısı olduğunu söyledi

Yüzünü çevirdi güneşe doğru
Secde etti ona; bir köpek oldu

***

Akıl imkân sınırını geçince
Bir Bel'am olur imandan geçince

Aklının selamet sınırında olması gerek
Övgüden, kınanmadan uzak olması gerek

Kendinde sade bir akıl buluyorsan
İyisin böyle yüz kuyruğu kesik akıldan

Aklın nizamsız ve sade olsa da
Maksadına ulaşmış olursun ama

Böyle bir akıl tehlikeden uzak olur
İlginçtir; maksat çabuk hasıl olur

XXXVIII/3 HİKÂYE

Âciz, hayran kalmış bir ihtiyar vardı
Dönen feleğin gadrine uğramıştı

Yoksulluk onu ezdikçe ezmişti
Yaşlılık kurdu onu âcizleştirmişti

Çeng gibi ızdıraptan inliyordu
Onun mesleği rebab çalmaktı

Ne onun rebabını dinleyen vardı
Ne sevap olsun diye ekmek alan vardı

Aç kalmıştı; ne yiyor ne uyuyordu
Çıplak kalmıştı; ne ekmek ne su vardı

Hiçbir taraftan bir şey gelmeyince
Aldı rebabı eline, gitti bir köye

Her bakımdan harabe bir mescit vardı
Gitti oraya, bir süre rebap çaldı

Yüzünü kıbleye döndü, tezeneyi aldı
Sonra hem söyledi hem çaldı

O zavallı bir süre çaldıktan sonra
Dedi: "Yarabbî, başka iş bilmem

Bildiğimi getirdim sana
Güzel bir dinleti sundum sana

Âcizim, yaşlıyım, zayıfım, kimsesizim
Hiç ekmeğim yok; canımdan bezdim

Ne rebap dinlemek için çağıran var beni
Ne sevap olsun diye ekmek verir biri

Bana ait olanı sundum sana
Sen kerem sahibisin; sen de ver bana

Şu dünyada yok bir şeyim
Bedava dinleme benim dinletimi

Derhal işimi yoluna koy
Böyle gam çekmekten kurtulayım"

Çok söylemekten gönlü ateş gibi oldu
O mescitte güzel güzel uykuya daldı

Yolun pîri Ebû Said'in sûfîleri
Aç kalmışlardı bir zamandan beri

Bir yardım gelir diye gözleri yoldaydı
Can kuvveti, ruh azığı bekliyorlardı

Nihayet hâli bilen bir adam geldi
Şeyhe yüz altın dinar verdi

Öptükten sonra dedi: "Ashâbınındır
Bugün sofralarını kursunlar"

Ashâb bundan çok mutlu oldu
Yüzleri bununla ateş gibi parladı

Şeyh parayı hizmetkâra verdi, dedi:
"Filan mescitte bir ihtiyar uyuyor

Başının altında rebap var; iyi ihtiyardır
Bu parayı ona ver; onun parasıdır"

Hizmetkâr yaşlı adama parayı götürdü
Kendi arkadaşlarını aç bıraktı

Zavallı ihtiyar görünce o kadar parayı
Yere kapandı, dedi: "Yarabbî

Kereminle güzel karşılık veriyorsun
Benim gibi bir zavallıya cömertlik ediyorsun

Bundan böyle uykum ölüm getirmezse
Senin için rebap çalacağım hep böyle

Ustaların kıymetini iyi anlıyorsun
Hiç kimse senin kadar kıymet bilmez

Sen takdir ettin; nasıl öveyim seni?
Sana geleceğim, param olsa da"

***

Kimin aklında eksiklik varsa
Onun işi kolaylaşır tamamıyla

Kuşkusuz delinin hatası olsa da
Revadır ne kadar cesurca konuşsa da

Hayır şer ne varsa buradan geçer
Delinin ağıtı güzel güzel geçer

XXXVIII/4 HİKÂYE

Bir delinin yanına gitti akıllı biri
O divâneyi gördü pek de gamlı

Dedi: "Kimden dolayı gamlısın?" Dedi: "Tanrı'dan
Onun gamı yüzünden ne yapacağımı bilemiyorum

Korkuyorum ondan; bakılırsa etrafa
Hepsinde korkulu yüz var ondan

İnsanlar nasıl korkmasınlar ki ondan
Kurtları salıyor sürünün üzerine

Çoban otursun da matem tutsun
Böyle birinden dolayı gamlanmazsa, şaşılır mı?

Bugün beni dinde böyle çılgın yaptı
Bakalım bundan sonra bana ne yapacak?"

***

Hayret! Divâne bile onun korkusundan
Teslim ediyor aklını akıllılar gibi

Onun korkusu gönlü yarıp parçalıyor
Aklı akıldan saf hâle getiriyor

Heybetinden akıl mecnûn oluyor
Kendi mecnûnluğuyla kan içinde kalıyor

Çok bulutlu karanlık bir gecede
Mecnûnun biri gidiyordu yolda

Sahrada gök gürültüsü, şimşek arasında
Şimşek onu yakmış, yağmur batırmıştı

Gözler kan içinde, yürüyordu güçlükle
Çetin mi çetin korkular içinde

Canının derinliğinden biri ona seslendi:
"Delikanlı! Hak seninledir; çok korkma"

Dedi: "Doğrusunu söylemek gerekirse
Korkum şundan: Ne kadar uğraşacak benimle?

Onun korkusuyla böyle korku içindeyim
Ne istiyorsa yapsın yaşadıkça ben

Ölürsem sımsıkı tutarım eteğini
Hâlime acır yüreği belki"

***

Kim bu ateşten zerre kadar olursa
Divânelerin ağıtı hoş gelir kulağına

Çünkü hepsinin işi gönül vermişliktir
Tepetakla olmak, âciz kalmaktır

Her ne görürlerse düşten başka değildir
Âlem halkı onlara seraptan başka değildir

Bütün âlem coşkuyla, feryatla doldu
Hepsi de yağ tulumu gibi hava doldu

Bir mecnûn vardı; hep şehirde dolaştı
Arada bir çölden şehire geldi

O habersiz, geldiğinde şehre
Güzel güzel dikilir, bakınırdı

Önünde, ardında yüz binlerce insan vardı
Herkes başında bir heves, koşuşturuyordu

Dikiliyor, sessiz sedasız bakınıyordu
Bunca hareketlilik karşısında şaşıyordu

Gün boyunca ayakta duruyordu
Hasını, avamını seyretmekten bıkıyordu

Bir ürküntüyle yerinden sıçrıyordu
Hayret içinde "Vay vay!" diyordu

Vay tulumuna, vay tulumcusuna!
Bunca tulum varken getirir bir daha

Bir hava kabarcığı bu kadar olursa
Tulumcu olmalı bunu satın alan da

Tulumdan, zembilden bahsedip durma
Süleyman isen, git, zembil örsene!

Çalış; arın ayıptan, kusurdan
Tulumda güzel derz olmaz zira

Sen kul değilsin; deve kuşusun
Fitne çıkarıp durmaktır işin

Bütün âlem senin aceleciliğinle dolu
Tulum, zembil yaygaranla dolu

Bir somun ekmek vermezsin kimseye
Can verir de ekmek vermezsin kimseye

Gerçi yok bir an oturup dinlendiğin
Kendi işine biraz ara vermezsin

Sen Zerdüştlük dinine girmişsin
Muhammed dini bu değil evladım

XXXVIII/7 HİKÂYE

Yahya bin Muâz şöyle diyordu:
"Ey ilim, itikat sahipleri

Bütün kasırlarınız Kayser usulü
Evleriniz Haydar değil, Kisrâ usulü

Bütün giysileriniz hatun usulü
Bütün binitleriniz Kārûn usulü

Hepinizin yüzü kararmış
Hepinizin huyu şeytanlaşmış

Firavun usulü düğün yaparsınız
Yüz türlü ateşperest matemi tutarsınız

Hem Şeddad'ın âdetlerine sahipsiniz
Hem Âd kavminin kibrine sahipsiniz

Bütün bunlara, daha fazlasına sahipsiniz
Hiç hükmündedir sizin Müslümanlığınız

Gece gündüz işinizle meşgulsünüz
Ahmed'in diniyle yoktur hiç işiniz"

XXXVIII/8 HİKÂYE

Halk Haccac'ın elinden çok ağladı
Çünkü kimse onunla yaşayamıyordu

Haccac bir gün herkesi çağırdı, dedi:
"Saklayamayacağım sizden bir sırrı

Hey insanlar! Kendinize bakınız
Gerçekten siz ne kötü insanlarsınız!

Çünkü Tanrı benim gibi birini getirdi
Hepinizin başına musallat etti"

***

Zulüm, adalet, çirkin, güzel, küfür, din
Kuşku yok, akıl dünyasından çıkar

Akıl dünyasını allak bullak edersen
Zerrece aşk boş çıkarır elini

Aşk için canını verdin; yok say
Aşk için sarf öğrendin; nahiv öğren

Aşk pınarıyla dertli olursan
Bütün vasıflardan arınırsın

Aşkının yolunda sıfatlar kalmazsa
Maşuğun zâtı sensiz hayat verir sana

Kuşkusuz bir nefeslik ömrün oldukça
Maşuğun varlığı yeterlidir sana

Ayaz sabahleyin Mahmut'un yanına gitti
Güzelliği sonsuz, alımlılığı kıyassızdı

Ay yüzünün çevresinde yüz büklüm vardı
Her büklümünde yüz padişah vardı

Sürekli olarak şâhla yüz yüzeydi
Hacip kaşları şâha daha yakındı

Şâh onun siyah gözlerine dalmıştı
Cemâlinin yanında ay kararmıştı

İki lâl dudağı müşküllerin anahtarıydı
Biri Kevser suyu, diğeri hayat suyuydu

Güzellikten yana yüzünün güneşi
Şâhın gözüne çok güzel görünüyordu

Dedi: "Gözlerim senin sayende aydın
Sen mi benden güzelsin, ben mi senden?"

Dedi: "Padişahım! Ben daha güzelim"
Padişah dedi: "Git, ayna getir"

Dedi: "Ayna daha çok eğri gösterir
Eğrinin hükmü aslâ geçerli değildir"

Dedi: "Nasıl bulacağız bu cemâlin hükmünü?"
Dedi: "Gönül aynana sor şimdi

Gönül hükmü görenlere can katar
Gönül ne derse laf söylenmez onun üstüne"

Şâh dedi: "Sor bakalım kendi gönlüne
Ben mi iyiyim, sen mi iyisin cemalde"

Bir süre sonra Ayaz dedi:
"Hakşinas padişahım! Ben güzelim"

Şâh dedi: "Ey her âşığın dilediği!
Söylediklerin için getir delilini"

Dedi: "Bir süredir şâhın huzurunda
Bakıyorum vücudumun her parçasına

Sultandan başka bir şey göremiyorum
Kendimden bir zerre bile görmüyorum

Ben tümüyle muzaffer şâh kesildim
Hiç kuşku yok; ben daha güzelim

Güzellikte senin işin başkadır
Sonuçta Mahmut daha güzeldir

Âlem baştan başa köleyle dolsa
Mahmut olmak gerekir sonuçta"

OTUZ DOKUZUNCU MAKALE

Düşünce Sâlikinin Gönüle Gitmesi

Âşık sâlik feryada geldi
Gönüle gitti; candan gönlünü çekmişti

Dedi: "Ey cisim ile can arasında engel olan
Dünyadaki zerreler senin sırlarının aksidir

Varlığın, yokluğun ne kadar sırrı varsa
Sonsuza kadar senin sırrından hasıl olur

Bütün bu sırlar manevidir
Birlikten, ikilikten tümüyle arınmıştır

Şaşılacak şey! Orada bir, iki vardır
Tamamen ayırma, ayırt etme vardır

6695

Varlık, yokluk senin âyetlerin olmasaydı
Senin zâtın cüz değil, küll olurdu

Varın, yoğun ne varsa hiçbir şeydir
Her varlığın aynı zamanda yokluktur

Cumartesi gibi birden, sayıdan uzaktır
Cuma gibi sayılardan uzaksın

Senin solun hep sağ olmuştur
Ona ne dersen, o olmuştur

Bu ve o senin nakdindir; arkandadır
'İki eli sağdır' delili senin için yeterlidir

Tanrı'nın 'iki parmağı arasında' bulundun
Hem başkası hem kendin oldun

'İki parmağın arasında' senin sultanındır
Bu iki hüccet senin daimî kanıtındır

Senin böyle bir yakınlığın bulununca
İki âlem senin en küçük yakınlığın oldu

Bir yakınlık ver şu uzak düşmüşe
Haraç mezat satılan şu değersiz âşığa"

Gönül bu sözleri duyunca âşıktan
Onun gibi başı döndü bu işten

Dedi: "Ben can güneşinin yansımasıyım
Canın ebedî meyiyle sarhoşum

Gönül parmaktan, can has üfürükten geldi
Batında olan işi nasıl açığa çıkarır?

Sürekli dolaştığım için bana kalp derler
Sonunda ruh üfürüğünden bana esinti gelir

Sürekli döndüğüm için bana kalp derler
Sonunda can yakınlığından bana selâm gelir

Top gibi döndüğüm için bana kalp derler
Sonunda candan bana bir zerre koku gelir

Bâdesiz sürekli sarhoşum ben
Böyle bir batından ele düşmüşüm

Öyle bir batın ki nihayeti yoktur
Zâhir ehli için ondan bir kıl yoktur

Can batından gelir; ben ne yapayım?
Kuşkusuz bu üzüntüyle kahrolurum

Sana bir nefeslik yakınlığım lâzımsa
Kan içinde vatan tutmak lâzım sana

Aksi takdirde kanı, toprağı terk et
Arın, temiz canın yolunu tut"

Sâlik geldi akıllı pîrin yanına
Hâlini anlattı gönül çaresizliğiyle

Pîr ona dedi: "Gönül aşk denizidir
Onun dalgası aşk sevdasının incisidir

Aşk derdi her gönlün devası olmuştur
Aşk olmadan hiçbir müşkül çözülmemiştir

Gönüldeki aşkı gör; gönül canda gizli
Yüz cihan yüzlerce cihanda gizli

Neden anahtar deliğine takıldın kaldın?
Bu dünyayı seyret bir an olsun

Ne kadar düşüneceksin? Çık şu meydana
Top gibi ol; başın dönsün meydanda

Aşk adamı işini gücünü düşünmez
Aşk derdi senden dur duraksızlık ister"

XXXIX/1 HİKÂYE

Bir âşığın ay yüzlü maşuğu vardı
Güneş bile önünde saygıyla külah çıkarırdı

Bir süredir onu beklemekteydi
Canı burnunda, gönlü kan doluydu

Yâri nihayet vuslat vaadi verdi
"Bu gece seni kabul edeceğim," dedi

Adam geldi sevgilisinin kapısına
Bir meseleyle karşılaştı yolda

Dedi: "Eğer kapının halkasını vurursam
'Kim o?' der bana; ben de 'Benim' derim

Bana der ki: 'Madem sensin, ilgilen kendinle
Aşk oyunu oynuyorsan, oyna kendinle'

Ona dersem: 'Ben değilim; bu sensin'
Bana der: 'Git öyleyse sen, gideceksen'

Bu iki mesele arasında ne yapayım?
Ben olmadan işin içinden nasıl çıkayım?"

O sevgilinin kapısında geceden beri
Gündüze kadar bu düşüncedeydi

Bu sözü sadık birine söylediler
Dedi: "O âşık değil, akıllıdır

Çünkü akıllılar gibi yüz türlü hâlde
Kendine soru sordu, cevap aradı

Ama işin içinde aşk olsaydı
Hemen toparlanır, kapıya çökerdi"

***

Korkakça düşünürsen sen işini
Hiçbir şey geçmeyecektir eline

Âşıkların işi olmaz düşünceyle
Esnaf olan kişi düşünür işini

Aşk ateşi canı yanan âşık ister
Mahşer gündüzü gece olur aşk gününde

Aşk maşuğa gözleri çevirmektir
Sonra aşk ile canını vermektir

XXXIX/2 HİKÂYE

Herkesin dikkatini çeken bir sultan vardı
Sultanlıkta güçlü mü güçlüydü

Perde arkasında ay gibi güzel kızı vardı
Güneş bile onun gamından yolunu kaybetmişti

Baştan ayağa lütuf, güzellik ve nazdı
Gönlü aydınlatır, aldatır, okşardı

Yüzünün güneşi parladığı zaman
Güneşe, aya zerreliği öğretirdi

Ahu Tatar'da onun zülfünü anardı
Kıyamete kadar ahu amber yapardı

Gece onun siyah zülüflerinden bir halkaydı
Onun eliyle hilalin kulağına halka takılmıştı

Onun hindû halkaları Mukbil gibiydi
Saçının her büklümünde yüz gönül vardı

Yay kaşları eğri mi eğriydi
Her dilde onun övgüsü vardı

Kaşının yayı eğri mi eğriydi
Her dilde onun için "Yaşa" sözcüğü vardı

Kirpik okları sivri mi sivriydi
Yüz türlü kan dökücülüğü vardı

Nergis gözlerini açacak olsa
Pusu kurardı bütün canlara

Büyücüler arasında velvele koptu onun yüzünden
Ahular arasında yaygara koptu onun yüzünden

Daracık ağzı mim harfi gibiydi
Mücevher renkli lâl ile mühürlüydü

Konuşmasından bahsedersem hata olur
Çünkü acıdır; doğrudur denilemez

Söz bile ağzına sığmıyordu
Beli ise ince mi inceydi

Acılığı, tatlılığı birbirine karışmıştı
Tuzluğu andıran ağzından şeker dökülürdü

Hayat suyu onun sözlerine susamıştı
Rıdvan onun yüzüne âşık olmuştu

Dudaklarından bahsetmek gerekirse
Yüz dünya dolusu marifet öğrenmek gerek

Yarabbî! Nasıl anlatayım ki onu?
Dudağı hakkında ne söylesem, güzel olmaz

Ne diyeyim? Ondan nasıl söz edeyim?
Onun elinden feryat dışında çare yok

O güzelin cennet gibi bir bahçesi vardı
Ağaçlarla, amber kokulu çiçeklerle doluydu

Hizmetkâr getirmişti bahar ayında
Bahçe işleri için yüz gündelikçi

Hepsi de canla başla çalışıyordu
Bahçenin güzelliğinden onlar da mutluydu

Nihayet o kız bahçeye çıktı
Gecenin üzerine güneşin doğması gibi

Keklik gibi salınıyordu mutluluktan
Şâhbaz gibiydi başı serkeşlikten

Atlas eteği yerde sürünüyordu
Amber saçları harman harman oluyordu

Put yüzlü güzel hararetle geçerken
Bütün güller utançtan yere eğiliyordu

Gündelikçi işçilerin arasında
Ateş gibi kararsız bir delikanlı vardı

Kızın aşkını canının ortasına koydu
Onun aşkı cana neden koyulmasın ki?

Kızın aşkı canını ateşe verdi
Yağmaladı canını, vurdu imanını

Adam elden ayaktan kesildi
Dizleri titredi, oracığa yığıldı

Giysisi gözyaşı seline battı
Ateş saçan ahı şimşek gibi çaktı

Gönlü, canı gitti; dur duraksız oldu
Başına bir iş geldi, hem de ne geldi

Âhları perde ötesine geçiyordu
Kırlara başka cehennem geliyordu

Gözlerinden yaş döküyordu
Kan yağdıran bir buluttu sanki

Kâh başını taşlara vuruyordu
Kâh gönlünü taşa çalıyordu

Bazen can veriyordu; aşk sarhoşu bir can
Kâh aşk yüzünden elini ısırıyordu

Nihayet toprakta, kan içinde kendini kaybetti
Gece yarısına kadar öyle suskun kaldı

Kız delikanlının aşkından haberdar oldu
Hizmetçiye dedi: "Haydi çağır onu

Bir süre onun hâllerine gülelim
Belki ona gönlümü veririm"

Hizmetkâr gitti; delikanlıyı götürdü
Kendi mezarına kendi ayağıyla götürdü

O kararsız genç içeri girince
Gerçekten güzel bir meclis gördü

Önde, arkada ay yüzlüler durmuştu
Hepsi birbirinin dostu, hemdemiydi

Orta yerde şarap dolu kadeh dolaşıyordu
Tıpkı güneşin gökyüzünde dolaşması gibi

Amberli mumlar ateş saçıyordu
Öd kokusu yayıldıkça yayılıyordu

Güzellerin önünde kuş kebabı vardı
Hem söylüyor hem oynuyorlardı

Mûsîkar aletinin bir sırrı vardı
Sanki görünüşte Davud'un sesiydi

Ardında çeng sesi, ney iniltisi vardı
Sütle mey gibi birbiriyle uyumluydu

Mutluluktan, sarhoşluktan, güzel sesten
Ay yüzlü dilberlerin cemâlinden

Orta yerde bir coşkudur başladı
Çıkan sesler her bir yana yayıldı

O güzel oturmuştu ay parçası gibi
Yüzünü açıkça gösteriyordu

Gönül yüz canla satın alırdı cemâlini
Derman için zerrece derdini alırdı

Delikanlı böyle bir meclisi görünce
O mecliste böyle bir dilberi görünce

Vücuduna bir titremedir geldi
Yaprak gibi zangır zangır titriyordu

İlkbahar bulutu gibi ağlıyordu
Yanıyor, inim inim inliyor, ağlıyordu

Sarhoşlar gibi narâ atmak istedi
Eline şarap dolu bir kadeh verildi

O kadehten içince, kendinden geçti
Aşk sarhoşuydu, hepten sarhoş oldu

Mest olmuştu, harap hâldeydi
Gönlü ateş, gözü yaş doluydu

Ona gizli gizli bakıyordu
Nasıl görsün onu? Ağlıyordu

Kız elinde kadeh, yanına geldi
Canına vuruyordu; yanına oturdu

Zülüflerini o zavallının eline verdi
Diğer eliyle de kuvvetli şarap verdi

Dedi: "Zülüflerimi sıkı tut, mey iç
Üzülme; bu gece dünden güzeldir"

Delikanlı orada utanıyordu
Zülfünü elinde, onu yanında gördü

O dur duraksız zavallı bilmiyordu
Bu dilberin neresine bakacağını

Gözüne mi baksın, kaşının eğrisine mi?
Yüzüne mi baksın, saçının kıvrımına mı?

Gülüşüne mi baksın, parlak lâl dudaklara mı?
Gamzesine mi baksın, örgülü zülüflerine mi?

Böyle bir yerde sabrı kalmamıştı
Güzelliğini seyredecek hâli kalmamıştı

Sonunda kendini kaybetti, yere yığıldı
Can verdi, kadehi elinden düştü

Can alan bu dünyadan kurtuldu
Toprağa girdi, aşkı rüzgâr gibi oldu

***

Dilberlerin aşkına dayanamıyorsan
Habersiz adamsın, gönlün olsa da

Bu işin adamı değilsen
Her zaman yârini satarsın

Kim sevgili yârini satacaksa
Canını satacaktır Hızır suyu önünde

XXXIX/3 HİKÂYE

Bir gün sultan nazlı Ayaz'a
Öfkelendi kalabalık arasında

Şehriyar Hasenek'i yanına çağırdı
Dedi: "Bundan sonra Ayaz'la yoktur işim

Canım kaynıyor onun yüzünden, ne yapayım?
Tahtaya mı çakayım onu, öldüreyim mi?

Yoksa onu özgür mü bırakayım?
Veya kapıdan kovup susayım mı?

Ona zor gelecek ne varsa benden
Kuşkusuz şimdi gelecek benden"

Vezir bu işe çok kafa yordu
Dedi: "Daha zoru var; sat onu"

Bu söz şâhın hoşuna gitti
"Şu yoldan çıkmışı satın!" dedi

Derhal pazara götürdüler onu
Her taraftan koşan alıcı çıktı

Sonunda tanınmış biri satın aldı
O yasemin göğüslüyü bin dinara aldı

Bunun üzerinden birkaç gün geçti
Dünyayı aydınlatan şâh pişman oldu

Vezire dedi: "Ayaz'ımı getir"
Vezir şehriyarın Ayaz'ıyla geldi

Sultan görünce uzaktan onun yüzünü
Kendini onun karşısında naçiz gördü

Şehriyar yaptığına pişman oldu
Yüzünden gözyaşları süzüldü

Adama dedi: "Kimsin sen pislik?
Ayaz'ımı nasıl satın alabildin?

Bilmiyor musun, ehil olsun olmasın
Şâhların maşuğunu nasıl alır cehaletten?

Böyle birinin cezası kılıçla
Kanını dökmektir acımasızca"

Ünlü Ayaz konuşmaya başladı
Bir yandan ağlarken "Padişahım" dedi

"Kim maşuğu satın alırsa
Başını vücudundan ayırmak gerekir

Kim maşuğunu satacak olursa
Söyle; benim canım yanmıştır

Satın almanın cezası kan olursa
Satanın cezası, peki, ne olur?"

Padişah mânâda âşık olmalıdır
Böylece maşuğuna göz kulak olur

Kâbe âşıkların has yeridir
Bunun adamı iki âlemde tektir

Kâbe'de can tavafı vardır
Orası nasıl herkesin yeri olur?

Korkmuyor musun, lâyık değilken
Sekiz cenneti sıkıştırsalar koltuğuna?

Gönül nûru olmasaydı işin içinde
Bir ilgi olmazdı sekiz cennete

Gönül hayatı can aşkıyla olur
Can aşkı cânanın gamzesiyle olur

Cânandan âşığa her ne gelirse
Lâyık gelir, tümü küfür olsa da

XXXIX/4 HİKÂYE

Birisi Mecnûn'a sordu:
"Hangi sözü daha çok seversin?"

Dedi: "Ben 'la'yı hep çok severim
Yaşadıkça 'la'yı seveceğim"

Dedi: "Hey habersiz! 'Naam' dururken
'La' kelimesini niçin çok seviyorsun?"

Dedi: "Vaktiyle Leylâ'ya sordum
Güneşe zeval verdi yüzün

Beni seviyor musun?" Şöyle dedi: "La
O la kelimesinden beri belâ çekerim

Onun ağzından 'la'yı duyduğumdan beri
Can u gönülden 'la'ya âşık oldum

Gerçekten de lâyık değildir bana
Vallahi, bir 'la' sözünden başka"

***

Aşkta ateşli bir can lâzımdır
Bir cehennem onunla beraber olmalıdır

Âşıkların gönlü parladığından beri
Ateşin hararetiyle böyle yakıcı oldu

Ateş aşkla yanmaya başladı
Gönül parlatanın aşkında hararetlendi

Bütün zerreler, gizli veya açıkta
Aşk noktasıdır iki dünyada

XXXIX/5 HİKÂYE

Kâmil biri ateşgededen geçiyordu
Ateşi görünce aniden kendini kaybetti

Kendine gelince arkadaşı sordu:
"Aklının kuşu neden böyle uçtu?"

Dedi: "Ateş beni gördüğü zaman
Anlatmaya başladı kendi hâlinden"

Dedi: "Sakın ha küçük görüp de
Bana hürmetsizce bakma

Çünkü öyle bir yakıcılığım var ki
Üstelik bu gece gündüz böyle

Bende bu sıcaklık varken
Bir avuç eşekle ilgilenmem"

***

Kim aşkta ateş gibi olmadıysa
Onun hayatı aslâ hoş değildir aşkta

Âşık olan ölürken sıcak olmalı
Mâşukta tam mânâsıyla mahvolmalı

İşaretsiz kal maşuğunun yolunda
Ebediyen mâşuk olursun sonunda

Sultan avda bir tay koşturuyordu
Zavallı av ondan kaçıyordu

Ayaz orada ağlamaya başladı
Şâh dedi: "Ey iyi niyetli köle

Ne diye böyle yaş döküyorsun?"
Dedi: "Senden gizli kalmaz; kıskançlıktan

Neden rüzgâr gibi at koşturuyorsun?
Hem de şâhtan kaçan birinin peşinden

Bu zavallıyı isteyen sen değil misin?
O senden kaçıyor; bu doğru değil"

Dedi: "Ardından at koşturmamın sebebi
Ya onu yakalamak ya yere çalmak"

Dedi: "Şimdi bir kıskançlığım bin oldu
Onu avda yakalayacağına tut beni"

Dedi: "Onu dert içinde yakalayacağım
Öldürüp kanını toprağa dökeceğim"

Dedi: "Şimdi kıskançlığım yüz bin misli oldu
O zavallı yerine neden beni öldürmüyorsun?"

Dedi: "Onu öldürmemin sebebi, hey köle
Yiyeceğim onu. Kim ister bunu?"

Dedi: "Şimdi kıskançlığımın sonu yok
Niçin Ayaz'dan kendine yemek yapmıyorsun?"

Dedi: "Bedeninden yiyecek yaparsam
Mahvolursun; benden sana bir şey gelmez"

Dedi: "Hayır, vallahi, cihan şâhı
Şu canı coşkuludan yiyecek yaparsa

Şimdi zavallı bir köleysem
O zaman Mahmut olurum; yeter bana"

KIRKINCI MAKALE

Düşünce Sâlikinin Ruha Gitmesi

Rahat isteyen, yol reyhanı sâlik
Ruha geldi yüz gönülle rahmet isteyerek

Dedi: "Ey ululuk güneşinin yansıması
Ölümsüz olan güneşin ışığı

Mutlak tevhidde ne geldiyse
Hepsi muhakkak geldi sende

Aklın, marifetin dışındasın
Ne anlatılırsın, ne sıfata sığarsın

Sen sürekli zâtsızsın, sıfatsızsın
Hem zâtta hem sıfatta ebediyen tamsın

Nişansızlık, adsızlık sana aittir
Gaybın gaybı senin boyuna göredir

Senin üzerinde başka varlık yok
Senin dışında başka mâşuk yok

Marifet güneşinin parlaklığında
Nasıl bahsedilebilir kandilden?

Mahv içinde mahv, kayıp içinde kayıpsın
İnsanlık senin kayıplığınla meydanda

Her şeyin var ama hiçsin
Hep hiç olunca var dolambacın

Hiçten, her şeyden daima arınmışsın
Hayret! Daima temizden temizsin

Sâliklerin son menzili sensin
Yüz dünyada hasıl olan sensin

Yüzlerce cihan gelip geçmiştir
Senin cihanlarında dolaşacaktır

Her solukta yüz cihanda koşacaklar
Seni izlemek için can verecekler

Sen hem can hem mutlak cihansın
Hem Rahmân'ın nefesi hem Hakk'ın üfürüğüsün

Ben o genişlikte Vâsi olana yol bulayım
Bana yükseliş ver, Râfi olana yol bulayım

Benim canım senin denizinden bir parçadır
Ben öleyim; şimdi hüküm senin hükmündür

Bana hayatta genişlik verirsen
Kendin gibi bana ebedî yükseliş verirsin"

Dedi: "Ey canı coşkulu sâlik
Gerçi dünya etrafında çok dolaştın

Yüz dünya dolaştın benim sevdamla
Nihayet ulaştın denizimin kıyısına

Her zerreye doğru gideceksen
Yerden göğe kadar yol yoktur

Sen bir şey kaybettiysen
İçindedir; sen kendine perdesin

Âdem ilkin her zerreye koştu
Kendine yol bulamayınca, yol bulamadı

Gerçi önde, arkada çok dolaştın
Bir an için kendi yaratılışına yol bulmadın

Şimdi buraya geldiğine göre mert ol
Benim denizime dal, tek ol

Ben engin bir deniz olarak geldim
Sonsuza kadar sınırsız olarak geldim

Denizimin kıyısında başını ayak yap
Canından kes kendini; gark et kendini

Bu denize dalarsan tam mânâsıyla
Her zaman daha da dalmaya bak daima

Tanrı'nın bu âlemi var oldukça
Ne baş ne ayak görürsün bu denizde

Bu engin denizde bulundukça
İlginçtir; çok susarsın battıkça

Damlada sürekli susuzluk hastalığı vardır
Çünkü deniz gibi olmak istemektedir

Bir damla denizden uzaklaşırsa
Gider 'niçin'e, 'ne'ye, 'nasıl'a

Ama bir damla ceyhunda bulunursa
Ne 'niçin', ne 'ne', ne 'nasıl' olur

Sen burada bulundukça 'niçinlik' olur
Münasebetsizlikte olanlar olur

Sen bir denize ulaşırsan can saçarak
Artık mümkün mü seni toprakta aramak?

Bütün âlemi elesen önünde ardında
Hiç kimse kalmayacaktır kalburda

Kim denizden bir damla olduysa
Neyse, bulunur yine o sevdada

Bir bir kendi hayâllerinde giderler
İster yaşlı, ister çocuk olsun, giderler

Rahatı, sıkıntıyı buradan götürürler
Cehennemi, cenneti buradan götürürler

Sen dışarı çıkacağın zaman
Bak, nasıl çıkıyorsun o zaman

Buradan ibadet üzere gidersen
Öyle olursun sen nasıl gittiysen

Eğer isyan içinde âlemden gittiysen
Yine öyle gittiğin gibi olursun

Evlat! Senin dönüşün denizedir
Burada ne var? İş orada evlat

Damla ergen olsa da olmasa da
Denizin iyisinden, kötüsünden uzakta

Damla mümin veya putperest olursa
Deniz hep olduğu gibidir daima

Bütün iyi, kötü sende olur
Bütün temiz, kirli sende olur

Damla kendi yüzünün ölçüsü kadar
Deniz üstünde kendi işini yapar

Her nerede görüş kaybolursa
Damla için orası sahil olur

Bu denizde kıyı olmadığına göre
Damla bir kenarı nasıl görür açıkça?

Bir kıyı görürse onun tasviridir
Bir hayâl görürse onun takdiridir

Karınca dağa çıkacak yolu bulursa
Dağ samandan küçük görünür gözüne

Bir sivrisinek görseydin fil büyüklüğünde
Onun kanını nasıl dökebilirdin ki?

Güneş kendi kadar görünseydi
Semender onun aşkıyla nasıl harap olurdu?

Cahilliğinden bukalemunu hayâli bağladı
Onun için olan güneş geçti gitti

Güneş gidince batı pınarına
Kıskançlıktan nilüfer dalar suya

Der ki: 'Benim güneşim gizlendi
Onun yüzü yokken cihanı ne yapayım şimdi?'

Ey kendi çuvalına giren!
Sen kendi hayâline tapıyorsun

İş senin tasvirinin dışındadır
Söyle; zincirini ne kadar sallayayım?

Sen sivrisineksin, filin sırtına biniyorsun
Kendi elinle onu yere çalmak için

Sen kırlangıçsın, Kaf Dağı'na gidiyorsun
Gaganla dağı yarmaya çalışıyorsun

Bir zerresin; oradan oraya gidiyorsun
Güneşi ayağının altına almak istiyorsun

Bir damlasın; pınar gibi kaynıyorsun
En büyük denizi tümüyle içmek istiyorsun"

Ruh bu sözleri söyleyince
Sâlikin yol hazırlığını yaptı

Engin denizin derinliklerine yöneldi
Onu can adamı gördü, canına yol verdi

Nihayet sâlik can denizine daldı
Canından bir çekincesi kalmadı

Canı önüne, ardına çok bakındı
İki âlemi kendi zâtının gölgesi gördü

Her talep, her çaba, her gayret
Her vefa, her şevk, her ahit

Her anki onca başı dönmüşlüğü
Onca feryadı, âhı, matemi

Candan gördüğünü bedenden görmedi
Ne görmediyse candan, cânandan gördü

Hayrette kaldı, kendinden geçti
Kendinden arındı, bir köşeye ilişti

Kendini talepte dolambaçlı gördü
Kendinden talebi bir hiç buldu

Dedi: "Ey can! Her ne varsa, senden
Sen 'Elest'i işitince 'Belâ' dedin

Madem iki muteber âlemde sen vardın
Neden beni başım aşağıda dolaştırdın?"

Dedi: "Biraz kadrimi bilmen için
Birinin eline bir hazine geçerse

O hazineyi kolay elde ederse
Zerre kadar bilmez onun değerini

Değeri o kişi bilir, bir hazine varsa
Onun ele geçmesi zahmetli olursa"

XL/1 HİKÂYE

Vaktiyle Şiblî Cüneyd'in yanına gitti
Dedi: "Baştan ayağa kadar bağlıyım

Diyorlar ki her bir ülkede
Bir aşinânda var senin incin

Ya bağışla, bana bir inci ver
Yahut sat bana; söyle"

Dedi: "Bu inciyi sana satarsam
Paha biçilemez, zorda bırakır seni

Bağışlarsam kolayca eline geçmiş olur
Değerini bilemezsin, kendini sever olursun

Ama benim gibi başını ayak yap
Kendini riyazet denizinde gark et

O denizde sabırla, bekleyişle
O inci sonunda vurur sahiline"

XL/2 HİKÂYE

Bir gün Ömer oğluna diyordu:
"Oğlum! Dinin tadını nasıl anlarsın?

Dinin tadını bilirim ve gördüm
Çünkü küfrün tadını da tattım"

***

Can kendinde görünce onca işi
İlkbahar bulutu gibi coşmaya başladı

Dedi: "Ben iyi veya kötü olmuşsam
Hakikatte kendimin talibi oldum

Talepten bir an geri durmadım
Gündüzden geceye kadar kendimi aradım

Yukarı veya aşağı nereye gittiysem
Her şeyde canımdan bir nûr ve süs var

Hakikatte her şey benmişim
Yedi gül bahçesine ışık saçıyormuşum

Öyleyse neden dışarıya yolculuk ediyormuşum?
Bu yana, o yana bakınıp duruyormuşum

Ne yazık ki bir âlemi dolaştım
Ama bir an kendi değerimi bilmedim

Eğer hep kendi canımda dolaşsaydım
Her zerremi yüz kere dolaşırdım"

Başı dönmüş sâlik geldi pîrin yanına
Ruhunu açıkladı gönül levhasından

Dedi: "Açık veya gizli her şey
Canın can parlatan izleridir

Dünyada hep canın izlerini görüyorum
Hep canın, cihanın ışığını görüyorum

Kutsallıktan zorla bir ışık göründü
Hem dünyaya hem cana coşku saldı

Sonu bucağı olmaz bir ışık düştü
Ebedîyete kadar sınırsız olarak düştü

Her ne var idiyse varsa olacaksa
Her şey o ışıktan 'şey' adını aldı

Gerçekten bu ışığın adı can oldu
İki âlemde de yardım eden oldu

Kutsallık bir şeyle zâhir oldu güçlüce
Şaşılacak şeydir; manevi can oydu

Lâkin devir canın devri değildi
Binlerce şekilde ortaya çıktı

Canın hem zâtı hem sıfatı vardı
İkisi de can gibi değerliydi, azizdi

Canın aslı sadece soyut ruhtu
Yani o nûr Muhammed'in nûruydu

Canın zâtı parladı, Arş yüceldi
Arş parlayınca Kürsü belirdi

Kürsü tekrar parlayınca işin sırrıyla
Gökyüzü var oldu, yıldızlar belirdi

Yıldızlar ve gökyüzü parlayınca
Bir zamanda dört ana unsur belirdi

Bundan sonra parlama gücü kalmadı
Dört ana unsur karışmaya başladı

Yaban hayvanı, kuş, hayvan ve bitki
Yeni bileşimlerle zât buldu

Can zâtının da bazı sıfatları vardı
Kuşkusuz ilimle, kudretle aziz oldu

Onun ilminden levh-i mahfuz belirdi
Onun kudretiyle kalem işe girişti

İradenin birçok hülasası vardı
Melekler sayısızdı, gökleri taşıyanlar vardı

Canın rızasıyla Adn Cenneti çıktı
Onun gazabıyla Cehennem kuruldu

Ruh aslında tamamen emirdi
Cebrail derhal emirle zâhir oldu

Ruhun sahip olduğu lütuf ve bağışla
Derhal Mikail başını kaldırdı

Yine onun kahrı Azrail'in aslı oldu
İki sıfat kalmıştı, İsrafil oldu

Sıfatın biri îcad, digeri i'dâmdı
Varlığın, yokluğun üzerinde can vardı

Ruhun sayısız özellikleri olsa da
Her birini bir melek sayarsan, olur reva"

Pîr onun açıklamasını dinleyince
Dedi: "Şimdi canın bu yolun eri oldu

Şüphesiz zerre kadar kuşkun kalmadı
Fenâ içinde fenâdan başka işin kalmadı

Sen kendini hep ortada gördüğün için
Apaçık sırrın hep kenarındaydın

Dosttan dosta talebi gördün
Bu görüşe dikkat edersen iyi olur"

XL/3 HİKÂYE

Söz ve hâl önderi Ebu Ali Tûsî
Mîr-i Kâriz'e şu soruyu sordu:

"Hak'tan kula mı yol açılmıştır
Yoksa kuldan Hakk'a mı? Söyle!"

Dedi: "Ne bundan ona, ne ondan buna
Sadece Hak'tan Hakk'a yol var; bil böyle

Onun ondan başka sevdiği yoktur
Hakikat oysa; yol da ondan ona"

Harkânî'nin canından örtü kalktı
O gece Hak Teâlâ'yı düşünde gördü

Dedi: "Her hâlükârda gece gündüz
Altmış yıl seni aradım gizli veya açıkça

Senin umudunla çok yol aldım
Yaşadıkça hep senin talibin oldum

Beni kurtar kendi varlığımdan
Aşinâlık sabahının nûrunu ver bana

Hek Teâlâ dedi: Ey Harkânî
Altmış yıldır biliyorsan beni

Gece gündüz altmış yıl boyunca
Kendi çabanla talep ettinse beni

Ben ezelin öncesinde sebepsizce
Devlet sahibi takdir ettim seni

Hem ezelin öncesinde, hem eskiden
Seni istiyordum, sen yokluktayken

Ben seni senden çok istiyordum
Seni senden çok talep ediyordum

Bu talep bugün senin canından geldi
Senin değildir; bize aittir hepsi

Çok önceden bizde talep olmasaydı
Senden nasıl talep gelebilirdi?

Öldüreni, yerine koyanı bulduğunda
Kendini kendin olmadan diri buldun

Kuşkusuz ebediyen din mumu oldun
Eminlikte âlemi gören kişi oldun"

XL/5 HİKÂYE

Hak Teâlâ Arş'ı yükselttiğinde
Yükseltti melekle dolu yüz dünyayı

Hak onlara dedi ki: "Arş'ı yükseltin
Çünkü buna dayanamaz dünya ehli

Yüz binlercesiniz, sayıdan öte
Gidin şimdi şevketle, koyulun işe!"

Hepsi gitti çevikçe, baş yüceliğiyle
Sonunda âciz kaldılar öylece

Sayılarını bir o kadar artırdı
İşin sonunda aynı âcizlik görüldü

O kadar melek Arş'ı kaldıramadı
Bir karıncaydı sanki, Arş'ı kaldıramadı

Sekiz kudsîye Hak'tan emir geldi
Hayret! Yüce Arş'ı kaldırdılar

Arş'ı omuzlarına aldılar
Orada hürmetle baş yücelttiler

Nasıl Arş'tı bu? Onca meleğin
Bu işte bir bir kanadı düştü

Biz tek başımıza kaldırdık
En küçük bir şeyi ihmal etmedik

Burada biraz böbürlenme oluştu
Sonunda âdil Allah'tan emir geldi

"Ey melekler! Olduğunuz yerden bakın
Ayaklarınızın altında ne görüyorsunuz?"

Melekler aşağıya baktıklarında
Canlarından bezer oldular korkuyla

Ayaklarının altında boşluk gördüler
Boşlukta bir kişi nasıl direnir?

Hak o zaman hitap etti onlara
Böbürlenerek doğruyu yanlış yapanlar

Büyük Arş'ı siz kaldırdıysanız
Kendinizi onun taşıyıcısı sandınız

Sizin yükünüzü kaldıran kimdir?
İşleri bozuk olanlar! Bakın bir

Melekler orada baktıklarında
Bütün zanlar başlarından uzaklaştı

Kim sanarsa dur duraksız canı
Taşıyabilir Yaratan'ın sırrını

Ya böyle nûrlara engel olabilir
Veya böyle sırları öğrenebilir

Bu onun böbürlenmesini, zannını gösterir
Böyle şeyler bu yolda çok olur

O emanet onun sırrını da çeker
Âlemin kabuğu âlemin özünü de çeker

O temiz sır ortada olmasaydı
Su ile toprak o emaneti nasıl çekerdi?

Rüstem'i Rüstem'in atı çeker
Sanma ki onu insanlar çeker

'Onları taşıdık' sözü önceden denmeseydi
Kimse kendince o sırrın taşıyıcısı olmazdı

Geldin, gördüklerin görüldü
İnsanın burada dili kesildi

Sonsuza kadar çık kendinde yolculuğa
Kendi canlılığını artır her zamanda

Ama kendinden kurtulmak istiyorsan
Tevhid perdesi ardında has olmak istiyorsan

Dışarı çıkmak gerek can vücudundan
Cânanın mahremi olmak gerek o zaman

Cânan gerekiyorsa havsalan olmalı
Can gerekiyorsa sana, nasıl olur cânanın?

Aklını, canını terazinin kefeleri yap
Aklını, canını bırak orada, git

Akıl fazla olursa eksiklik sendedir
Can eğer tercih ederse cânan senindir

Fakirsen terazi dili gibi düzgün ol
Akla, cana bakma isteyerek

Terazi dili olursan kuşkusuz
Ezelle ebedin bir olduğunu görürsün

Küfür, din, akıl, can, toprak, su
Hepsi senin için bir renk olur güneş gibi

Her şey bir renk olunca Ahad'da
Yoksul olarak kalırsın sonsuza kadar

Fakr içinde zerre kadar canın olursa
Fakrının dönüşme tehlikesi var küfre

Fakr nedir? Ebedî bir gölgedir
Güneş yuvarlağının karşısına gelmiştir

Sonsuza kadar bir somun ekmekle yetinir
Ekmek ile kanaat eden silinir, bir tek ahad kalır

Ahad dışında bir şey bulunursa
Hem ahad vardır hem ayırt etme

Burada bunların hepsi odur
Kötü bakma; hepsi çok iyidir

O, bu veya bu, o burada bulunur
Ancak orada bunların tümü sevda olur

Bir örnek lâzımsa sana, kolay olur
Deniz gibi say; o yağmur olur

Ahad'ın yanından her ne gelirse
Aşağıya inince, sayılar çıkar ortaya

Kur'an tek kelâmdır hakikatte
Sayısız oldu menzil tamamlanınca

Yüz binlerce damla bir umman olur
Ummandan geçince yağmur olur

Bir şey isim alıp varlığa dönüşünce
Her şey bir çiy tanesidir cömertlik denizinde

İrfan hakkı o zaman hasıl olur
Akıl dediğin şey bâtıl olur

Seni kulluğa çekmesi için akıl gerekli
Rablığın çekmesi için sana can gerekli

Akıl canla nasıl uzlaşabilir?
Cılız bir hayvan Burak'la nasıl yarışabilir?

Senin derdin önce tefekkürden gelir
Senin işin hayret makamına varır

İnsan ehil biriyse ilim gereklidir
Nihayet sonunda cehl geldiğini bilir

Tanrı'nın izzetini zerre kadar anlayan
Bir hiç olur gider; nasıl tam anlar?

Onun bütün davranışları eğreti olur
Bütün sözleri ona ait değildir

Beyanı iyi olursa şeriatta, yolda
O beyan siyah kar olur Hak'ta

Şeriatın beyanında hâl sahibi ol
Ama Hak'ta kör ol, dilsiz ol

İşin sırrını tamamen dinledin şimdi
Başka sözler etmeye hacet kalmadı"

Sâlik gece gündüz dünyadaki belirtilerden
İnsan nefsindeki belirtilere sefer etti

Gerçi önünde, ardında çok şey gördü
İki âlemi de kendi içinde gördü

İki âlemi kendi canının yansıması gördü
Kendi canını iki âlemden üstün gördü

Kendi canının sırrıyla görür olunca
Diri oldu; Allah'a kul oldu

Şimdi bundan sonrası kulluğun aslıdır
Yaşarken her nefeste yüz hayat vardır

Allak bullak olmuş, başı dönmüş sâlik
Hakk'a doğru bunca yolculuk yaptı

Bundan sonra önünde Hakk'a yolculuk vardır
Ne söylesem, bundan fazlası karşısına çıkacaktır

Yolculuk budur; yapılacak iş budur
O hareketlilik, o iş güç budur

Sana burada o yolculuktan bahsetsem
Kuşku yok, iki âlemi birbirine katarım

Mümkün olur, bir ömür daha sürersem
Sana bu yolculuğu anlatırım

O yolculuğu yeni bir kitapta yazarsam
Ebediyen iki âlemi ışıklandırırım

Tanrı katından izin verilirse
Canım uzak olmaz onun açıklamasından

Lâkin o açıklamayı kendiliğimden yapmam yanlıştır
O Hazret'ten izin gelirse, doğru olur

Bu yolculuğu tümüyle açıkladım
Bundan sonra ne ferman gelir, bakalım

SON SÖZ

Hey tek olan! Canındaki coşku nedir?
Yüz dille bağır: "Daha yok mu?"

Vücudunun her zerresi mezara girse de
Zerre kadar coşku azalmaz canından

Bu coşkuyla Hakk'a yönelirsen
İlk gecede kefeni yırtarsın

Coşkun temiz can ile olursa
Topraktan çıkarırsın başını bu coşkuyla

Bu coşkuyla dünyadan özgürce, hoşça
Zincir çekerek yürürsün kıyamette

Neden bunca coşkuda bulundun?
Bunca coşkuyu nereden buldun?

Senin aşk coşkun çok zorlu oldu
Tatlı canın hep coşkuyla doldu

Canın bir denizdir, suyu altın suyu
Kuşkusuz hem coşkusu var hem incisi

Sürekli deniz gibi coşup taşıyorsun
Kendini zorla aşağı indiriyorsun

Tatlı canın coşmaya başlayınca
Coşkunu daha da tatlılaştırıyor

Allah bilir, söz söyleme sanatında
Attâr'ın benzeri var mıydı, olacak mı?

Sözde bütün zamanların üstünü odur
Genel olarak şairlerin sonuncusu odur

Kim "Sözde sultanım" demezse
Saçma sapan bir yoksul derim ona

Şevkiyle aklın sarhoş olduğu bir üslup
Benden başka kime verilmiştir?

Gönlüm ayağımı tutar her zaman
Beni baş aşağı dünyanın çevresine çeker

Bir denizden bir balığı oltaya düşürmek için
Ya bir yerden bir mânâ çıkarmak için

Hayır, onun çok nakit mânâları var
İçinden dışarı çıkmasına izin vermiyor

Bütün mânâları ben söyledim
Başka birisine ne kaldı ki?

İki dünyanın neresinde bir sır varsa
Bu divanda yer alır baştan sona

Baştan sona arayıp bulursan
İki âlem için meyveler toplarsın

Çok hikâyeler gördün; bunu da gör
Az konuş çünkü bu en güzel hikâyedir

Hikâyeciyim diye şikâyet edeceksen
Üzül çünkü hikâyecilikte öndeyim

Hikâye söylemek havanda su dövmek değil
Kur'an ruhunu hikâyelerde görmez misin?

Sözü kısa keseyim; sır bilen biri
Bu hikâyede bir ömür geçirirse

Bu hikâye bir nûr bağışlar her nefeste
Gamsız, kedersiz huzur verir ona

Bildiğin ne kadar kitap varsa
Bu kitabı tart bakalım diğerleriyle

Bu kitap hepsinden yüz defa ağır çekmezse
Kendi perden gibi çabuk parçala bunu

İnsaflı gözlerini iyice aç
Yakîn dolu can gözünü aç

Görmek için bu kitabın içeriğini
Çözümünü, işlevini, meselelerini

Kim bu denizden inci çalarsa
İffetsizlikten rezil olur az zamanda

Kim benden hırsızlık yaparsa
Hırsızlar gibi kesilsin onun eli de

Hakikatte canın özünü anlattım
Sanma ki boş sözler ettim

Eşyanın özünü önünde topladım
Düşün şimdi kendinde olmayan gönlünü

Söylemekle yolunu bulacaksa biri
Çok okumalıdır benim sözlerimi

Çünkü hangi beyti yazdıysam
O beyit üzerinde matem tuttum

Musîbet içinde uğraştım durdum
Bu yüzden MUSÎBETNÂME adını koydum

Çok bilen bir gönül lâzımsa sana
Attâr'ın Musîbetnâme'sini oku öyleyse

Bu sözlerden biri üstüne alınacak olursa
Namerttir o; toprak yağsın başına!

Attâr'ın gönül derdinin yoldaşı ol
Binlerce hazineden nasiplenmiş ol

Kimde zerrece hayâl gücü varsa
Böyle bir güzelliği ortaya koyarsa

Bilmez bunun Attâr'a ait olduğunu
Sır dolu yüz âlemin sonuncusu olduğunu

Sırlar göbeği misk yağdırmaz
Attâr onun yardımcısı olmadıkça

00/1 HİKÂYE

O kimse Haydar'dan Zülfikâr'ı aldı
Ama bir türlü o kılıcı kullanamadı

Sonunda Zülfikâr'ı geri getirdi
Kendinde kusur bulmaya başladı

Haydar ona dedi: "Zülfikâr için
İş vaktinde Kerrar'ın kolu gerekir

Haydar'ın gücüne sahip olmadıkça
Cevherli kılıcın işi olur eğreti

Zülfikâr'la nasıl bir şey yapabilirsin?
Benden Ali'deki gücü istemen gerekir"

***

Kim sanarsa bu kitap gibi
Bir kitap yazabileceğini

Gafletle geçirmesin zamanını
Çünkü Zülfikâr ister Haydar gücünü

İlginçtir; su üzerindeki yüce Arş
Biricik su gibi şiirle yükseldi

Ebediyen kimsede bu üslup olmaz
Cennetin Tûbâsı'nda bu meyve bulunmaz

Her mânânın suyu benim için açıktır
Ne istersem, hepsi benim elimdedir

Hamdolsun, hiç zorlandığım yoktur
Beyitlerim Firdevsî'nin beyitleri gibi rahattır

Nûh gibi kendiliğinden gelir suyum
Çünkü tandırdan çıkar tufanım

Tufan benim tandırımdan geldiği için
Hiç hacet kalmaz tandıra girmeye

Firdevsî gibi lûgat paralayacağım
Senâî gibi tamahsız konuşacağım

Bugün sözde noktayı koyan benim
Açıktır bu; kimse değildir dengim

Güneş Türkü bu parlak pınarı buldu
Bana ait Farsçanın Zebûr'undan aldı

Üç halktan başkası Zebûr'umdan mahrum olsun
İnce düşünceliler, güzel yazanlar, Davut sesliler

Sesin güzelse coştur dünyayı
Değilsen ne yap biliyor musun? Sus, otur

İyi biliyorsan muzaffer oldun demek
Değilsen çulhacılığı öğren sen

Güzel yazı yazıyorsan, yazmaya bak
Değilsen, o parmaklarla çanak yala

Kıyamete kadar bu yol kimsede yoktur
Düşün, güzel oku, acele etme arkadaş

Gerçi her kuş bu tarzda bir şey söyler
Ama her kuş Kaf Dağı'nın Simurg'u değildir

Herkes bir köşede nefes verir
Ama İsâ gibi nefesi az kişi verir

Herkesin başında bir yüz vardır
Ama Yusuf başka, o başkadır

Herkes güzel sesiyle gururlanır
Ama Zebûr sahibi noktayı koymuştur

Sûfînin adına "alımlılık" dediği şey
Muhammed'le son bulmuştur vesselâm

Benim adım Muhammed; bu üslûbu da
Muhammed gibi sonlandırdım azizim

Hikmet ve düzen zati değildir
İyi olmalıdır yoksa parlak boş sözdür

Anadan doğma zevk sahibiysen
Şekerden de tatlı olur şiirin

Sahip değilsen tekellüfe kaçarsın
Sen kendini anlatır durursun

00/2 HİKÂYE

Hâtem-i Tâî bu dünyadan göçtü
Bir kardeşi vardı; onun yerine geçti

Dedi: "Ben cömertlik kapısını açacağım
Kardeşim gibi cömertlik elini açacağım

Cömertlikte bir sihirbaz olacağım
Deniz gibi bir cevher göstereceğim"

Annesi dedi: "Nasıl yapacaksın bunu?
Kuşkusuz Hâtem'in adını es geçeceksin

Çünkü Hâtem daha çok küçükken
Dudağını benim mememe götürmüşken

Diğer mememden, az veya çok olsun
Onun yanında başka çocuk emerdi

Yanında başka bir çocuk bulunmazsa
Annesinin sütünden nefret ederdi

Sen bir süt çocuğu iken
Yanında başka çocuk istemezdin

Bir an bile sütümü emmek istemezdin
Diğer mememi sımsıkı tutmadıkça

Bir elinle mememin birini tutardın
Ondan sonra ağzını mememe dayardın

Mememin birini ağzına alırdın
Öbür mememi kimseye bırakmazdın"

Çocukken böyle sıkı tutan biri
Nasıl yapabilir ki Hâtemliği?

Bir kardeş Hâtem gibi süt emerse
Nerede bir kuş varsa incir yer

İşlerin kuvvetçe temelden olması iyi
Devlet ve ikbalin anadan doğma olması iyi

Ey temiz dinli! Eğer şiirimi okursan
Benim şiirimi şiir söylemekten temiz bil

Şair sayma beni; ben razı değilim
Ben hâl adamıyım; mâzi şairi değilim

Ayıp olan bu şiirdir; bu şiirler değildir
Şiirin kıymeti kimsenin gözünde değildir

Eğer okuyucu isen şiir deme ona
Bilen biriysen; yol bul onun mânâsına

Şiir söylemek vezin yolundan gelirse
Redifi, kafiyesi uygun düşerse

Nakilde biraz farklılık olursa
Eğri gelmez akıl sahibi insana

Mücevher işlemeciliğidir şiirim kılıç gibi
Bir an benden esirgeme beğenmeyi

Kıvrak zekâlı kişi beni beğenmeli
Çokça aferinle beni kabullenmeli

Ahmak biri beni beğenecek olursa
Güzel olmaz; böylesi gerekmez bana

00/3 HİKÂYE

Biri Eflatûn'un huzurunda dedi:
"Filan kişi seni çok övüyordu

Hünerde seni çok methetti
Senin makamını göklere yükseltti"

Eflatûn bu söz üzerine ağladı
Derdinden yüzünü adama çevirdi

Dedi: "Ağlıyorum; içimde müşkülüm var
Ne yaptım ki o cahil tarafından beğenilmiştir"

***

Cahil adamın beğendiği ne varsa
İşkence tahtası kesilir bilgili adama

Bilmiyorum, onun beğendiği neydi?
Ondan tövbe edeyim hemen şimdi

Cahilden bana bir övgü gelirse
Bil ki yüz musîbet gelir başıma

Gönül ehli biri beğenirse beni
Şiirlerim din yapar onun gönlünü

Yüz kişi bana övgüde bulunsa
Bir gönül sahibinin zevki yeter bana

Gönül ehli için kimim ben? Kaç kişi var?
Daha ne kadar nefesimi tutayım?

Yazık! Ne söylediysem bir hiçmiş
Gözler kör, yol dolambaçlıymış

Bir an bile sözüm kabul edilseydi
Bu kadar söylememe gerek kalmazdı

Hazret'e giden yolum açık olsaydı
Bu yola koyar mıydım gönlümü?

00/4 HİKÂYE

Naat ve Tanrı'nın tevhidi hakkında bir hutbe
İnşa etmişti yol gösteren büyüğün biri

Hutbede seci vardı; zahmet çekmişti
Hutbeyi Kurrekan şeyhine götürdü

Hutbeyi onun huzurunda okudu
İleri düşünceli tabiatı beğeni bekledi

Şeyh dedi: "Gönlüme yüz gam koydu
O işsiz güçsüz gönül bana bunu yaptı

Kimin gönlü diriyse din sevdasında
Hiç kuşkusuz uğraşmaz böyle şeylerle

İşsiz güçsüz adamın işi böyle olur
Zanla uğraşanların işi böyle olur

Adamın gönlü o hutbeden soğudu
Utandığı gibi yüzü sapsarı oldu"

***

Bu kitapta benim hâlim de böyledir
Dinde işsiz güçsüzlüğün delilidir

Gönlüm! Ne kadar söyleyeceksin? Sus artık
Nefesini tut içinde; itaat et artık

Daha ne kadar şeker gibi şiir söyleyeceksin?
Badem gibi çek dilini ağzına

İki kulağından birden çek pamuğu
Sımsıkı doldur ağzına; otur sessizce

00/5 HİKÂYE

Kâmil biri dedi: "Adam olmak için
Çok ilim, çok hikmet gerekli

Ama son derece akıllı olmak gerekli
Hikmet bilen birinin susması için"

***

Konuşma çünkü "yap, yapma" dinlemezler
Kime diyorsun çünkü laf dinlemezler

Biri duyarsa senin sırlarını
Seni kıskandığı için yerinde duramaz

Dağ onca katılığına, vakarına rağmen
Ne dersen sana açıkça tekrarlar

Yüzünü duvara dön, sonra sus
Çünkü yerin kulağı vardır

Sırrını duvara açacak olursan
Bu mezar duvarıdır; alışmaya bak ona

00/6 HİKÂYE

Bu söz Enuşirvan'dan nakledilir
Dedi: "Eğer sırrını bu dünyada

Düşmanın bilmesin istersen, o kötüdür
Dostun yanında söyleme sırrını açıkça"

***

Bu dünyada nefesini tutarsan
Hemnefes olursun, yoksa hiç olursun

Sabah eğer nefesini ağzında tutarsa
Bu kargaşa çıkar mı hiç dünyada?

Kırmızı dilde sakinlik oldukça
Sen emin olarak otursun mutlulukla

Dilin harekete geçerse o zaman
Hâlin değişir, muratsızlıklar gelir başa

Kıyamet gününde hiçbir uzvu
Mühürlemez Tanrı ağızdan başka

00/7 HİKÂYE

Lokman oğluna şöyle dedi: "Evladım
Gerçi altın değerinde çok şey söyledim

İlginçtir, Lokman olmama rağmen
Çok söylemekten pişmanlık duydum

Ama sustuğum için aslâ
Ne pişman oldum ne üzüldüm"

00/8 HİKÂYE

Aristo'ya bir sır sordular:
"Biliyor musun uzun ömründe

Suçu yokken zindanda olan kimdir?"
Dedi: "Dişler zindan hapsine girmiştir

Sürekli mahpus olması gereken şey
Dilindir senin ağız zindanında"

***

İki diş kapısı ile iki dudak kapısını
Kapalı tutarlar her gün her gece

Belki böylece bir an için karar bulur
Sonra onun işi hep kararsızlıktır

Kim suskunsa, sabit olmuştur
Altının izzetine bak; suskun olmuştur

Gönül derdimi kime diyeyim? Kimse kalmadı
İyisi mi susayım; ömrümden de çok kalmadı

Susmanın bu kadar değeri varken
Söylenecek iki sözüm daha var

Canımda sarhoşluk, kararsızlık varken
Bir soluk bile derdinden söz etmezdi

Bir an için sussam temiz canımla
Suskunluktan yüz helâk çıkıyordu

Ezelden aşk canıma alıştığı için
Aşkımın coşkusu beni böyle geveze yaptı

Aşk şarabından fitil gibi sarhoşum
Hâl böyleyken nasıl suskun olabilirim?

Keşke canımda dinginlik olsaydı
Böylelikle işim susmak olsaydı

Benim uyanık canımda bir şey var
Bilmem oraya kadar yol bulur muyum?

Âlemde bana uygun adamı görmüyorum
Orada derdimi söyleyemiyorum

Başka bir meselem daha var
Her nefeste bu söz hüccetimdir

00/9 HİKÂYE

Mustafa dedi: "Melekler topluluğu
Her gün gökten inerler

Yeryüzünde bir araya gelirler
Nerede bir dindar topluluğu görseler

Bunlar kendi tanrılarından bahsederler
Sır bilenlerin çevresinde saf bağlar melekler

Kendilerini o menzile adarlar
O sözden maksatlarını elde ederler"

***

Gerçi mânâda sır ehli değilim
Ama sır ehlinden sözler ettim

Tamamen Hak'tan, onun işinden söylerim
Meleklerin o sırları işitmesini isterim

Beni bu sırlar içinden gördüklerinden
Belki "Hakk'ın kıssâcısı" derler bana

7240

00/10 HİKÂYE

Yolun avâresi bir çöpçü vardı
İşi şâhın civarında yer süpürmekti

Biri sordu: "Hey heves içinde olan!
Neden şâhın civarını süpürürsün?"

Dedi: "Bütün insanlar bilsin beni
Herkes şâhın çöpçüsü diye çağırsın beni

Sonsuza kadar bu bağış yeter bana
Şâh civarının çöpçüsü adı yeter bana"

***

Beni davet için buraya geleni
Din doğruluğuyla dua ederek yad edin

7245

Şimdi konuşmaktan hiç çekinmem
Çünkü önümde uzun suskunluk var

Yakın zamanda bu canım, gönlüm
Bedenim ayrılacaktır, kesin

Aslan yürekli! İçinden geliyorsa
Git mezarıma, bir süre ağla

Attâr'ın mezarı başında ağla
Az otur ama çok çok ağla

Hâlimi sor bana hâl diliyle
Mezardan cevabını vereyim sana

O zaman hâlimi sor hâl diliyle
Sağır ol, hâlimi sor dilsizlik diliyle

Susuzluğumu gör toprağın altında
Bir an için su gönder bana gözyaşıyla

Keşke benim adım hiç olmasaydı!
Böyle hareketim, dinginliğim olmasaydı!

Kimin önünde böyle bir müşkül varsa
Kan ağlayacaktır yüz gönlü olsa da

Can dediğin cihandır; mücadeleci candır
Avâredir, başı döner, âciz gelmiştir

Önümüze böyle bir iş çıkmıştır
İlim müflis, akıl yoksul olmuştur

Ünlü bilgin Fudayl, o gözyaşı bulutu
Dedi: "Yoktur peygamberleri kıskandığım

Çünkü onların önünde mezar ile kıyamet var
Yine önlerinde ince Sırat Köprüsü var

Kimse muradına ermemiştir, niyaz içinde
'Nefsim nefsim' der durur can diliyle

Melekleri de hiç kıskandığım yoktur
Çünkü onlarda aşk, dolambaçlık yoktur

Ama şu kimseyi kıskanırım ebediyen
Böyle biri dünyaya hiç gelmeyecektir

Böyle biri döner babasının sulbünden güzelce
Annesi karnında büyütmez onu böylece"

***

Keşke annemden hiç doğmayaydım!
Öldürmeseydi beni kâfir nefsim

Nefsim öldürür beni! Kahrolsun nefsim!
Kan içinde bırakır beni; kalsın kan içinde!

Ha zengin olmuşum, ha yoksul olmuşum
Kendimde olmamaktan güzel şey yoktur

Bunun korkusuyla yüz ders çıkarırım
Kimin canı varsa korkmanın yeridir

Bir dervişin ölüm vakti geldi
Yaprak gibi titremeye başladı

Gözlerinden bulut gibi yaş döküyordu
Ateş gibi kararsızca çırpınıyordu

Biri sordu: "Neden böyle değiştin?
Böyle bir vakitte niçin muzdaripsin?

Toparlan, sakin ol; yatışsana
Topla kendini, böyle perişan ölme"

Dedi: "Sakinleşmem hiç mümkün değil
Çünkü şimdi öyle birinin yanına gidiyorum ki

Bu dünya, öbür dünya, var veya yok
Küfür, İslam, kötü, iyi birdir katında"

***

Bütün bunlar eşit olursa katında
Öyle kolay olmaz gitmek onun yanına

Böyle birinin yanına gidiyorum
Yeridir burada böyle korkarsam

Böyle birinin yanına gidiyorum
Bin gönül olsa kanla dolar

Ne kadar düşüneyim? Canım yandı
Canımın hararetinden dilim yandı

Kimse sesini çıkaramayacaktır
Kim bunun sırrını anlayacaktır?

Toprak korkusuyla aklım başımdan gitti
Utancım yüzünden toprak kabul etmeyecek beni

Gaflet ömrümü götürdü; ne yapayım?
Hiçbir işim hâllolmadı; ne yapayım?

Dünya oyunuyla ömür geçirdim
Yaratan'ın huzuruna nasıl gidebilirim?

7280

00/13 HİKÂYE

Bir çocuk yolda hem yürüyor hem ağlıyordu
"Böyle ağlamanın sebebi ne?" dedi kâmil biri

Dedi: "Dersi anlatmam lâzım hocaya
Bilmiyorum; korkumdan ağlıyorum

Hoca bir haftada ne ders verdiyse
Şimdi hepsini anlatmalıyım ona

Bu gam yüzünden kan ağlıyorum
Sopa sert; dersi bilmiyorum; ne yapayım?"

Kâmil pîr bu sözle kendinden geçti
O çocuk yüzünden umudunun beli kırıldı

7285

Dedi: "Benim bütün hâllerim, yaptıklarım
Tıpatıp benziyor bu çocuğun hâline

Güzel güzel uyumuşum, ders çalışmamışım
Yarın gitmem gerekiyor Hakk'ın huzuruna

Dersimi bilmiyorum; zor durumdayım
Çünkü önümde var hocanın sopası"

***

Padişahım! Geldi senin dervişin
Dünya dolusu dertle senin huzuruna

Dünya dolusu ibadetim olsa da
Sen istemezsen bâtıl olacak hepsi sonunda

Gamlı birinin devletini istemezsen
Nasıl olur istemenin çaresi?

Yardım etsen veya yardımsız bırakırsan
Senin için ne gerekliyse odur asıl olan

Sana havale edilmiştir her ne varsa
Göz yumuver iyi veya kötü her ne varsa

00/14 HİKÂYE

O dilenci ekmek su derdinden kurtulunca
Biri düşte gördü onu ölümünden sonra

Dedi: "Dostum! Hak sana ne yaptı?"
Dedi: "Hakk'ın huzuruna gittiğimde" dedi

"Getir huzuruma; ne getirdin bana?"
Dedim: "Yarabbî, neyim var benim ama?

Yaklaşık elli yıl derbeder dolaştım
Bütün dünyayı uçtan uca yürüdüm

Herkes diyordu: Behey dilenci!
Bizde ekmek yok; Allah verir

İnsanlar bana ekmek vermiyordu
Herkes bunu sana havale ediyordu

Gece gündüz hep sana havale edildi
Bir dilenciden bir şey mi istiyorsun şimdi?

Herkes bana 'Allah versin!' diyordu
Ey padişah! Vereceksen, ver şimdi"

Şâh bir dilenciden aslâ bir şey istemedi
Şâhları yaratan da istemezse yeridir

Madem sana havale edildi; kabul et
Elden tutan! Tut bu dilencinin elini

***

Padişahım! Biz hepimiz bir hiçiz
Senin fermanından nasıl baş veririz?

Kudret, ilim, irade sende değil mi?
Ne istersen, yapabilirsin hepsini

Gerçi çok günah işledim Yarabbî
Sen Kadir'sin; yok sayıver Yarabbî

Cömertliğin, fazlın büyük denizdir
Bunun yanında korkunun nasıl yeri olur?

00/15 HİKÂYE

O din büyüğü yakarırken bir gece
Âh çekiyor, "Yarabbî" diyordu Hakk'ın huzurunda

Dedi: "Allahım, mahşer günü gelince
Cehennem'in kenarında duracağım mutlulukla

Sonra nûrdan bir hançer alacağım elime
İnsanları uzaklaştıracağım Cehennem'den

Cehennem'den tümüyle kurtulmuş olsunlar
Ebedî Cennet'te otursun, yaşasınlar"

Hâtif'ten bir ses geldi o zaman
Dedi: "Sen hiç ağzını açmıyordun

Yoksa açığa vururum kusurunu
Sonunda âlem halkı taşa tutar seni"

Bunun üzerine o din büyüğü cevap verdi
"Aman aman! Uygunsuz ne dedim ki?" dedi

"Sen şimdi beni şuna zorluyorsun
Bütün insanlara hitap etmemi istiyorsun

Senin faziletini, cömertliğini o kadar anlatırım ki
Bütün âlemde sana secde edecek çıkmaz biri"

***

Padişahım! Soğuk bir nefesle geldim
Kederli, dertli bir gönülle geldim

Ben hiç bile değilim; sen beni bilirsin
Her şey sensin! Peki, benden ne istersin?

Yüz yönden bana azâbın gelse
Lâyık olur ancak bir tel kılıma

Ancak bir fazlın yüz âleme değer
Herkesin günahı bir çiy tanesinden az eder

Günahkârdan ne gelirse benden o geldi
Sen de yap kereminden ne gelirse

Bedevînin biri aşktan sarhoştu
Kâbe'nin kapı halkasına tutunmuştu

İnleyerek diyordu: "Yüceler yücesi Rabbim
Bana ait olanı yaptım; seninki hani?

Haccı emrettiysen, hacca gidildi
Ne emrettiysen, yerine getirildi

Benim Arafat'ta durmam gerekiyorsa
İhrâma büründüm, durdum orada

Sa'yi yaptım, kurbana geldim
Hemen şeytan taşlamasını yaptım

Tavaf, umre diyorsan, tamamlandı
Bundan başka elimden ne gelir ki?

Kendi kapından nasipsiz bırakma beni
Bana ait olan geçti; getir kendininkini"

***

Yaratanım! Elimden gelen yapıldı
Ömür geçti; iyi ile kötü yapıldı

Senin gönlü yaralın bir avuç topraktır
Damarından kan akar; kim getirecek yanına?

Bir dünya dolusu ibadet getirsem huzuruna
Muhtaç değilsin hiçbirine, muhtaç olmaz Rabbim

Elimdeki dünya dolusu günah olsa
Ey padişah! Müstağnisin ondan da

Senden gelen iyiliğin sebebi yoktur
Hiçbir kötü sözlü kötülük görmez senden

Cömertlik denizinden bana yardım gelirse
Yardımcı olur, benden çıkar ortaya

Şimdi şu anda oturmuş, bekliyorum
Gönlüm yok çünkü sana bağlanmışım

Senin kapına düştü işim şimdi
Bir başka kapım yoktur şimdi

Böyle say beni; şimdi geldim
Gerçi geç gelmiş olsam da geldim

Değil mi ki hiçbir işin sebepli değildir
Affet Yarabbî, bir sebebe dayanmazsın

Gerçi küfrüm, günahım çoktur
Affının pınarı özür dilemem için yeterlidir

Bana zerre kadar devlet verirsen
Ver öyleyse çünkü sebepsiz verirsin

Dudaklarım kurudu, iffetsizlik gamından
Sana Yarabbî, Yarabbî demekten

Yolumu bulamadım, gümrah gidiyorum
Devler gibi siyahtan başka şey bulmamış gönlüm

Yol gösterenim ol; temizle amel defterimi
İki âlemden de temizle canımın tahtasını

Senin yüzünden çok dertli gönlüm var
Canım olsa da utanıyorum senden

Bütün ömrümü senin gamınla geçirdim
Olsaydı keşke yine yüz ömrüm

Senin derdinle yaşadıkça ben
Her zaman başka bir dert çekiyordum

Kendi elimden yüz sıkıntıya düştüm
Elimden tutan Rabbim; tut elimi

00/17 HİKÂYE

Bû Saîd-i Mehene dervişlerle
Bulunuyordu bir gün hankâhta

Bir sarhoş geldi, ağlıyordu kararsızca
Hankâhın kapısında duruyordu perişan hâlde

Olur olmaz şeyler söylemeye başladı
Ağlamaya, kötü sarhoşluğa başladı

Şeyh görünce onu, yanına geldi
Şefkatle yanı başında durdu

Dedi: "Sarhoş! Yaygara çıkarma burada
Ne oluyorsun? Ver elini bana, kalksana"

Sarhoş dedi: "Hak Teâlâ yardımcın olsun
Şeyhim! Elden tutmak değil senin işin

Sen git yoluna, bak işine
Benim boynum bükük; bırak beni onunla

Herkes tutacak olursa elini
Karınca emirlik köşesine geçerdi

Elden tutmak değil işin; git
Ben senin gibi değilim; git"

Şeyh yere yığıldı onun derdiyle
Sarı yüzü kızardı kendi derdiyle

***

Ey her şey sen! Benim kaçınılmazım sen ol
Düştüm ben; elimden tutan sen ol

Bütün dünya halkı, yerdeki karıncan
Eteği temiz kıl beni temizliğinle

Şu dervişin bir ümitle geldi
Nasıl ümitsiz gider senin yanından

7360

00/18 HİKÂYE

Bedevîlerden azıksız biri vardı
Çorak bir yerde bir bucak bulmuştu

Onun bucağı bir avuç çıplağın yeriydi
Onun suyu kâh acı kâh tuzluydu

Mezellet içinde zamanını geçiriyordu
Gecesi gündüzü yoksunluk içinde geçiyordu

Kurak bir yıldı, kıtlık oldu
Adam zayıflıktan bir hâl oldu

Çorak yerden başka yere gitti
Sonunda şeker gibi bir suya erişti

7365

Adamcağız görünce o güzel suyu
Dedi: "Kuşkusuz bu Cennet suyu

Dünya suyu acı ve çirkin olur
Tatlı su ise Cennet'ten gelir

Yüce Tanrı bunca belâdan sonra
Böyle bir suyu nasip etti bana

İyisi mi şu tatlı su ile
Kırbayı doldurup başlayım koşmaya

Kırba tepemde düzüleyim yola
Hediye olarak götüreyim Memûn'a

Kuşkusuz Memûn bu güzel su sayesinde
Suyum gibi şerefli hilat verir bana"

Kırbayı doldurup koşmaya başladı
Şâhın huzuruna kadar öyle gitti

Memûn o sırada avdan dönmüştü
Onu görünce "Söyle, mesele nedir?" dedi

Dedi: "Yüksek Cennet'ten getirdim
Müminlerin emiri için bir hediye"

Dedi: "İyi huylu! Nedir o hediye?"
Dedi: "Cennet suyu, Cennet'ten bir su"

Bunu söyledi, kırbayı önüne koydu
O anda Memûn meseleyi anladı

Sezgisiyle onun hâlini anladı
Onu kendinden mahrum edemezdi

O sıcak, kokulu sudan tattı
Dedi: "Oh oh, ne güzel temiz su!

Bu Cennet suyudur; şimdi iste
Padişahtan ne gerekiyor sana?

Çorak bir arazide yaşıyorum
Suyu acı, havası tozlu

Sam yeli toprağın taravetini almış
Sıcaktan taş bile mum gibi erimiş

Kabilede yoksulluk başladı
Kimsede keçi, deve kalmadı

Tamamen kurak bir yıl oldu
İnsanlar leş eti yer oldu

Hâlimi söyledim sana; hepsi doğrudur
Vakıf oldun; şimdi ferman senindir"

O zaman Memûn, kalabalık arasında
Bin dinar verdi onun eline

Dedi: "Şimdi al bunu, ama bir şartla
Hemen ayrıl buradan, düş yola

Hiç durmadan geri dön şimdi
Çünkü burası senin duracak yerin değil"

Adam parayı aldı, hemen geri döndü
Soru soran biri halifenin sırdaşı oldu

Dedi: "Emirelmüminin! Söyle
Onu niçin acele ettirdin böyle?"

Dedi: "Eğer bu yoldan ilerleseydi
Buradaki Fırat suyunu görecekti

Suyun berraklığından utanırdı
Yanımızdan gönlü daralmış olarak dönerdi

O utancın aksi Ay'a vururdu
Bizim bağış aynamızı karartırdı

O uzaktan geldi bize, vesile aradı
Onu utandırıp kendimden uzaklaştırır mıyım?

O kendi gücünce yapacağını yaptı
Ben de ondan fazla cömertlik yapabilirim

Onun hâlinden haberdar olunca
Bu yoldan gerisin geri gönderdim"

***

Bağış ve iyilikseverlik sözüne bak
Hem cömertliğe hem vefalılığa bak

Böyle bir cömertlik âlemin canıdır
Yarabbî, senin cömertliğin yanında çiy tanesidir

Madem kuluna bu cömertliği sen verdin
Kereminle kabul et bu düşkün kulunu

Dünyanın çorak arazisinden geliyorum
Yüz temenninin sam yelinden geliyorum

Devir ibadetin kuraklık devridir
Bu hep böyledir; yalnız şimdi değildir

Şu derviş kulun, kuru yaş ne varsa
Gözyaşlarını hediye getiriyor sana

Sana iştiyakımdan kendi gözyaşlarımla
O bedevî gibi dolduruyorum kırbamı

Sonra omuzuma alıyorum o kırbayı
Belki bu yaşlar için bir şey bağışlarsın bana

Uzak yerden geldim, gönlüm iki parça
Ey kerim! Rahmet nakdini istiyorum senden

Gerçi günah yüzünden kılıçlık biriyim
Rahmetini esirgeme benden

Dünya dolusu can, gönül senin hayranın
Yüz binlerce akıl senin derbederin

Sanki başı dönmüşlüğü sever gibisin
Gökyüzü iki büklüm olmuş senin için dönmekten

Gönlüm sayende her an daha bulanır
Her zaman daha da derbeder et beni

Akıl ile canın seni araması hoştur
İki âlemde senden bahsedilmesi hoştur

Kendi işimde hayretler içinde kaldım
Aşırı gamım yüzünden ölüyorum

İki âlemde benim gibi kendinden geçen yok
Her zaman bana iltifatsızlığın daha çok

Gittiğim yolda başım, ayağım kayboldu
Daralmış gönlüme gam geniş geldi

Bir gecede bana yüzden fazla hediye getir
Bir gecede bana gelirse kan gelir

Bazen sevinirim, bazen Yarabbî derim
Gör gecelerimdeki bu farklılığı

Bazen olduğum yerde kanat çırparım
Bazen kendimde olmadan el ayak çırparım

Bazen zemherir korkusuyla yanarım
Bazen Cehennem korkusuyla donarım

Bazen Cennet sevdasıyla övünürüm
Bazen alın yazımın sırrıyla oynarım

Bazen ateşten kurtulurum, bazen nûrdan
Bazen mahrumluktan kurtulurum, bazen hûrdan

Bazen iki âlemi bana kısaca gösterir
Bazen bir sözle altüst olurum

Bunca karmaşa içinde tutabilirsin elimi
Sonra bunlar hiçtir der misin?

EK

Sıfatlar

Aşk nedir? Damladan deniz yapmak
Akıl sevda pabucuna nalça yapmak

Fikir nedir? Bütün sırlarda hâllolmak
Dağ kazmak, hardalın içine girmek

Zevk nedir? Mânâdan haberdar olmak
Ne mânâya ne fetvaya bakmak

Sahv nedir? Kendinden kendine yol bulmak
Sonra kendinden kendini münezzeh kılmak

Mahv nedir? Kendi varlığından sıyrılmak
Sonra ikisinden de yoksul olmak

5

Vecd nedir? Gerçek sabahla mutlu olmak
Güneş yokken bile ateş olmak

Fakd nedir? Sabahtan akşama gelmek
Hem kendi aşkından tuzağa düşmek

Gayb nedir? Gözden perde yapmak
Kendini yaşarken ölü yapmak

Ayn nedir? Kendi aynan olmak
Kendin yokken kendinle öne çıkmak

Şükür nedir? Dikeni gül sanmak
Cüz'ü görmezden gelip küll sanmak

Şevk nedir? Kendinden sıyrılmak
Misk ummadan kan içinde kalmak

Lütuf nedir? Bir zerre ile zerre olmak
Küçük zerrenin özrüne kendini vermek

Kahır nedir? Karıncayı fil saymak
Bir sivrisineği Cebrail saymak

Bast nedir? İki âlemden baş çevirmek
Kendini başka yüz âleme atmak

Kabz nedir? Can ile gönülden beden yapmak
İğne deliğine ev yapmak

Kurb nedir? Ateşin üstüne gitmek
Mutlu olmak için pervâne gibi olmak

Bu'd nedir? Cismi can saymak
Cehennem derinliğini gökyüzü saymak

Havf nedir? Emniyetten kurtulmak
Adn Cenneti'ne mutsuz girmek

Ömür nedir? Ölümün dışında yaşamak
Ölümü geriye atıp, şimdi yaşamak

Ayş nedir? Yaşarken ölmek
Her derdin karşısında perde arkasına geçmek

Vakit nedir? Bir kıl ucundan gelmek
Kıl gibi yüz belâ ile yüzleşmek

Hâl nedir? Nefsinden gizlenmek
Sonra zoraki karşılamaya çıkmak

Yol nedir? Candan dolayı sığınmak
Gizlice hazineye bir yol bulmak

Seyir nedir? Kendi cüz'ünden çıkmak
Zerreliği bırakmak, felek olmak

Hûb nedir? Canından vazgeçmek
Cânana doğru can saçarak kalkmak

Üns nedir? Kendinden kurtulmak
Siyah noktada aşinâlık bulmak

Mihr nedir? Taştan meme yapmak
Kendi çocuğunu iki âlemde var etmek

Vasl nedir? Yokluktan var olmak
Sonra bu ikisinden sarhoş olarak çıkmak

Nefha nedir? "Lâ huve"den "İllâ hu" olmak
Sonra iki âlem bir ceylan göbeği olmak

Şerh nedir? Aşk ile gerçekleşmek
Sonra kılı kırk yarmak

Şerm nedir? Lütufla karışmamak
Kendi gölgesini görüp kaçmak

Çare nedir? Vardan yok olmak
Sonra hiç ile her şeyden hoşnut olmak

Cehd nedir? Gözden deniz akıtmak
Yürürken sudan toz kaldırmak

Cezbe nedir? Bir bakışla zerre olmak
Cebrail'in kanadında Sidre'ye çıkmak

Cûd nedir? Her şeyden hiç olarak gelmek
Hiç için her şeyde dolambaçsız olmak

Adl nedir? Kendi insafını istemek
Hiç kimseden insaf istememek

Fazl nedir? Sırların mahremi olmak
Sonsuza kadar canı çok, sûreti az olmak

Vaat nedir? Gök gürültüsünden şebnem tutmak
Gözlerini en büyük denize çevirmek

Emir nedir? Kullukla can taşımak
Zerre zerre fermanda mahvolmak

Nehiy nedir? Dertten mabede girmek
"Gayr"ı görmek, "Velâ gayr"e gelmek

Hüsn nedir? Sızıntıyla avâre olmak
Bir örneğin yüzüne hayran olmak

Kubh nedir? Aynaya sırt çevirmek
Bütün vücuttan tek parmak olarak gelmek

Nef' nedir? Mumdan ışığı öğrenmek
Herkesi aydınlatıp kendini yakmak

Zarr nedir? Ateş mizaçlı olmak
Yanmak, ölmek, her şeyi bırakmak

Cidd nedir? Candan vefalı olmak
Sonra her bir kılla işe soyunmak

Hezl nedir? Feraset suyu dökmek
Veya pisliğe gül suyu dökmek

Sehv nedir? Perdenin dışında kalmak
Yağmur altında uyumak, ıslak kalmak

Tövbe nedir? Bunların tümünü karıştırmak
Bu âlemdeki çadırı öbür âlemde kurmak

Secde nedir? Utancından çamura batmak
Çamurun içinde can Arş'ı hasıl olmak

Kasd nedir? Gözden bir kör yapmak
Gözbebeğini karınca deliği yapmak

Hac nedir? Baştan, ayaktan sıyrılmak
Gönül Kâbesini arayıp kana batmak

Hilm nedir? Bir zerreden Arş olmak
Boğası, balığı karışarak Ferş olmak

Af nedir? Can üzüntüsünü kaldırmak
İnsanların günahını kendi günahı saymak

Kibr nedir? Havanda su dövmek
Benlikle dosta, düşmana yüklenmek

Ucb nedir? Hararetle demir yakmak
Şeytan olana iblislik öğretmek

Ceng nedir? Candan bir yular yapmak
Her kıl ucundan bir mızrak yapmak

Sulh nedir? Kendi zâtından saklanmak
Gölge olmak; iyi, kötü saklanmak

Hışm nedir? Kendinde bir hayâli olmak
Bir testide Cehennem bulundurmak

Kîne nedir? Göğüste zindan açmak
Ejderhayı hokkaya gizlemek

Buhl nedir? Susuzluktan can vermek
Botimar ile deniz gibi olmak

Cubn nedir? Bir gölgeden solmak
Çiçek gibi bir nefesle solmak

Mekr nedir? Zehirden helva yapmak
Sonra o helvayı sevda ile yemek

Emn nedir? Candan tamahı kesmek
Kendini gölge gibi cansız görmek

Zül nedir? Nefisten arınmak
Köpeğin ayağı altına toprak gibi düşmek

İzz nedir? Kendi utancından dönmek
Kendini aziz kılanda kendini görmek

Sıdk nedir? Doğrulukla iyi olmak
Yay olma hâlinde hep kiriş olmak

Kizb nedir? Buzdan sıcak su kaynamak
Oku yayın içine saklamak

Hırs nedir? Cehaletten toz kaldırmak
Dağ olunca, altında kalıp ölmek

Zenb nedir? Yoldan çıkmak
Pislikle miski birbirine karıştırmak

Kat' nedir? Candan aşağılara düşmek
Çocuğun elinden şişe düşmek

Hads nedir? Tanrılığın aslını görmek
Aşinâlığın gerçek sabahını görmek

Tab' nedir? Çamurdan çamura düşmek
Eşek gibi bataklığa saplanıp kalmak

Ye's nedir? Gönlü yaralıları incitmek
Üstelik bütün iyi kullardan kopmak

Sa'ka nedir? Zayıflıktan aşağı düşmek
Bir filin gücünü bir karıncaya vermek

Keşf nedir? Toprakta kan içinde kalmak
Perde arkasından dışarıya fırlamak

Birr nedir? Kendi susuzluğundan ölmek
Herkesi ihsana doyurup kandırmak

Va'z nedir? Dağdan pınar doğurmak
Söylemek ve onun hilatını vermek

Samt nedir? Varlık tuzağından atlamak
İki dudağını Allah'tan başkası için kapamak

Halk nedir? Topraktan yaygı yapmak
Köpeklerle aynı çanaktan yemek

Ribh nedir? Kesin bağdan kurtulmak
Kendinde fâni, Hak'ta baki kalmak

Husr nedir? Cehaletle mücevher parlatmak
Bir nefeslik olsun varlıkla meşgul olmak

Sabır nedir? Demiri demir sirkesi yapmak
Yünü insan gözünde demir yapmak

Şükr nedir? Sürekli bağış görmek
Sonra o bağışta bağışlayanı görmek

İlm nedir? Bir zerreden Kaf yapmak
Sonsuza kadar toplulukları dolaşmak

Zühd nedir? Dünyadan azat olmak
Âhiret yolunun gözcüsü olmak

Fakr nedir? Gümrahlıktan yola girmek
İki âlemden de elini çekmek

Zerk nedir? Noktadan sakin olmak
Kendi belâsından emin olmak

Fark nedir? Dünyaya bağlanmak
Canına zerre zerre bir şey bağlamak

Cû' nedir? İki âlemin aslını yemek
Üstelik açlıktan inleyerek ölmek

Rûze nedir? Dergâhı başkasına kapamak
Varlığa, yokluğa yolu kapamak

Zikr nedir? Dertten derman almak
Gönül kapısında cana delik açmak

Kıble nedir? Büyük âyetleri görmek
Zerre zerre Mevlâ'nın yüzünü görmek

Kâbe nedir? O civara düşmektir
Âlemin göbeğinde yeniden doğmaktır

Tûşe nedir? Küllün küllüyle dolmaktır
Sonra boş olarak hiçe yol bulmaktır

Harf nedir? Dertle bir şey söylemektir
Namert önünde mert olanı söylemektir

Kaal nedir? Kabuktan yağ yemektir
Testiyi parlak suyuyla başa dikmektir

Hile nedir? Akıldan uzaklaşmak istemektir
Pamuk ile demiri birbirine bağlamaktır

Gussa nedir? Körlükten yol görmemektir
Cehennem'de kara kar görmemektir

Kıssâ nedir? Bir müşkülle bunalmaktır
Söylenemeyen şeyi hep söylemektir

Şi'r nedir? Bütün bu kapıları açmaktır
Bunca acayiplikleri şerh etmektir

***

Gerçi burası sırların dolaştığı yerdi
Sözü uzatmak doğru olmazdı

Bu yüz beyitte özetledim
Bin beyit de olur söylersem

Her gönüle bu kadarı malûm oldu
Diğerleri mumdan yumuşak oldu

Bu yolun sıfatlarının sonu olmaz
Bundan fazla söylemek benim için mümkün olmaz.

Sözlük

Adi su: "mâ-ı mehîn" "Elem nahlukukum min mâin mehîn" (Kur'ân 77/20) [*Biz sizi bayağı bir sudan (meniden) yaratmadık mı?*]

Ahmed-i Hıdrûye: Bayezid-i Bistami'nin çağdaşlarından olan Horasanlı sûfî.

Ahsenü't-Takvim: (Kur'ân, Tîn sûresi, 95/4) [*Biz gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık.*]

Akan meyin, sütün, balın var: (Kur'ân, Muhammed sûresi, 47/15) [*Allah'a karşı gelmekten sakınanlara söz verilen Cennet'in durumu şöyledir: Orada bozulmayan su ırmakları, tadı değişmeyen süt ırmakları, içenlere zevk veren şarap ırmakları ve süzme bal ırmakları vardır…*]

Âlemin canına baygınlık getirirsin: (Kur'ân, Zümer sûresi, 39/68) [*Sûr'a üflenir ve Allah'ın dilediği kimseler dışında göklerdeki herkes ve yerdeki herkes ölür. Sonra ona bir daha üflenir, bir de bakarsın onlar kalkmış bekliyorlar.*] âyetine gönderme vardır.

Allah'ın boyası: (Sıbgatullah) (Kur'ân, Bakara sûresi, 2/138) ["*Biz Allah'ın boyasıyla boyanmışızdır. Boyası Allah'ınkinden daha güzel olan kimdir? Biz onlara ibadet edenleriz" deyin.*]

Arı emiri: Emîr-i nahl, Hz. Ali'nin lakabı.

Arı – Vahiy: Nahl sûresindeki (16/68) bir âyete gönderme yapılır. [*Rabb'in bal arısına şöyle ilham etti: "Dağlardan, ağaçlardan ve insanların yaptıkları çardaklardan (kovanlardan) kendine evler edin."*]

Ateş – İbrahim: Ateşe atılan Halil İbrahim hikâyesine ve şu âyete gönderme yapılır: "Kulnâ yâ nâru kunî berden ve selâmen 'alâ İbrâhîme" (XXI/69) [*Biz: "Ey ateş! İbrahim'e karşı serin ve zararsız ol!" dedik.*]

Bacaklar birbirine dolandığında: (Kur'ân, 75/29-30) [*Bacakların birbirine dolandığı zaman, işte, o gün sevk ediliş Rabbinedir.*]

Bel'am-i Bâûrâ: Eriha şehrinin lideri. Mûsâ'ya lânet okuyarak dinden çıktı. Yorumculara göre Kur'an'daki "Femeseluhu kemeseli'l-kelbi" (VII/176) [*Onun hikâyesi köpek hikâyesine benzer.*] âyeti onun hakkında inmiştir. Efsaneye göre Ashâb-ı Kehf'in köpeği Kıtmir, Cennet'e götürülürken Bel'am'ın cildi onun üstüne çekildi.

Ben peygamberdim: Kuntu nebîyyen ve âdem beyne'l-mâi ve't-tîn. (Ben peygamberken Âdem su ile balçık arasındaydı.)

Beni yedirir, içirir: Şu hadise gönderme yapılır: "Ubîtu 'inde Rabbî yut'imnî ve yeskînî." [*Rabbimin yanında gecelerim. O beni yedirir, içirir.]*

Bersîsiya, Bersîsa: Dindar bir adamdı. Şeytanın telkiniyle şifa için kendisine getirilen kıza tecavüz etti. Sonunda darağacına çekilerek cezalandırıldı.

Beytülmamur: Gökyüzünün yedinci katında bulunan, her gün yetmiş bin meleğin içine girdiği yer.

Bırakma: "Lâ tezer". "Ve kâle Nûhun Rabbi lâ tezer ale'l-ardi mine'l-kâfirîne deyyâren." (Kur'ân, 71/26) [*Nûh şöyle dedi: Ey Rabbim! Kâfirlerden hiç kimseyi yeryüzünde bırakma.*]

Bin yıllık ibadet: İblis'in melek olduğu dönemdeki uzun ibadet süresi.

Biriktirdim daveti: Bir hadiste şöyle geçer: "Ve innî iddahartu da'vetî şefâ'aten liummetî yevme'l-kıyâme" [*Kıyamet günü ümmetimin şefaati için davet biriktirdim.*]

Bû Mûsâ: Bâyezid-i Bistâmî'nin hizmetkârı ve yeğeni.

Bugün sizin için dininizi erdirdim kelâme: Kur'ân, Maide sûresi (5/3).

Bulanık su: (Mâu mehin) (Kur'ân, Mürselat sûresi, 77/20) [*Biz sizi bayağı bir sudan (meniden) yaratmadık mı?*]

Caf'fer-i Tayyâr: Hz. Ali'nin kardeşi. Mute Savaşı'na katıldı. Sağ eli savaşta kesilince sancağı sol eliyle taşıdı. Sol eli de kesilince, sancağı göğsünde taşıdı. Bu durumdayken şehit düştü. Tanrı'nın Cennet'te ona iki kanat bağışladığı söylenir. Bu yüzden "uçan" anlamında Tayyar denilmiştir.

Cennet hatunu: Hz. Fatıma Zehra'nın lakabı.

Dağ – gölgelik: Kur'ân'da Tûr Dağı ile ilgili âyete gönderme yapılır. "Ve iz netekne'l-cebele fevkahum ke'ennehu zulletun" (VII/171) [*Hani bir zamanlar biz, o dağı gölgelik gibi tepelerine çekmiştik de...*]

Dağ- 'Avc: 'Avc bin 'Unuk'un Mûsâ ile savaşmasına gönderme yapılır. 'Avc büyük bir dağı sırtına aldı. Maksadı Mûsâ'yı ve kavmini dağın altında ez-

mekti. Bunun üzerine Allah, hüthüt kuşunu görevlendirdi; gagasını da elmasa dönüştürdü. 'Avc'ın haberi yokken hüthüt, dağı tepeden parçalamaya başladı. Ortadan büyük bir delik açınca koskoca dağ 'Avc'ın boynuna geçti. Cebrail'den Mûsâ'ya bir hitap geldi. "Şimdi asânı dağa vur!" Mûsâ asâsını 'Avc'ın başına vurarak onu helâk etti.

Daha yok mu? : (Hel min mezîd) (Kur'ân, Kâf sûresi, 50/30) [*O gün Cehenneme "Doldun mu?" deriz. O da "Daha var mı?" der.*]

Dârüsselâm: Cennet'in adlarından biri.

"Değil miyim?" – "Belâ": Elest ve belâ. (Kur'ân, A'râf, 7/172) [*Hani Rabbin ezelde Âdemoğullarının sulplerinden zürriyetlerini almış, onları kendilerine karşı şahit tutarak, "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" demişti. Onlar da "Evet, şahit olduk (ki Rabbimizsin)" demişlerdi. Böyle yapmamız kıyamet günü "Biz bundan habersizdik" dememeniz içindir.*]

Demiri mum gibi eritmek: Davut Peygamber'e gönderme yapılır. Sebe sûresi (34/10) bu olaya işaret eder. [*Andolsun, Davud'a tarafımızdan bir lütuf verdik. "Ey dağlar! Kuşların eşliğinde onunla birlikte tespih edin!" dedik ve "Bütün vücudu örtecek zırhlar yap, işçilikte de ölçüyü tuttur!" diye demiri ona yumuşattık.*]

Denizin yarılması: Şu âyete gönderme yapılır: "Ve iz faraknâ bikumu'l-bahre fe'enceynâkum" (II/50) [*Hani bir zamanlar sizin için denizi yarıp sizi kurtardık da...*]

Dihyetu'l-Kelbî: Hz. Muhammed'in yâranından biri. Güzelliği ile ün salmıştı. Cebrail'in Hz. Muhammed'e Dihye şeklinde göründüğü söylenir.

Dilediğine hikmet verir: "Yu'ti'l-hikmete men yeşâu ve men yu'te'l-hikmete fekad ûtiye hayran kesîra" (Kur'ân, 2/269) [Allah hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilmişse, şüphesiz ona çokça hayır verilmiş demektir.]

Dostluk: "Hullet" Vettehazallâhu İbrâhîme Halîla (Kur'ân, 4/125) [*Allah İbrahim'i dost edindi.*]

Dünyanın ortası: (Nâf-i cihân) Mekke.

Ebû Alî Tûsî: Ebu'l-Kâsım Kurrekânî'nin öğrencisi ve damadı olan Horasanlı ârif.

Ebû Lu'lu: Hz. Ömer'i hançerle yaralayan kişi, Ebû Lu'lu Fîrûz el-Fârisî.

Elem neşrah: "Elem neşrah leke sadrek" (Kur'ân, 94/1) [*(Ey Muhammed!) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?*]

Ev ednâ: Kur'ân'da geçer. Fekâne kâbe kavseyni ev ednâ (53/9) [*(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu.*]

Fakirlik kıvancımdır: (el-Fakru fahrî) "Fakirlik kıvancımdır; onunla iftihar ederim." (Bu hadisin Hz. Muhammed'e ait olup olmadığı şüphelidir.)

Fedek: Medine'ye iki günlük mesafede bir yer. Yerel hâkimlerle Peygamber ailesi arasında burası için tartışma ve mücadele yapılmış, Peygamber, buranın kendisine ait olduğunu söylemiş, onun vefatından sonra varisleri de hak iddiasında bulunmuştu. Peygamber varislerinin bu talebini ilk kez göz ardı eden kişi Hz. Ebubekir'di.

Felsefeci: Mutezile fırkasına mensup olanlar.

Ferş: Dünya.

Festekim: "Festekim kemâ umirte." (Kur'ân, 11/112) [*Öyleyse emrolunduğun gibi dosdoğru ol.*]

Firavun: Attâr, denizden geçerken boğulan Firavun hikâyesini aşağıdaki âyete dayanarak işler. "Ve câveznâ bibenî İsrâîle'l-bahre fe'etba'ahum Fir'avnu ve cunûduhu bagyen ve 'adven hattâ izâ edrekehu'l-garke kâle âmentu ennehu lâ ilâhe illelezî âmenet bihi Benû İsrâîle ve ene mine'l-muslimîn" (10/90) [*İsrailoğulları'nı denizden geçirdik. Firavun da askerleriyle birlikte zulmetmek ve saldırmak üzere, derhal onları takibe koyuldu. Nihayet boğulmak üzere iken, "İsrailoğulları'nın iman ettiğinden başka hiçbir ilâh olmadığına inandım. Ben de Müslümanlardanım" dedi.*] Oysa ondan "Lâilâhe illallah" demesi bekleniyordu.

Gîlân: Gîlân'da boyanan kilimlerin boyası kalıcı olurmuş.

Göğsüne boşalttım: Bir hadiste şöyle geçer: "Mâ sabba'llâhu fî sadrî şey'en illâ ve sabebtuhu fî sadri Ebîbekr" [*Allah benim göğsüme neler döktüyse ben de onları Ebubekir'in göğsüne döktüm.*]

Gök gürültüsü – Tespih: Kur'ân'da Ra'd sûresinin bir âyetine (13/13) gönderme yapılır. [*Gök gürlemesi O'na hamd ederek tespih eder. Melekler de O'nun korkusundan tespih ederler. O, yıldırımlar gönderir de onlarla dilediğini çarpar. Onlar ise Allah hakkında mücadele ediyorlar. Hâlbuki O, azâbı çok şiddetli olandır.*]

Gömlek – gözlerin açılması: Yusuf peygamber, babası Yakub'un gözlerinin açılması için, atalardan kalan gömleğin götürülerek babasının yüzüne sürülmesini, böylelikle gözlerinin görür olacağını söyler. "İzhebû bikamîsî hâzâ fe'elkûhu 'alâ vechi ebî, ye'ti basîren" (XII/93) [*Alın şu gömleğimi götürün de babamın yüzüne sürün; gözü açılır.*]

"Ha" bâtından, "vav" zâhirdendi: Hadid sûresinin 3. âyetine gönderme vardır (57/3): [*O ilk ve sondur. Zâhir ve Bâtın'dır. O, her şeyi hakkıyla bilendir.*]

Hâce Ekkâfî: Nişâburlu âlimlerden ve ârîflerden Ebu'l-Kasım Abdurrahman bin Abdussamed bin Ahmed-i Ekkâfî.

Hâlık: Yaratan.

Halife – siyah giysi: Abbasi halifeleri siyah giyinirdi.

Halifelik: İnsan yeryüzünde Allah'ın halifesidir. "Ve iz kaale rabbuke li'l-melâiketi innî câ'ilun fi'l-ardi halîfeten" (II/30) [*Bir zamanlar Rabbin meleklere "Ben yeryüzünde bir halife yapacağım!" demişti.*]

Halil – parmaktan süt emme: Halil İbrahim doğduğunda, Nemrut'tan korkan anne, bebeğini bir yere gizledi; onu gizli gizli emzirdi. Bir gün bebeğinin yanına giden anne, onu parmağından süt ve bal içerken gördü. Bebeklerin parmak emmeye o zaman başladığı söylenir.

Halil -Nemrut: Nemrut'un emriyle Halil İbrahim'in ateşe atılması, ateşin ona gül bahçesi görünmesi olayına gönderme yapılır.

Hâmân: Firavun'un veziri.

Hannâne: Başlangıçta Hz. Muhammed kuru bir hurma gövdesine dayanarak hutbe veriyordu. Rivayete göre bu sütun Hz. Muhammed'den uzak kaldığı için inliyordu.

Hassân bin Sâbit: Cahiliye devri ile İslamî devri idrak eden, Hz. Muhammed'e en güzel methiyeler söyleyen Arap şairi.

Haydar: Hz. Ali. Haydar-ı Kerrâr: Döne döne saldıran Allah'ın aslanı.

Hel etâ: "Hel etâ ale'l-insâni hînun mine'd-dehri lem yekun şey'en mezkûrâ" (Kur'ân, 76/1) [*İnsan henüz anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.*] Bazı tefsircilere göre bu süre Hz. Muhammed ve ailesi hakkında inmiştir.

Hilkat: Yaratılış.

Huzeyfe: Hz. Muhammed'in dostlarından Huzeyfe bin el-Yemân.

Hümeyra: Hz. Ayşe'nin lakabı.

Hüseyin'in devesi: Hz. Muhammed henüz çocuk olan Hasan ile Hüseyin'i sırtına bindirerek deve gibi yürümüştü.

Hüzünler Kulübesi: "Kulbe-yi ahzân" Hz. Yakub'un oğlu Yusuf'un ayrılığına dayanamayarak ağlamak için kırsal alanda kendine yaptığı kulübe.

İğneyi bulan kişi: Hz. Muhammed'in eşi Hz. Ayşe geceleyin iğnesini kaybeder. Hz. Muhammed odaya girer, onun yüzünün parlaklığı sayesinde iğneyi bulur.

İki harf: "kun" (ol) emri.

İki topraktan yaratılmışı göğe ağdırmak: Birincisi Hz. İsâ'nın gökyüzüne çekilişi, ikincisi Hz. Muhammed'in mirâcı.

İkra': "İkra' bismi Rabbike" (Kur'ân, 96/1) [*Rabbinin adıyla oku.*]

İlim şehri: Hz. Muhammed'in "Ene medînetu'l-ilmi ve Aliyyun bâbuhâ" [*Ben ilim şehriyim, Ali, onun kapısıdır*] sözüne gönderme yapılır.

İlk önce geldiğimiz hâlde son geleniz: (Nahnu'l-âhirûne's-sâbikûn) Hz. Muhammed'in ruhunun Âdem'den önce yaratıldığına gönderme yapılır.

İlk kötü adam: "Eşka'l-evvelîn" Salih peygamberin devesini öldüren Uhaymir-i Semûd.

İnandık âlemlerin Rabbine: A'raf sûresinin 121. âyeti. "Kâlû âmennâ birabbi'l-âlemîn" ["*Âlemlerin Rabb'ine iman ettik" dediler.*]

İnceldi kemiğim: (Rakka azmî) Hz. Muhammed bir defasında "Yaşım ilerledi, kemiklerim inceldi" demişti.

İsâ – Cebrail: Cebrail'in Meryem Ana'nın kol yenine veya ağzına nefes vererek Meryem'in İsâ'ya hamile kalması olayına gönderme yapılır.

İsâ – İğne: İsâ gökyüzüne çekilirken dördüncü katta durduruldu. Üstünde dünya malı olarak bir iğne vardı ve dünyadan soyutlanması tam değildi. İsâ'nın iğnesi tabiriyle dünyaya gösterilen en küçük ilgiye dikkat çekilir.

İstediğini aziz, istediğini zelil edersin: (Kur'ân, Âl-i İmran sûresi 3/26) [*De ki: "Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsin. Dilediğinden de mülkü çeker alırsın. Dilediğini aziz edersin, dilediğini zelil edersin. Hayır senin elindedir. Şüphesiz sen her şeye hakkıyla gücü yetensin.*]

İstiskâ: Suya doymama hastalığı, siroz.

Kaabe Kavseyn: "Fekâne kaabe kavseyni ev ednâ" (Kur'ân, 53/9) [*(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu.*]

Kâbe'nin Rabbine andolsun, kurtuldum: Hz. Ali öldürücü yarayı alınca "Fuztu ve Rabbi'l-Ka'beti" demişti.

Kara balçık: "hamâ-i mesnûn" "Velekad halakna'l-insâne min salsâlin min hakâin mesnûn" (Kur'ân, 15/26) [*Andolsun biz insanı kuru bir çamurdan, şekillendirilmiş bir balçıktan yarattık.*]

Kararmış meme ucu: Çocukları sütten kesmek için meme ucunu siyaha boyarlarmış.

Kayyûm: Allah'ın isimlerinden biri.

Kelîm'in kanadı: Kasas (28/30) sûresindeki bir âyete gönderme yapılır. [*Mûsâ ateşin yanına gelince, o mübarek yerdeki vadinin sağ tarafındaki ağaçtan şöyle seslenildi: Ey Mûsâ! Şüphesiz ben, evet, ben âlemlerin Rabbi olan Allah'ım.*]

Keyvan: Zuhal, Satürn.

Kılıç ağzı gibi ince yol: (alâ dînin kehaddi's-seyf) Sırat Köprüsü.

Kılıç peygamberi: (Nebîyyu's-seyf) Hz. Muhammed.

Kisrâ: İmparator; eski Pers hükümdarlarının lakabı.

Köle – şâh: Hz. Yusuf'un köle olarak Mısır azizine satıldıktan sonra Mısır azizliğine yükselmesi hikâyesine gönderme yapılır.

Köpek: Bu kelimeyle Ashab-ı Kehf'in köpeğine işaret edilir. İyi insanlarla birlikte olduğu için bazı üstün özellikler kazanmıştı. Öte yandan köpek (kelb) Müslümanlar tarafından Doğu Roma padişahlarına verilen addır.

Kul: Söyle.

Kum fe'enzir: "Yâ eyyuhe'l-muddessir kum fe'enzir" (Kur'ân, 74/1-2) [*Ey örtünüp bürünen (Peygamber!) Kalk da uyar.*]

Kurt – gömlek: Hz. Yusuf kıssâsına gönderme yapılır. Yusuf'u parçalamakla suçlanan kurt, Yakub'un yanına götürülür. Kurt dile gelerek "Ben senin oğlunu yemedim; görmedim; ondan haberim bile yok," der.

Kurtuldun: Burada Necât kelimesi geçmektedir. İbni Sînâ'nın kitaplarından biridir. Attâr kelime oyunu yapıyor.

Lâ fetâ: "Lâ seyfe illâ Zulfekâr ve lâ fetâ illâ Alî" [*Zülfikâr'dan üstün kılıç, Ali'den üstün yiğit yoktur.*]

Le'amruk: "Le'amruke innehum lefî sekretihim ya'mehûn" (Kur'ân, 15/72) [*(Melekler Lût'a) "Ömrüne andolsun ki onlar (şehvetten) gözleri dönmüş hâlde, sarhoşlukları içinde bocalayıp duruyorlar. (Bu durumda aslâ seni dinlemezler,) dediler.*]

Levh'e dedi: Reyhansın, kokusun hep: (Kur'ân, Vâkıa sûresi, 56/88-89) [*Fakat ölen kişi Allah'a yakın kılınmışlardan ise ona rahatlık, güzel rızık ve Naîm cenneti vardır.*]

Levlâk: "Levlâke mâ halaktu'l-eflâk" [*Sen olmasan gökleri yaratmazdım.*]

Mâ evhâ: "Fe'evhâ ilâ abdihi mâ evhâ" (Kur'ân, 53/10) [*Böylece, Allah kuluna vahyedeceğini vahyetti.*]

Mâ zâga: "Mâ zâga'l-basaru vemâ tagâ" (Kur'ân, 53/17) [*Göz gördüğünden şaşmadı ve onu aşmadı.*]

Mehne Şeyhi: Ebû Saîd Ebülhayr. Rubaileri için bk. ***Rubailer***, Ebû Saîd Ebu'l-Hayr, Şule, Doğu Klasikleri, İstanbul, Kasım 2013, 430 sayfa, ISBN 978-605-4498-63-5, Sertifika no: 12404.

Merih: Mirrih, Mars.

Mutlak Ümmî: "Ellezîne yettebi'ûne'r-resûle'l-ummî" (Kur'ân, 7/157) [*Onlar, o ümmî peygambere uyan kimselerdir.*]

Müşterî: Jüpiter, Bercis, Hürmüz, Erendiz. Gök kadısı, en uğurlu yıldız.

Nâkatullah: Allah'ın devesi. "Semûd kavmine de kardeşleri Salih'i peygamber olarak gönderdik. Dedi ki: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka bir ilah yoktur. Gerçekten size Rabbinizden (benim peygamber olduğumu gösterecek) açık bir delil geldi. İşte, size bir mucize olarak Allah'ın şu devesi. Bırakın onu da Allah'ın mülkünde yesin, içsin. Sakın ona bir kötülük etmeyin! Yoksa sizi elem dolu bir azap yakalar." (Kur'ân, 7/73)

Nefyetmek: Olumsuzlamak, inkâr etmek.

Nûn ve'l-Kalem: (Kur'ân, Kalem sûresi 68/1-2) [*Nûn, (Ey Muhammed) Andolsun kaleme ve satır satır yazdıklarına ki sen Rabb'inin nimeti sayesinde, bir deli değilsin.*]

Nutfe: meni, sperme.

Okuyucu: Mukri, Kur'ân okuyan.

On iki perde: Eski İran musikisindeki temel on iki makam.

Onu seveni sev: Hz. Muhammed şöyle demiştir: "Men kuntu mevlâhu fe'Aliyyun mevlâhu. Allâhumme vâli men vâlâhu" [*Ben kimin efendisiysem Ali de onun efendisidir. Allahım onu seveni sev.*]

Oradan İbrahim'e yönünü çevirdi: (Kur'ân, Nisa sûresi, 4/125) [*Kimin dini, iyilik yaparak kendini Allah'a teslim eden ve hakka yönelen İbrahim'in dinine tabi olan kimsenin dininden daha güzeldir? Allah, ibrahim'i dost edindi.*]

Önce ona bütün isimleri öğretti: Kur'ân, Bakara sûresi, 31. âyet. [*Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra onları meleklere göstererek, "Eğer doğru söyleyenler iseniz haydi bana bunların isimlerini bildirin!" dedi.*]

Ört beni: (Zemmilînî), Hz. Muhammed vahiy geldiğinde üşüyüp titremiş, "Örtün beni" demişti.

Parlak el: (yed-i beyzâ) Hz. Mûsâ'nın avucundan ışık çıkararak mucize gösterdiği parlak eli.

Parmak – kalp: Müminin kalbi Rahmân'ın iki parmağı arasındadır. Onu istediği yöne çevirir.

Parmak – pınar: Parmak ucundan pınar suyu akıtmakla Hz. Muhammed'in mucizelerinden birine gönderme yapılır. Hudeybiye Savaşı'nda su sıkıntısı baş gösterince, Peygamber bir su kabı istedi. Elini su kabına soktuktan sonra parmaklarının arasından pınar kaynamaya başladı.

Peygamber – beşikteki bebek: Hz. İsâ'nın beşikteyken konuşmasına gönderme yapılır. "Ve yukellimu'n-nâse fi'l-mehdi" (III/46) [*Beşikte de insanlarla konuşacak…*]

Peykân lali: Bir tür lâl taşı.

Rahmân Arşa kuruldu: (Kur'ân, 20/5) Arş burada kudret ve hâkimiyet tahtı, sınırsız kudret makamı anlamındadır.

Resûllük mührü: Hz. Muhammed'in sırtında kabarık et parçası şeklinde resûllük mührü vardı.

Ruhumdan ona üfürdüm: "Feizâ sevveytuhu ve nefahtu fîhi min rûhî fakaʾûlehu sâcidîn" (Kur'ân, 15/29) [*Onu düzenleyip içine ruhumdan üflediğim zaman, onun için hemen saygıyla eğilin.*]

Rûhü'l-emîn: Cebrail.

Rûhülkudüs – kalp: Cebrail'in Peygamber'in kalbine inmesi vasıtasıyla Allah'ın Hz. Muhammed'e hitap etmesi. "Nezele bihi'r-rûhu'l-emînu 'alâ kalbike litekûne mine'l-munzirîn" (XXVI/193-194) [*Onu er-Rûhu'l-Emîn (güvenilir ruh, Cebrail) indirdi uyarıcılardan olasın diye senin kalbinin üzerine.*] "Kul men kâne aduvven licibrîle feinnehu nezzelehu 'alâ kalbike" (II/97) [*Söyle; her kim Cebrail'e düşman ise iyi bilsin ki Kur'ân'ı senin kalbine –Allah'ın izniyle kendinden önceki vahiyleri onaylayıcı, müminlere hidayet ve müjde kaynağı olmak üzere- o indirdi.*]

Sa'd'ın ölümü: Hendek Savaşı'nda yaralanarak ölen Sa'd bin Muâz.

Sâlik: Sülûk eden, Tanrı yoluna giren.

Semâyî: 12. yüzyıl şairi Mahmud b. Ali Semâyî-yi Mervezî.

Semender: Ateşin kendisine tesir etmediği, ateşle beslenen efsanevi bir yaratık.

Sidretülmünteha: Gökyüzünün bittiği yerde bulunan astronomik boyutlardaki ağaç. Şehitlerin ve sıddıkların ruhu o ağaca kadar yükselirmiş. Bilim adamlarının bilgisinin son durağı olduğu için bu ad verilmiştir. Bu ağacın ötesinde ne olduğunu sadece Tanrı bilirmiş.

Sivrisinek – Nemrut: Nemrut, tanrılık iddiasına kalkışınca bir sivrisinek onun burnundan girerek beynine gitti ve ölümüne sebep oldu.

Siyâh kâse: Cimri, rezil.

Su Üzerinde Yürüme: Hz. İsâ'nın mucizelerinden biri. Daha sonra tasavvufta velilerin kerametleri de su üzerinde yürüme fiiliyle ifade edildi.

Sûf: yün, yapağı. Sûfîlerin giydiği yün hırka.

Süfyan: Büyük hadisçilerden ve zâhidlerden Ebû Abdullah Süfyan bin Saîd bin Mesrûk-i Sevrî.

Süleyman – Karınca: Bir karıncanın Süleyman'la mücadelesine gönderme yapılır. Kur'an'da Neml sûresinde geçer. (27/18-19) [Nihayet karınca vadisine geldikleri vakit bir karınca *"Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin. Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesinler" dedi. Süleyman onun bu sözüne tebessüm ile gülerek dedi ki: "Ey Rabbim! Beni, bana ve ana babama verdiğin nimetlere şükretmeye ve razı olacağın salih ameller işlemeye sevk et ve beni rahmetinle salih kullarının arasına kat."*]

Süleyman – Yüzük: Süleyman peygamberin parmağında onun kudretini ve hükümdarlığını temsil bir yüzük vardı. Yüzük perilerden, cinlerden birinin eline geçti ve bir süre hükümdarlık etti.

Süt – dışkı – kan: Kur'an'daki şu âyete gönderme yapılır: "Ve inne lekum fi'l-en'âmi le'ibreten. Nuskîkum mimmâ fî butûnihi min beyni fersin ve demin lebenen hâlisen sâigan li'ş-şâribîn." (XVI/66) [*Gerçekten süt veren hayvanlarda da size bir ibret vardır. Size işkembelerindeki yem artıklarıyla kandan meydana gelen, içenlere içimi kolay halis bir süt içirmekteyiz.*]

Şeyh Kurrekânî: Kuşeyri ve Bû Saîd'in çağdaşlarından, Horasanlı mutasavvıf Ebu'l-Kasım Abdullah bin Ali bin Abdullah-ı Tûsî.

Şifa: İbni Sînâ'nın kitabı.

Şirk: Tanrı'ya ortak koşma.

Ta Sîn: Kur'an, Neml sûresinin ilk âyeti (27/1) [*Tâ-Sîn. Bunlar,* Kur'an'ın, *apaçık bir kitabın âyetleridir.*]

Taştan şebnem çıkarmak: Ebrehe ile Ashab-ı Fil olayına gönderme yapılır. Fîl sûresi (105/3) [*Üzerlerine balçıktan pişirilmiş taşlar atan sürü sürü kuşlar gönderdi. Nihayet onları yenilmiş ekin yaprakları hâline getirdi.*]

Toprağa can vermek: Hz. İsâ'nın mucizelerinden biri. Ölüyü diriltme. Bir toprağa baktığında isterse diriltebiliyor ve onunla konuşabiliyordu.

Toprak – beşik: Kur'an'daki şu âyete gönderme yapılır: "Ellezî ce'ale lekumu'l-arda mehden" (XX/53) [*Yeryüzünü sizin için bir döşek yapan, …*]

Tûbâ leh: (Kur'an, Ra'd sûresi 13/29) [*İnanan ve salih amel işleyenler için mutluluk ve güzel bir dönüş yeri vardır.*]

Ulü'l-azm: Büyük peygamberler.

Utarid: Merkür.

Üç Karanlık: Şu âyete işaret edilir: "Yahlukukum fî butûni ummuhâtikum halkan min ba'di halkin fî zulumâtin selâs" (Kur'ân, 39/6) [*Sizi annelerinizin karnında bir yaratılıştan öbürüne geçirerek üç (kat) karanlık içinde oluşturuyor.*]

Üç Kutsi: Azazil, Harut ve Marut. İnsanın Allah'ın halifesi (Halifetullah) olmasına itiraz ettiler. Allah, bunları denemek için yeryüzüne gönderdi. İkisi yeryüzünde günaha girdi. Meleklikleri alınarak bir kuyuya sarkıtıldılar. Kur'an'da Bakara sûresinin 102. âyetinde onlardan bahsedilir. [*Fakat şeytanlar, insanlara sihri ve özellikle Babil'deki Hârût ve Mârut adlı iki meleğe ilham edilen sihri öğretmek sûretiyle küfre girdiler. Hâlbuki o iki melek "Biz ancak imtihan için gönderilmiş birer meleğiz…..]*

Ümmetim: Bir hadise göre kıyamet günü bütün peygamberler "Nefsim, nefsim!" diyecekken, Hz. Muhammed "Ümmetim, ümmetim!" diyecektir.

Ümmühani: Ebû Talib'in kızı, Hz. Ali'nin kızkardeşi.

Ümmülkitâb: Levh-i Mahfuz.

Vav: Arapça gramerde vav harfi illetli harflerdendir. Kalıptan kalıba girdikçe şekil değiştirir.

Vechullah: Kur'an, Bakara sûresi, 2/115) [*Doğu da Batı da (tüm yeryüzü) Allah'ındır. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır. Şüphesiz, Allah lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.*]

Ve'd-Duhâ: Kur'an (92/1-2) [*Ortalığı bürüdüğü zaman geceye andolsun; açılıp aydınlandığı zaman gündüze andolsun.*]

Ve'l-Leyl: Kur'an (92-1) [*Ortalığı bürüdüğü zaman geceye andolsun.*]

Ve'ş-Şems: Güneş. Kur'an (91/1) [*Güneşe ve onun aydınlığına andolsun.*]

Yâ cibâlü evvibî: (Kur'an, Sebe sûresi, 34/10) [*Andolsun, Davud'a tarafımızdan bir lütuf verdik. "Ey dağlar! Kuşların eşliğinde onunla birlikte tespih edin!" dedik…*]

Yâ Sâriye: Sâriye, Fars bölgesinde savaşa gittiği sırada Hz. Ömer, Medine'de cuma hutbesi veriyordu. Hutbe sırasında "Yâ Sâriye! el-Cebel!" [Sâriye! Dağa doğru git.] dedi. Sâriye nasıl olduysa, bu sesi duyarak dağa doğru gitti, düşman tehlikesinden kurtuldu.

Yâ Sîn: Kur'an'ın Yasin sûresinin ilk âyeti (36/1).

Yakîn: Kesin bilgi.

Yapışkan Çamur: Saffat sûresinin 11. âyetine gönderme vardır (37/11) [*Şüphesiz, biz onları yapışkan bir çamurdan yarattık.*]

Yarım ağız şahadet getirmişti: Yunus sûresinin 90. âyetine gönderme vardır. [*İsrailoğulları'nı denizden geçirdik. Firavun da askerleriyle birlikte zulmetmek ve saldırmak üzere, derhal onları takibe koyuldu. Nihayet boğulmak üzere iken "İsrailoğulları'nın iman ettiğinden başka hiçbir ilah olmadığına inandım. Ben de Müslümanlardanım" dedi.*]

Yed-i Beyzâ: Beyaz el. Hz. Mûsâ'nın mucizelerinden biri. Kur'an'da (Neml, 27/12) şöyle geçer: "*Elini koynuna sok; Firavun'a ve onun kavmine gönderilen dokuz mucizeden biri olarak, kusursuz bembeyaz olarak çıksın. Çünkü onlar fasık bir kavimdir.*]

Yen âlemi: Giysi kollarında yenlere dikilen ziynet.

Yeşil ağaç: Yasin sûresinde geçen bir âyete gönderme yapılır. (36/80) [*O, sizin için yeşil ağaçtan ateş yaratandır. Şimdi, siz ondan yakıp duruyorsunuz.*]

Yusuf – Züleyha: Yusuf sûresinden başka şu kaynağa da bakınız. *Züleyha'nın Aşk Derdi*, iç kapak: Züleyha'nın Aşk Derdi Hz. Yusuf Hikâyesi, Celal Settârî, Farsça'dan çeviren: Mehmet Kanar, Şule Yayınları: 457, Anlatı dizisi:15, İstanbul, Mayıs 2014.

Yürüyen Ölü: Bir hadiste şöyle geçer: "Men erâde en yenzure ilâ meyyitin yemşî alâ vechi'l-ardi felyenzur ilâ İbni Ebî Kahhâfe" [*Yürüyen ölü görmek isteyen İbni Ebî Kahhâfe (Ebubekir)'yebaksın.*]

Zühre: Venüs.

Zünnâr: Papaz kuşağı, burgulu ip şeklinde, yünden kuşak.

Zünnûn: Yunus peygamber. Bir süre balık karnında yaşadı. Sonra balık tarafından sahile atıldı. Orada tövbe etti.

Zünnûreyn: İki aydınlığın sahibi. Peygamber'in Rukiye ve Ümmükülsüm adlı kızlarıyla evlendiği için Hz. Osman'a Peygamber tarafından verilen lakap.

Dizin

A

Âdem 17, 18, 33, 45, 46, 52, 76, 180, 183, 184, 185, 255, 471, 482, 511, 512, 513, 515, 517, 521, 525, 577, 651, 689, 748, 751, 753

Âdemoğulları 18

Adn Cenneti 413, 468, 519, 696

Ahad 49, 54, 56, 63, 644, 702

Ahmed 49, 54, 336, 350, 364, 575, 665, 747, 750

Ahmed-i Hidrûye 350

Ahnef 367

Ali 19, 75, 76, 79, 81, 93, 291, 641, 697, 709, 748, 751, 752, 753, 754, 755

Allah 37, 57, 63, 69, 75, 76, 80, 85, 86, 104, 105, 106, 128, 135, 139, 153, 157, 159, 160, 172, 184, 195, 199, 215, 223, 227, 256, 257, 258, 259, 270, 274, 331, 337, 363, 364, 378, 379, 380, 400, 410, 419, 420, 423, 426, 430, 432, 435, 448, 475, 515, 525, 583, 587, 588, 590, 594, 595, 604, 606, 629, 633, 648, 700, 704, 706, 724, 725, 744, 747, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755

Amr-ı Kays 382, 383

Ankebût 427
Aristo 717
Ariş 577
Arş 27, 34, 47, 58, 85, 87, 103, 104, 121, 137, 177, 178, 179, 184, 185, 191, 192, 193, 206, 231, 255, 290, 349, 388, 474, 475, 601, 696, 699, 700, 709, 741, 754
Ashab-ı Kehf 455, 752
Attâr 11, 38, 706, 708, 720, 750, 752
Avc 18, 637, 748, 749
Ayas 143
Ayaz 143, 189, 256, 257, 261, 336, 393, 394, 501, 502, 503, 504, 533, 534, 535, 536, 537, 550, 569, 577, 578, 643, 648, 666, 667, 679, 680, 681, 684
Ayetülkürsi 206
Ayşe 59, 751
Azrail 163, 164, 165, 697

B

Bağdat 33, 226
Basra 98, 165
Bayezid 11, 184, 185, 250, 611, 747
Bedahşan 322
Behlül 168, 169, 214, 215, 218, 273, 405, 407
Bel'am 33, 657, 658, 748
Bel'am-ı Bâur 657
Belh 516
Berat 60
Bersîsâ 33
Beytullah 224, 602
Bokrat 96, 97
Bû Mûsa 184
Burak 48, 51, 456, 703
Burh-i Esved 156
Bû Saîd 132, 729, 755
Bû Saîd-i Mehene 729

C-Ç

Cafer-i Sadık 591
Cafer-i Tayyar 19
Cebrail 17, 34, 39, 51, 91, 93, 104, 121, 123, 124, 125, 126, 158, 172, 389, 474, 486, 541, 549, 597, 647, 696, 738, 740, 749, 751, 754
Cebrail-i Emin 125
Cem 23, 185, 186, 247
Cemşîdî 87
Cudi 372
Cüneyd 180, 181, 265, 367, 368, 693
Çin 87, 120, 296, 311, 449, 450

D

Darüsselam 249, 257
Davud 49, 53, 404, 556, 573, 574, 575, 576, 677, 749, 756
Davud-i Tâî 404
Dımaşk 33
Dicle 287, 288
Dihyetü'l-Kelbî 17
Dizbad 626

E

Ebû Ali Dakkak 641
Ebu Ali Tûsî 291, 697
Ebubekir 63, 83, 84, 85, 93, 749, 750, 756
Ebû Lu'lu 68, 749
Ebû Muhammed bin Hâzin 88
Ebû Saîd 131, 132, 187, 245, 272, 318, 351, 435, 517, 753
Ebû Saîd-i Mehene 272
Ebü'l-Fazl 592
Edhemoğlu 516, 522
Eflatûn 713
Elest 56, 693, 749
Emin Cebrail 51, 93
Emir Tahir 313
en-Nahl 427
Enûşirvan 210
Enverî 87

Esmaî 95
Eyüp 53
Ezrakî 87

F

Faruk 67, 69, 94
Fatıma 79, 85, 86, 748
Ferş 47, 104, 137, 178, 193, 290, 741, 750
Fırat 732
Firavun 39, 111, 201, 202, 203, 664, 750, 756
Firdevs Cenneti 249
Firdevsî 87

G

Gazneyn 503
Gîlân 39, 750

H

Habîb-i Acemî 591
Haccac 665
Hâce Bû Ali Dakka 758
Hâce Ekkâfî 217, 388, 750
Hâkânî 87
Hakk 21, 36, 45, 49, 56, 63, 67, 79, 86, 90, 101, 114, 144, 149, 155, 179, 180, 191, 203, 225, 229, 253, 256, 258, 260, 274, 281, 300, 321, 349, 352, 365, 366, 420, 425, 427, 432, 436, 511, 519, 542, 551, 556, 557, 582, 604, 608, 609, 610, 615, 616, 620, 651, 655, 688, 697, 704, 705, 719, 723, 724, 725
Hak Teala 52
Halil 17, 21, 159, 174, 541, 549, 551, 553, 597, 598, 748, 750
Hâmân 33, 349, 750
Hannâne 414, 751
Harem 381
harem172, 593, 650
Harkânî 698
Harun 76, 208, 218, 219, 259, 273, 405, 407, 487
Harun Reşid 208
Harut 755
Hasan 75, 93, 98, 165, 329, 591, 651, 751
Hasenek 679
Hassân 59, 751
Haşimî Nebisi 758
Hâtem 92, 153, 154, 155, 711, 712
Hâtem-i Tâî 92, 711
Hatice 47
Haydar 75, 79, 106, 399, 409, 474, 515, 547, 664, 708, 709, 751
Hıtay 637
Hicaz 626
Hindistan 311
Hızır 54, 679
Hint 115, 257, 311
Hint Okyanusu 115
Horasan 366
Horşîdî 87
Huzeyfe 106, 751
Hüda 172, 177, 577, 584, 591, 604, 609
Hümeyra 47, 751
Hüseyin bin Ali 79
Hüzünler Kulübesi 53, 751

I-İ

Irak 25
Isfahan 25, 194
İblis 32, 35, 230, 231, 233, 341, 342, 354, 467, 468, 470, 471, 473, 474, 476, 637, 748
İbni Atâ 592
İbni Edhem 628
İbrahim 53, 76, 321, 369, 370, 516, 527, 543, 553, 591, 748, 749, 750, 753
İbrahim Edhem 369, 370, 591
İlyas 364, 365, 366
İmam-ı Ernebî 517

İmam Mücteba 79
İmran oğlu Mûsâ 158, 458, 543, 557, 582, 593
İrem Bağı 247
İsâ 17, 20, 27, 49, 50, 52, 54, 127, 132, 174, 230, 275, 276, 323, 324, 325, 327, 341, 342, 544, 545, 575, 587, 588, 589, 608, 636, 710, 751, 753, 754, 755
İshak-ı Nedim 287
İskender 175, 387, 399, 449, 450, 656
İsmail 53
İsrafil 137, 138, 139, 697
İsrailoğulları 750, 756

K
Kaabe Kavseyn 56, 752
Ka'b 591
Kâbe 21, 76, 192, 283, 379, 381, 400, 490, 537, 545, 599, 609, 681, 727, 745, 752
Kadir 60, 725
Kaf Dağı 55, 177, 578, 646, 692, 710
Karun 97, 297, 637, 664
Kayser 68, 664
Kelîm 556, 557, 752
Kerbelâ 79, 80
Kevser 47, 48, 247, 347, 547, 666
Keyvan 48, 752
Kibriya 48, 124, 256
Kirman 592
Kisrâ 664
Kurrekan 714
Kûtü'l-kulûb 179
Kur'ân 50, 71, 72, 76, 90, 106, 124, 371, 427, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755
Kürsü 27, 47, 58, 103, 151, 205, 206, 207, 222, 475, 601, 696

L
Le'amruk 57, 58, 476, 752
Levlâk 54, 752
Leylâ 128, 129, 130, 188, 254, 259, 260, 381, 484, 533, 537, 546, 568, 682
Lokman 245, 270, 584, 585, 717

M
Mahfur 419
Mahmut 200, 217, 256, 257, 328, 329, 335, 336, 416, 445, 446, 448, 501, 503, 535, 538, 539, 549, 551, 569, 577, 578, 642, 648, 651, 652, 666, 667, 685
Mâlik-i Dînar 592
Ma'rûf 591
Marut 755
Maşûk-i Tûsî 227
Mecnûn 128, 129, 130, 147, 171, 188, 189, 254, 259, 281, 331, 381, 420, 424, 425, 460, 484, 533, 537, 546, 568, 628, 634, 682
Mecüc 18
Mehdi 54
Mehne Şeyhi 126, 753
Mekke 382, 436, 749
Melikşah 194, 196
Memûn 731, 732
Merih 48, 321, 753
Merv 311, 312, 432
Meryem 18, 50, 174, 230, 275, 276, 323, 324, 327, 341, 544, 588, 589, 636, 751
Meryem oğlu İsâ 174, 230, 275, 276, 323, 324, 327, 341, 544, 588, 589, 636
Mesih 50, 325, 545
Mevlâ 58, 129, 381, 745
Meyheneli Ebû Saîd 245
Mikail 151, 152, 153, 696
Mısır 253, 335, 349, 568, 591, 647, 752
Mîre-yi Abdüsselam 243
Muhammed 11, 46, 49, 54, 55, 79, 88, 513, 597, 664, 696, 710, 711, 747, 749, 751, 752, 753, 754, 755

Muhyiddin Yahya 617
Mukbil 674
Murtaza 77, 93, 438, 596
Murtaza Ali 93
Murtaza Mustafa 77
Mûsâ 49, 50, 53, 76, 156, 157, 158, 184, 201, 322, 414, 458, 459, 477, 478, 487, 491, 543, 555, 557, 582, 583, 592, 593, 605, 748, 749, 752, 753, 756
Mûsâ Kelîm 156
Musîbetnâme 3, 5, 6, 7, 11, 15, 708
Mustafa 50, 51, 57, 63, 65, 69, 75, 76, 77, 78, 92, 93, 117, 124, 239, 481, 482, 512, 527, 543, 557, 574, 588, 595, 596, 601, 603, 606, 607, 609, 617, 718
Mübeşşir 50
Müşteri 48, 753

N

Nâkatullah 76, 753
Nasr-ı Ahmed 364
Nazenin 422, 426, 431, 432
Nemrut 111, 750, 754
Nîmruz 592
Nişâabur 366, 493, 521, 530
Nizam 200, 246, 376
Nizamülmülk 200, 246, 523, 524
Nuh 53, 76, 172, 347, 513, 525, 526, 527, 562, 709, 748
Nuh bin Mansur 562
Nûşinrevan 211
Nûşirvan 209, 210

O-Ö

Osman 71, 756
Ömer 68, 93, 94, 95, 342, 436, 694, 749, 756

P

Pervin 443
Peygamber 50, 52, 56, 59, 63, 64, 71, 75, 78, 79, 80, 84, 85, 90, 91, 93, 99, 172, 342, 474, 517, 594, 595, 749, 752, 753, 754, 756

R

Rabbülâlemin 51, 123, 125, 203, 601, 608
Rabia 380, 650
Râfi 688
Rahman 137, 192, 193, 335, 399, 467, 517, 587, 688, 753, 754
Rebî 591
Resul 63, 609
Resûlullah 342
Rıdvan 247, 347, 675
Ruhullah 127, 587
Rûhülemin 39
Rûhülkudüs 17, 754
Rûm 21, 257, 311, 355
Rükneddin Ekkâfî 83, 437
Rüstem 75, 195, 197, 318, 701

S-Ş

Sa'd 192, 754
Safî 511
Safiye Hatun 309, 312
Safv-ı Nûrî 592
Sedîd-i Anberî 217
Sehl 591
Selman 249, 474
Selsebil 347
Semerkant 365, 366
Senâyî 87
Sencer 215, 217, 309, 312
Serahslı Lokman 584
Serî Sakatî 551, 592
Seyyid 474
Sıddık Yusuf 49, 253, 568, 647
Sırat Köprüsü 366, 642, 721, 752
Sidre 124, 414, 647, 740
Sokrat 96
Sultan Mahmud 143
Sultan Mesut 329

Sûr 137, 747
Süfyan 198, 199, 457, 599, 754
Süfyan-ı Sevrî 457
Sıddık 49, 63, 64, 81, 84, 86, 253, 568, 647
Sırat 195, 366, 642, 721, 752
Süleyman 21, 53, 231, 232, 271, 284, 301, 307, 333, 399, 428, 482, 645, 646, 754
Şâfi'î 93
Şeddad 111, 637, 664
Şemsî 87
Şerrüddevle 312, 314, 316
Şeyh Bayezid 250
Şeyh Helvayî 520
Şeyh Kurrekânî 290, 523, 755
Şeyh Nasrâbâdî 381
Şiblî 144, 145, 240, 390, 397, 423, 424, 693
Şihâbî 87

T

Tanrı 3, 22, 31, 34, 39, 40, 49, 50, 59, 63, 65, 67, 68, 71, 75, 77, 79, 89, 100, 125, 126, 128, 136, 139, 144, 145, 154, 156, 158, 174, 183, 185, 192, 224, 225, 228, 238, 239, 240, 250, 258, 259, 269, 318, 324, 325, 337, 338, 339, 354, 356, 362, 363, 367, 376, 382, 388, 396, 405, 417, 425, 426, 434, 435, 437, 452, 455, 459, 471, 475, 477, 478, 480, 484, 489, 490, 491, 492, 498, 511, 544, 545, 557, 573, 575, 579, 582, 584, 590, 591, 593, 594, 597, 598, 599, 606, 607, 608, 609, 611, 613, 615, 618, 628, 646, 647, 661, 665, 670, 689, 703, 704, 714, 716, 731, 748, 754, 755
Tâvûs-i Yemânî 591
Tevrat 124, 487
Tûr 53, 372, 477, 582, 583, 748

U-Ü

Unsurî 87
Utarid 48, 755
Ümmühani 51, 755
Ümmülkitab 51
Üveys 289

V

Vâsi 688

Y

Yahya 20, 54, 76, 617, 644, 664
Yahya bin el-Muâz 644
Yahya bin Muâz 664
Yakub 53, 547, 562, 750, 751, 752
Yaratan 380, 395, 700, 723, 750
Yecüc 18
Yed-i Beyzâ 20, 756
Yunus 53, 756
Yusuf 23, 49, 53, 172, 252, 253, 335, 390, 546, 547, 562, 568, 569, 591, 630, 647, 710, 750, 751, 752, 756

Z

Zâhir 26, 35, 90, 116, 178, 205, 414, 625, 671, 695, 696, 750
Zal 75
Zal oğlu 75
Zâtussuver 639
Zebur 53, 124, 557, 573, 575, 710
Zehra 78, 79, 748
Zerdüşt 99
Zühre 48, 505, 756
Zülcelal 521, 760
Züleyha 252, 568, 569, 756
Zülfikar 310, 399, 708, 709, 752
Zülkarneyn 120
Zünnûn 20, 223, 224, 237, 238, 239, 240, 598, 756
Zünnûreyn 71, 756

İçindekiler

Sunuş *11*

***

BAŞLARKEN *17*

Resûl'e (SAV) Naat *45*
Nebî'nin (SAV) Mirâcı *51*

Sıddık'ın (Tanrı ondan razı olsun) Fazileti *63*
Faruk'un (Tanrı ondan razı olsun) Fazileti *67*

Osman'ın (Tanrı ondan razı olsun) Fazileti *71*

Ali'ye (Tanrı ondan razı olsun) Naat *75*
Hasan'a (Tanrı ondan razı olsun) Naat *77*
Hüseyin'e (Tanrı ondan razı olsun) Naat *79*

Taassubun Rezaleti *81*

GİRİŞ *103*

BİRİNCİ MAKALE *123*
Düşünce Sâlikinin Cebrail'e Gitmesi

İKİNCİ MAKALE *137*
Düşünce Sâlikinin İsrafil'e Gitmesi

ÜÇÜNCÜ MAKALE *151*
Düşünce Sâlikinin Mikail'e Gitmesi

DÖRDÜNCÜ MAKALE *163*
Düşünce Sâlikinin Azrail'e Gitmesi

BEŞİNCİ MAKALE *177*
Düşünce Sâlikinin Arş'ı Taşıyanların ve Meleklerin Yanına Gitmesi

ALTINCI MAKALE *191*
Düşünce Sâlikinin Arş'a Gitmesi

YEDİNCİ MAKALE *205*
Düşünce Sâlikinin Kürsü'ye Gitmesi

SEKİZİNCİ MAKALE *221*
Düşünce Sâlikinin Levh-i Mahfuz'a Gitmesi

DOKUZUNCU MAKALE *235*
Düşünce Sâlikinin Kaleme Gitmesi

ONUNCU MAKALE *247*
Düşünce Sâlikinin Cennet'e Gitmesi

ON BİRİNCİ MAKALE *263*
Düşünce Sâlikinin Cehennem'e Gitmesi

ON İKİNCİ MAKALE *277*
Düşünce Sâlikinin Gökyüzüne Gitmesi

ON ÜÇÜNCÜ MAKALE *293*
Düşünce Sâlikinin Güneşe Gitmesi

ON DÖRDÜNCÜ MAKALE *307*
Düşünce Sâlikinin Aya Gitmesi

ON BEŞİNCİ MAKALE *321*
Düşünce Sâlikinin Ateşe Gitmesi

ON ALTINCI MAKALE *333*
Düşünce Sâlikinin Rüzgâra Gitmesi

ON YEDİNCİ MAKALE *347*
Düşünce Sâlikinin Suya Gitmesi

ON SEKİZİNCİ MAKALE *359*
Düşünce Sâlikinin Toprağa Gitmesi

ON DOKUZUNCU MAKALE *371*
Düşünce Sâlikinin Dağa Gitmesi

YİRMİNCİ MAKALE *385*
Düşünce Sâlikinin Denize Gitmesi

YİRMİ BİRİNCİ MAKALE *399*
Düşünce Sâlikinin Cansız Varlıklara Gitmesi

YİRMİ İKİNCİ MAKALE *413*
Düşünce Sâlikinin Bitkiye Gitmesi

YİRMİ ÜÇÜNCÜ MAKALE *427*
Düşünce Sâlikinin Yaban Hayvanlarına Gitmesi

YİRMİ DÖRDÜNCÜ MAKALE *443*
Düşünce Sâlikinin Kuşlara Gitmesi

YİRMİ BEŞİNCİ MAKALE *455*
Düşünce Sâlikinin Hayvana Gitmesi

YİRMİ ALTINCI MAKALE *467*
Düşünce Sâlikinin İblis'e Gitmesi

YİRMİ YEDİNCİ MAKALE *481*
Düşünce Sâlikinin Cine Gitmesi

YİRMİ SEKİZİNCİ MAKALE *497*
Düşünce Sâlikinin İnsana Gitmesi

YİRMİ DOKUZUNCU MAKALE *511*
Düşünce Sâlikinin Âdem'e Gitmesi

OTUZUNCU MAKALE *525*
Düşünce Sâlikinin Nûh'a Gitmesi

OTUZ BİRİNCİ MAKALE *541*
Düşünce Sâlikinin Halil'e Gitmesi

OTUZ İKİNCİ MAKALE *555*
Düşünce Sâlikinin Mûsâ'ya Gitmesi

OTUZ ÜÇÜNCÜ MAKALE *573*
Düşünce Sâlikinin Davud'a Gitmesi

OTUZ DÖRDÜNCÜ MAKALE *587*
Düşünce Sâlikinin İsâ'ya Gitmesi

OTUZ BEŞİNCİ MAKALE *601*
Düşünce Sâlikinin Mustafa'ya Gitmesi

OTUZ ALTINCI MAKALE *623*
Düşünce Sâlikinin Hisse Gitmesi

OTUZ YEDİNCİ MAKALE *639*
Düşünce Sâlikinin Hayâle Gitmesi

OTUZ SEKİZİNCİ MAKALE *653*
Düşünce Sâlikinin Akla Gitmesi

OTUZ DOKUZUNCU MAKALE *669*
Düşünce Sâlikinin Gönüle Gitmesi

KIRKINCI MAKALE *687*
Düşünce Sâlikinin Ruha Gitmesi

SON SÖZ *705*

EK *737*
Sıfatlar

***

SÖZLÜK *747*

DİZİN *757*

Hâl diliyle söylenir bunların tümü / Söz diliyle söylenmez bunların tümü

Sözle değil, hâl diliyle söylerse sana / İnan ona; imkânsız deme buna

Gönüldeki aşkı gör; gönül cânda gizli / Yüz cihan yüzlerce cihanda gizli

İki dünyanın neresinde bir sır varsa / Bu divânda yer alır baştan sona

ISBN: 978-605-314-524-0

